

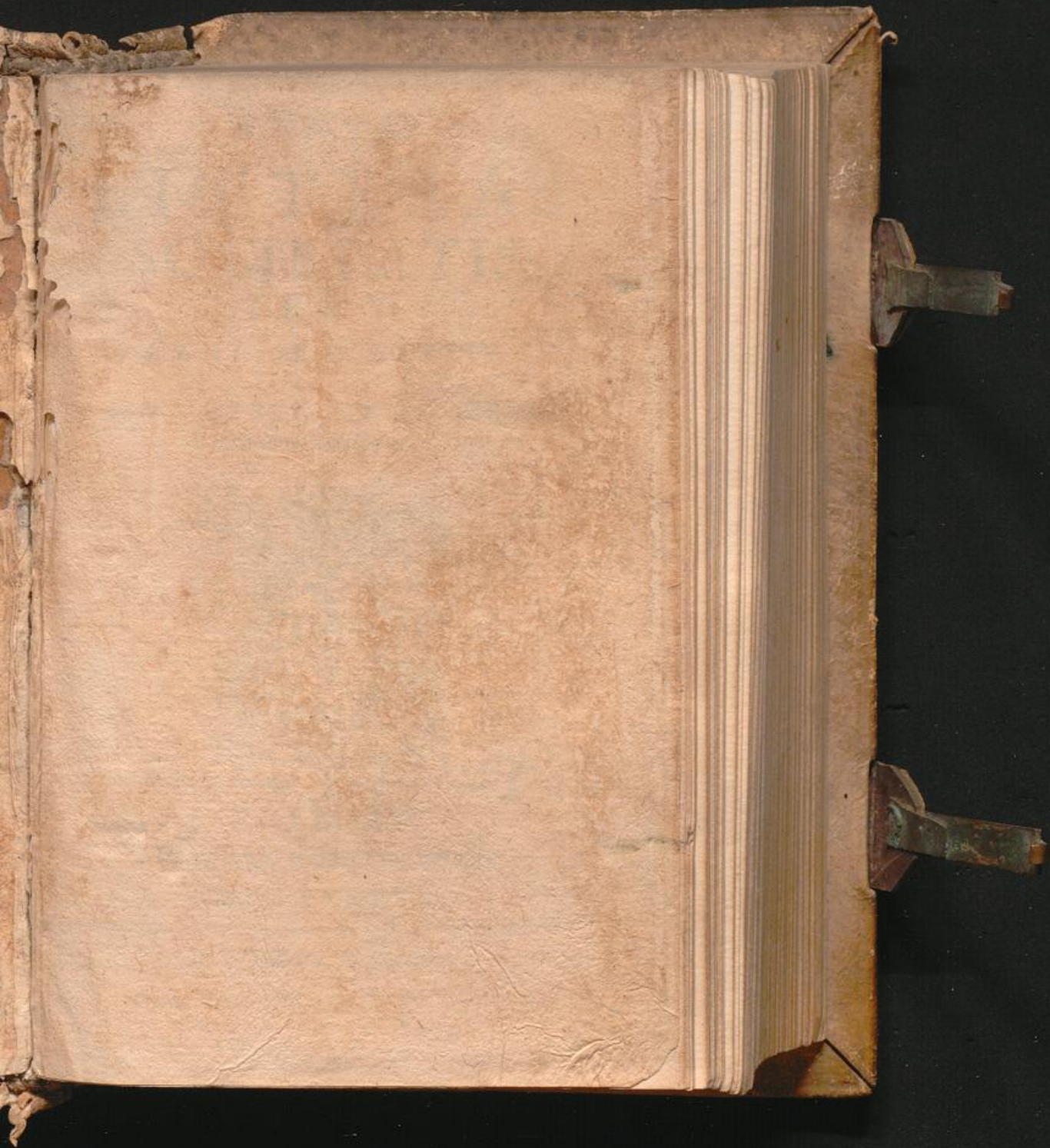
Annuae litterae Societatis Jesu

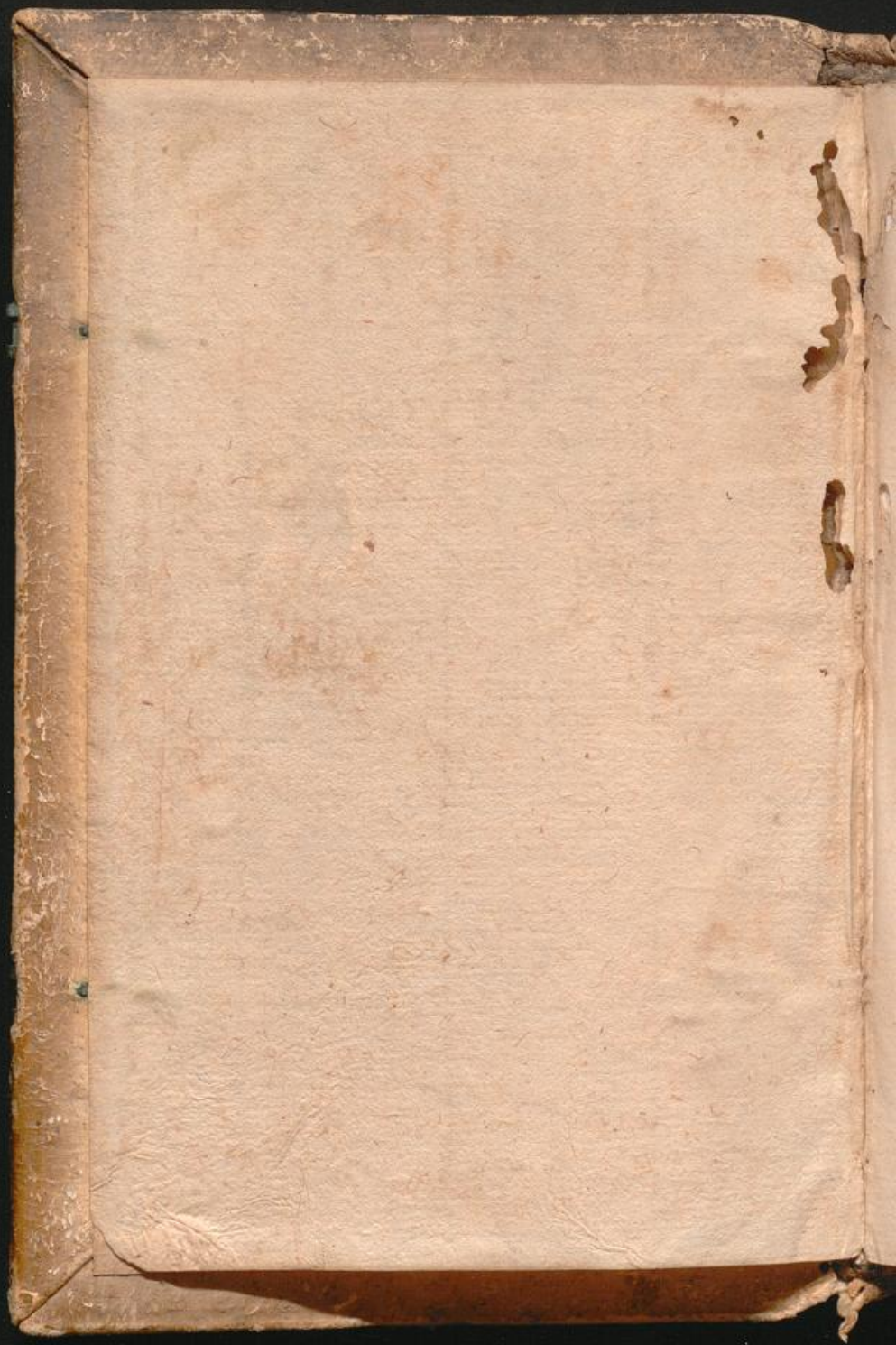
1585

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67132)

Th. 577.

M
mb.
ANNVÆ
LITTERÆ
SOCIETATIS
IESV

ANNI. M. D. LXXXV.

AD PATRES, ET FRATRES
eiusdem Societatis.

ROMÆ,
In Collegio eiusdem Societatis.

M. D. LXXXVII.

Cum facultate Superiorum.

ANNO
LITTE
RÆ

SOCIETATIS

ISSA

ANNI M. D. LXXXV.

AD PATRES. ET FRATRES
SIGILLUM SOCIETATIS

R O M A

In Collegio Sordani Societatis

M. D. LXXXVII.

Centumlibris Sordani

3
ANNAE LITTERAE
SOCIETATIS IESV
ANNI. M. D. LXXXV.

PATRIBVS, FRATRIBVSQ.
Societatis Iesu, gratia, & pax
Christi Domini, &c.

INGREDIMVR P. F. Q. C.
huius seculi annum quintum & o-
ctogesimum, ingentem latitiae sege-
tem ac mœroris. Latitiam attulit
nouum ac præclarum ad summum
Christianæ religionis Antistitem le-
gationis genus, cum Rex Bungi Franciscus, & Rex
Arimensis Protasius, Omuraq. Princeps Barpto-
lemæus, nostro hoc seculo ad Euangelij lucem voca-
ti, Mantium & Michaelem spectatissimæ virtutis
adolescentes, et sibi sanguine coniunctissimos ad ex-
hibendam suo nomine obedientiam Gregorio XIII.
Pont. Max. publicis cū litteris huc miserunt. Quid
enim Societati lætius, celeberrima in Vrbe conspi-
ci primos quosdam Iaponicæ Ecclesiæ fetus, quos
Christo IESV suis ipsa laboribus procreasset? eosq.
ingentibus vniuersorum studijs, infinito multitudi-
nis plausu, incredibili tum Antistitum omnium, tū
A 2 Summi

Summi Sacerdotis gratulatione susceptos, omni officiorum genere, omni honore iudicioque decorari latebant antea in ultimis terrarum angulis præclara à Societate res gesta, & modicis circūscriptis finibus, tot marium immensitates transmittere, tot terrarum spatia superare vix poterant. itaque per paucorum aures in Iaponia quid gereretur acceptant, pauci disseminatissima illius Ecclesie incrementa cognorant: tantum ex ijs locis fama ac rumor afflat, quantum vel rari nuntij, vel muta nostrorum littera pertulissent. At postquam nobilissimorum Regum legati ac propinqui è suis profecti sedibus obire terrarum orbem coeperunt, & quacumq; iter facerent, vniuersa sui nominis fama complere, tū demum excitata sunt hominum studia, vt quæ vel nunquam nouerant, vel minus explore nouerant, curiosius de Iaponia requirerent. Quid porro ad hominum famam ac voluntatem maius, quam primorum nostrorum Patrum curas, tot annorum spatijs pro Iaponia ipsa susceptas, hoc vno tempore representari vniuersas; agnosciq; eius Ecclesie quasi parentem Societatem nostram, qua Deus in illis locis ad discutiendas ethnicæ vanitatis tenebras vsus sit administras? Sed in tam vberi læditie voluptate, quæ est inconstantia rerum humanarum, ecce tibi turbatis repente rebus, ne letioribus forte euentibus efferremur, mæror ingens, et par luctus exoritur. Cecidit enim is, qui spes nostras alebat Gregorius præstari bonitate Pötifex à quo sine externa quæ detulit cōmoda, siue immunitates et iura, qui-

bus nos auxit, siue per honorifica iudicia, quae de
 hoc ordine sepe fecit, animo repetamus; plura for-
 sit ab eo ad nos profecta reperiemus, quam si ex
 hac ipsa familia Pontifex produisset. Atque ut à mi-
 noribus ordiamur, Vaticano Penitentiario Colle-
 gio cū pertenuē vectigal esset, amplificauit. Noui-
 tiorū domui prāter alias liberalitates, annuos dedit
 reditus in perpetuū, diuturnasq; pensiones. Professo-
 rum Patrum domum, quam aliena misericordia su-
 stentat, statis anni temporibus itā leuabat, ut ratio-
 ne imita dati eris, reperta sit summa aureorum mini-
 mum sex millium. Quid de Romano Collegio dicam?
 quoties ei in egestate subuenit, cum vectigal esset
 nullum, unde tantae familiae numerus alii possent. Iac-
 cebat in squallore ac sordibus summa miseria, res
 erat angustissima domi, spes foris asperior, ingens
 as alienum, quotidiana & sempiterna cura quaeren-
 di victus ac cultus, itaque cum ad extrema iam ven-
 tum esset, nihil aliud reliquum erat, nisi ut consiliū
 de minnendo tam Collegij, tum Scholarum nume-
 ro caperetur. Quod ipsum nihil erat aliud, nisi vni-
 uerse Societatis Seminarium, & celeberrimae Aca-
 demiae florē extinguere. Sed desperatis prope rebus
 & in angustum adductis, praesto fuit pietas tam li-
 beralis Patris, et Collegium hoc ex vltima pauper-
 tate ad honestum quendam & mediocrem fortuna-
 rum statum erexit. suppeditare coepit per interualla
 sumptus, sarcire praeteritis mendicantis incommo-
 das, sic fouere melioris fortunae, dum ad extremū
 vectigal annuū aureorum quinque millium in sem-

piternum tempus assignauit. Erat ei in animo cura
 amplificatione vectigalium, ipsam quoque augere sa-
 miliam: eamque ob causam à fundamentis noua te-
 eta construere. inspexerat suis ipse oculis veteris ha-
 bitationis angustias, viderat impendentes ruinas: et
 patria quadam miseratione ductus, egregium opus
 multis coemptis & solo aequatis edibus inchoauit.
 Quod ut ad exitum perduci posset, annuas pensiones
 dedit ad annum vsque vigesimum aureorum septem
 millium. Nec in hoc eius liberalitas confedisset, si
 vel vita suppeditasset, vel ne materia daretur inui-
 dia, interrumpendum paulisper liberalitatis cursum
 existimasset. Longum sit iter ad omnia, si quæ His-
 pania, Gallia, Germania, varijsq. Societatis locis
 beneficia contulit, singillatim enumerare velim. Pe-
 netrauit eius benignitas in Iaponiam, & quatuor
 aureorum millia cum in Nouitiorum domum, tum
 in varia Seminaria Iaponicæ iuuentutis attribuit.
 Sed cum multa & magna sunt, quæ in tanta eius er-
 ga nos beneficentia ad vitam & corpus pertinent, in
 vero plurima & maxima, quæ ad animarum fru-
 ctum, et ad tuendam dignitatem valent. Nam ut
 multa, quæ decori esse poterant, cum ceteris ordini-
 bus nobis voluit esse communia; sic quæ oneri fore
 videbantur, ea vel demenda curauit, si iam essent im-
 posita, vel ne aliquando imponeretur, suis diplomatis
 cauit. Quot ille immunitates, quot exceptiones de-
 dit, quam multa, quæ Superiores sunt elargiti Pon-
 tifices, vel auxit, vel confirmauit? Quot in rem no-
 stram præclare sanxit, decreuit, interpretatus est?

Sexdecim extant Apostolicarum litterarum publi-
 ca testimonia, quibus vel ab ijs nos onerib. eximit,
 qua institutis nostris ac legibus refragantur, vel ijs
 nos commodis auget, qua cū ad familia nostra de-
 cუსtum ad res gerend. s. peropportuna sunt. Non
 faciam vt singula diplomata plena his immunitati-
 bus exceptionibusq. percurram: patent omnibus
 & sunt in promptu. Illud vnum sit instar omnium,
 quo disciplina nostrae rationem institutumq. sic ap-
 probat, vt aduersarijs, a quibus id quoquomodo po-
 terat oppugnari, sempiternum silentium indix erit,
 qua res quam salutaris nostris fuerit, & iam satis
 intellectum est, et quotidie magis intelligetur. Age
 vero que fuit Gregorij de familia nostra semper opi-
 nio? qui sermones, qua iudicia? quoties nos ab inui-
 dorum sermone defendit? quoties nostra fama di-
 gnitatiq. consuluit? vt non minus ipse de existi-
 matione nostra, quam nos ipsi, videretur esse solici-
 tus. Quid loquar facillimos ad eum aditus, qua bene-
 uolentia semper nostros admitteret & audiret? qua
 paterne nostris vel angeretur incommotis, vel exul-
 taret in rebus letis? Quando vnquā se se obtulit oc-
 casio adhibendi nostros ad publicas causas, quam
 ille dimiserit? Extruebat noua in Vrbe Collegia, &
 eorum procuratori, quos præter nostros, vel sepe
 reluctantes præficeret, non quærebat. mittendi erāt
 in peregrinas & longinquas nationes, qui res Ecclē-
 sia componerent; nec aliunde nisi è vostro numero
 petendos existimabat. Is ad Iacobitas, ad Coptos,
 ad Maronitas, ad Græcos, ad Anglos è nostris misit

Is Sacerdotem item nostrum Apostolica Sedis nomine legavit ad Suecos, ad Sarmatas, ad Moscovitã. Is plurima ex adolescentibus contubernia ad Ecclesiæ Catholicæ propugnaculum excitata, vel administranda nostris tradidit, vel nostrorum censuit legibus temperanda. non enim modos, quæ in Vrbe cernimus, sed alia quoque multa, quæ proximis litteris enumerauimus Seminaria, nostrorum fidei, curaq. commisit. Quibus tot tantisq. à Gregorio in Societate positis beneficijs, simul ac nuntiata mors eius est, quæ præter omnium opinionem accidit, existimari potest, quam ingens moror, omnium animos occuparit. ingemuimus vt decuit eius occasu, & subita recordatione tam benefici patris acerbas lacrimas fudimus. Parentauimus vt parenti: & in eius morte publico luctu celebranda, habita est à nostris ad Apostolorum Petri & Pauli in omnium Cardinalium coronæ funebris laudatio: vt qui tot ab eo essent in omnium oculis ornati instructiq. muneribus, ab ipso etiam mortui laudes in luce conspectuque omnium celebrarentur. Verum, quamquam maior videbatur is dolor, qui ex eius interitu captus est, quam vt temporis medicina leniri posset; tamen ea nos consolatio sustentat, quod & si propensa illa Gregorij in nos voluntas, vna cum morte pariter occidit; Deus tamen, in quo pridem spes nostras fiximus, nunquam moritur: quem speramus mentem illam protegendam; tuendamq. Societatis, quam Gregorio dederat, eius quoque successoribus

bus donaturum. Nec inanes spes nostra erunt, ut
 Sixti pollicentur initia. Qui non modo verbis
 amantissimis, cum P. N. Generalem priuatim
 alloqueretur, sed etiam re ac subsidio, quanta sit
 illi cura Societatis, ostendit. Is cum in tanta inuido-
 rum multitudine, quanta noui Pontificatus occasio-
 ne subito in nos erupit, nobis ipsis mirifice fauit, quo-
 ties opus fuit; tum Iaponicorum Regum Legatis, So-
 cietatis fœtibus & Alumnis, omne genus honoris
 habendum putauit: abeuntesq. non modo omni mu-
 nerum varietate profecutus est, sed in eorum quoq;
 gratiam ad annuos Gregorij redditus aureorū quat-
 tuor millium, addidit duo millia, perpetuosq. ex tem-
 porarijs fecit. His inityjs, proximi qui consequuntur
 anni, consentient, ut annuę propediem littera decla-
 rabunt: nec dissimiles futuri sunt reliqui, Deo propi-
 tione, modo eius bonitati serio atque ex animo seruiat-
 tur. Sed his missis exordijs, quæ fuerint huius anni
 fruges, quiq. huius status ordinis videamus. Ini-
 tus est nostrorum numerus ex his litteris, quas ac-
 cepimus, exceptis ijs, qui animorum causa domo
 absint, quorum haberi certa ratio non potest, sex
 millia ac nonaginta tres. Desiderata sunt autem In-
 dica & Peruana Prouincia, sat suis vtraque refer-
 ta Socijs. non enim licuit per locorum interualla, cū
 diu multumque otiosis à nobis expectatum sit, ab
 vnaquaq. suum quasi pensum exigere, itaque ad-
 mirationi mora nostra non erit, qui dum pleni abso-
 lutiq. esse volumus, nec partem vllam Societatis
 reliquam facere, quæ non his litteris comprehenda-

tur, coacti sumus, & hæc edere nondum opere per-
soluto, & carissimorum nihilominus fratrum expe-
ctationem diu suspensam tenere. Dormie-
runt in Societate centum vndetrigin-
ta. Aggregati sunt quadrin-
genti & octoginta.

PROVINCIA
ROMANA.

DVNT in Romana Prouincia Pa-
tres, fratresq. omnino quingenti, &
quingenta quinque. In Professo-
rum Domo fere centum. In Col-
legio Romano centum circiter &
septuaginta. Tusculi decem. In Pro-
bationis Domo, vnus, & sexaginta. In penitentia-
riorum Collegio, vnus et viginti. In Anglicano sex.
In Germanico tredecim. In Romano Seminario duo
& viginti. quibus vrbans Collegijs accessit proxi-
me Maronitarum, vbi par tantum versatur è no-
stris. Tybure duodecim degunt. Duo de viginti Se-
nis. Totidem Macerata. Tres & viginti Florentia.
Perusii sexdecim. Quatuordecim Recineti. In Laure-
tano Collegio, quinque circiter & quadraginta.
Quatuor tantum in Illyrico. Functi sunt vita quin-
decim. In Societatem recepti duo & quinquaginta.

PROFESSORVM ROMANA
Domus.

Honestarunt hanc domum XI. Kal. April. Ia-
ponicorum Regum legati Mantius, & Mi-
chael

chael, eorumq. Iaponij Comites nobilissimi, Martinus, ac Iulianus, eximia probitatis Adolescentes, exceptiq. sunt, tum ingenti gratulatione nostrorum, tum publica, vt paulo ante significauimus, Ciuitatis letitia. Quorum honestissimum ac celeberrimum in Urbem introitum, totumq. apud Pontificem Max. in Amplissimo Cardinalium Consequo & magna Principum, Antistitumq. frequentia, legationis obita munus; pluribus verbis comemorare, si res vna omniu post hominum memoriam celeberrima, & tot iam scriptis, litterisq. testata, a nobis quoque memoria commendationem exposceret. Editus est nuper ea de re libellus, ta accurate persequens omnia, vt amplius quod desideres nihil sit. Is nobis laborem hunc minuet, & qua de horum Legatorum vel in Urbem aduentu, vel perhonorifico per Indiam, Hispaniam, Italiamq. transscribenda forent, ea ipse perferet vniuersa.

Ceterum nota sunt huius domus pro animarum tuenda salute cura atque vigilia: sed cum innumera pene sint, qua pro animis quotidie geruntur, paucissima tamen sunt, qua litterarum desiderant diligentiam. Est hic Societas aucta nonnullis: Compluresque tam viri, quam faeminae, vt nudum Christum nudi expeditiq. sequantur, contemptis opibus humanisque curis, varijs se se inclusere Caenobijs. Ac ne minor diuinorum praceptorum, quam consiliorum habita ratio videatur, excitati sunt ad aequitatis studium iustitiaeq. non pauci, vt qua ex alienis bonis, vel per ignorantia detinebant, vel ad se consulto

tran-

transulerant, ea suis quæque Dominis restituerent. Inuentiq. sunt, qui ne aliena punctum temporis detinerent, fortunas suas venderent vniuersas, malentq. inopem vitam degere, quam contra officium vitam ipsam ex alieno tueri. Prohibitum præterea est multorum aditus ab inimicorum sanguine atque cæde. Cumque exsules quidam Pontificum per interregnum Urbem essent ingressi, in eademq. familia in primis nobilis conspirassent, cauerunt nostri, & ne quid in præsentia, ea familia caperet detrimenti, & vt in posterum tuta à periculo redderetur. Res externa, Dei primum, deinde etiam liberalium hominum beneficio satis commode se tue tur. Cuius nobilis Genuensis, in primis diues, pensile nouæ basilicæ candelabrum purissimo ex argento in usus luminum consecrauit: regium plane munus, aureorum circiter duum millium, & sine amulo candelabrū. cuius amplitudo omnis palmorū octo, duodecimq; per ambitum: in quo multa latera, multæque facies cernuntur vndique, incredibili ornamentorum varietate, multipliciq. puerorum effigie, Iuuenum, Cherubim, Ichnorum, festarumque frondium, tantæ artis, vt claritatem possint dare vel singula: Ichnuchiq. elaborato opere nouem ab alatis duodecim pueris sustinentur, ea collocatione ac venustate, vt candelabrum omne, præsertim cum sua quisque luce fulserint, spectabile admodum reddant.

COLLEGIUM ROMANVM.

IN acerbissimo luctu Pontificie mortis, quo cum omnia in Societate redundabant, tum maxime ob accepta tot beneficia Collegium Romanum, res seu domestica, seu diuina, non male, Deo fauente gesta est. Iulius Grimanus Venetus cum generis splendore clarus, tum integritate ac fide, cum sex septemue annis ante, filium quem habebat unicum, familie nostræ percupidum, æquissimo nobis animo concessisset (Is erat Marcus Grimanus, suauissimis moribus adolescens, quem matura iam virtus, vt anno octogesimo scripsimus, ex hominibus ad Deum transtulit) memor tam cari pignoris, ipse quoque moriens luculentam Collegio bibliothecam, & domus suæ non tam copiosam, quam lautam atque elegantem supellectilem dono dedit: Ac ne longius abesset à filio, sepeliri eodem apud nos sepulchro voluit, vt cuius animo coniunctum iri se sperabat in celo, eius quoque corpori cõiungeretur in terris. Summa eorum, quæ Collegio legauit, aureorum minimum duo millia. Cuius beneficentiam paucis post mensibus optima femina imitata est, quæ cum Societatem vix nossset (in quo vim magis diuinæ prouidentie perspicias) abiens è vita, aureos Collegio nummos mille quingentos, & aedes quasdam legauit. Quæ in tanto ære alieno, quâto premitur hoc Collegium, non leuia fuere subsidia. Sed hæc ab externis in externam rem. Alia interiora à domesticis deriuarunt: nec enim minus

borum

horum obitus disciplina virtutum, quam illorum mors nostris commodis fortunisque consuluit. Disciplina exemploque fuerunt cum omnes, quos in caelum vocauit Deus, (ut in Societate solent ij, qui extremum vitae diem morte conficiunt). tum Bellisarius Balduinus in primis, & Gulielmus Brusbeus Anglus. Erat Balduino pari probitate frater, & ut ambo eodem tempore, eademque concordia ad diuinum se famulatum contulerunt; ita eodem ferme anno, eodemque leti genere occubuerunt. par nobile fratrum ex agro Liciensi, quos coniuncta cum virtute nobilitas commendabat. Misit eos parens in Urbem, ut in Societatis sinu inter Seminarij conuictores, & moribus educarentur & litteris. Hic illi breui euaserunt ad summum, & pueritiam vix egressi, Deo Societatiq., primum suae adolescentiae florem consecrarunt. Sed noluit liberalitate Dominus vinci, & qui ei se sine cunctatione tradiderant, sine mora admisit ad praemium. Bellisario autem ut natu grandiori, quo plus forsitan palma concederet, plus etiam reliquit agonis. Ex sanguinis vomitione pul nonnunquam vitio in phthisi incidit, quae annuum & eo amplius ita illum occupatum impeditumque tenuit, ut tanquam domestico inclusus carcere, toto illo interuallo lucem non viderit. Periuicundum spectaculum Deo, admirabilis adolescentis aequitas, qui nondum gustata suauitate vitae, in tanta desperatione salutis tan longa ac diuturna tabe, tanto virium languore, lectulique tadio, patientiam teneret. Quid cura ad vltimum languorem venit? cum moueri lo-

co non poterat, neque suis membra viribus, sed alienis erant versanda lacertis? qua tum illi crux? qui dolor? qua nostrum omnium commiseratio? Apparebant corporis partes quadam longa exese desidia, & tanquam anteuertent vrnae tempus, putri iam tabo fluebant. Angebat crebra tusses, continens anhelatio, & inuiti pituita cursus: nihil ut ei solatio esset preter id, quod vel Deus aliquando, vel fratrum salutationes afferrent. Ille uero semper equus, lentissimum hoc mortis genus numerabat in lucris, non ignarus tanto sibi faciliorem cursum in caelum fore, quanto plus colligendis in hac vita meritis esset loci.

Iam Gulielmi in pari probitate dispar obitus fuit, qui cum vigere maxime videbatur, tum repente in orbo nobis rapitur inuitissimis. Cuius de virtute plurima dici possent, si omnia committenda litteris viderentur, sed quae committi recte possunt, ea breuiter perstringentur. Is claris ortus natalibus, domi suae cum annum ageret decimum quartum, studiorum causa Duacum mittitur, ubi tum primum Societatem nouit, cuius fortasse opinione nonnulla mentem etiam de ea complectenda suscepit quae cogitatio, quoniam nondum suas radices egerat, post eius in Angliam reditum, obliuione potius, quam voluntate sensim excidit, praesertim in tanta hereticorum colluione, ubi omnia non modo teneros inficiunt animos, sed etiam robustos ac confirmatos a virtute detorquent; ut prope miraculum videatur adolescentem opibus affluentem in tanta opinionum vanitate, ac morum corruptela,

ptela, tantisq. peccandi occasionibus, non modo integram tueri fidem, verum etiã colere pietatis studia potuisse. Degebat plerunq. Londini in ædibus aui sui, Quæstoris reginæ priuati, qui vna cū coniuge eamdē ac regina sequebatur heresim. apud hunc sacerdotes adducebat occultos, quorum opera auiam suã ab impietate ad verã traduxit Ecclesiam. Publicas custodias, in quibus sacerdotes, alijque catholici asseruabantur, obibat: eosque quoad fieri poterat, et oratione leuabat, & re. quod tum multo fecit uberius, cum permagnam ex matris, & cuiusdam propinqui obitu hereditatem creuit. Aderat quotidie sacris si liceret, nullo periculo territus, & ea modestia ac significatione pietatis, vt suo exemplo cum ceteris, tum Thomæ Hemofordio, de cuius martyrij palma proxime scripsimus, mire profuerit. Is enim despecta rerum humanarum imagine, vna cum Gulielmo Roman venit, & absolutis in Anglicano Collegio studijs, cum vitam inter nos agere non liceret, ad martyrij gloriam recurrit in patriã; vt merito nobilis illa palma Gulielmo accepta referenda quodammodo videatur. Agebat Gulielmus ipse alterum & vigesimum ætatis annum, cum eius virginitati, quam perpetuo coluisse dicitur, insidiari visus est Damon. arcta ei erat cum clauo ac catholico viro coniunctio, & suadere cœpit, vt solet, amor necessitudinem arctiorem, nouamq. per nuptias propinquitatem. Spondet ille Gulielmo sororem suam, si eam in matrimonium velit ducere, & ut velit, hortatur & urget. Contra amicitiam fieri

B uide-

uidebatur, sponsam talem repudiare. nec abhor-
 rere se à nuptijs significauerat adolescens, cuius ne-
 uoluntas quidem aliena tum fuit. amabatur à Virgi-
 ne, & ipse Virginem adamabat, & familiaritate iã
 contracta multæ una consumebantur horæ. ex qua
 tamen familiaritate nihil, Deo protegente, in animũ
 adolescentis irrepsit, quod eius officeret castitati.
 Sed ne quis in terris hunc sibi florem ante præripe-
 ret, imbecillæ Deus misertus adolescentiæ, ueteres
 illi cogitationes ad memoriam redigit, & pristina il-
 la Societatis studia, quæ consopita uidebantur, ac-
 cendit. Itaque tanta fuit ardoris uis, ut abiecto nup-
 tiarum consilio, spretisq. non modo, quas posside-
 bat opibus ac fortunis, sed etiam spe certa paterna
 hereditatis, adornarit repente fugam. Id puella ma-
 ter, fratresq. odorati, molestissime ferentes se de spe
 deiici, Gulielmum aggrediuntur, & subiti reprehen-
 sione consilij, uiolatæq. fidei, deducere de mente co-
 nantur: circumfident mulieres lachrimis ac preci-
 bus, fratres minis atque terroribus, ut pro se quisq.
 constantiam labefactent adolescentis. Vbi hæc non
 procedunt, religionem obijciunt datæ fidei, nec iam
 licere contendunt semel initum matrimonium &
 uerbis, & crebris argumentis amoris (clandestinum
 enim matrimonium firmum et ratum apud Anglos
 est) saluo officio ac religione dissoluere. Adduceba-
 tur in medium puella, quæ hæc ita se habere constan-
 tissime confirmabat. pugnabat ex altera parte Gu-
 lielmus, nec fidem datam testabatur esse, nec uerbũ
 ullum factum, unde id argui posset. adhibetur huius
 contro-

controversia disceptator et arbiter Thomas Pondus, vir nobilitate, prudentia, et religione praestans, qui tunc pro catholica fide inclusus tenebatur in carcere. hoc igitur arbitro cum res ageretur, nec minus pro Gulielmo causa stare, quam Gulielmus ipse pro se; Gulielmo quoque adiudicata lis est. uerum ita rem omnem composuit atque constituit prudentissimus disceptator, ut quo aequiores dimitteret aduersarios, dotis loco puella summa quaedam pecuniae a Gulielmo daretur. sed quoniam plaris erat apud homines nobiles ipsemet adolescens, quam splendor auri; conditionibus stare non poterant, et denuo arbitrum aggrediuntur. disceptatur iterum ad multas horas, et acriter utrinque pugnatur: sed quoniam deserit se a causa uirginis fratres, parentesque. senserant, puellam abditam in cubiculum carceri proximum, ante monent, ut cum se causa cadere audiret, aperto repente ostio prosiliat, et quem iure, ac uerborum contentione non posset, blanditijs precibusque delinuat. prodit igitur ex constituto puella, non minus ab arte compta, quam a natura; et cum rationis suauitate, tum querelarum dulcedine, animum pertentat adolescentis. orat omnibus precibus, ne se respuat, negat quicquam esse uel in suis natalibus, uel in natura fortunaeque muneribus, quod despiciat; porro fraternam det hoc amicitiae, det suo quoque amori, ut tam expetitam, et iam pene initam matrimonij societatem sanciat, habeatque rationem cum personae, tum dignitatis suae, cui sempiternam dedecoris notam, si ab eo repudietur, inurat. ita supplicatio que-

B 2 relis,

relis, & verba lacrimis miscebantur, ut quod ab invito ius non posset, supplicationis humilitas extorqueret. Sed ille surdis ad hæc auribus, de castitatis magis bono, quã de parta amicitia sollicitus, tacitus nulliq. dicta salute ex ijs edibus auolat. mox in Galliam se trajcit, nec ita multo post, cum Romam, quo Deus duceret, peruenisset; nondum exacto tirocinij biennio, ipso virtutis studio ac contentione currendi, longa etatis cursum aquavit, & è carceribus vix emissus subito euolauit ad metam. Is cum esset in Anglia, & in hortis quibusdam inambulans, de nouo vitæ genere semotus à ceteris cogitaret, visus dicitur sibi videre speciem quandam Saluatoris, quæ oculos in se defigeret, taciteq. videretur hortari, ut se ab humanis caducisque rebus auelleret: ipse vero conuersa in eam speciem facie, admirabilem hausisse animo voluptatem, & quandam vidisse lucem, qua valde excitaretur ad humana linquenda. Hoc ipsemet amicissimo patri, & cui maxime se credebat, aperuit: cuius etiam postea mores fuerunt eiusmodi, ut fidem visi faceret vel tacendo.

COLLEGIUM POENITENTIA-
riorum, & Probationis domus.

Innumerabilia pene sunt, quæ in his locis, vbi expiandis animis opera datur, propter varia hominum genera, digna admiratione contingunt: sed quoniam plerumque, quæ sunt eiusmodi, silentio potius inuoluenda, quam cum aliena fama periculo videntur edenda, amputabimus more nostro complura,

ra, paucis modo contenti, quæ vel nostrorum sint factus industria, vel salua hominum existimatione commemorantur. omnis autem animorum salus è confessionibus peccatorum. quæ cum innumerabiles ferme fuerunt, vt in tali loco necesse est; tum à primis annis maximam partem instituta. Repressa est huius sacramenti beneficio intolerabilis multorū venus, Mulieresq. amplius viginti cum se se fædis voluptatibus addixissent, nunc caste pudiceq. se gerunt. Et quæ matrimonio iunctæ suorum corporum vsuram conceperant alienis, intra præscriptum se se cohibet legitimi tori. Nec minus operæ in iuuandis illis, quæ Ecclesiæ, quam qui coniugibus fidem fregerant, a. -hibitum est. Septem & viginti ex ijs, qui partim à veritate catholica ad hæresim declinarant, partim in his ipsis tenebris alti educatiq. erant, ab errore deducti sunt. nec pauci, qui à cænobijs disciplina flagitiose descuerant, aut ad eadem sunt remissi cæcibus, aut quod per Summi Pontificis potestatem licuit, ad laxiora. Sed cum multi ex hominum genere Deo, Ecclesiæq. catholicæ, tum ipsis quoq. hominibus ex inimicis amici redditi sunt. Iras sexdecim posuerunt. & quos ad expetendas fraterni sanguinis pænas vis doloris impulerat, persuasum ijs est, vt iniuriam oblitæ, naturæ uinculum & coniunctionem agnoscerent.

DOMVS PROBATIONIS.

Omnis Nouitiorum cura, & uigilandi labor in domandis, vt solet, animis, excolendisq.

B 3 con-

consumitur. Sunt omnes sitientes, integra solidaq.
 virtutis; & alter alterum quotidianis laceffit exem-
 plis: vt Deo potius agenda gratia, quam eorum præ-
 dicanda sit laus. Conuocauit Dominus in hanc Do-
 mum duos, & quinquaginta, in ijsq. nonnullos, non
 minus genere, ac dignitate claros, quam virtutis
 indole, donisq. naturæ. Accessit quidam legibus per-
 eruditus & prudens, qui dum in Vrbe perhonorifico
 præpositus muneri, suam nauat operam Curie, sen-
 sit melius collocatos fore labores suos, si eos ad
 Christi famulatum, Societatemq. conuerteret. A-
 lius quoq. ad nos se contulit adolescens, multis præ-
 fidijs ingenij, fortunæque munitus, Marchionis si-
 lius, & Mantuano Duci propinquus, ex vetustissi-
 ma Gonzagorum familia. Qui cum in Aula Philip-
 pi Regis, vna cum minore natu fratre, inter hono-
 rarios pueros versaretur; ibi ad virtutem vehemen-
 tius exarsit, vbi parta sepe virtus difficilius tene-
 tur. Iniecerat ei Deus tenuem quamdam Religio-
 sâ vitæ mentem, quam ille inter illecebras Aula,
 assiduo pietatis vsu, sic aluit, vt quotidie magis con-
 firmaretur, & cresceret: auocabat enim se quoad
 fieri poterat à rebus humanis, & furtim placando
 Deo, & precationi se dabat; nec de eo vitæ curriculo,
 quod ei ab initio propositum fuit, minimum vn-
 quam decessit. Sed cum potestate Patria contine-
 retur, suumq. Sacerdoti nostro consilium, qui ei
 erat à Confessionibus, indicasset; de eius sententia, id
 quoq. cum Parente, Societati nostræ multa familiar-
 itate coniuncto, communicauit, simul & penam
 petit.

petit. Parens, primo grauius visus est commoueri, & ad perspicendum filij animum, varijs vsus est tentamentis: filius tamen in sententia mansit; & vt Patri admirabilis suæ constantia, sic cæteris, prudentia atque pietatis specimen dedit; præsertim Religiosis quibusdam viris, qui eius mentem explorandam, paterno iussu susceperant. Postea cum in Italiam rediret Parens, auerendum ex Hispania filium existimauit. vbi multas filius ipse pugnas & bella sustinuit, cum ab omni hominum genere, tum à Principibus viris, qui eo maxime incumbabant, vt Adolescenti, si fieri posset, persuaderent, ne ab hominum consuetudine, se seiungeret: Vel si certum et fixum esset, vitam cum religione degere, Canobiorum asperitate postposita, sequeretur id vitæ genus, quod nulli disciplinæ addictum, in Ecclesiâ tamen munere versaretur: ad eamque rem honores in Ecclesiâ pollicebantur amplissimos. Quod si tandem ad certam aliquam disciplinam induceret animum, ad eam potius inclinaret, vbi cum religione splendor obtineretur, quam vbi obstructus esset aditus ad honores. Adolescens, qui longe alium petebat cursum, quàm, quem patrij suadebant amici, cum ad omnia cumulate respondit, tum ad hoc postremum cumulatissime: negauitq. vllum sibi videri Ordinem, suis rationibus aptiorem, quàm qui minime esset dispositus ad honores. Nam cum id spectaret in primis, vt à communi vitæ consuetudine se abduceret, omnisque hominum vita, diuitiarum splendore, & specie bonorum maxime teneatur, in Societate I E-

SV, absolute Paupertatis ope, omnis amplitudo di-
 xitiarum: precipui vero sponſione Voti, omnis ho-
 noris gradus excluditur. Cæptum est à domesticis
 dein agi, ut patria bona minori natu fratri conce-
 deret; quibus is alacriter morem gessit, unam dolens
 in exsequendo consilio suo moram ac tarditatem.
 Nam cum paternorum bonorum cessio ex Impera-
 toris nutu penderet, quod faudi nomine continere-
 tur; dum uoluntas, ut solet, expectatur Imperato-
 ria, annus propè integer abiit. Ac ne tum quidem si-
 lio licuit sibi ipsi morem gerere, cum gessisset alijs.
 Parens enim, non tam patrio ductus amore, quam
 infirma Adolescentis ætate, rem maioris putabat
 esse consilij, & patrias desiderari partes, si nec
 ætatis infirmitati consuleret, nec multo ante prospice-
 ret, ne quid filius animo maius complecteretur,
 quam ualeitudinis imbecillitas ferre posset. Itaque
 nondum præteritis contentus experimentis, iterum
 eius, Mediolani constantiam per uarios homines ten-
 tat: & quanquam moras omnes decreuerat inter-
 ponere, & Romam filium ad inchoata Philosophiæ
 studia persequenda prius mittere, quam ut ei face-
 ret deligendi huius uitæ generis potestatem; tamen
 cum & precibus apud ipsum, & crebris litteris a-
 pud P. Nostrum Generalem, & quod caput est,
 multis apud Deum lacrimis, filius continenter urge-
 ret; tandem se flexit, & diuino plane nutu, ad me-
 liorem mentem uoluntatemque conuersus, potesta-
 tem ei fecit, tam salutaris capiendi Consilij. Ergo
 multo & honestissimo comitatu addito, una cum lit-
 teris

teris ad P. Nostrum Generalem, filium in Urbem mittit, tanta ipsius filij letitia ac uoluptate, quanta ex diuturni desiderij magnitudine existimari potest. Qui Romam ut attingit, maxima admirationi fuit tum Summo ipsi Pontifici, à quo prius benedictionem ac ueniam paterno iussu postulauit; tum Cardinalibus, Aulicisq. compluribus, quod id ætatis Adulescens, atque ea conditione fortuna, tanto studio diuitias honoresq. desereret, quanto uix ceteri, ea sitiunt & consecantur. Interim moritur Pater, in quo Dei Immortalis prouidentia licuit oculis cernere; tum enim mortuus est, cum prisca illius Abrahami more, filium Deo sibi carissimum, natuq. maximum, iam obtulerat: ut cui tam gratam victimam, sua uoluntate mactasset, eius incundo sinu complexuq. reciperetur. Filius uero ab ijs curis periculisq. relictus est liber, quæ cum domesticæ priuatæq. familie, tum publicæ ditionis administrationi comitari solent.

COLLEGIUM GERMANICVM
& Anglicanum.

Germanorum, Anglorumq. Collegia, quam recto cursu, & ad patriæ præsidium, & ad omnem pietatis laudem contendant, superuacaneum est, hoc quoque anno commemorare. Viget quam cum maxime eorum & in litteris, & in uirtute contentio. quæ si antea domesticis umbris occultata latebat, nunc diuino consilio patefacta per eos, quos Visitatorum nomine Summus Pontifex
ad

ad hæc inspicienda Collegia misit, foris etiam elicit. Nam cum Societas, lecto in Vrbe nouo Christi Vicario, & hæc ipsa quæ administrat Collegia multorum, qui priuatas spes agitabant, nec inuidiâ, nec sermones effugere possent; subito extiterunt, qui nostrorum criminantes administrationem, Pontificis aures multis mendacijs onerarent. quibus ut obstrueret ora prudentissimus Pontifex (placet enim ijsdem vti verbis, quibus cum Patre nostro Generali colloquens vsus est ipse) consilium cepit, ut hæc ipsa Collegia per idoneos viros inspiceret, qui & in alumnorum, & rectorum mores diligenter inquirerent, & rationes sumptuarias annuâque proventus accurate cognoscerent. Dedit igitur negotium duobus Episcopis, optimis & grauissimis viris. qui cum omnes in exordio sui muneris, tum singulos, tum vniuersos blande & comiter essent affati, ceteraq. quæ vel ad mores rectorum, atque alumnorum, vel ad rē tam diuinā, quam familiarem pertinent, summa cura ac fide perspicere voluissent; non obscure postea nobis ipsi significarunt, quam vehementer omnia probassent. Delectauit quippe homines religione præstantes templi nitor, & sacrarum rerum exquisita munditia, delectauit singularis modestia iuuentutis, & in peregrinis corruptisq. nationibus mirus amor & cura pietatis. ordo etiam disciplinæ eos mirifice cepit, concordia voluntatum, pax; & quod multi ad criminandum inuidiose sumpserant, ipsa consiciendi tabulas ratio, tuendaq. pecunia. Nec vero aliter cum ceteris hominibus

nibus, aut cum ipso Pontifice ea de re sunt loquenti:
eos enim ubiq. sparserunt tum de his Collegijs, tum
de Societate sermones, ut emenda potius nobis
fuisse videatur alienorum hominum criminatio,
quam fugienda. Nec satis habuerunt amplissimis se
verbis esse testatos, quam integra apud nos, et quam
apta reperissent omnia; sed ut equitatis in primis
amantes, commentarium etiam in libellos quosdam
nuper editos, traditosq. Summo Pontifici, conscripserunt,
ubi ea, quæ aduersus Anglorum Collegium
in ijs esset paginis malitiose conficta, singillatim prou-
denterq. refellunt. Tum demum intellectum est, quam
aduersus eos nullæ sint vires, qui latent in tutela
diuinæ virtutis: custodit enim Dominus innocentiam,
nec ijs deesse potest, qui spes suas omnes in eius præ-
sidijs collocatas habent. sed infinitum quiddam est,
quod diuinæ bonitatis magnitudini debeamus, ut
qui paternæ eius prouidentia curam, manibus pene
contingimus.

Et Collegij Germanici disciplina addixit se Societati
Sacerdos. Alius vero nobilis adolescens, cuius con-
siliium mors anteuertit, in ipsa morte pro nostro est
habitus, & in eundem gregem numerumq. conscriptus.
Remissi sunt in patriam confecto Philosophiæ Theo-
logiæq. curriculo, Sacerdotes undecim, quorum vir-
tutis consimiles eorum pollicetur euentus, qui proxi-
mis remissi sunt annis. sunt enim illi (ut accepimus)
subsidio prope occidenti Germania, non adiuuentis
modo doctrinæ, qua sunt instructissimi; sed integri-
tate morum, & sanctimonia. Expeditur à princi-
pibus

pibus viris eorum opera, & ad regendas Ecclesias ab Episcopis adhibetur: nonnulliq. ad Episcopatus honorem probitate atque industria comite peruenierunt. Duo etiam suorum Episcoporum ac Principum nomine legationem ad Pontificem Maximum obierunt, ingenti cum ipsius Pontificis, tum Cardinalium, honestissimorumque virorum, quibus cum agendum fuit, approbatione. Ex hac eadem disciplina Curienfis Decanus prodijt, Gualtherus Bellius, qui parem virtutem cum doctrina, ac nobilitate coniunxerat. egerat hic Romæ inter alumnos huius Collegij ante sexennium, Rodulpho olim Aquavivæ, qui ex hoc ipso Collegio proxime in Indiam abiit, admodum carus. cuius præceptis imbutus, mirum non est, si is euasit, quem & vita insequens, & consequuta mors docuit. Is igitur in vrbe Curientum, cum civitatem omnem miserandum in modum pestilentia contagio labefecerat, sui ipsius oblitus, vt pro ouibus sibi creditis vitam poneret, in mediæ pericula se se intulit: nec modo suis se bonis ac facultatibus spoliavit, vt multorum egestati inopiaq. succurreret; sed contempta morte, partim animis oratione firmandis, partim sacramentorum pabulo recreandis, nullam partem boni probatiq. pastoris omisit, dum ad extremum è medijs ereptum laboribus ad otia Paradisi, & sui magistri complexum diuina benignitas euocauit.

Ex Anglicano Collegio nouem in Angliam Sacerdotes magno animarum commodo reuerterunt, quorum vnum comprehensum ab hæreticis, in carcere

remq.

remq. coniectum, accepimus graues acerbosq. cruciatus fortiter subijisse. Alius etiam in custodia traditus, quod de fidei constantia dimoueri non possit, vltimum discrimen adit. Quidam quoniam & à natura, & à doctrina præclare instructus est ad dicendum, magnum hæreticorum numerum ad suas partes adiunxit. Alij præterea huius alumni Collegij Sacerdotes quinque; post diurnas tenebras & ærumnas, ad extremum in expeditum compulsi nauigium, exilij nomine aueruntur in Galliam, terrore mortis iniecto, ne quis in Angliam remearet. ex quibus tamen continere se quidam non potuit, quin reditum attentaret, incertum adhuc, quonam euentu, comitem ei se se Deus adiungat, & feliciter vertat omnia. Ad hæc pietatis argumenta accedunt vota studiq. religiosa vitæ, quibus pleriq. tenentur: ac præter eos, qui vitam nostram adamant, quinque se varijs cænobijs atque ordinibus addixerunt. Reliqui pro se quisque contendunt, vt probitate morum, exemploq. vitæ declarent, nequaquam se à Deo frustra in hanc virtutis palæstram ac disciplinam vocatos. colunt omnem pietatem, & officiosi maxime in hospites sunt. tenetur enim vel in summis rei familiaris angustijs antiquum recipiendorum hospitem institutum; exceptusq. nuper est Anglus nobilis, qui tuædæ religionis causa, fortunas reliquit amplissimas, ex quibus quotannis aureorum viginti millia capiebat: satis se diuitem ratus ac locupletem, si integram Christi fidem ad extremum vsque spiritum tueatur.

S E M I N A R I V M R O M A N V M .

IN tanta cæli clementia, tantaq. corporum salu-
 britate, quantam hic annus attulit; longis ta-
 men, etsi minime periculosis morbis, huius iuuen-
 tutis contubernium tentatum est. contagionis vis
 quædam fuit, incertum vnde concepta, quæ subito
 in nonnullos irrepens, sensim peruagata est vniuer-
 sos: vix enim quemquam exemit. vno eodemq.
 tempore octoginta nonnumquam cubabant agris sa-
 tis ampla charitatis ac patientiæ materia. nam nec
 ijs, quos in lectum morbus abiecerat, tolerantia;
 nec ijs, quos nondum strauerat, charitatis exercita-
 tio defuit. nullum obsequij genus abfuit, nulla studi-
 munerisque vicissitudo. Nam quamquam has par-
 tes subleuandi curandiq. ægros, nostri sibi suscep-
 rant; voluit tamen egregia discipulorum pietas,
 hanc sibi curam nobiscum esse communem. itaque
 cursare ultro citroq. qui ualentes erant, lectos ægro-
 rum sternere, preparatos afferre cibos, ac frequenti-
 scalarum ascensu atque descensu pro viribus leuare
 iacentes; præsto deniq. unicuiq. esse, vt cuiusq. ne-
 cessitas exigebat. Ex altera parte, qui lecto tene-
 bantur, ne ita meritis, vt officijs inferiores essent,
 præclara ipsi quoque suæ virtutis documenta præ-
 buerunt. patientiam testabatur hilaritas: pietatem
 colloquutio, agitatioq. diuinis de rebus: obedientiam
 alacritas obsequendi. Obibant sacramenta de morte,
 nec languorem animis languor corporum afferebat.
 Duarum circiter horarū intervallo, Sacerdos cum

Eucharistia sacramento cubicula circuibat, nihil ut negotij minus haberet, imbecilla ac iacente, quam in columi stanteq. familia. Vnus hoc anno desideratus est modo, cuius ut acrior vis morbi fuit, sic maiora documenta virtutis. is leues sepe noxas expiabat in die, et quod teneræ ætatis miraculum est, nunquam ex quo correptus est morbo, meminit propinquorum: usque eo rerum humanarum memoriam recordatio vitæ caelestis abstulerat. Sed ex ipsa ferendi morbi ratione facilis coniectura fuit, quales tandem se plerique præbeant, cum recte valent: in multis enim ea significatio probitatis elucet, ut non multum is, qui ad perfectam officij rationem excurrunt, de uirtutis laude concedant. ex his octo, à nostris moderatoribus impetrarunt, ut eiusdem sibi disciplina liceret esse comites ac consortes. Quorum duo multa eius rei causa à domesticis pertulerunt, sed tamen ita fortiter ac constanter, ut fidem fecerint, mentem illam non humanitus, sed diuinitus inditam esse. nam cum subito Romam parentes, ac propinqui ad labefactandum adolescentum propositum aduolassent, studeretq. alterius pater, modo minis, modo blanditijs, ab ea filium cogitatione reuocare; filius è patrio se conspectu subduxit, in easque tenebras abdidit, quo nullis vnquam vestigijs perueniret paterna suspicio. Qui dum filium aut in societatem se clam inclusisse, aut in Collegium aliquod ex his, quæ disciplinæ nostræ sunt credita, suspicatur, vna cum alterius adolescentis patruo ad summum Pontificem querelas defert, filios sibi à Societate

tate

tate per vim eripi, recipi parentibus inconsultis, occultari per summam iniuriam, neque quicquam prius imbui, quam ut parentum obedientiam abijciant. His mendacijs cum Pontificem onerassent, Pontifex negocium dat Episcopis (quibus eisdem inspiciendi curam, & hoc, & ea, quae dixi, Collegia mandauerat) ut rem omnem accurate cognoscant, uideantque, ut adolescentum propinquis ac parentibus fiat satis. Adolestentem interim, qui latebat, ubi haec agi perspexit, una cum patruale Episcopos conuenit, obligat suam uterque fidem, se parenti, patruoq. suo morem esse gesturum, ubi tamen saluo officio, ac religione mos geri posset. Sed quoniam Episcopi, parentum miseratione commoti, ut in patriam se reduci paterentur, urgebant; quo fiebat, ut in longum tempus eorum consilia differrentur; ad Cardinalem quendam, cuius pietatem par prudentia commēdat, pari consensione confugiunt, ab eoq. suorum iniurias, & artes questi, quibus à diuino se famulatu reuocare conabantur, summe contendunt, ut causam suam apud Pontificem Max. ipse suscipiat. Cardinalis, ut est cum in omne hominum genus, tum in bonos praecipue viros officiosus, adolescentem miro amore complexus, eorum se causam per diligentem acturum recepit: simul & ad constantiam inflammavit. Fecit quod promiserat. & apud Pontificem adolescentum causam sic egit, ut suam. Negavit Pontifex sui vñquam fuisse consilij, ut tam praecleara fors inueniret, quos ad se Deus ex hominibus senocaret, coactio in patriam reditu, uocaretur in dubium

bium; videri sibi tamen æquissimum, ut parentibus ac propinquis, quo ad eius fieri posset, mos gereretur. Gestū est, ut eius ferebat voluntas, & ut id fieret accuratius, ad eam rem Cardinalis se quoque humanitas interposuit; quos ubi æquos placatosq. dimisit, tum demum potestatem fecit adolescentibus abeundi quò vellent, & sacrosanctis Eucharistiæ munus præsidij ad id pugnae genus instruxit, quod quo ceteris periculosius est, eo plus requirit armorum. Atque hæc est Romani Seminarij hoc anno fecunditas, quam perpetuam quotannis uelit Deus. Sed inito iam à nostris huius curæ deponendæ consilio, ferenda erit iactura potius aliqua frugis annuæ sariæ, quam minoris commodi gratia, maiora commoda amittenda. fecit enim permolesta, & aliena nostro ordini procuratio, ut animum P. N. Generalis induceret, eo se onere liberare. Cumq. id semel, iterum, ac tertio à Summis Pontificibus contendisset, tandem multis perspicuisq. rationibus à Sixto extorsit, ut nos hoc ipso onere curæ leuaret. Sed per occasionem migrationis angustiores in ades (conductæ enim, non propriæ ac stabiles adhibentur) visum est potius sensim numerum imminuere, quam omnem subito procurationem abijcere. Itaque compluribus ex hoc contubernio dimissis adolescentibus, vix tantum è Conuictoribus quadraginta supersunt. Grauius id tulere permulti, præsertim qui in hanc disciplinam suos liberos propinquosq. tradiderant: nec defuere magnæ auctoritatis viri, qui se se interponerent, ne qua fieret diminutio. Ad

nos autem id commodi redijt, quod quo magis hac contubernij disciplina contrahitur, in angustumq. deducitur, eo pauciores ad eam regendam requirendæ sunt operæ. nam cum antea quinque & triginta de nostris exigeret, non minimo eorum tum ualitudinis, tum studiorum incommodo, propter varias molestasq. curas; nunc sublatis ex eo numero tredecim, duo tantum remanent & viginti.

COLLEGIVM MARONITARVM.

AD reliqua Urbis Seminaria, quæ Societati sunt credita, accessit hoc anno Maronitarum: cuius instituti ratio postulat, vt tota res à capite quam breuissime repetatur. Nostros autem ante quinquennium à Gregorio XIII. ad Maronitas eo consilio missos, vt ab erroribus, quibus implicati erant, ad integritatem christianæ religionis abducerent; ex eius anni litteris satis arbitror esse perspetum. quo tempore dum in omnem eius Ecclesiæ subleuanda occasionem excubant, venit in mentem, ad sanandam affectam illam christianæ reipublicæ partem, continendosq. Maronitas in fide & potestate Romani Pontificis, nihil aptius fore, quam si ex ea quoque natione conflaretur in Vrbe Collegiū, ubi salutaria Ecclesiæ illi præsidia gignerentur. quæ res à Cardinali Carafa Maroniticæ gentis patrono, diu multumq. agitata, digna denique visa est, quæ ad Pontificem Maximū deferretur. nec difficile fuit
rem

rem tam salutarem eximia pietate Pontifici persuadere. Suadebant enim orientis partes illæ, quæ multis iam seculis doctrinarum luce privata, cum vnde peterent ea, quæ ad cognitionem fidei pertinent, non haberent; non facile sese in sua religione integras castasq. seruabant. suadebat hominum ipsa conditio, cū ad repudiandos errores minime pertinax, tum ad recipiendam retinendamq. veritatem facilis; vt genus quoddam impietatis videri posset, si qui communis nationum omnium parens haberetur & esset, is homines non sua voluntate, sed mala disciplina corruptos sine medicina desereret. Accedebat quod cum in ijs, quæ dixi locis, præcipueq. Syria, Palestina, totaq. Aegypto populi illi ferme sint vel hæresibus deprauati, vel ab Ecclesiæ communionem seiuincti, habeantq. res omnes sacras Arabico, Chaldaore sermone conscriptas; è Romana re videbatur, sedisq. Apostolicæ dignitate, vt quæ catholicorum omnium parens est ac magistra, ea, pari fide atque obsequio præditos homines prope haberet, qui Philosophiæ ac Theologiæ studia cum Chaldæis literis Arabicisq. coniungerent; vt essent qui tradendis castissimæ religionis institutis, refellendisq. prauis hæreticorum erroribus, populos illos ad veritatis catholica cognitionem, & obedientiæ cancellos reuocarent. Quæ cum Pontifici Maximo Cardinalis exposuisset, facile impulit pium Patrem sua sponte incensum, vt idoneis ex ea natione adolescentibus euocatis, excitaret novum in Vrbe Collegium. Excitatum est igitur

anno superiore, attributaq. à liberali parente non modo annua, se superflite, pecuniarum subsidia, sed etiam area spatium ad ædificium. Cooptati sunt lectissimi adolescentes, varijs temporibus Romam à nostris missi, qui inter Maronitas agebant: cuius disciplina regendæ causa cum de Societate aliquos Cardinalis à Pontifice Maximo postulasset, Pontifexq. nostræ non ignarus paucitatis abnuisset; Societas ne amicissimo & optime de se merito Præsulati præsertim in re deesset; etsi non omnem sibi Prouinciam suscipiendam, non tamen omnem Maronitarum curam abijciendam existimauit. Delectis igitur ad eam regendam iuuentutem probatis hominibus ex externis, vniuersa administrationi supremum quendam quasi moderatorẽ è nostris præesse voluit, cuius consilio Rectores ipsi se regerent. Sed cū optimi adolescentes alios nullos præter nostros, iam tum in patria experti essent, grauate aliorum parebant imperio, ergo vna omnium consensione à Cardinali Patrono contendunt, vt procuratori sue patres de Societate præficiat, qui nec domo absint, & sibi proxime præesse velint. Id cum Cardinalis vrgeret, non potuit à nostris, ac ne decuit quidem, tanto Præsuli repugnari. concessus est illi Rector vna cum fratre: atque hoc demum anno eius Collegij procuratio à Societate suscepta. Instituntur in eo adolescentis omnino septemdecim, cum isque sacerdos, qui chaldaico apud eos sacrificat idiomate. facilis horum est educatio, nulloque negotio ad pietatem incenduntur. elucet in ijs modestia morum

Et singularis animi moderatio. ingenio sunt ad disciplinam apto; ut qui biennij non amplius spatio, et Italicam perdidicere linguam, et rudimenta Latinæ cum tamen de Chaldaea studio nihil operæ detrahebant. Quare et Episcopi illi, quos diximus, cum hoc quoque Collegium inspicerent, et huius iuuentutis ingenia periclitari vellent, prolatis Apostolorum actis Græce conscriptis, adolescentem ex his quendam excitarunt, et quibuscunque nosset linguas, ea iusserunt efferre, quæ à beato Luca Græce sunt scripta. paruit adolescens, et quinque linguas, tot enim nouerat, Græcum scriptorem interpretatus est: idque tā scite, ut alter admiratus Episcopus, cū publice postea cohortationem haberet; agnoscendum dixit Dei munus, à quo tot linguarum ornamentis, unde tot regionum salus utilitasque penderet, locupletati essent. simul et illud addidit, inter ceteras Gregorij XIII. laudes hanc vnam fuisse de præstantibus, quod tanto Ecclesiæ beneficio, Maronitarum in Vrbe Collegium constituisset. Sed quam eos benignus parēs foueret viuis, et quanta in hos adolescētes eius fuerit indulgentia, quotidiana benignitas indicauit: nam et librorum copiam, et ad sacrorum vsus domesticamq. supellectilem multa est elargitus, et anno vix elapso à constituto Collegio, septem circiter aureorum millibus nouas ades extruxit. Quare quam luctuosa eius postea mors fuerit, cuius vita et huius nascentis Collegij, et rei Maroniticæ summa nitebatur; non est difficile existimare. verum quanquam inter hæc primordia vehe-

menter eius inopinata mors terruit; solatio tamen fuit prepropera noui Pastoris creatio, qui se iam nō minus Gregorio ipso propitium ac beneuolum prebet. Is sui Pontificatus initio, ne tantæ pietatis opus inchoatum institutumq. desereret, Abbatiam ei quandam, vnde aurei fere mille quotannis capiuntur, Cardinale postulante concessit ac preter eas pecunias, quas in quotidianū alumnorum victum cultumq. numerari iussit; mandauit etiam, vt contractum æs alienum, cuius summa ad aureos plus mille peruenerat, solueretur. Quare si his principijs reliqua consentiant, id quod tam benigno Pontifice polliceri nobis possumus & debemus; nihil est causæ, cur quisquam dubitet, quin ex huius institutione Collegij, plurimum in omnem Ecclesia partem vtilitatis ac commodi deriuetur.

SENENSE ET RELIQUA
Hetrurix Collegia.

SENIS, vt summam officiorum omnium verbo concludam, nullo loco partes nostræ desiderata sunt. Impigre sua quisque munera obiit. Nomen in Societatem dedit vnus.

E FLORENTINO vero Collegio quanta vis vtilitatis extiterit, plurima animorum commutatio declarauit. Femiæ amplius viginti sola spectantes æterna, varia cænobiorum instituta sequuntur sunt, erant in his quedam, quæ pudicitiam suam vna cum fama perdiderant, aliæq. nonnullæ, quarum pudor in apertissimum periculum vocabatur. Sed has Nostri

in suam fidem curamq. susceptas, omni studio ac contentione publica hominum misericordie commendarunt, tantumq. eis repertum est argenti, ut facile postea inter Deo consecratas mulieres locum inuenerint. Sed cum sedulo semper animorum causa defensa est, tum in hominum morte precipue; curatumq. ut suis animi soluti corporibus quam tutissimum iter arriperent: quo in officij genere, haud scio an plus exeuntibus adiumenti, quam in statione manentibus sit allatum. Aderat viro nobili ac praediuiti suprema dies, cum sacerdotis nostri in confirmando sedulitatem vxor obseruans, erga pietatem sic est animata, ut quae nostro nunquam comparebat in templo, ab eo nunc diuelli non possit. Senserunt hac ipsa nostrorum officia ij quoque, quos legum aequitas mittebat ad mortem; quorum quidam cum diuinarum rerum mentionem pertinaciter respuerent, mallentq. cum Sathana sempiternis exuri supplicijs, quam perpetuis cum Christo voluptatibus perfrui; tandem pia nostrorum contentione fracti, tanquam placidissima oues duci se ad eam victimam passi sunt. Nec vero ciuibus modo, sed etiam exteris aduenisq. consultum est. quorum aliqui cum multos iam annos nefarias haereses, tres autem impia Mahometi dogmata coluissent; hi ad cognitionem veri Dei, illi ad rectae religionis cultum traducti sunt.

PERYSII cum ad omne commodum animorum, tum maxime ad auertenda mutua hominum odia nostrorum laborauit industria. Hero inuisus agricola, sclopo eum de medio tollere cogitabat, sed glande contorta, pro hero famulum, ictu aberrante, per fudit.

Quam ille ignominie notam cum luendam nisi sanguine non putaret, in eademq. nostram aliquando sacrificij tempore se contulisset; quidam è nostris, qui iam pacis auctor esse cœperat, preclaram nactus occasionem, supplex hominem orat, vt per salutarem illam hostiam, quam adorandam populo sacerdos ostenderet (tunc enim forte de more tollebatur) & per eum Deum, qui tam multa eius scelera pateretur inulta; vt ipse quoque conserui iniuriam domino tam acerba pro se perpeſso concederet. Tantum valuit cohortationis tempeſtiua curatio, vt obortis repente lacrimis ſpoponderit herus, se in gratiam cum agricola rediturum. nec vana fuere promiſſa: non enim modo redijt, ſed triduo poſt, cum intelligeret ad æquiſſimam compositionem pacis exigi ab agricola, ut vulnerati famuli, quem ſclopo traiecerat, medicina ſumptus & damna præſtaret; is quod ſatis eſſet argenti, clam attulit Patri, addiditq. nihil non Dei cauſa ſibi eſſe ſuſcipiendum, cum diuinæ erga ſe clementiæ veniebat in mentem. Familia item duæ, & quidem de præcipuis, cum ſexdecim annos interſtinis arderent odijs, noſtrorum hortatu ſe inter ſe placarunt, eorumq. arbitrio, vt odiorum cauſas exciderent, ſua omnia permiferunt. Nec minus contra cupiditatum æſtum, quam contra irarum incendia pugnatum eſt. mulieres perditæ pudoris quatuor ad pudicitie ac ſanctimoniæ decus emerſerunt, quarum duæ cum pulchritudine ac forma præſtarent, Diaboliq. miniſtræ ac ſatellites eſſent ad capiendas perdendasq. animas; earum altera

ra non modo funditus scdas illas voluptates abiecit, quamquam ex ijs plurima capiebat emolumenta; verum etiam vt animi pulchritudinem tot flagitiorum tenebris obscuratam elueret, & per pœnitentiam in antiquum splendorem nitoremq. reduceret; intra cœnobij claustra se abdidit. Societatis meditationes, eâ quoque ad immutandos mores maximi fuere momenti. prodierunt ex earum exercitatione non pauci, sui omnino dissimiles; vt qui toti antea in corpore atque in his infimis terræ bonis hærebant, nunc eo erecti præsidio, omnia infima atque humana premant, & supera dumtaxat ac cœlestia meditentur. Ex ijs aliqui se se inclusere cœnobijs: alij commutato vitæ genere ad communem animorum salutem sua studia contulerunt. Quanquam ad id præcipuas vires habet vtraque sodalitas Dei Matris: ex quibus nouem circiter adolescentes ad cœnobium fecere gradum, in ijsque ad Societatem par.

LAVRETANVM ET RELIQUA Collegia.

SI quæ Societatis nostræ sunt propria atque interiora, ea tantum mandari litteris debeant, ut certe debent; hoc vniuerse de Lauretani Collegij partibus dici potest, non modo suæ quemque sanctitati, studio omni curaq. vacare, sed in sanandis etiam animis externorum, artus omnes nervosq. contendere. Ac præter id quod audiendis dimittendisq. peccatis tribuitur otij, data est etiam opera, editis ad eam

rem

rem spectaculis, Catechesi. Fuit id cum decori atque ornamento Gymnasio, tum ignavis diuinæ legis hominibus salutare. Eadem Catechismi cura adhibita est in obeundis de more pagis: ubi & frugiferæ animorum expiationes institutæ sunt, & acres iræ contentionesq. sedatæ. Habet autem hoc Collegium & ex ILLYRICO adiumenta nonnulla, nam cum ex nostris, Canonicisque sit nemo, qui norit Illyrice; ne huic vni nationi, quæ hanc quoque frequentat adem, Sacerdotum opera desit; Sacerdos ex his aliquis aduocatur, qui penitentibus præsto sit. Atque hic ipse matura iam etate vir ad audiendos suæ nationis egros in vicina loca dimittitur: quo in munere ita versatur, vt non minus suæ ipse virtuti, quam alienæ saluti commodisq. prospiciat.

RECINETI satis magnus è duabus Dei matris sodalitatibus fructus capitur. Constat eorum quæ natu minoribus continetur, sodalibus quadraginta: quæ grandioribus, septuaginta, aut non multo secus. Sunt in hac de præcipuis viris multi, eorumq. pietate atque exemplo effectum est, vt iam ad sacras epulas conuiuæ frequentiores appareant. horum officij ratio est, vt non tam sanctitati domesticæ quam proximorum commodis seruiant, stipem corrogent in egenos, nulla habita dignitatis personæq. ratione; idque vel ad templorum valuas, vel medijs in foris, vel etiam ostiatim: quicquid autem pecuniarum escarumue collegerint, id vel ad egros deferant, vel ad eos, qui precario viuere salua existimantione

tione non possunt. Quibus pietatis officijs non modo ad canobij disciplinam, sed ad omnem virtutis laudem planum sibi iter aperiunt. Neophytus ex his quidam pugnis ab inimico calcibusq. male multatus, cum per facile vlcisci posset iniuriam (erat enim forte cum telo) ex æquans tiro ueterani uirtutem, ad eum qui de nostris sodalitati præest, accurrit; stratusq. ad pedes, Fuit, inquit, Pater uehemens animus ulciscendi, sed ut iracundiam continerem, una Dei Matris caritas fecit. huic ego iniuriam dono: prolatoq. telo, Exuo, inquit, apud te ferrum: hoc tibi sit conciliatę gratiæ signum, hoc contemptę ultionis indicium. Quid expectandum erit à ueterano, si sui similis neophytus semper sit?

In finitimis locis aliquid etiam otij operaq. consumptum est. Tres in uaria loca missi sunt sacerdotes, præcipueq. propinquum in oppidum, cui à Monte sancto nomen est. hic autem præter quotidianas in quadragesima conciones, Christianæ fidei præceptis imbuta plebs est, promotæq. res futuri Collegij, & primus iactus de more lapis, non sine ciuium humanitate præcipua: qui cibum sibi quodam modo ex ore subducunt, ut habeant quod in Collegij opus impendant. nam quod primarijs oppidi magistratibus in epulum præbebatur, id placuit ad firmandum Collegij statum fabricamq. transferre. Ad Samnites quoque, & Abbatiam quandam sancti Euthij non procul ab Urbe Nursia profecti sunt alij: quo in loco, quoniam sacramentorum, ac concionum causa magnus est

est pagorum concursus, praeclare posita est opera col-
lectiq. cum ex omni hominum genere; tum ex sodali-
tatio quodam in honorem sanctissimi Christi corporis
instituto, fructus vberes ac iucundi: ducentis enim
cum constet sodalibus, nemo non ex eis vitæ macu-
las vniuersæ sacramento confessionis absterfit.

M A C E R A T A E conciliati placatiq. sunt
non pauci, quos ad inimicorum ultionem irarum
acerbitas stimulabat; sed cum saepe homines in ho-
minum gratiam restituti sunt, tum Deo reconcilia-
ti per saepe. quo in genere, vt cætera sileantur, nobi-
lis celebrisq. grassator, quatuor & viginti natus an-
nos, cum à prima adolescentia extorris profugisset
è patria, latronumque ritu vitam ducere instituis-
set; frequenti maleficio toto iam Piceno nobilitatus,
Sathanae cognomen inuenit. Is postea comprehensus
& coniectus in carcerem, adiudicatus est neci. Mis-
sus ad eum est de more sacerdos, cuius congressu col-
loquioq. sensim ex recordatione præteriti temporis
sic angi capit, nullum vt hæc Ciuitas illustrius exem-
plum viderit penitentia. Antequam ad supplicium
raperetur, patefactis confessione peccatis, tum quoti-
dianæ vitæ saepe, tum semel vniuersæ, mentem in
diuinam misericordiam, quæ tantam sibi spem salu-
tis offerret, ita defixerat, vt alio duci cogitatione
non posset. Erat tormentis pene confectus ac debili-
tatus, luxatiq. erant ductario fune lacerti, vt motus
est in quaestione; & tamen numquam adduci potuit,
vt vel de genu, quod semel incubuerat in precatione,
consurgeret; vel quod facere sine luxatorum ossium
crucia-

eruciato non poterat, alterius inter surgendum admi-
niculo niteretur: testatus velle se, quem tot annos
tot sceleribus violasset, eum saltem breui illa, quæ
concedebatur vsura lucis, si id modo consequi pos-
set, placatum sibi propitiumq. reddere. Ciuēs qui
eius confirmandi gratia venerant, magnitudinem
animi & penitentia vim admirati, Quanto iam
aptius in hunc (inquiunt) Angeli cognomen conue-
nit, quàm antea sathana? Ad mortem cum tradere-
tur, intentis in Christi signum oculis continenter,
nullum faciebat finem sua ipsius accusandi peccata.
Vbi vero propius ad carnificinam accessit, sensitq.
patrem sua causa sollicitum esse, ne repentino furcæ
conspicere perterresieret; Caue, inquit, pater existi-
mes, eum, qui carnificinas omnes commeruit, hac
vna furca exanimari. osculoq. restem, qua suspen-
dendus erat, excepit; quod diceret, se non dubitare,
quin ea sibi aditum aperiret in calum, quem pecca-
torum feditas præclusisset. Scandit igitur gradus
illos mortis, nullo perturbati animi motu prodito,
nulla formidine exanimatus: factaque potestate
cum populo colloquendi, dixit se non recusare, quo-
minus æquo libentiq. animo moreretur; vnum ta-
men se moleste ferre, quod non plures vitas habe-
ret, quas vt æquitas postulabat, pro magnitudine ac
multitudine peccatorum effunderet vniuersas. Quæ
cum dixisset, Iesu nomen ingeminans, supplicium le-
gibus soluit.

M I S S I O R A G V S A N A .

R Agusam quatuor annis ante profecti sunt nostri eius profectiois auctor Ragusanus Archiepiscopus fuit, qui id à Pontifice Maximo, interposita Cardinalis Comensis auctoritate, impetravit. Quatuor hic fuere de nostris, sex etiam interduos, singulari studio Ciuitatis excepti. Aedes ac templa pia quaedam B. Rochi Sodalitas commodauit, quæ aureos septingentos, vt instructas aedes haberemus, impendit. victitarunt nostri hominum misericordia ac liberalitate, quæ quoniam ingens est, non modo nihil eis vnquam ad tuendam vitam defuit, sed sepe etiam superauit, gratus quippe eorum aduentus tantum priuatis ciuibus, quàm magistratibus accidit. concurrebant vndique munera ad fores nostras, vt vno eodemq. die, decem, pluresue aliquando pueri cum muneribus comparerent. Nostri autem si quando stipis gratia priuatorum aedes obirent, quod non tam egestatis, quam vel exempli, vel instituti tenendi causa faciebant; semper pleni ac referti redibant, sed hunc ipsum querendi laborem minuebat charitas Ciuium, non modo mittendis, vt diximus, crebro subsidijs, sed orando vtandoq. ne quid in eo nostri cura molestiaq. susciperent. Cuius benignitatis tulere primas Principes Ciuitatis, qui non modo Concionatorum nostrorum aduentum, mansionemq. sed quantum in ipsis fuit, ipsum quoque instruxerunt ornaruntq. discessum: ac præter viaticum maritimaq. subsidia, quæ larga & copiosa fuerunt,

pecuniã quoque satis multã miserũt, qua non modo concionum, sed ne eleemosynã quidem nomine accepta est. Reliquis vero religiosorum familijs, Benedictina præsertim valde grata Societas fuit: id quod hæc suis declaravit officijs. quæ quidẽ ab vrbe passus circiter mille cũ absit, semel atque iterum nostros per astatem (nam per calores, qui hic sunt molestissimi, in Vrbe viuere minus licet) diuturno ac liberali accepit hospitio. De Archiepiscopi uero benignitate nihil attinet dicere, cui non modo curã fuit, ut nostris omnia ad usum & cultum copiose suppetere, sed etiam de constituendo Societatis Collegio cum summo Pontifice uehementer egit. quò quidem uehementer incumbere mens Pontificis visa est: nec defuisset consilio ac voluntati, si uita suppeditasset. Iam laborum fructus, animorum fuit crebra conuersio. explanatae sunt conscientiae quaestiones, partim ad clerum in aede maximas, partim apud minores natu clericos domi nostræ. Nec uero Catechismi prætermissa consuetudo est, qui quotidie uel nostris in aedibus, uel proximo in templo puerili trahebatur aetati. Ac præter conciones diebus dominicis, ducebatur puerorum agmen ad templum, fidei rudimenta canentium, ibiq. plurima eius rei adhibebatur exercitatio. nec aberat præmiorum inuitamenta & diligentia par honos. quæ res, ut Ciuitatis oculis noua, ita exemplo fuit ac uoluptati. Sed cum omni hominum generi, tum ijs maxime, qui à mortis periculo non procul aberant, subuentum pro uiribus est. Ex nobilibus cum quis decede-

ret, curabant domestici, ut è patria consuetudine sermo funebris haberetur: quod à nostris non sine populi utilitate frequenter est factum. Reus etiam quidam cum inter manus imperiti carnificis astuaret, tædij ac doloris impatiens, propius factum est nihil, quam ut carnificem ipsum dentibus apprehensum, ipso cubitorum nisu de gradibus deturbaret: quæ audacia cum iram satellitum irritasset, obuersis iam sclopiis misere eum, nisi sacerdos se noster interponeret, confecissent. Sed pater impetrata supplicij mora, dum ad ferendam placide mortem induceret reum, facile ab eo impetrauit, ut renouata peccatorum confessione, quod publicæ æquitati iustitiæq. deberet, non grauate persolueret. id quod ille spe sua salutis non exigua pacatissime fecit.

Catari per idem tempus habitæ sunt una atque altera quadragesima conciones: est enim Ciuitatis Episcopus Societatis in primis amans, nec denegari eius postulationi potuit. Tridui autem abest hæc Vrbs, Ragusia, & Venetorum ditioni subijcitur. hic illi, milites in præsijs habent ad quadringētos, quorum plerique ante nostrorū aduentum, multos iam annos penitentiæ sacramento caruerant. quo circa cum illuc par sacerdotum se contulit, publicis priuatisq. colloquijs tantum vterque perfecit, ut ad sacram confessionem, ducto sepe à primis annis inuito milites fere omnes induxerit, tanto cum ipsorum bono, ut & plurimæ inueteratæq. inter eos iræ decesserint, & proiectæ multorum libidini frænum, exa-

Etis repente mulierculis, si iniectum.

PRO

PROVINCIA
NEAPOLITANA.

FERVNT Neapolitana Pro-
uincia de nostris ducenti circiter
& octoginta septem. In Professo-
rum Domo sex & sexaginta. In
Neapolitano Collegio centum &
sexdecim. In Nolano duo de qua-
draginta. In Catacensi viginti. Par numerus in
Aletino. In Barensi vnus et viginti. Sex adhuc in Ci-
rinolano. Elati sunt quinque. aggregati quatuor
& viginti.

DOMVS PROFESSA ET COL-
legium Neapolitanum.

IN Professorum Neapolitana Domo, vt minora
sileamus, institutus est piorum hominum cætus,
quibus festo quoque die secundum breuem cohorta-
tionem à nostris habitam, quedam proponuntur ad
meditandum capita, vbi ad horæ ferme quadran-
tem, clauso ceteris curis aditu, commētantur. Sed vt
ad domesticos fidei, nostrorum vigilia potissimum
referuntur, ita etiam cum eiusmodi tempus incidit,
peregrinis & alienis à religione consulitur. Turca
D natus

natus annos vndeüiginti, cum adhuc inter suos Christianus esse percuperet, vehereturq. cum piratis ceteris myoparone; clam in christianorum terram descendit: à quibus captus cum suum de christiana religione cõsilium exposuisset, deductus ad nostros est, & institutus ad fontem, in ædeq. nostra mox baptizatus. Plus lucri è quatuor Anglicanis navibus factum est: quæ cum ad portum Neapolitanum appulissent, plurimosq. adueherent heresi vectores infectos; ex ijs octoginta, præcepta veritatis edocti, fidem catholicam coram Archiepiscopo sunt professi. Atque hæc ex animis luca præcipua. Ceterum Templi opus proximo anno inchoatum vgetur strenue, auctumq. templum ipsum est, cum ceteris ornamentis, tum tabernaculo Eucharistiæ adseruanda pereleganti, aureorum pretio bis mille. Continentes etiam ades, quoniam ad cogitationes nostras plurimum faciebant, scutorum quinque millibus empta. Quæ iccirco libenter commemoramus, vt Societas intelligat vniuersa, quantum huic ciuitati Donus hæc debeat, cuius in tot sumptus liberalitatẽ experta est. Ac si quis summã totius benignitatis curiosius ineat, duodecim aureorũ millia, annuo non plus spatio tributa reperiat. Optatum à Deo est, vt quos vitæ commodis auget, eorũ quoq. in animorum procuratione vigilas acuat: vt à nobis & ipsi honorum omnium auctori, & reliquis beneficis gratia si non par, certe aliqua referatur.

I N N E A P O L I T A N O Collegio ad Superiores duos philosophiæ magistros accessit hoc anno tertius

tertius, ut iam quotannis ab eius disciplina primor-
 dijs inchoari curriculum possit. Gymnasium por-
 ro vniuersum bono auditorum numero celebratur.
 Et quāquam de litterarum studijs nihil otij cura q.
 detrahatur, seruitur tamen quoad eius fieri potest,
 presenti animarum saluti. Adolescens quo maio-
 rem suarum cupiditatum licentiam obtineret, a pa-
 rentibus patria q. profugit. post autem aliquanto,
 cum artificio nullo sustentare vitam posset, pude-
 retq. in suorum redire conspectum, ad summam mi-
 seriam famemq. redigitur. Desperato iam & incer-
 to quid ageret, perpulcher visus est iuuenis, qui se
 eius custodem Angelum à Deo missum diceret, ut
 ex rot egressus ærumnis liberè euolaret in cælum.
 iussit hominem expiatis proxima in Vrbe peccatis,
 ad maris littus accedere, et in aquas se præcipitem
 agere: sic fore ut eius animus illico exceptus ab
 Angelis transferretur in cælum; vetuitq. id ulli ho-
 minum indicare, ne ei quidem, quem ad expiandum
 animum adhibere solitus esset: qua etiam de re vò-
 luit fuso sanguine proprie sibi ac diligenter caueri.
 Adolescens cum paruisset, Neapolim venit, & Sa-
 cerdotem, cui confiteretur requirens, est deductus
 ad nostros. Inter confitendum cum perturbati animi
 signa daret, ratus id quod erat Sacerdos, latere ali-
 quid in pectore, quod erubesceret confiteri, egre tã-
 dē ab eo totius rei confessionē expressit: persuadere
 tamen non poterat, Dæmonē fuisse non Angelū, quē
 conspexisset: tamen, cum de sententia patris se con-
 tulisset ad preces, alluxit de cælo veritas, fraudemq.
 D 2 sensit,

sensit, ac deploratis iterum confessione peccatis vi-
 ta omnis antecedentis, gratias et diuina clemen-
 tia, quod eodem tempore geminum effugisset inte-
 ritum, animi simul & corporis. Iam sodalitates flo-
 rent nunc cum maxime. Quindecim è maiore sodali-
 ti, libertatis contempta dulcedine, variis se cano-
 biorum custodijs incluserunt. Ceteri vero sodales,
 nequaquam sua modo salute cōtenti, ad alienā quo-
 que procurandam querendāq. se instituunt. Tollunt
 publica de Ciuitate flagitia, principia Christiana le-
 gis multitudini tradunt: succurrunt miserorum ino-
 pia: virginum solitudini, victorum & captiuorum
 angustijs. Ac victorum quidem causa Montem,
 quem vocant, Pietatis; ad collocandas autem
 filias vectigal annuum instituerunt: qua quidem
 officia ita sedulo curant, vt suo exemplo cum in alijs
 oppidis, tū in hac ipsa Vrbe complura alia excitau-
 rint sodalitia. Christiana doctrina institutum reti-
 netur egregiè, duodecimq. de nostris, festis diebus in
 e occupatione versantur. creuit eo vsque audito-
 rum frequentia, vt conuentus causa ex adium angu-
 stijs, quo conuenire multitudo solita est, in te n plura
 fuerit emigrandum. frequentia vero numerum ipse
 prope fructus exæquat. pascuntur octauo quoque
 die cælesti pane Sexcenti. multi ad Societatem, mul-
 ti item ad ceteras familias transeunt. animos porro
 domant, sibi que imperant in iniurijs, nec aliter in-
 terdum suum dolorem puniunt, nisi iniurijs ipsis be-
 neficio renumerandis. Acque vt quam plurimos
 sua pietatis imitatores habeant, complures ad cate-
 chismum

ebrium alliciunt; alea lusus, & scelerum alimenta
 remouent. Quidam, quotquot erant in sua vicinia
 ex hoc genere lusus omnes ad vnum sustulit. alius
 sua item vicinitatis mercatores omnes in eadem no-
 stram ad sacramenta perduxit. Alij cum id per se
 ipsi non audent, nostros adhibent, eaque ratione mul-
 tis medentur incommodis. Illud debatur quidam an-
 num iam septimum illecebris flagitiosa femina, De-
 monisq. praestigijs: bis quotannis iubebatur ab ea
 ad certum locum proficisci spe inueniendi thesauri:
 ibi se Daemon specie elegantis iuuenis ostendebat, in-
 dicatoq. quem foderet loco, protinus auolabat:
 Quod ille sumptu ac labore plurimo, fructu nullo,
 multos annos fecit. Is postea à nostris, Daemonis
 artes edoctus & ad meliora traductus, penitentia
 consilium cepit, & consumptos in sceleribus annos,
 confessione destituit. nunc alios mores induit, aliam
 vitam viuit, & in eo recte ac laudabiliter perseue-
 rat. Nostrorum autem in Catechesi tradenda fru-
 ctus cum longe lateque percrebuisset, oppidorum
 eos vicinitas inuitauit, vt similes apud se sodalita-
 tes erigerent. Sed silenda praecipua utilitas in Vr-
 be non est, è Catechismo profecta. Neapoli frequens
 visitur Angiportus, in quibus familiae habitant
 infima ferè tenuiq. fortuna: Feminae ex his plerq.
 certis de causis publico carent, ita vt ne ad eadem
 quidem cum oportet, è suis domibus prodeant. hæc ut
 Christianæ fidei vitæq. simul præceptis erudirentur,
 Archiepiscopus variis hominum generibus eò
 missis, summa olim contentione curarat. Sed cum la-

borem frustra susciperet, Sacerdotem à nostris à Patre Generali, cui id oneris committeret, impetravit, qua in re noster ille Deum habuit ita propitium, ut cum semel quotidie ad ea loca cum salutari vexillo & puerorum agmine processisset, breui esset, ut iam Vrbe tota Christianæ legis initia puerilis multitudinis vocibus decantentur. Abeamus à Catholicismo, & quibus alijs rebus nostrorum se Caritas occupauerit, indicemus. Neapoli septimo Idus Maij cum annonæ causa, grauissima orta esset in Ciuitate seditio, totaq. Vrbe cum ferro insana plebs volitaret, ingens omnibus iniectus est metus, ne totius Ciuitatis interitus consequeretur. quibus turbis cum se nemo auderet opponere, venerunt ad nos viri nobiles supplicantes, ut nostrorum corporum oppositu furorem illum à Ciuium ceruicibus depelleremus; reuerituros homines nostram presentiam, & desituros à captis. placuit publicæ causæ sine cunctatione succurrere. Itaque egressi Rector aliq. de nostris, inter fulgentes gladios cum Crucifixi signo, plebem à maleficio continent, verbis mitigant, blandeq. monent, publicæ incolumitatis rationem ducat. Quibus vocibus sensim multitudo dilapsa est, plurimiq. in penitentiam versi, ne manus suscitaretur incendium. Sed ut huius Collegij finis sit, & quod primo loco debuit, postremo commoretur, cohonestauit has aedes Alphonsi Salmeronis obitus, qui fuit vnus ex decem illis, quos Deus vna cum B. P. Ignatio Societatis fundamenta constituit. is primus Neapolitanam hanc Prouinciã

admi-

administravit: in eaq. multos annos cū laude versatus ita sibi omnium animos viuis obstrinxit, vt mortuus præ multitudinis studio aliquid ex eius reliquijs habere conantis, pene discerperetur, capilliq. et barba vnguesq. omnes ad vnū euulsi sint. Obit Idibus Februarij iam septuagenarius, Toleti in Hispania natus: cuius egregia virtus per amplam suppeditat vel indiferto materiam: Sed quoniā quæ dicenda essent, separatim potius volumen exigunt, quam vt his literis illigentur, idque aliquos iam conari nuper accepimus; concedemus hanc illis gloriā, vt quæ eorū potius facultate sūt digna, ea ipsis integra reseruemus.

COLLEGIUM NOLANVM.

NOLAE nouitiorum numerus augetur, nec ex his desunt, qui Societatis potiēda causa domesticorū prælia sustineant. Adolescens in primis nobilis cum Societatem haberet in votis, totū se diuinarum rerum studio tradiderat, quod odorati patres, minaci eum denūtiatione prohibent ab omni aditu et congressione nostrorum. Sed iusto reconditoq. Dei iudicio, paucis diebus moritur adolescēs, acerbissimo parentum vulnere, quorū ille consilium in extremo spiritu facete risit, quod se ab hac terrestri Iesu Societate dum conantur abducere, in caelestem illam transmitterent imprudentes. Matri autem, quāquam ex interitu carissimi filij vehemens est iniecta plaga, tamen nostrorum suasu atque oratione, ad templum postridie venit, & confessionis communionisq. operata mysterijs, ita dolori moderata est suo,

ut admirati plerique dicerent, tantum ei roboris ac constantiæ ad doloris vim superandam, nisi filij precibus accedere non potuisse. Aliorum pugnis atque victorias, qui denique Societatis compotes facti sunt, nihil attinet recensere.

Institutus est diuinorū studiorum causa è Sacerdotibus cætus quidã, quo Canonici voluere plerique, atque adeo Vicarius ipse Ciuitatis adscribi. Quæ res quanquam præsentem animorum vtilitatem ostendit; spem tamen inicit non minorem, fore ut quemadmodum clericorū numero, ita etiã pietatis incrementis amplificetur. Hunc cætū vna cū Gymnasio recenti Episcopus cum inuisisset, & oratione, & carmine esset exceptus; mirificam ex vtraq. voluptatem uisus est percepisse. Altera item ad instituendos opifices paganosq. est cæpta sodalitas, in qua nouitij versantur ad quinquaginta: habent enim & hi sua inter se tentamenta, quibus eorum, qui ad suum cætum se aggregarint, constantiam ac voluntatem explorent. crescit autem numerus vna cum die: miraq. sodalium est in colligendis adiungendisq. nouis fratribus nauitas & industria. Res ex animi sententia plane succedit: nam præterquam quod ad suum quisque officij munus instruitur, ab ijs etiam sceleribus auocatur, quæ per dies festos cessationis suadet inertia. Quibus rebus non mediocriter aucta est pœnitentium in eade nostra frequentia, nullusq. ferè de nobilitate iam est, qui erga Societatem optime sit animatus, apud eamq. se se rite, & perlibenter expiet. quo etiã ex genere
in soda-

in Sodalitatem adscripti complures, ut generis splendore, sic virtutum exemplo pralucet. Ac dum consentibus aures dantur, audita est mulier, qua non tam sua sponte, quam Dei matris admonitu ad nos se contulit. hac cum diuturna quadam & occulta egritudine, cuius ne ipsa quidem causam norat, pene iam contabuisset, ad extremum visa est ei Maria Virgo peramanter monere, ut sacerdoti nostro confiteretur: sic fore, ut mœstitiæ nubes penitus euanesceret. cum mulier paruisset, totamque rem sacerdoti narraisset, quasiuit pater, an scelus aliquod aliquando in obeundo pœnitentiæ sacramento præterisset. cum illa sacrilegium suum ad memoriam redegisset, causa mœroris intellecta, confessionem orsa est denuo ab vltimis annis vsque ad nouissimum. atque hac fuit medicina mœroris, & initium tranquilla hilaraq. vitæ.

Novitij porro quamquam sibi met cura sunt, satisq. in suis ipsi colendis animis occupantur; tamen eorum pietas non se domesticis tantum tectis ac parietibus continet, sed foras etiam prodit, & permanet ad externos. Propinquo in Agro partim Christiana fidei articulis præceptisq. tradendis, partim opportunitate diuini verbi, virilis ac muliebris sexus perpulere complures, ut confessionis gratia ad nos contenderent: in eisq. non inutilis consumptus est labor: patefacta sunt immania scelera, quæ diuturno compressa silentio nunquam eruperant: & viri feminaeq. omni scelere notatissimi, vitæ cursum reuocarunt, moresq. perditos conformarunt. In Vr
be

be vero per Bacchanaliorū dies, quos peruersa hominum consuetudo omni impunitati licenti. e. q. dicitur, Quidam concionabundus ē nostris, cum in medium ludicrum, quod tum dabatur à personatis, se inieciſſet, totam repente multitudinem à spectaculo auertit; vt ipsi quoque ludiones, personis positis, ceteram turbam sequi in templum non dubitarint. hic partim concione, partim alijs diuinarum rerum occupationibus totus ille traductus est dies. Nec minus feliciter de nostris alter in pago proximo, cum personati in foro plurimi consertis inter se manibus choreas ducerent, ceteraq. paganorum turba ludicro esset intenta, Christi cum effigie in crucem actū sese immisit in medium; & tum orationis vi, tum specie ipsa Redemptoris ita perculit vniuersos, vt illico ad genua ingenti cum detestatione facti procciderint. iussit eos Pater, pœnarum loco, symbolum Apostolicum clara voce pronunciare: inde ad eadem nostram, quæ mille passum aberat, vniuersa multitudo comitatus ascendit. ibi plurima animorum expiatio facta est.

CATACENSE ET ALETINVM.

CATAZORII Turca ex ijs vnus qui in seruitute sunt, dudum iam à nostris, Christianis institutis excultus, die baptismo dicta, ex Collegio nostro ad eadē proximam duos inter Sacerdotes candidatus, prosequente sodalitorum omnium sumptuosi pompa, processit. ibi in summa populi frequen-

tia publicaq. letitia, solemnè ab Episcopo ritu ac
 ceremonia baptizatus est. Est & in hac Vrbe
 suum quoque ex opificibus sodalitiū. Elucet
 in sodalibus pietas, & studium alienæ salutis.
 Quinquaginta circiter ij sunt, & suas plerique
 vxores ceteramq. familiam ad eluendas rite no-
 xas adducunt. Præter hunc cætum, qui hoc an-
 no primum sumpsit initium, est aliud quoddam è
 viris nobilibus sodalitiū: cuius sodales cum Dei
 Matris tutela fideiq. commissi sint, præsens eius nu-
 men & vim experiuntur. Vir honestus & clarus
 acerbo incitatus odio in vnum ex Sodalibus, loci
 solitudinem nactus, dum ferrum in eum dstringit,
 iuvenes repente duo visi sunt tendere ad ipsum
 recta: quibus ille velut indicibus, veritus ne suum
 scelus patefieret, multa ijs male precatus, re in-
 fecta discessit: iuvenes autem illi statim ex ocu-
 lis dicuntur elapsi: vt missi videantur ab ipsa
 Dei Matre, qui suam homini opem tum implo-
 ranti succurrerent. Aegrotus quidam cum multo
 mane sacerdotem nostrum magnopere euocasset,
 nouo quodam pœnitentiæ studio inceasus, multis
 audientibus enarrauit, se quod inter confitendum
 pudore deterritus peccatum præterisset, & tamen
 Christi corpus ore animoq. sacrilego suscepisset; ex-
 cruciatum se priore nocte accubis à Daemonibus
 flammis, cupereq. se per confessionem nisi mole-
 stum esset, annorum peccata quatuor & viginti re-
 petere. Pater aures illi præbuit, magno diuine
 aduersus eum pietatis argumento, nam secun-
 dum

dum confessionem intra duas horas animam a se efflauit. paucis autem post eius mortem diebus, cum ad eundem Patrem alius quidam confessionis gratia se contulisset, narrauit eum, qui pridem decesserat, noctu ignito cum baculo sibi visum: quaerentiq. saluus ne esset, respondisse, velle Deum, ut omnes homines salui sint; sed tamen etiam tum miserandum in modum purgante igne torqueri.

IN Aletino Collegio, ut Superiorum annorum memoria satis indicat; quatuor sunt sodalitates, quarum studia, & praeclaros impetus ad virtutem quaerunt, maxime recreetur. sunt sibi ipsi sodales alteri exemplo: & quantum homines in obsequendo suis cupiditatibus, tantum illi in repugnando, cura atque opere ponunt. Vir Illustris ex hoc numero cum animi se se efferentis fastidium comprimere insigni aliquo facinore decreuisset, mendici pedes qui medio in foro primus occurrit, populo inspectante, deosculatus est. Alius vero colapho percussus, cum vlcisci iniuriam perfacile posset, nec deessent qui linguae flabello irae flammam accederent; tamen omnia Dei causa condonauit, cum diceret, alienum esse a viro christiano, inimicorum iniurias persequi: ac ne qua in animo odij macula resideret, se se illico poenitentiae & Eucharistiae Sacramento purgavit. Par alterius sodalis in ferenda iniuria constantia, qui verborum asperitate ac contumelijs ab altero prouocatus, nihil nisi summi se leniterq. respondit. qua animi equitate insolentior is factus, in hominem furenter irruit, & contumeliose percussit. ad

banc

hanc autem ignominie notam delendam cum multa hominem incitarent, fratremque, præterea, aliosque propinquos, viros acres, et manu promptos haberet; nihil tamen aggredi, nisi consulto patre, quem habebat à confessionibus, voluit. cuius oratione placatus, non modo lubens remisit iniuriam; sed operam etiam dedit, nihil ut ea de re ad fratris aures propinquorumue perueniret, ne videlicet militaris insolentia homines ad iniuriam suo nomine vlciscendam inflammarentur. Ac ne in vnius tantum eiusdemque virtutis studio commentari sodales versarique putentur; feria quinta sacrosanctæ hebdomadæ cum mendicis tredecim illuue pedoreque obsitos conquiescent, atque in sacellum adduxissent; tum ipsi pedes suis ipsi manibus abluerunt, tum panem pecuniamque donarunt. Quibus tantis virtutibus, ut alijs etiam pietatis officijs, eam sibi gratiam & existimationem ubique compararunt; ut ad reconciliandas hominum inter se voluntates, dirimendasque lites, auctores ferè adiutoresque adhibeantur.

BARENSE COLLEGIVM.

BARII ad sodalitates duas, quæ cum ipso pene collegio natae sunt, tertia & quarta hoc anno pleborum hominum accessere. in altera robustiores in matate viri, in altera versantur adolescentes. Hisdalem quidem numero nondum habentur, nostrorum tamen concessu atque permissu, coeuntprecationis causa in oratorium, quod nostris in adibus

bus exornarūt. Vtriq. tantos habent in virtute progressus, vt ceteris cum sodalibus si minus antiquitate & dignitate; pietate quidem certe, ac religione conferantur. Anno proximo alius è rusticis celebrari cœptus est cœtus, qui in alteram classem festo quoq. die diuinarum rerum causa coguntur. Horum tanta est morum integritas, & in proximis iuandis nauitas, vt ipsorum exēplo alia eodem instituto, in eade maxima sit. sodalitas inchoata; quæ cum ob loci celebritatem (habet enim is & propter sanctorum ceterorum reliquias, & maxime ob Episcopi Sabini corpus tutelaris diui, apud omnes venerationem) tum vero, quia Archiepiscopus canoniciq. alii quot ei præsent; frequentia multo maiore quam prostra, fructu tamen eodem celebratur.

E nobilium autem sodalitate negotiator, vir integer obiit, qui meliorum cupiditate mercium, mercaturam fratri reliquerat, & initiari sacris, vt Societati se dederet, cœperat. Hunc alius postea subsequutus est negotiator ditissimus, adolescens, & multis naturæ bonis instructus: qui ipse paucis diebus è vita sublatus, materiã sermonibus dedit; quod vulgo dicerent, delicatum adolescentem, nimia vitæ asperitate à Societate peremptum. Sed concludunt hæc ipsa per se, vbi planum factum est, & qua is à quietate animi de vita migrasset, & qua moderatione parentes filij carissimi mortem tulissent. tantum enim abest, vt eorum à nobis voluntates filij mors abalienaret, vt nunc nobiscum quam cum maxime sint coniuncti. Sed sodalitia dimittamus, quorum vti

litati, ea quæ ex ceteris muneribus capitur oportunitas, non concedit. Vocati sunt ad spem nonnulli, qui in ultimam suarum rerum desperationem venerant, & laqueum iam capefferant. Vidua multiplici onerata prole in summa annonæ caritate, qua in plerisque huius regni partibus, ut in reliqua ferme Italia laboratum est, tres ipsos dies panem cum cetera familia non gustauerat. stimulante fame ex domestica suppellectili redegit nescio quid pecuniolæ, quod ipsum filius natu maximus in aleam lusumque profudit. Mater hoc etiam spoliata presidio, animi desperatione victa, ut finem ærumnis faceret, recurrit ad restem. interea subit animum recordatio eorum, qua quondam apud nos acceperat, monitorum, statimque ad Collegium venit auxilij, consilijque causa: ubi conquesta à nostris per diligentem stipe, cum in præsens tempus sustentata est, tum in reliquum ad patientiam instructa ac confirmata. Altera item vidua cum famem diutius ferre non posset, deicere sese in profluentem una cum liberis constituerat: sed cum similiter confugisset ad nostros, inuenit, & qui suæ vitæ corporique consuleret, & qui male institutum animum conformaret. In vicinis oppidis animarum causa proprie enixæ suscepta est. Altamura, quod oppidum Bario diei iter abest, à sacerdote nostro concionum presidio multa è re divina sunt gesta. mos in ea urbe fuit, ut cum quis efferretur, mulieres affinitate coniunctæ, funus ad templum prosequuntæ, lugubri lamentatione atque eiulatu cuncta complerent, crines uellerent,

velleret, genas vnguibus laniarent, domumq. reuer-
 sa tres quatuorue annos cineribus insiderent, vt ne
 ad rem quidem sacrã templum peterent. qui mos
 cum antea nullis antistitum denuntiationibus atque
 interditiis tolli minuiq. posset, tandem nostri sacer-
 dotis concionibus, Deo adiuuante, perfectum est, ut
 in propinquorum carorumq. funeribus, vel domi se
 mulieres teneant, uel si ad adem prodeundum sit, do-
 lorem luctumq. minuant.

MISSIO BENEVENTANA.

Beneuentum superiore anno quatuor à Societa-
 te profecti rogatu inuitatuq. ciuium, qui tem-
 plum et vctigal extruendis Collegij sedibus offerre
 bant; dum munera societatis obeunt, lis est ab ijs
 qui se antiqua pelli possessione templi querebantur,
 iniecta. quare ne qua Societati macula aspergi pos-
 set, si litibus iudicijq. tum primũ nota in ea irret-
 fieret; faciundum P. N. Generali uisum est, ut in te-
 nostri tantisper abessent, dum ea controuersia disce-
 ptaretur à ciuibus inter se se. Quadragesima tamen
 aduentu, uiris principibus postulantis, præmissus
 est concionator, expletoq. concionum curriculo re-
 lictus Sacerdos missionis nomine, cum comite fra-
 tre. Interim causa ad Cardinales Romam reiecta,
 cum iudicatum esset templi possessione ueteres do-
 minos non mouendos; Societati uero, si in ea urbe
 esse uellet, alio in loco adem extruendam; omnia de
 Collegio instituendo consilia cecidere. Quamuis
 enim

enim egregia sit Beneuentanorum voluntas atque animus erga nos, opes tamen ad noui templi adificationem omnino non suppetunt. Quare spe amissa Collegij, reuocati sunt iterum nostri: sed eorum discessus multo magis Beneuentanorum nobis animos patefecit: tam multæ enim nostris abeuntibus excitatæ sunt lacrimæ, ut ne salute quidem plerisq. dicta, discedendū de nocte fuerit. Dubia uero adhuc caussa, nobiles matronæ complures, ut nos retinerent, pane & frigida ieiunarunt: puellæ septem perpetuam Deo uirginitatem consecrarunt: aliæ templa nudis pedibus obiere: nonnullæ sacra facienda curarunt: quædam certas horas precationibus destinarunt: aliæq. alia longe plura ac maiora fecissent, nisi earum ardori moderandum sibi Sacerdos noster putasset. Multa instituto nostro Pater hic gessit. defendit ab impurorum hominum petulantia honestarum mulierum pudicitiam: multos qui alieno animo inter se erant, in mutuam gratiam amicitiamq. restituit: alios à maleficijs atque improbitate ad alterius uitæ uocauit exordium; quæ singillatim percurrere non est necesse. Illud tamē, quod in curandis uite animis accidit admirabile, non silebitur. Mulier cū grauer agrotaret, & mutantibus subinde medicis generata curationum, alere diu animum saluari pane non posset, statuit tandem corporis medicamentis abiectis, unam animi salutem querere. mira res. Euchariſtia uite suscepta, subito vis morbi remisit, breuiq. animi medicina sustulit, quod leuare corporis curatio non potuit.

E PRO.

PROVINCIA
SICILIA.

VNT in Sicilia Prouincia de no-
stris tredecim circiter ac trecenti.
In Professorum Domo Panormita-
na quatuor & quadraginta. Vno
plus in Collegio. Duo de octoginta
Messanae. Drepani, Biuonaq. vtro-
biq. septemdecim. Vnus & viginti Catanae. Duo-
de viginti Syracusis. Calataieronae viginti. Rbegij
quindecim. Tredecim In Collegio Montis regalis. In
Probationis Domo septem circiter & viginti. Ex-
cesserunt è vita quinque. Aggregati sunt quindecim.

DOMVS PROFESSA
Panormitana.

*E*A est in Professorum ade Panormitana fre-
quentatio sacramentorum, vt si superiores an-
nos cū proximis conferamus, maiores quotidie gra-
tia habenda sint Deo, qui nostros labores tam
frugiferos reddit. Sumunt Domini corpus diebus do-
minicis octingenti: ceteris, qui præcipuam quandam
religionem continent, tria millia. Vno Iubilæi die
sumpserunt circiter quinque millia: & quamquam
eo die

eo die prima luce patefactum est templum, intermissaq. propter communicantium multitudinem concio; tamen ad duas post meridiem horas dispensatio Christi corporis tenuit. Quorum mysteriorum utilitas in animorum commutatione perspicitur. de pulsa sunt enim furta & latrocinia, & odia, multaq. pericula animorum. nam & qui signatum tondabant argentum, forfices cum argento quod sibi corraferant, reddiderunt: Et insignis latro, qui exsulum dux erat, quiq. præter alias maculas in vita susceptas, plurima se cæde polluerat (centum enim cædibus interfuerat) superioris detestatione vitæ, visitataq. peccatorum expiatione resipuit. & nobiles viri feminaeq., qui mutuis irritati odijs in mutuam conspirauerant cædem atque perniciem, missas iras fecerunt. Multi etiam delectas ad libidinem feminas, ex quibus liberos iam sustulerant, expulerunt. Nonnulli à nefarijs se coniugijs, quæ vt castis parcamus auribus, verecundo silentio libet inuoluere, quam libera in oratione ponere, disunxerunt. Nec satis fuit vitijs tantum & male factis homines deterrere, nisi etiam ad virtutem & benefacta uocarentur: complures enim ex ijs, qui suam nobis salutem animasq. committunt, tam uiri, quam femina, ex maxima libertate & commodorum affluentia, in cænobiorum custodiam sua sponte se incluserunt. in quibus sorores hoc anno duæ, priusquam in cænobium uirginum se conijcerent, nostræ memores discipline, ueste in usus templi plurimi pretij, multaq. pecuniam in adificationem domesticam contulerunt.

E 2 sed

Sed horum civium liberalitas maior est, quam ut singula colligenda sint argumenta. Tria Scutorum millia summa benignitatis attingit; ut iam neque ad rem sacram, neque ad domesticam quicquam desideretur. Atque hæc præcipua in Panormitana domo sunt acta: nam quæ apud finitimos populos perfecta sunt, ea fere nihil discrepant ab urbanis. Sed unum quod proximis litteris præteritum est, non ab re fuerit hisce litteris indicare. Veneris Provincialis quibusdam nautis cranium quoddam è Sanctis Innocentibus cum alys pijs quibusdam rebus ad nos dederat. Illi quantum thesaurum secum adhiberent, sentientes, partiuntur quæ credita erant, inter se se, craniumq. gubernatori fors obtulit. qui cum Siciliam incolumis tenuisset, expositisq. mercibus aliam esset navigationem ingressus, subito morbo corripitur. verum cum dies aliquot nauigasset, nec portum ullum tenere posset, denique vi tempestatis abreptus, Milacium Siciliae portum venit. hic excensione è navi facta, adhuc ægrotus cœnobitam quendam confessionis causa convenit, tactusq. religione surrepti Crani, cranium ipsum quod ad nos mitteret, ei dat. ita perditam valetudinem revocavit; ut intelligeret, non prius potuisse corpus morbo, quam religione animum liberari. Cœnobita vero cū vel oblivione, vel incuria fortasse quapiam, depositum non redderet, ipse quoque tentari captus est morbo: & quamdiu sacras illas reliquias apud se habuit, habuit autem annum circiter & dimidium, tamdiu sine suo vultu sine colore fuit, dum ad ex-

tremum

tremum exemplo gubernatoris admonitus detulit, quæ tenebat.

IN Collegio Panormitano meliore loco sunt litterarum auctum est gymnasium tum auditorum numero, tum magistro, qui doceat ea quæ ad officium & conscientiam pertinent. Discipuli præsertim, qui Dei Matris sodalitatibus continentur, non minus in pietate quam doctrina proficiunt. Ex his tres suam in Societate adolescentiam Deo Optimo Maximo consecrarunt, plurimisque mens eadem est. Nostri dum in litterarum studio versantur, & si non possunt illi quidem ut vellent, servire commodis animorum, tamen si quando eius rei se dedit occasio, eam perlibenter arripiunt. Iuris doctor ad exercendum diuinis commentationibus animum more Societatis inductus, partim beneficio tam salutari exercitationis, partim pijs nostrorum collocutionibus ita profecit, ut non prius à nostris abire vellet, quam ad Nouitiorum disciplinam dimitteretur. Nonnulli etiam, qui vlciscendi cupiditate flagrabant, nostris suaseribus, arma cum odijs deposuerunt. Exposita sunt etiam in urbanis Paræcijs, pueris ac multitudini elementa Christianæ legis, non minore utilitate discentium, quam magistrorum labore.

MESSANENSE COLLEGIVM.

PLACUIT diuinæ sapientiæ, fortuito incendio, partim nostrorum in hac vrbe explorare

E 3 virtu-

virtutem, partim præteritam remunerari pietatem: ut qui proximo anno externum extinxissent incendium, domesticum hoc anno ac proprium externorum ope auxilioq. restinguerent. Sed ut à principio tota res repetatur, decimo Kal. Aprilis quarta circiter noctis hora, nescio quo casu excitatum est in æde vetere, vnde in nouâ biennio ante migrauimus, peracerbum incendium. erat in eo templo tanta lignorum strues, quanta ne in reliquo quidem Collegio vniuerso. quare ut natus ignis erupit, collectis subito viribus adeo lōge lateq. vagari cepit, ut alia præter domestica requireret auxilia. Nostri igitur incendij viribus impares, dum accersunt externa, sensit hoc Arx ciuitatis: quæ cum in editissimo sita sit loco, flāmarum magnitudine territa, quas extolli ad cælum vsque prospexerat, noto ciuibus Cāpana signo, ad ferendam Collegio opem vniuersos exsuscitat. Vt Collegium ardere cognitum est, is subito concursus hominum fuit è summis, medijs, infimis, ut testari suam in nos beneuolentiam illustriore significatione non possent. laborabat pro se quisq. oblitus quodammodo sui, ut singula in momenta crescentis malum aliqua ratione comprimeret. alij aquarum plena vasa conuehere, alij scalas parietibus admouere, alij obuia quæque aduocare subsidia. Fēminas quoque sua pietas ad ferendam opem è suis domibus expulit. Quin ipse quoque regni Præfēs quamuis valetudinarius & imbecillus ad Collegiū vsque contendit, populum inflammas ad opem. Sed in auxilio ferēdo primas tulit Generalis Præfēs

Sicula

Sicula classis, vir omni humanitate refertus. qui cū alijs equitibus, & mancipiorum multitudine, quam ex classe deduxerat, perspicuis periculis se obiecit. Nec vero obscura sua charitatis argumenta dederunt Dominicana, Augustinianaq. familia Patres, qui subito experrecti ad propulsandum periculum conuolarunt. Ac Dominicani quidē tanti casus commiseratione cōmoti, ne nostri eo die preparata alimenta requirerēt; opiparū suis ipsi in adibus conuuiuiū appararunt. Quod etsi nostri plus rei domesticæ damno, quā cibi cura solliciti recusarūt; intellexerūt tamen, id quod saepe iam erāt experti, quanta sit eorum Patrum in Societatem charitas & humanitas. Tenuit incendiū septem circiter horas, tanta igniū licentia, ut conflagrare videretur vrbs tota: atque ea quidem forsitan conflagrasset, nisi iactis agnis è cera consecrata, uis venti, quæ initio vehementior extiterat, subito conquiescet. Ac nobiscum quidem nisi in tempore Dei bonitas occurisset, actum esset multo deterius; quibus ignis præter eadem veterem, ubi instrumentum omne Sodalitatis absumpsit, totum canaculum inflammauit. Illustre diuinæ providentiæ documentum existimatum est, multos, cum in medias flammæ & in aperta pericula cecidissent, intactos tamen ab igne atque incolumes euasisse. Postridie quanquam incendiij casus uniuersa turbabat, nostriq. in restituenda partim sacra, partim domestica suppellectili, quam flammarum voragini in præsentia subtraxerant, toti erant; tamen nec sacramentorum administratio

id quod admirata magnopere ciuitas est, nec matutina pomeridianaue concio pratermissa est. Ergo tanto ardentius studuit ciuitas leuare incommoda recentis incendij, & alij alia ad Collegium mittere, toralia, mantilia, cibaria, quae ad reliquam suppellectilem aut victum pertinent vniuersa: ut cum multorum studia in restinguendis ignibus perspexisses, paria officia in resarciendis acceptis incommodis non requireres. Tam diuina sapientia, quae ex ipsi malis aliquid boni semper excerpit, ex tanto incommodo hoc cepit in animis commodi. Ciues primarij duo cum mutuas iras inter se gererent, neque virorum grauium auctoritate ac contentione reuenire in gratiam possent (compositionem enim gratiae ad hoc tempus reseruauerat Deus) vbi è nostris testis vastus atque horribilis ignis illuxit, inimicitias oblitipriuat, ad depellendum non tam nostrum, quam commune periculum tanto studio concordiaque conspirarunt, ac si nullae vniquam inter eos irae interuenissent. ab his igitur iniurijs conglutinata denuo est amicitia; & euulsa ex omni memoria odiorum acerbitas. Alius cum tertium iam annum ad inimici ultionem acerbis odijs incumberet, inuistata flammaram magnitudine aspectuque conterritus, reputare secum ipse cepit, & quae tandem ea forent incendia, quae apud inferos vorent animas impiorum. Qua in cogitatione defixum subito peccatorum poenitere cepit, abiectoque vlciscendi consilio, confessionem omnium, quae in vita perpetrarat, instituit. deditque ad suos etiam litteras, erat enim aduenas, ut inimicum

micum studiose perquirerent, ab eoq. veniam suo nomine postulerent. Abierant dies non ita multi, cum præbuit Deus facultatem aliqua ex parte remunerandi accepti à ciuibus beneficij: nã cum aliud in vrbe natum esset incendium, nostrorum partes esse putauit Prouincialis Pater, vt eo quam primum duodecim de nostris mitteret, qui tradita sibi, vt solet à magistratibus ea cura, omni ope aggressi sunt cohibere vagantes ignes: vicitq. constans caritas flammarum iras. Ceteræ autem viæ, quibus ad officium Deus homines reuocauit, trita atque vsitata fuerunt. ingens enim hominum multitudo sacramentorum præsidijs ad bonam frugem euasit: quicquid enim vel de coercendis libidinibus, vel de mitigandis iris, recipiendisq. inimicis in gratiam, vel de suo cuique restituendo dici solet; id vniuersum, ne res tenues atque usitatissimas consectemur, de hoc Collegio confirmare possumus. Virgo nobilis cum è graui morbo amisisset aspectum, cæcitatem suam maxime deplorabat, quod sibi erepta esset facultas prodeundi ad adem nostram. Cumq. Medicorum artes nihil procederent, caelestem sibi Medicum implorandum putauit. Dat se se continenter in preces, & vt sibi propitium Deum reddat, multos Dei famulos obtestatur. Tulit suæ fiduciæ fructum: reddidit ei Deus tantum lucis, quantum satis esset ad petendum templum; vt & bonæ mentis optata perficeret, & tamen non omnem patientiæ facultatem adimeret. Sed vt huic, corporis, ita alteri semina mētis oculos Deus reddidit. Mahome
tanam

tanam seruum cum traducere ad Christum domini
vellent, in eoq. diu multumq. frustra sudassent; pla-
cuit Deo per Sacerdotem nostrum muliebres aures
vt veritatem acciperent, aperire. Itaque ab eo est
& Christianis imbuta praeceptis, & aqua saluis
excepta.

Curat hoc Collegium sodalitates tres: & ex vna
quaque fert fructus. Prima sexaginta ferme Sodalit-
ibus continetur, quorum de laudibus ac virtutibus,
ad ea quae scripta sunt aliàs, nihil his litteris adiun-
gemus. Altera quinquaginta natu minoribus con-
stat, ex eaq. Societati dedere se quatuor. Postre-
ma biennio ante instituta, tenuioris fortune homines
& conditionis amplectitur, quorum est numerus
ad ducentos; maior quoque futurus, si per adium li-
ceret angustias. Nullis hic cœtus legibus aut insita-
tis astringitur: est tantum inter sodales qui curet,
ea ab vnoquoque fieri, quae praecripserit Pater. Stu-
dent proximorum saluti quam qui maxime compla-
res, qui multis iam annis pœnitentia bono caruerat,
ad confessionem eliciunt. egentibus suo & alieno ca-
gêto, quod ipsi collegerint, opitulantur. tutantur mu-
lierum pudicitia, & à periculis vindicant. quae vero
egressa verecundiae fines se se omnibus peruulge-
runt, eas passim aere collecto, aut intra Cœnobij clau-
stra, aut intra sancti coniugij limites cohibent. Par-
in eos caritas qui morantur in carcere, praesertim
aduenas, qui ab omnibus plerunque desertis, exiguo
aere alieno in vinculis atatem agunt. Ex his illi per-
soluto creditoribus debito multos eximunt. Nuper
autem

autem cum graues ac perniciosos morbos aestatis feruor in eas tenebras inuexisset, contenderunt Sodales à Praeside, vt liceret sibi egros ad Nosocomium publicum ex ijs angustijs ac pedore transferre. quod quia impetrare non potuerunt, instituerunt, ad carcerem & Medicos ducere, & pharmaca ministrare: in primisq. dant operam, vt ante corporum curationem, curentur animi sacramentis. Festis dominicisq. diebus in mendicorum cibos, & eorum quos carcer tenet, stipem corrogant: & vt eorum famem quotidianis cibis, ita sitim, aquarum copia aestiuos per ardores, tum cum maxime arent omnia, depellant. tanto est enim publicis in custodijs aquarum penuria, vt quadringentorum hominum siti succurrendum interdum sit. Denique his pietatis muneribus consequuti sodales sunt, vt veri patroni ac defensores pauperum numerentur; suoq. exemplo ad hac ipsa pietatis studia, cæterum alium è viris nobilibus excitarint, qui ob eam causam ad extruendum nouum quoddam valetudinarium animum adiecerunt.

SYRACVSANVM ET ALIA.

SYRACVSIS tres qui deserto Christo ad nefaria se Mahometi sacra conuerterant, nostrorum opera cum Christo ipso redierunt in gratiam: quorum duos in eius mox religione commodū mors excepit. quo exemplo Mahometanus alius, et Turca permoti, ipsi quoque Christi legem amplexi sunt.

Miseris

Miseris praterea curata stips est, & eorum corporibus inuenta subsidia, quorum seruandis animis studebatur. Nec sine magna Ciuitatis commendatione hic quoque ignis, qui proximas aedes inuaserat, est restinctus. Sed retulit nobis gratiam Deus, & misericordiam misericordia compensauit. multa enim in aedificium, multa in templum data sunt magni pretij, ut iam planissimum sit, uinci Deum liberalitate non posse.

C A T A N A E ut de multis pauca tangamus, graues odiorum sublatae sunt cause; & cum offensiones plurimae uoluntaria obliuione deletae, tum apertissima repressae sunt caedes. Matrona nobilissima cum filium haberet unicum, isque sibi ferro fuisset ereptus, nullam poterat non modo ad animum, sed ne ad aures quidem mentionem pacis admittere. uerum cum adhibiti nostri essent, Deo duce, se fregit, omnemque ex animo deleuit iniuriam, et quamquam postea ad eam persequendam instigaretur a suis, propterea quod suis ipsi conditionibus inimici non steterant; tamen nostrorum iam antea monitis confirmata parere noluit, quod diceret impediri se religione promissi, quo se Patribus obligasset. Hanc in suorum uirorum nece imitatae sunt aliae, quarum una ad dandam ueniam nullis precibus flecti poterat. Mulieres autem quae ex libidinibus lustrisq; uiuebant, concionum praesidio se formarunt ad ueritatem, prouisumque a nostris est, ne aliarum uirginum decus in discrimen ueniret. Quaedam a nostris edocta maluit sibi uelli capillum, lacerari uestem,

& alia multa acerba subire, quam ut à procaci ado-
 lescente, qui se in conclaue concluderat, pudici-
 tiam suam sineret expugnari. Iam audiendis pœni-
 tentibus, quoniam nullæ in hac Ciuitate sunt curiæ,
 dies et noctes opera datur. Per vicos et pagos diuini
 verbi semen perutiliter spargitur. Sed præcipue
 diuersa in oppida missi sunt duo, quorum in altero
 præter quotidianas conciones, adiecta est tum Chri-
 stianæ legis, tum earum quæstionum, quæ de officijs
 sunt, explicatio; Et grauis quædam fracta dissensio.
 quamquam huius generis compositiones plures ubi-
 que sunt, quam ut semper commemorandæ videan-
 tur. Altero vero in oppido cum ea esset multo-
 rum egestas & verecundia, ut eos suis in tectis
 famas vltima iam perimeret, summa consensione
 Pater instituit, ut dominico quoq. die stipem certi
 homines, quam postea egentissimo cuiq. tribuerent,
 per oppidum corrogarent. Hæc autem procuratio
 penes duos est viros, qui relatis in scriptum tenuis-
 simi cuiusque nominibus, norint quibus & quate-
 nus opitulandum cuique sit. Confessionis autem Eu-
 charistiæq. vsus nullus erat nisi anniuersarius: sed
 priusquam annua lex sacramentorum recurreret,
 placuit Patri ad ea rite suscipienda pro concione po-
 pulum cohortari, qui cum frequentissimus subito cõ-
 currisset, nec præberi aures tam multis pœniten-
 tibus possent; legendum fuit ad communicationem
 Christi corporis biduum, maxima omnium admira-
 tione atque exemplo.

BIVONÆ cautum est, ne probrum castis
 feminis

femina inferretur, reductiq. complures ad frugem, qui se impudicarum congressibus inquinarent: sed non ferunt castæ aures, vt singulorum flagitia commemorentur.

In Collegio MONTIS REGALIS illud admiratione dignū accidit. Quidā cum vigesimo ab hinc anno ad Lauretanam eadem votiū peregrinationē suscepisset, ex eoq. tēplo ignarus anathematis Pontificij, partem lateris abstulisset; ex eo die capis quotannis, cum illud ipsum sacrilegij tempus recurreret, agrotare; & mēstruo bimestriue spatio ita languere, vt nec genus morbi nosset nec curandi rationem. In hoc anniuersario languore accessit nuper vnum de nostris, & vt sit, in sermone cum mentio surrepti lateris incidisset, eiq. magna obiecta esset à Patre religio, sensit subito causam morbi maculasq. animi tota vita contractas accurata confessione deleuit. dein reddidit, quod abstulerat, & valetudo subsequuta mox est: vt renocare in dubium non posset, ab ea morbum immissum esse, quæ sacrilegij pœnas repeteret, ne maiores aliquando persolueret.

CALATIAERONAE cum intestinis certaret odijs nobilitas vniuersa, & tam recenti quæ recentis offensionū memoria, eo progressa res esset, vt desperata iam cōcordia diræ stragis spectaculū præbire videretur; dedit Deus eam vim concionatoris nostri sermonibus, vt paucorum mensium intervallo tempestate sedata, publicum Ciuitati otium tranquillitasq. redierit. Tranquillis Dei benignitate rebus,

compla-

complures è nobilitate in Sodalitium Dei matri-
dicatum aggregare se voluerunt: nec sine constan-
tie laude vitam in eo cum virtute degunt. Mul-
ti etiam quò facilius omnes sibi peccandi occasio-
nes amputent, in cœnobiorum custodias sua volun-
tate se abdunt. Virgines vero triginta, ne quis sibi
virginitatis florem aliquando præriperet, Deo Op-
timo Maximo publico ritu se deuouerunt. Atque
hæc nostrorum officia quam Ciuitas amet, eius in-
dicat liberalitas: quæ, vt instituta Collegij adifica-
tio ad exitum perducatur, in sexennium certos
quotannis reditus assignauit, vnde septem millium
sexcentorum, & quinquaginta aureorum summa
conficitur.

COLLEGIVM DREPANITANVM.

DREPANI cum in Arce publicus esset a-
lea ludus, concurrebat eò propter ludendi
licentiam magna vis ciuium: quanta cum iniuria di-
uini nominis, atque animarum iactura, facile est
existimare. Nostri cum diuini honoris studio, tum
humane salutis incensi, ab Arcis Præfecto con-
tendunt, vt clausa aleatoribus domo prauam il-
lam consuetudinem tolleret: quod cum ei esset
nostrorum contentionibus persuasum, non modo
aleam funditus sustulit, sed etiam iussit pecuniæ
summam quandam nefarijs lusionibus partam
pauperibus erogari. quod & ciues & milites admi-
rati, Societatis nomen magnopere commendarunt.

Cæno-

Cænobium etiam mulierū satis amplum plurimaq. nobilitate refertum, cum nimium licenter ac dissoluite uiueret, disciplina omni iam lapsa; nostrorum opera arctioribus se legibus & institutis astrinxit, pro ut et cænobij ratio postulabat, et Tridentini decreta Concilij. Per quadragesimam exijt concionis causa longinquam in urbem Sacerdos vnus cum comite, ibique suis vterq. muneribus magno fuit animi adiumento. dum ille concionibus, hic priuatis sermonibus, homines ad salutem uocabant, nec minus uia quam oratione docebant. Tradebat comes clericis commentandi rationem pijs de rebus, orandiq. diuini numinis non tam agitatione linguae, quam mentis. quotidieq. uespertinis ferme temporibus propositis quibusdam ad commentandum locis, una cum ipsis orabat. Erat in hoc oppido patetfamilias, cuius in adibus uariae dicebantur aliquot iam menses ex occulto uoces existere. familiaris is erat Dæmon, qui uarijs modis hominibus conabatur ludere. Iaciebat saxa prægrandia, nullius tamen capitis detrimento: uasa quoque domestica alte iactulās non frangebat. cumque in his testis fidibus cerneret adolescens, Dæmon cunctis audientibus, lasciuiscanticis prosequeretur testudinis sonum, aperiteq. Dæmonem se esse iactabat. cumque adium dominus una cum coniuge quoddam in oppidum ad sua negotia discederet, comitem se se Dæmon adiunxit: cum autem ille madefactus aqua pluuiā rediret, nequam spiritus anteuertit, sublatiq. de uia clamoribus præmonere domesticos cœpit, ignem ut exstruerent

herum

herum iam esse in ianuis totum imbribus madefactum. Verum cum ita se illudi adium dominus intelligeret, minitatus est Dæmoni, adducturum se Patrem de Societate, qui è suis eum sedibus exturbaret: ille vero ne id faceret, clamitare, minitariq. inimicitias & odium, & quamdiu in iisdem Pater adibus versaretur, fore, vt se se abderet & occuleret. Venit tamen herus ad Patrem, & rem illi narrat ex ordine, domum etiam inuitat, & vt ijs se molestijs liberet, obtestatur. Pater ne imperita multitudo elata cupiditate videndi, id quod fore videbatur, accederet; ad eum sibi proficiscendum esse non censuit: tantum monuit, vt & ipse & eius familia ablutis generali confessione peccatis calesi pane se confirmarent: cauerentq. ne quis aut ex domesticis, aut ex externis sermones cum hoste misceret; neue ex eo, vt antea fecerant, occulta perquirerent; riderent potius qua ab eo dicerentur, & vt orta ex mendacij Patre plane contemnerent. illi cum se facturos recepissent omnia, dedit eis Pater ex consecrata cera simulacrum Agni caelestis, quod filia ceruicibus, vt qua omnium maxime à Dæmone vexabatur, insererët. Hic terrere Dæmon caput clamoribus filiam, minitariq. ni ceram illam abijceret, fore vt ei obtorto collo animam eriperet. Sed illi Patris monita & consilia sequuti, cum loquenti responsa non redderent, se seq. contra minacem hostem Sacramentorum telis armarent, facile se ab eius insidijs molestijsq. tutati sunt.

Ad ades NOVITIORYM quindecim hoc
F anno

anno tironibus aditus patuit, qui vna cum ceteris
 per virtutis viam domando animo belle procedunt.
 Ac dum valetudinaria de more frequentat, non mi-
 nus sua pietati, quam agrotorum animis satisfacit.
 Sexdecim confossus vulneribus erat ager, quem cum
 multi partim solatii causa circumstarent, partim ut
 ad aequitatem animi veniam, q. percussoribus danda
 adhortaretur; vbi nullum eius iracundiae remedium
 inueniunt, Societatis Nouitium, qui tum forte in va-
 letudinario versabatur, accersunt. huic tantum ro-
 boris, tantumq. in dicendo virium attulit Dominus,
 ut saucius ille confectusq. vulneribus exclamaret;
 Do libens veniam, obliuiscor iniuriam. simulq. id
 renunciari percussoribus iussit: nec ita multo
 post in ea loca discessit, ut sperare par est,
 quae ijs maxime patent, qui inimi-
 corum caritatem suis iniu-
 riy antiquiorem ha-
 bent.

PROVINCIA
VENETA.

NOSTRORVM in Veneta Pro-
vincia numerus fuit ad trecentos.
Venetijs quatuor & quadraginta.
Novellaria 30. Patavij quatuor &
quingenta. Brixie quadraginta.
Quinque & viginti Bononia. Ferraria 20. Muti-
nae 10. Placentia, Mantuaq. vtrobiq. duodeni. In
Foroiulij. 13. Parma duo de viginti. Duo vero &
viginti Verona. Societatem auxere septemdecim.
Obiere quinque.

VENETA PROFESSORVM
Domus.

INTER eos fructus, quos è reliquis suis mune-
ribus hic Societas cepit, non exigui videri de-
bent ij, quos è spiritualium exercitationum vsu col-
legit. Obierunt eas viri gravissimi, praecipueq. Epi-
scopi cuiusdam familia: quae his erecta praesidijs to-
ta se finxit ad probitatem. Sed Theologum quendam
canobitam meditationes illae sic immutarunt, ut nec
expiare rite animum posset, nec preces ad Deum fun-
dere, nec imperatum Psalmodiae munus exsequi, sine
F 2 magna

magna vi lacrimarum. Episcopus vero ipse quoque à ceteris muneribus requiescens, circumciso familiarium colloquio, otium sibi sumpsit multorum dierum ex Sacerdotis nostri præscripto, ad contemplanda & tractanda cælestia. quamdiu autem latuit abditus in cubiculo (latuit autem diebus fere septemdecim) non modo ipse nusquam extulit pedem, nisi forte sacrificij causa proximum in sacellum, sed ne puerum quidem, qui sibi ministraret, admisit: satius esse ducens, tantisper carere ministris, quam interpellatoribus aditu patefacto, vagandi causas inclusa & collecta iam menti præbere.

PATAVII datur opera, ut quas Dæmon animis plagas imponit, ea Deo opitulante sanentur. Puella cum diu multumq. sollicitaretur ad stuprum, tandemq. clam parentibus esset abducta, parens furore percitus ferrum arripit, ut duas alias natu minores filias, ne sibi aliquando dedecori essent, occideret. Sed ne in suum ipse sanguinem arma sumeret, Dei bonitas uetuit. Occurrit in itinere Crucifixi Redemptoris imago, cuius ille commotus aspectu pedem retulit, & consilij causa nostros adiit. Nostri non modo ut ei filia restitueretur, sed etiam tantam dotis perquireretur, curarunt, ut eam honeste collocare posset. Ita eadem opera & iusto patris dolore, & filie fame consultum est. Quidam cum pudicitiam suam contra insidias muliebres diu acriter defendisset, ad extremum tot certaminibus prelijsq. defessus, cogitabat turpissimam deditionem. sed supposita manu sua Deus, ne qui cecidit, laderetur.

homi-

hominem continuo ad luctum reuocat, luendamq. penitētia lacrimis conceptam iam intus maculam. dum in his lacrimis luctuq. iacet, ingens repente fit fragor, ruinarum fragori persimilis, & inter fragores vox exauditur eiusmodi; Quorsum tanta pudicitia cura? quorsum castitas tam exacta? at ille fraudes sentiens hostiles, cum se contulisset ad nostros, expiandis rite noxis, capiendog. Christi corpore, contra omnes se munivit insidias. Quidam etiam de Societate Nouitius, dum ex hoc Collegio Veronam pergir, non leues hominibus peccandi occasiones ademit. cum enim ad cauponem diuertisset, & inter cœnandum muliebri ex oratione, totoq. gestu corporis scortum adesse sensisset; arrepta ex eo qui celebrabatur die (is erat Beatae semper Virginis natalis dies) occasione dicendi, sua oratione perfecit, ut quotquot aderant, in preces genuaq. proci-derint: recitatisq. litanis, facili negotio mulierem, ut impuris eius noctis voluptatibus temperaret, in proprium cubiculum separarit atque concluderit.

BRIXIAE Oratorium paulo ante institutum mirabiles habet Deo fauente progressus. semper enim Sodales Sodalibus aggregantur, & alius alium deinceps trahit ad audiendum diuinum verbum, tanto multitudinis incremento, ut conuentus causa prodeundum saepe sit in atrium per amplum, cum laxior in reliquis aedibus non sit locus. Respondent autem intimis hisce studijs externa pietatis officia, dum alij erudiendis Christiana lege pueris, alij subleuandis sua benignitate mendicis, omni cura

Studioq. se dedunt. quod quidem cerni licuit aliquando in publico hominum cœtu, cum ad eliciendam in egenos misericordiam Sacerdos noster verba fecisset. reperti sunt enim, qui detractos sibi anulos magni pretij in pauperum vrnulas arculasq. congererent. Ii etiam, quos tortor rapiebat ad necem, vt equo animo pœnas soluerent, nostri fecerunt: quorum vnus cum contra quam sibi promissum erat, inter circumfusa multitudinis turbam inimicum suum, forensis satellij Praefectum forte conspiceret, conqueri ac vociferari cepit, se proditum esse: qui tamen ad equitatem Patris cohortatione delapsus, non solum facile passus est, vt is suo in se munere fungeretur, sed publice prouolutus ad genua, etiam pedibus osculum dedit. Expiationes conuersionesq. animorum frequentes illæ quidem fuerunt, sed earum non valde dissimiles, quæ alijs litteris mandata sunt. Nobilis aleator ingenti pecunia deperditas, furore actus templum ingreditur. hic ara sacrum lapidem nefaria manu contrectat, & iacere in Deum maledicta sacrilego ore non horret. vix ad aras manus admonerat, cum digiti protinus exarescunt. reformidare ille subito numen cepit, quod tam profens in repetendis pœnis erat expertus: & confestim uenit ad nostros, vt astrictum tanto scelere animi confessione laxaret.

VERO-

VERONENSE COLLEGIVM

& reliqua.

SVNT & Verona complures, qui in Dei gratiam se se apud nostros confessione restituant. Confessiones autem totius vitæ centum Sacerdos vnus excepit: vt ex hoc ipso facilis sit coniectura, penitentium quanta sit turba. Fructuum autem vbertas, confessionum laboribus prope par. Sed quamquam egregie pro animis laboratur, nihil tamen affertur insigne, quod litteris commendemus.

E BONONIENSI Collegio admisit Deus ad immortalitatis præmia, vt eius acta vita spem affert, P. Franciscum Palmium excellentis industria virum & probitatis eximie, optimeq. meritum non de Bononiensi Collegio modo, quod incredibili quadam virtute laborisq. constantia, quinque & triginta ipsos annos, quibus ei præfuit, ex summis rerum angustijs ad hanc mediocritatem bonorum ac fortunarum erexit; sed etiam de Ciuitate, atque adeo de Bononiensi diocesi vniuersa, quam sæpe Cardinalis iussu lustrauit. Eius obitum quam grauitè non modo nostri, qui eum numero parentis habebant, sed etiam tota ciuitas tulerit, mæror funeris indicauit. cohonestarunt eius exequias cum Canonici, nobilesq. complures, tum Sacerdotum templi maximi Sodalitium, à quo solemnè lugubriq. cantu, impetrata à Prouinciali nostro, qui tum forte aderat,

F 4 pote-

potestate, iusta ei funebria pie ac magnifice facta sunt. Obtinet tamen Ciuitas, quamquam tam industrio sumus orbatu Patre, suam de Societate benemerendi consuetudinem. sed recensere singula nihil attinet. Hoc tantum dicam, præter multam ac pretiosam vestem sacra edi dicatam, excedere beneficentiæ summâ, tria amplius aureorum millia: vt sepius de referenda gratia nobis sit cogitandum, quam ut in quærendis animorum commodis factum putemus satis.

I N P L A C E N T I N O Collegio, constitutis utcumq. domesticis rebus, hoc anno primum Ciuitate rogante apertus est ludus; in eoq. adulescentes octoginta fere nobiles, humanitate & primis litteris imbuuntur.

N E M V T I N A E quidem rei bene gerenda occasio prætermittitur. Profectus est Rauennam Archiepiscopi rogatu Sacerdos, qui non modo magnum ex suis concionibus fructum tulit, sed quædiu in ea vrbe substitit, substitit autem menses circiter quinque, rem Catechismi valde prouexit: et multas ac præclaras consuetudines, quæ diuturnitate temporis interciderant, reuocauit, magno cum pietatis tum Rauennatis Ecclesiæ bono.

M A N T V A E satis secunda fluunt omnia. ad ea autem, quæ de huius Collegij ortu proxime scripta sunt, accessit varia ciuium benignitas aureorum bis mille, ad iacienda fundamenta templi, quo carebamus. Interim more institutoq. nostro, ne quod tempus prætermittatur animis consulendi, constitutus

stitutus ex ijs adolescentibus cætus est, qui Dei Matre in suis præsidijs habere volunt. & quamdiu nullum nobis est templum, in alienis templis teneræ ætati, agrestive plebi Christiana lex traditur.

P. A. R. M. A. E. quoque multi sunt ad bene merendum de Societate propensi, ut ne eorum quidem sine ingrati animi nota sileri liberalitas possit. Accepta sunt eleemosinæ nomine aureorū tria millia, multaq. quotidie in templi supellectilem conferuntur: ut vel hinc specimen capi liceat, qua pietate sit Ciuitas, & quam ad omnem officij laudem sua sponte propensa.

PROBATIONIS Domus cum male materia-ta nec satis commoda Nouitiorum vsibus esset; fecerunt hoc anno Camillus Comes Fundator, & frater eius Alphonsus, ut eam nobis à fundamentis quodammodo renouarent. quare eodem tempore ponuntur apud Nouitios & terrestres ædificij principia, & perfectæ fundamenta virtutis. Ceterum Nouellaria instituto nostro multa geruntur. non paucis enim, quos ad inimicorum ultionem irarum acerbitas stimulabat, persuasum est, ut iniurias suas clementer & moderate ferrent. Ex his quidam non modo se flexit ad pacem, sed etiam ad cœnobium sponte se contulit: ut ascensus ei quidam fuisse videatur ad fastigiū cœnobicæ sanctitatis, iræ victoria. Alij post reditū cum inimicis in gratiam, ut nostros labores in ea compositione susceptos munerarentur, potestatem nobis fecerunt (erant enim de principibus) ut tantum ex ipsorum oppido cædua materie

teria liceret aduehi, quantum ad adium nostrarum
contignationes & tabulata sat eset.

FERRARIAE heretici tres, totidemq.
Hebraei ad Christi fidem adducti sunt. atque horum
alter statim à Baptismo profectus ad coniu-
gem, quæ alio morabatur in oppido, ip-
sam quoque in eandem senten-
tiam religionemq.
perduxit.

PROVINCIA MEDIOLANENSIS.

QUINDECIM, & ducentos & nostris Mediolanensis Provincia complectitur. Mediolani in professorum domo duos, & triginta. In Collegio Brerano duos, & septuaginta. In Genuensi quinque & triginta. In Taurinensi duos, & triginta. Quindecim in Comensi. In Aronensis probationis domo quatuor circiter et viginti. Sex vero Vercellis. Adscripti sunt in Societatem undecim. Extinctus vnus & alter.

DOMVS PROFESSA.

MEDIOLANI Strenue, vt solet, Christiana res geritur, cuius rei quamquam plurima, eaq. non leuia edita sunt argumenta; more tamen nostro, ne tædeat eadem toties audire, è mediâ officiorum frequentia, dicenda erunt potissima quæque. Ad cetera animarum præsidia, quæ horum patrum ardor excogitat, accessit cuiusdam institutio sodalitatæ è sodalibus fere cõtum; cuius temperatio penes ipsum Prepositum domus est, quidam spe alitur futuri progressus, hoc quoque onus ad domesticas curas ac labores adiunxit.

A. Et unum

Actum est cum fontibus et maleficis, priusquam securi colla subijcerent, vt commutato maiore, non tam fragilis iactura vite, quam susceptis peccatorum maculis angeretur. Quidam multarum cadium & facinorum reus, adnitente sacerdote nostro, capitalem sententiam tam constanti erectoq. animo tulit, vt acceptæ curationis vim repentina sanitas præferret. tota in Christo defixa mens erat, & suavis in ore sermocinatio, qua Dominum compellabat. profuebant ex oculis lacrimæ, vera indices pœnitentiæ, tam sine modo, vt ad tergendas genas promerentur sæpe sudaria. ad mortem cum duceretur, à porta ad Carnificinam nudis reptare genibus semper voluit, ea significatione pietatis, vt omnium oculos in se conuerteret. Ad locum ubi ventum est, verba de patibulo fecit ad multitudinem circumfusam, & precationum subsidia flagitavit. tum datis fortiter constanterq. cervicibus, perennem sibi vitam breui mortis genere patefecit. Alius Grassator insignis Mediolanum cum profugisset, a dito concionatore nostro, morderi acriter scelerum conscientia cepit, & rationem instruendæ confessionis inire; qua peccata, & quidem ab ultimis iam inde annis, perpetuo Cœnobij carcere luendas sibi peccatorum pœnas existimavit. Hunc postea ex eodem grege latro conuenit improbitate superior, non quidem visendi studio, sed vt ad cogitatas cædes educeret; quæ ille non modo constanter à se se repulit, sed conantem se de mente deducere, sensim in suam sententiam ipse pertraxit. assidua enim Christiane viuendi doctrina,

Crina, & tractatione pietatis, similem ei cœnobij
 mentem iniecit, & ut vitæ vniuersæ maculas con-
 fitendo elueret, persuasit. uerum offecit huic volun-
 tati vinculum matrimonij, quo si liber ac solutus
 fuisset, ad pœnitentiæ castra iam peruolasset: sed ne
 se ipse omnino patiatur inultum, ad Aedem vsque
 Lawretanam peregrinationem parat, ritu atque ha-
 bitu mendicantis, nullis neque nummis, neque iu-
 mentis. Non est necesse singula percensere, vbi
 quotidiano vsu contrita & sui similia sunt omnia.
 Sed in animorum tutela, ne salus quidem corporum
 est deserta: nam ut multorum mendicitas fileatur,
 cui piorum ære subuentum est; nostrorum etiam sua-
 si vir Princeps seposita pecunia summa, montem
 quædam, ut appellant, Pietatis, seu nummorum acer-
 nos primus extruxit, vnde certum quotannis argen-
 tum, dotis nomine, in eas adolescentulas erogetur,
 quæ cum inter sacras Deo Virgines cooptari velint,
 per tenuitatem, fortunaq. non possunt. sunt enim
 huius generis puellæ permultæ, & decretis cautum
 vbiq. est, ne femina ingressuræ cœnobium recipian-
 tur indotatæ. Diuise sunt & in externa loca vigiliæ
 studiq. nostrorum; & ut minora linquantur, per-
 seueratum in tuendis sanandisq. Grisonibus: nec
 prædarum hoc anno minus est factum, quam supe-
 riore. Quindecim Zuinglianam detestati sunt here-
 sim, & qui nutare uidebantur in ratione catholicæ
 veritatis, ad constantia grauitatem firmitatemq.
 traducti. Cæperunt ipsi quoque heretici suos libe-
 ros ritu catholico baptizare, multiq. iam ætate pro-
 uecti

uecti sua Sacerdoti peccata id quod antea nunquam fecerant, confiteri. Allicitur hominum pietas publico ceremoniarum cultu, usurpandisq. ex apparatus anniuersarijs Ecclesiarum ritibus: his enim maxime, inculta agrestisq. gens capitur, quae nondum oculis ad elegantiam Catholicae pietatis assuescit. Excitatum est ferias ante paschales, quo tempore indignissimam sui sponsi necem atrata luget Ecclesia, de pulchrum Christi quam apparatissime. cuius spectaculi fama ac celebritate ingens undique multitudo confluxit. nihil visum vel ad aspectum incunctius, vel ad ciendos interiores animi motus, efficacius. Hoc cursu res Rhetica cum procederet, iussu accituumq. moderatorum redeundum nostris fuit: quorum discessum ingens Grisonum subsequutus est mæror. Resp. vero grati animi causa publico diplomate testatam voluit esse nostrorum, ut dicebat, integritatem, frugiferumq. conuictum: & ad eos ipsos litteras postea dedit officij plenas, quibus & suae Ecclesiae solitudinem, cultorum destituta praesidio, querebatur, & celerem nostris reditum suadebat, ne loca illa tam aspera & inculta desererent, quae colere tanto labore & contentione cepissent.

B R E R A N V M E T G E N V E N S E
Collegia.

IN B R E R A N O Collegio, ut à literis or-
diamur, florentissima iuuentute referta sunt
scholae

schola . nam quamquam nobilissimi contubernij
 numerus , quod aliquot ab hinc annis Borromeus
 Cardinalis instituit , à nostra repente disciplina se se
 ad domesticam priuatamq. conuerterat ; improbis
 scilicet inuidorū sermonibus , qui in Archiepiscopi
 aures insufurrabant , adolescentes discendi cupidos
 apud nos non ita multum laude procedere ; tamen
 ubi planissimum factum est , quam inania essent illa,
 quæ disciplina nostræ obijciebantur , duobus vix
 mensibus interpositis , letum vnde abierat , cum suo
 commodo , tum Gymnasii dignitate reuertit . Non
 minus eidem Academia existimationis accessit ex
 aduentu noui Antistitis in hanc Urbem : quem vt
 auditum est ad ades nostras iter habere , certatum
 ingenijs est vario multipliciq. carminum apparatu ,
 vt pro dignitate tantus Præsul exciperetur : nec
 absuit , quantum conijci potuit , plausus approba-
 tioq. doctorum , qui vt ad spectaculum auidi con-
 uolarunt , ita omnia studiose auideq. lustrarunt .
 Iam quamquam sapientiæ studia Collegij sedem si-
 bi potissimum vendicant ; non tamen ea sic vigent ,
 vt animorum procuratio iaceat . his enim suum
 quoque tempus operaq. tribuitur . Persuasum est de-
 speratæ mentis hominibus , vt mores suos compone-
 rent , & superioris vitæ dedecus insequentis laude
 corrigerent . Apertæ sunt Dæmonis fraudes , quibus
 fucum animis faciebat . Deletæ euulseq. iniuriæ
 ex inimicorum pectoribus . et ad meliorem ere-
 cti spem atque fiduciam , quos à ratione , despe-
 rationis dolor auerterat . Quibus rebus idcirco ex-
 plæ

pla non addimus, ne in rebus non grauissimis multi simus.

GENVAE, id quod alijs litteris scriptum est, plurimos ex ijs, quas instituimus, Sodalitatibus, fructus capimus. Sodales cum mutuo sibi sunt ad omne decus incitamento, tum alios sibi eiusdem vitæ socios & consortes adiungunt. Fuit, qui decem in hunc cætum traduxit adolescētes: alijq. ita sibi ipsi uiuunt, ut quotidie ad maiora nitantur. Plurimi ad Cœnobiorum disciplinam sibi parant ascensum; ijsq. iam inclusi sunt decem, si par enumeretur adoleantum, qui nostrum sibi ordinem delegerunt. Sed, quod in maxima laude ponendum est, discunt sodales inimicorum iniurias uoluntaria obliuione conterere. Quidam cum duas ab inimico plagas, cui sex annis ante pepercerat, accepisset, et quidem alterā in ore, insigni deformiq. nota; comprehenso à magistratibus percussore, cum iure iam posset agere, tantum abest, ut ad iustam ultionem nouis irritatus iniurijs exarserit, ut ne tum quidem oblata occasione sit usus: ne tandem molliter ira succumberet, cui aliquando fortiter restitisset. Non minoris fortitudinis documentum in ira cohibenda ab alio sodali datum est, qui cuiusdam prædij frugibus iniuria priuatus, et conuitijs, contumeliosq. colapho laceratus, tametsi prima illa animi concitatione seruebatur ad eadem, & iniustam ignominia notam cruoris effusione delendam; nequaquam tamen regente & protegente Deo, iræ frenâ permisit; sed ingressus continuo templum, stratusq. ad Crucifixi redem-

redemptoris effigiem, vna eius vulnerum probro-
 seq. mortis recordatione, medicinam fecit recenti
 tumori, omnem subito ex animo deleuit iniuriam, et
 in amorem vertit iras: tanta ad sanandos animos in
 IESV Christi cruce vis est. Deterriti sunt à ma-
 leficijs vi potius opeq. diuina, quam humano consi-
 lio, homines non obscuro. Inambulabat non procul
 ab ade vir nobilis cogitabundus & tristis pauoreq.
 inusitato percussus; cui cum Sacerdos noster præ-
 ter suam consuetudinem templo egressus, quid ani-
 mum curarum angeret, requisisset; suamq. si opus
 esset, operam atque auxilium humaniter spopondis-
 set, nec tamen ille quidquam de concepto metu re-
 mitteret; suspicatus est Pater grauius aliquid forte
 subesse, quod tam inusitate vultus hominis atque
 ora mutaret. vrget denuo, & alacriore studio suam
 illi operam pollicetur. qua ille tanta humanitate
 captus atque allectus res occultissimas aperit, quas
 diu inclusas habere sine conscientie angore non pote-
 rat; clãdestina de nobilissimi viri cãde agitari consi-
 lia. Pater ne cogitatũ scelus perficeretur, sũma cau-
 tione omniq. animi prouisione curauit; & quoniã,
 meditato scelere subest adhuc presentissimum peri-
 culum partium; id nunc à nostris agitur, vt factio-
 nibus permulcendis tollantur armorum causa. quod
 ita fore, eodem adiutore Deo, quo edita sunt prodi-
 tionis indicia, sine dubitatione confidimus. Sunt &
 ad Iustitiã Studium, qui in rem suam aliena conuer-
 terant, excitati, & à multis multa sunt reddita: sed
 ab vno eodemq. Ciue aureorum circiter quatuor
 G millie

millia. Atque hæc ex Collegio Genuensi præcipue

ARONENSIS PROBATIONIS
Domus & Vercellense Collegium.

QVI in Aronensi Domo Societati se probant, ij se ad omnem officij ac disciplinæ laudem continenter exercent: nec quicquam prius imbuuntur, quam præ Christo patriam, parentes, genus, & se ipsos vilia habere. Ex his quidam cum in eo itinere, quod Mediolani tritum est, suos offensusset parentes, qui eius reuisendi causa domo discesserant; nihil inopinato eorum commotus aspectus propius accessit, & quo erat pauperis peregrinantis ornatu, stipem rogavit. ea re percussi parentes miserari primo filij conditionem, deinde inuitare domum, quæ non procul aberat, & pro patria maternaq. necessitudine etiam cogere; sed frustra: non enim modo ad cœnam, sed ne ad sedandam quidem sitim de via fessum perducere potuerunt, veteres carnis deudentem blanditias, qui suauitates spiritus gustare iam cœperat. Secundum domesticos consultum externis est, partim spiritualibus exercitijs, partim compositione gratiarum. ciuitate enim permiciosis distracta factionibus, ingens perturbatio rerum, & miserabiles discordiarum exitus sequebantur, nisi extinctis dissensionum seminibus, amissum repente otium & publicam incolumitatem Societas retulisset. Sed huius industriæ fructus ad alia quoque oppida pagosq. peruenit. Sex septemue pluri-

plurimo semper animorum quæstu, percurfa sunt loca, in ijsq. acta more institutoq. permulta. excepti sunt nostri peramanter vbiq. et ad oppidum quoddam cum peruenissent, ingens factus est incolarum concursus; ita vt etiam de grabatis ægroti surgerent, & innixi baculis obuiam irent: quos autem vires omnino deficerent, gestari se iuberent in templum, tum videndi, audiendiq. patris cupiditate, tū rite animos expiandi.

VERCELLIS nihil est singulare: valuit hic quoque nostrorum vox ad resarciendas veteres gratias. Ciuis nobilis & cum fratre, & cum alijs ciuibus graues gerebat iras: nec reconciliare sibi Deum poterat, qui sic à suis fratribus dissidebat: tertium enim iam annum pœnitentiæ sacramento caruerat: nec prius animi salutem recuperare potuit, quam corporis salutem amisit. iacentem Sacerdos noster inuisit, & ad curandum rite animum cohortationis sedulitate permouit. vbi cum Deo in gratiam redijt, tum demum ira deserbuit, & fratrem & inimicos recepit in gratiam: ita his quasi causis egrotationis adēptis, morbus quoque ipse remisit, nec ita multo post funditus abiit. Aliæ huius generis iræ publici otij bono cohibita Vercellis sunt, quæ longiore narratione non egent.

TAVRINENSE COLLEGIVM.

DISCVSSÆ sunt Taurinij nefariæ tetraq. cedes: sed præstat gratiarū raconciliationes

catholica cum Ecclesia, quam has quotidianas, & priuatas iras attingere. Reconciliati sunt de Schola Caluini heretici duo, feminaq. quatuor, quarum vna Christi amore subito incensa, nunquam quieuit donec suū quoque Ecclesie parentē, qui disinctionis suae fuerat auctor, incredibili cura ac diligentia restituit. Sed hereticorum errores non tam oratio, quam res ipsa refellunt. Erat in vicinis adibus multum straminis, cui cum intempesta nocte tenuis principio ignis haesisset, nactus opportunitatem pabuli, quo se aleret, crescere in momenta cepit, & longe lateq. diffundi. praesentissimo remedio fuit sacer Agnus e cera, quem cum conijci sacerdos noster iussisset in ignem, continuo constitit ignis ipse: ut eius pertinuisse videretur effigiem, cuius nutui atque imperio mare quondam ventiq. paruerant. Auxit rei miraculū effigies ipsa caelestis agni in medijs conspecta flāmis, quae diu suspensa et immobilis permanebat, ut & nostrarum religionum testis esset, & eorum ora, qui haec derident, tacito rubore perfunderet. E sodalitijs nostriq. gymnasii disciplina probè omnino existunt adolescentes: ut vnde virtutis & probitatis instrumenta petunt, eis vicissim decori atque ornamento sint. eminent in quibusdam inusitatus ardor pietatis, flagransq. studium cum sua, tum alienae salutis. Fuerunt enim qui publica scorta e medijs erepta lustris ad frugem officiumq. converterent. Alij caelestium rerum amore humanas deserunt curas, & in Deo vno cogitatione defixa, cenobij otia sectantur, quo in genere probae indolis adolescentium nonitio-

nouitiorum consuetudine in suscipiendis mendicorū
 ritu peregrinationibus cognita, idoneam captans op
 portunitatē, comitem in itinere se duobus de nostris
 adiunxit; quorum pia religiosaq. consuetudine (nec
 enim alij erant nisi de pietate sermones) tantum
 concepit ignis, vt ad humana despicienda omnia, se-
 quendumq. serio Christum induxerit animum. au-
 xit eam mentē admirabile per quietem visum: dor-
 mienti enim auus iam vita functus occurrit, qui an-
 te oculos rerum humanarum vanitate proposita, au-
 ctor ei esse videbatur, vt cuncta despiceret, & pue-
 rum Iesum, quem presentem exhibebat, sedulo se-
 queretur: ita apud eum nepote relicto senex eua-
 nuit. varie hic aspectus infantis Iesu animum ado-
 lescentis affecit: sensit enim tum primum quā ni-
 hil esset, & se se totum tetrauit atque perspexit. qua
 ex cogitatione ingentē ob admissas in Deum noxas
 dolorem hausit, & ex dolore inusitatam quamdam
 diuini amoris suauitatem: ita vt vi amoris à corpo-
 re mens auulsa, Christi caros inter amplexus con-
 quiescere sibi dulciter videretur. sed non fuit hu-
 ius mora dulcedinis diuturna. obiecit se se, mox
 Christus ea ipsa specie, qua quondam in cruce fue-
 rat, & ab illa suauitate, ad tristitiam suae necis cru-
 cisq. traduxit. cuius recordatione sic animus fige-
 batur, vt doloris vim consequi oratione non posset.
 Iniecta est subito ardens quadam cupiditas extre-
 ma quaeque patiendi pro Christo, sed dum varias si-
 bi ipse mortes & cruciatus fingit, blande sibi visus
 est à Christo moneri de cruce pendente, non magnum
 G 3 aliquid

aliquid facturum, si corpus tantum doloribus ac morti traderet; gratissimam autem crucem ipsi fore, si se interioribus cruciatibus ac morti dederet, quam cum ceteris cupiditatibus, tum liberae voluntati necem atque interitum afferret. hanc aiebat crucem tollendam in humeros: hanc alacriter in omni vita gestandam. inter hæc visa somno soluitur adolescens curarum plenus, & in earum rerum, quas viderat, cogitatione defixus. nisi utilitas fuit seculi fuga & sanctioris vite consilium. itaque in eo nunc est, ut Societatem ineat, & quibus comitem in eo inire se adiunxit, cum ijs se perpetuo in huius vite peregrinatione coniungat. Alij non defuerunt adolescentes, quibus ut vitam nostram genusque capesserent, pugnandum cum domesticis fuit, nec prius eorum postulationibus studiisque factum est satis, quam perfuncti praelio palmam gloriose tulerunt.

Ducis, coniugisque in Societatem benevolentia eodem est, quæ semper fuit, cuius si liceret officia ita litteris ut sermonibus celebrare, sexcenta huius generis scribi possent. Is proxime in templum nostrum aureos mille nummos attribuit, nec unquam in optimo benemerendi de Societate cursu eius voluntas retardatur.

MISSIO IN VALLEM PETROSAM.

DIVISÆ sunt huius Collegij cura & exteris quoque locis, & multiplex in eam rem suscepta profectio. Obiit in primis Petrosa Vallis, quam

quam, & Perosam incolarum uulgus appellat, quæ
ut in summa earum rerum, quæ ad usus uitæ perti-
nent, sterilitate uersatur, ita ab animi præsidij ma-
xime est imparata: magna est enim Catholicorum
paucitas, ut significatum est aliàs, quam infinita
promemodum hæreticorum uis obruit. Coluit hanc
sylvam Sacerdos noster opera ac labore semestri:
& ut superiore anno summa cum utilitate factum
est, ita hoc antiquissimæ curæ fuit, ceremonias ritusq.
catholicos, qui hæreticorum improbitate funditus
interierant, reuocare. Decreta sunt supplicationes
ad ades sacras, coactiq. uicini pagi, ex quibus pöpæ
celebritas constaretur. quo ab spectaculo dolebant
hæreticorum oculi, cum Catholicorum hilariores
essent. Sed in hoc pomparum apparatu, quando ijs,
quæ proxime scripsimus, affinia sunt, nihil est causse,
cur his litteris nimij esse uelimus. Institutus est
per hanc occasionem inter Catholicos cætus qui-
dam, ex ijs qui rudibus amicti saccis se ipsi diuerbe-
rât. hos non ferunt hæretici, hos sibi deligunt, ut irri-
deant, eosque obuolutos quosdam demones dicunt;
minas intentant, stomachumq. in eos omnem erum-
punt. sed quò magis furunt, cò plus animi Catho-
licis afferunt. tolluntur in cælum cruces in ipso-
rum oculis, & supplicantium agmina duplicantur.
teruntur limina sacrarum adium, præsertim quas
hæreticorum occupabat impietas: & dum illi sua ue-
nena diffundunt, hi modulatis uocibus pro ualuis
psallunt, Deoq. & templorum Tutelaribus, lau-
des dicunt. quibus illi aliquando cantibus exci-

tati currere confestim ad valuas, & curiose quid rei
 esset, inspicere. At Catholicorum intrepida cohors
 sacros aditus, suorum undique obiectu corporum obsi-
 dere, et Tutelaris iterans nomen, complere vocibus
 vniuersa, quarum supplicationum vsu, & Catholi-
 corum incitata pietas est, & hæreticorum superbia
 paulisper repressa, qui ne his occurrant agminibus
 longe prouident. & si forte occurrerint, aut conuer-
 sis repente vestigijs se se abdunt, aut auersis oculis
 totum agmen cito prateruolant. Non minus eis do-
 loris inussit aliud ad adem B. Thomæ Cantuariensis
 prodeuntium agmen. sita est hæc ades in edito mon-
 te, quem propter loci religionem, & Beati illius
 qui templo præsidet, patrocinium, frequenter olim
 incolæ celebrabant, sed omnis ille religionis cultus,
 hæreticorum hodie moribus obsoleuit; Catholicique
 vt eam consuetudinem reuocarent, supplicantium sa-
 cta manu, illuc ascendere ad colendas sacrarum cinerum
 quæ supersunt reliquias, constituerunt: ibique excita-
 ta ara rem diuinam quam maximo apparatu pera-
 gi voluerunt. has partes Sacerdos noster egit, &
 inter sacrificandum ad inflammandam pietatem
 multitudinis verba fecit. nec absuit pompa, selo-
 porum festiua displosio, quibus dum salutaris mon-
 strabatur hostia ritu institutoq. catholico, vallis
 vniuersa percrepuit. ea re terror est iniectus hæreti-
 cis, ne locum natura munitum præsidij causa
 sibi nostri deligerent. Dimissis in sua tecta Catho-
 licis, vt qui animos iam curassent, corpora quoque
 vitasq. curarent, nihil fuit antiquius, quam vt his
 eam

eam eadem celeriter se referrent, ubi vespertinarum precum cantu, reliquus exactus est dies. Hos Sacerdotis nostri conatus Ducis quoque auctoritas adiuuabat. is ad eas valles, quæ omnium maxime corruptissimæ erant, litteras dedit, quarum beneficio facilis nobis ad hereticos aditus patuit. passi sunt interposito Ducis nutu sua nos in templa penetrare, pulpita sedesq. capere, & vnde sua ipsi venena simplicium animis instillabant, inde Catholicæ veritatis semen spargere, ingenti ministrorum rabie, à quibus omnis hæc alitur pestilentia. his concionum studijs ac laboribus consecuta Societas est, non modo vt Catholici in suscepta Ecclesiæ fide permanserint, sed etiam, qui hæresibus tenebantur impliciti, nutare in suis ipsi dogmatibus ac titubare iam cœperint. Quod si nõ desint sanæ doctrinæ magistri, quibus vt instituerunt, continenter operam dent; perleui momento videantur impelli posse ad comprehendendam tenendamq. veritatem.

MISSIO IN VALLEM LVGER-
nensem.

HANC nostri Vallem iam inde à Pio IV. Summo Pont. prius, quam Taurinij Collegij constitutæ res essent, non minus vitæ integritate, quam adiumento doctrinæ colendam susceperunt. ij se perpetuo Waldensium hæreticorum conatibus opposuerunt, & ne eorum venena atque pernicies latius serperent, prospexerunt. Est in hac Valle op-
pidum

pidum satis amplum Bricherarchij nomine, cum ad redintegrandam hæreticorum fidem, tum ad Catholicorum mores informandos, peropportunum: propterea quod magni vndique conuentus sunt. Sape eò Sacerdotes de Societate sunt missi, & proxima Quadragesima concionator, qui multa publice priuatimq. correxit. Laniena quæ superioribus annis per eosdem ieiunij dies assidue patebat, eo auctore clausa est: Cautumq. publico edicto, ne carnes in posterum vulgo veneant, neque hæreticis viatoribus apponantur. Aleatorie pagellæ, quibus augustiorum quoque dierum sanctitas sedabatur, voce præconis exterminatæ, sublatæq. Choreæ ac saltationes, vnde graues inimicitia ac cades, & alia eiusmodi oriebantur incommoda. Pulsus est etiam ex oppido pestilens scortum, quod ad idem, quo ruebat exitium, multos secum è nobilitate traherat, & ad extirpandam radicibus hæresim, prouisum ne nutritibus hæreticis, id quod passim fiebat, Catholicorum traderentur infantes. odijs quoque sanisq. iris, non tam priuatis colloquijs, quam concionibus obuiatum. Homini in extrema ætate versanti vnicus interceptus est filius, cuius opere manuq. vitam suam sustentabat. is cū præter animam aliud nihil haberet (nam quod paululum pecuniæ forte superfuit, id totum in persecuenda filij nece consumpserat) septimum iam annū inimici sanguinem sitiens, celestis mensurapibus abstinebat: sed cum concioni sacerdotis nostri, quæ de condonandis habebat iniurijs, interfuisset, in pœnitentiam versus, lacrimas fudit, & ex aui

mo deletis odijs, nihil habuit prius, quam per confessionis communionisq. mysteria cum Deo quoque rediret in gratiam. Iam horum mysteriorum nec infrequens, nec inutilis usus fuit, quæ ut utilius etiã ab hominibus obeantur, prodigijs nonnunquã & miraculis admonentur. Quidã cum peccatum vomere, quod conceperat, præ pudore non posset, eo in Confessione præterito, contaminatissimo ore & spiritu sumere cælestes dapes nõ dubitauit; sed dum leuissimã hostiã illapsam in stomachũ putat, sensit ponderosum veluti plumbũ per fauces pectusq. delapsum, quod intolerabili onere cor opprimens enecabat: quem dolorem mox etiã ardens febris excepit, et tormenta crescebant in corpore, dum animus respisceret. respicit tandem, & à nostris excitatus ad spẽ, peccata sua accurata confessione detexit: quibus animo liberato pöderibus, suo quoq. pödere leuatũ est corpus.

Piaschij, quod Pedemontanum oppidum est, & hereticorũ labe respersum, non pauci ad verã sincerãq. fidei cultũ vocati sunt; et in his Calviniani duodecim: confirmatiq. fere quinquaginta, in quibus germana religionis stabilitas vacillabat. Princeps vir assiduo ministrorũ scelere ad deserendam fidem incitatus, cũ maxime se frangere, & ad eos inclinare videretur, tũ fortissime nostrorũ cõcionibus animatus in sententiã perstare cepit; vt etiã cũ Calvinistis certamen et subitò cõgressus optarit, vt eorũ mendacia et fictas fabulas redargueret. Is nunc nostris hominib. valde fauet, et illorũ se nonnunquã custodem profitetur: comitẽq. in itinere se adiungere, et donũ usque

usque pro se qui eos voluit. quæ tanta humanitas cū
 recusaretur à nostris; Sinite, inquit, vobiscum ve-
 niam. plus vobis proderit hæc societas, quàm putatis.
 Quippe semel atque iterum, ut idem mox indica-
 vit, in nostrorum eadem hæretici conspirarant. Et
 quoniam eos inter agitur, qui omnem funditus cri-
 moniam tollunt, constituta ex eo hominum genere
 sodalitas est, qui præcipuo quodam studio sacrosan-
 cta Eucharistia mysteria venerentur & colant.
 dederunt in eam nomina centum & quinquaginta,
 quorum in ea tuenda religione contentio, ut mire
 afficit tenetq. Catholicos, ita fodicat & cruentat hæ-
 reticos. Hic iucundum spectaculum fuit, Catholi-
 corum qui pauci numerantur, alacritas, in locuple-
 tandis augendisq. rebus sacris. Conferebat quisque
 aliquid in Sacerdotis amictum, & supellestem sa-
 cram. hic vestem linteam, ille pecuniam dabat. &
 alij alia pro cuiusque opibus vel pietate; ut ad infir-
 miam prope Calvinistas adigerent: tantum illis ex
 ea re dolorem inurebant. Sed ut commodi indulti
 sunt mores, sic improbi vitiosi q. sublari. Quinta heb-
 domadæ maxima feria, quæ præcipua vniuersæ Ec-
 clesiæ religione consecrata est, in piorum hominum
 sodalitis opipara apparabatur sub vesperam cenæ,
 & quidem in æde sacra, quò suos conuentus habere
 soliti sunt, studio, ut aiebant, imitandi Christi, et Apo-
 stolici cætus: quem morem, ut meliore potius imita-
 tione Sacerdos noster, quam contentione corrigere
 eò prima fere nocte se contulit, habitaq. pro diei ce-
 lebritate cohortatione, duodecim viris, quos amica
 coti

confessione lustrarat, stratus humi, omni animi demissione pedes abluit. Quo imitationis genere delectati, displicere primum sibi ipsi sodales, qui onerando dapibus ventre se Christum crederent imitari; deinde errorem detestari suum, & meliora in posterum polliceri. Mitigata est quoque irarum acerbitas, & fraternis odijs finis impositus. Tres fratres alius alio ferocior, cum se se diuturnis dissensionibus, dissidijsq. conficerent, & rem, famam, vitamq. laderent, adiretq. senex Pater suum quoque discrimen, quod vni filiorum fauere magis, quam ceteris videretur; fecerunt nostri, vt tam diuturna dissensiones non mutua fratrum, id quod maxime formidabatur, interneccione; sed concordia, id quod minime sperabatur, reconciliatione dijudicata sint. Nec vero huic tantum oppido consulendum sibi Pater existimauit, sed asperos saepe montes, quo eadem haeresum contagio peruasit, spe praeda maioris ascendit: nec è duris illis asperisq. saxetis reuertit inanis. nam non ita multo post, duo inde descenderunt haeretici, vt cum Archiepiscopo Taurinensi agerent de reconciliatione gratia sua & Ecclesiae. Quibus tum Deus oculos ad aspectum veritatis aperuit, cum Patris concionibus darent operam. narrabantq. in ijs locis alios esse complures, qui eundem ad Ecclesiam reditum exoptarent: vt videatur sparsum diuini Verbi semen, etiam si subito aut nihil aut minimum reddat, plurimum tamen suo tempore redditurum. Alio quodam in oppido, vbi sine legibus, sine Sacerdote, sine cerimonia, ac denique ferarum

ferarum instar viuebatur (sunt enim incolarum ple-
rique à Catholica pietate remoti) ab eodem Patre
incredibili Catholicorum tum voluptate, tum bono sa-
cra sunt verba: prædicabant deserti illi homines &
oues sine pastore mirificam Dei erga se providen-
tiam, qui Patrem illuc misisset è nostris, à quo diui-
num verbum sitientes acciperent: aiebantq. ad non-
tos menses sibi satis fore, è Patris ore quod sume-
rent. Curatum est apud Magistratum, quamquam
is quoque aberrat à fide, vt idoneum Catholico Sa-
cerdoti stipendium, à quo Christi grex curetur, assi-
gnet: cumq. à quibusdam hæreticis recens natos
pueros non lustrari baptisate cognouisset, prop-
erea quod omnem salutis rationem in vna parentum
fide positam crederent, fecit vt publice de ipsis ba-
ptismi vi ac necessitate differeret, non sine conuincio-
e molumento: statim enim accessit hæreticus, patrem
enixe rogans, filiolum vt ablueret, cui morem Pa-
ter subito gessit, tum quod parentis fidei constan-
tiæq. diffideret, tum quod eas rite partes qui agerent,
nullus esset.

Raconisium Pedemontanum oppidum est, cui
Princeps quidam præest Sabaudie Ducis propinquus,
cum opibus, tum natalibus clarus. is propenso erga
nos animo studioq. cum sit, et vna cum coniuge pu-
tati quam qui maxime deditus, Sacerdotem huc ac-
ciuit è nostris, qui sua ditionis oppida pagosq. cursa-
ret: qua vsus opportunitate, cum in assidua diuina-
rum rerum ac Mysteriorum tractatione versatus
est, tum alia præbuit populis documenta virtutum.

Pater postea Raconisio aliud migravit in oppidum,
 ut nobiles in hæresim lapsos viros ad sanam fidem
 mentemq. reduceret, id quod ei contigit ex senten-
 tia. Vnius autem conuersio matronæ præcipua om-
 nes iucunditate compleuit: adeo ut concione dimissa
 matronæ reliquæ, quotquot aderant, in eius ruen-
 tes amplexum, occultare conceptū gaudium volu-
 ptatemq. non possent. Quid multa? his alijsque rebus
 ita se Pater Dynastæ illi probauit, ut is tanto
 magis suum de Societate iudicium, & vero
 etiam beneuolentiam Studiumq. confir-
 mans decreuerit, id quod non se-
 mel antea secum ipse tracta-
 rat, Collegium Raco-
 nisii locare.

PROVINCIA
LUSITANIAE.

DEGVNT In Lusitania de nostris
quadringenti amplius & nonagin-
ta quinq. In Olysiipponensi Professo-
rum Domo septem & sexaginta.
Quinquaginta circiter in Collegio
Conimbrica centum et octoginta duo. Eboræ sex et
nonaginta. In Portuensi Collegio tredecim. In Bra-
charensi triginta. In Brigantino tres & viginti. Tre-
decim in Funchalensi. Quindecim in Angrensi. Ar-
gola denique sex. Mortui sunt nouem. Sex & vi-
ginti recepti.

DOMVS OLYSIPPONENSIS.

EMagna officiorum frequentia, quibus animos
tuetur hæc Domus, hæc cum carissimis fratri-
bus communicanda publice videbantur. Excepti
sunt hoc anno salutari fonte viginti, ea pompa appa-
ratuq. quo decuit. quotidieq. tum recentibus in eade
nostra Christianis, tum ijs, qui preparantur ad forti-
tem Catechismus exponitur. E sacramentorū usu
quotidianoq. nostrorum congressu multiplex demum
forisq. ad animos opportunitas redijt. nam & qui
inimi-

inimicorum sanguinem sitiebant, vicerunt animum,
 ne quid contra Christianam pietatem in inimicos
 tentarent. & qui minus se caste pudiceq. gerebant,
 se se ad pudorem, & verecundiam retulerunt. Ar-
 gentum etiam, quod saluo officio retineri non pote-
 rat, suum cuique redditum est. quatuor aureorum
 millia vnus idemq. reddidit: contra vero de suo
 multi multa, & ad collocandas filias nobiles indota-
 tas, & ad eximendos è tenebris vinctos, elargiti
 sunt. Puella collocata sunt decem: vincti totidem è
 custodijs exempti: feminaeq. multa, quas domi in-
 clusas continebat inopia, vt nec prodire in publicum
 auderent, nec diuinis interesse mysterijs; necessaria
 sunt veste donata, vt iam ora hominum non erube-
 scant. Atque vt perpetuum speremus hunc fru-
 ctum, imo vt speremus uberiolem, faciunt homi-
 num studia in adis opere promouendo: sunt enim qui
 ternos, quaternosue conducant suis sumptibus fa-
 bros, dum fastigium impositum cernant: ita ut pro-
 pediem habituri videamur, ubi nostrorum omnis se
 se explicet & dilatet industria. Sed inter cetera, quae
 in laudem diuini nominis redundarunt, publica fuit
 hominum religio, sexta quaque feria anniuersariæ
 quadragesimæ se cedentium inusitata sane res, tum
 propter eorum, qui ad hoc pietatis genus concurre-
 bant, multitudinem (sex enim millia conuenire soli-
 ta perhibentur) tum propter genus ipsum homi-
 num, nobile & delicijs magis quam asperitati ver-
 berum assuetum; cum & dynasta uiriq. principes è
 prima Lusitania nobilitate flagra tractarint. Coge-
 batur

H batur

batur hominum multitudo, primis se intendentibus tenebris, in adem nostram, incensisq. ad penitentiam animis cohortatione Sacerdotis nostri, ad quinquagesimi psalmi cantum res agebatur. complebatur, & exhauriebatur aedes nouo semper verberantium exitu vel conuentu, quae quantumuis laxa, ca pere non poterat vniuersos. mutua hominum studia, & frequētis multitudinis ardor faciebat verberum impetus acriores, & quibus flagra deerant, facies alapis, pectora pugnis tundebāt, vt omnia vel plagarum crepitu, vel complorationis gemitu resonarent. quo ex ludo atque exercitatione exhibē plerique animo sic immutati, vt plurimi à nefaria turpitiq. vita, subito ad frugē & sanctitatem euaserint.

OLYSIPPONENSE COLLEGIUM.

EODEM studio in Olyssipponensi Collegio religio colitur, eodēq. ardore & hic, & Comibrica in recolēdis Domini cruciatibus terga pulsantur. cuius verberationis utilitas cū aliorū munerū opportunitate contendit. Vir nobilis cum iam dudum inimico pestem atque interitū moliretur, rescissetq. hominem Collegium nostrum verberationis causa frequentare, noctu viarum aditus armatis hominibus obsidet, vt redeuntem domum, subito nec opinantem opprimeret. cum his commorantem pernoctantemq. curis incescit cupiditas ingrediendū templi, vt postea cum inimico simul egressus in insidias precipitaret incautum. obfuit eius amentia conicio, quae tum habebatur à nostris. qua diuinitus in-

mutatus vltiscendi mentem abiocit, conceptamq.
iam animo maculam & confessione eluit, & ingenti
animi cruciatu. deinde ijs, qui in insidijs erant abire
iussis, acceptisq. ab eo flagris, cui peccata aperuerat,
suis verberibus se multauit. postea cū inimico re-
stitutus in gratiā, aliāq. ex eo tempore uitam orsus
numquam aut Sacramentorū usum, aut uerberandi
consuetudinem intermisit. Alius cū ad syrtes hære-
sum adhæresceret, iisdē audiendis cōcionibus, uerita-
tis lumē aspexit: Iuuenesq. circiter quadraginta, Hi-
berni omnes, cum multis tenerentur erroribus, eadē
nostrorum opera, & errores posuerunt omnes, & sa-
nis sunt imbuti doctrinis. Mitto repressas hominum
cades, & irarum incendia tēperata. mitto susceptas
procuraciones egentium, & nostrorum autu suum
cuique redditum. quæ quidem omnia nec mino-
ra fuere quam alibi, nec pauciora. Venio ad ea, quæ
nostris in Brasiliā nauigantibus acciderunt: nec enim
alienum est, quoniam Collegium hoc, cōmune quod-
dam est eorū, qui in transmarinas prouincias mittun-
tur hospitium; ea de re hoc loco perscribere. Octo de
Societate extremo Ianuario portu soluerunt. qui na-
ui Belgica bidui iam nauigatione prouecti, in pirati-
cos Gallorum myoparones inciderūt. hi nauim one-
rariam facili negotio expugnari posse rati, lituorū
tubarumq. sono perstrepenes crebris eam bombar-
darum scloporumq. ictibus adoriuntur. nautæ ve-
ttoresq. Sacerdotis nostri suasu (quatuor autē inter
eos Sacerdotes de nostris erant) priusquam venire-
tur ad pugnam, Deum sibi confessione placandum
existimarunt. interim pugna ipsa cōmittitur: cumq.

In astu certaminis Sacerdos noster sacra Virginita-
 bulam, ut pugnantium animos confirmaret, de subli-
 mi loco praeferebat, inopinato scelopi ictu ad terram
 sternitur. quod uulnus, quamquam minime mortife-
 rum uidebatur, tamen medicamentorum, medicor-
 umque penuria paucis diebus interiit. Cecidit cum Pa-
 tre Nauarchus, & ex propugnatoribus alij qui-
 dam; quorum occasu cum ceterorum paucitas ne-
 quaquam satis instructa telis, sibi ipsa diffideret, vi-
 deretque longe superiorem viribus aduersarium; po-
 stulatis missionis liberae condicionibus, hosti se dedi-
 dit: eas condiciones Gallus accepit, sed Sacerdotem
 nostrum cum Lusitanis aliquot simul obsidem, dum
 onerariam nauim inuaderet, postulauit: eumque ac-
 ceptum scelestissimus Archipirata & Catholicus
 nominis inimicus, undecim dierum siti fameque pro-
 pte necauit. ac dum pecuniam auide quarerat, om-
 nesque patris sinus perscrutatur & excutit, aneam
 forte crucem de collo suspensam, sanctorum ornatam
 refertamque reliquijs superbus arripit, & foedissimis
 commaculatam sputis una cum reliquijs ipsis in ma-
 re proiecit. Nihil clementius cum ijs, qui in
 oneraria remanserant, actum est: quae potius piratae
 cubiculo nostros includunt cum reliquis vectoribus
 perangusto, eosque tum inusitata torquent inedia,
 tum necem minitantur in horas, vestes diripiunt,
 contumelijs ac conuicijs afficiunt, & ut eos egit li-
 bido, sic tractant. Numquam illi propius abesse mor-
 te suspicati sunt, quam cum ex eo extracti carcere
 ad Archipiratam hereticum sunt perducti. stabat
 ille

ille toruo minaciq. vultu, gemino ante se pugione,
non quidem in vagina recondito, sed tamquam ad
inferendam necem educto ac parato; iubetq. nostrorum
diloricari tunicas, tamquam praesentes gladios
in nudis corporibus defixurus. sed maior fuit au-
ri sitis, quam cruoris ac cadis. quo curiose perue-
stigato, cum nihil speciosi, aut quod oculos caperet,
reperiret; in inferius tabulatum nostros amandat.
Cum se nostri reciperent, neque Sacerdos ille, quem
vulneratum diximus, mouere se loco posset languo-
re confectus, frater vnus supplex pirata fuit, sibi
vt liceret deplorato iam agro parumper adesse. tū
ille qua erat immanitate ac barbarie. Quid tibi, in-
quit, de agroto cura? cumq. eiusdem cum esse fami-
lia atque ordinis mox sensisset; in hominem irruit
& pugnis plagisq. concidit; nostraq. Societatis homi-
nes maledictis conuicijsq. proscindens, & quicquid
librorum & commentariorum apud eos erat, eiacu-
lari iubens in mare. Tot eo die nostri periculis ac
terroribus conflictati, etsi numquam se ex impiorū
sperabant manibus euasuros; singulari tamen Dei
beneficio factum est, vt decimo septimo tandem die,
omnibus spoliati rebus ac pene nudi in Galliciæ lit-
tus a piratis eiectione relictisq. sint. inde se Olysiippo-
nem pedibus retulerunt, vbi cum ceteris expeditio-
nis Brasiliæ Socijs, idonea navigationis tempus
expectant. & quidem eodem, quo antea soluerant,
animo fortiter ferendi pro Christo, si quæ alia incur-
rant aduersa; spe certissima confirmati, quemcunque
casum diuina fors ferat, sibi non defuturam aut

præclara patientia segetem, aut messem vberem animarum.

CONIMBRICENSE COLLEGIUM.

CONIMBRICAE quoque ut in ceteris locis nulla magis in re Societas, quam in animorum procuracione versatur. Exercet discipulorum ingenia non in doctrinarum modo studijs, sed etiam virtutum. itaque quod necesse erat, tulit laboris fructum; aucta fratribus duodeviginti, præter ea lucra quæ ex hac ipsa Academia cetera fecere familiæ. In adhibendis reliquis animorum præstatijs per fructus utilitatis. E reconciliatis hominum voluntatibus ac depositis offensionibus, quæ ita hic, ut etiam in Portuensi, Brigantino, ceterisque Collegijs plurimæ grauesq. fuerunt, ea fuit non omnino vulgaris quod cum quidam annum iam quintum & vigesimum perniciem strueret inimicis, tandem Sacerdotis nostri colloquio destitit de sententia. & id ipsum à quibusdam propinquis extortum est, qui odij inter se veteribus dissidebant. Sed foris lites sunt compositæ non minores: dum enim de more nostri per oppida pagosq. cursitant, placarunt fratres inter se quinque, qui de paternis iam dudum bonis turpi iudicio conflictantes, in apertas iam contentiones eruperat, multisq. acceptis vtrinque vulneribus, pertinaciter hanc litem, graui rei familiaris incommodo, nec animorum minore persequabantur. Aliud vero oppidum mutuis simultatibus odijsq. distra-

distractum ac diuisum in partes, patris concione
 perfectum est, vt euulsis ex omnium animis ira-
 rum sibiris, iterum sese ad pacem ociumq. con-
 uerterit. quo in oppido suam pater operam fru-
 ctuose locauit: mirus enim ad luenda rite pec-
 cata concursus fuit, ita vt cum nocturnis ma-
 tutinisq. temporibus viros, diurnis vero mulieres
 audiret, omnium tamen studijs obsequi voluntatiq.
 non posset. Eodem in oppido cum pomeridianis
 horis ludus agitandis tauris appararetur, Sacerdos
 ad Catechismum pro concione populum inuitauit,
 tantaq. ad eum omisis ludis multitudo conuenit,
 vt templum non admitteret vniuersam. In La-
 mecensi diœcesi templum est Dei matri dicatum,
 quò propter loci religionem ex vniuersa Hispania
 alijsq. prouincijs plurimi confluunt. hic magnam
 anni partem Sacerdos noster obeundis disciplinæ
 nostræ muneribus, insigni cum vtilitate versatus
 est. plurimos à sceleribus auocauit, & in his latro-
 nem genere illum quidem non ignobili, sed latro-
 cinijs rapinisq. nobiliorem: qui mutato prorsus ani-
 mo, non solum præterita detestatus est malefacta, sed
 vt sua cuique bona quotidianis parta rapinis ali-
 quando restituat, honestos sibi quastus & consi-
 cienda pecunie artes instituit.

EBORENSE COLLEGIVM.

EBORAE plurimis grauiusq. morbis hoc
 anno laboratum est. extincti sunt quinque, si
 tamen eos mors extinguit, quos ad premium immor-
 talitatis admittit. morbum autem, mutuae caritatis
 abundantia contraxit, dum in aegrotos officiosus quis-
 que vult esse. tentata est primum Sacerdotis nomi-
 ni valetudo, dum publico valetudinario ministrat.
 cuius postea in ceteros, qui ei aderant, est derivata
 perniciēs. oblectabat tamen mirifice fratrum ardor,
 qui se committere non dubitabant periculo, ut aegro-
 torum pericula non negligerent: importunisq. a Recto-
 re precibus flagitabant, sibi ut aegros curandi par-
 tes traderet; et susceptas agebant non minore quam
 postulauerant laude. Edidit & gymnasium suas
 hoc anno fruges tempestiuas ac letas: constatq. au-
 ditoribus mille circiter quadringentis, quorum vir-
 tutis scientiaq. cupiditas vna cum aetatibus adole-
 scit, triginta se se Deo in varijs cœnobiorum ordini-
 bus deuouerunt: ex quibus quidam cum ciue nobili
 Eborensi, ut eos, qui in maxima rerum penuria de-
 gerent, subleuaret; ementitus, ne agnosci posset, orna-
 tum, nocturnis horis miserorum aedes solitus est con-
 cursare, eisq. quibuscunque rebus poterat, opem fer-
 re: ut mirum videri non debeat, tam alte postea spe-
 ctare potuisse, qui in adipiscenda virtute hac iam
 iecerat fundamenta. Aemulantur discipulorum in-
 genia mores commodos magistrorum, & ut vocet
 doctri-

doctrinis, sic exemplo, virtutibus imbuuntur. Magister, philosophiæ lustrato curriculo, ut ad misericordiam suos discipulos institueret, quos ad indagandam iam veritatem erudierat, prandium in publicum carcerem cum domesticis auditoribus comportavit. cuius exemplum alium item philosophiæ magistrum ad similem laudem cum suis discipulis excitavit. quæ res ut vulgo est probata vehementer, ita per eos dies, erant enim Bacchanalia, frenum quoddam iniecit publicæ hominum licentiæ, ne se gererent insolentius. Reliquæ civitati, qua par est diligentia consultum est. Tres sunt domi, forisq. constitutæ sodalitates, in quas complures etiam de nobilibus se dicarunt. Ad Transtaganæ regionis oppida sacerdotes item destinati sunt octo: ex quibus tres per Adventus Dominici ferias, duo per quadragesimam Ducis Brigantini rogatu. Villavicosam profecti, cum multorum salute, impositas sibi à Societate partes sustinuerunt, multosq. ex aulicis ad pietatis studium inflammaverunt. Nec magna laude caruit in tuendis pietatis officijs Sacerdotis exemplum. cum enim ad eos qui carcere inclusi erant, magna cibarium deferenda vis esset, aulici ipsi, Sacerdote nostro duce fratresq. laico, tamquam operarij aliqui, medio oppido panes, & comæatum in carcerem convehabant: nec descendere erubescabant ad vilia abiectaq. munera, qui splendorem nobilitatis & generis, posteriorem Christo ducere iam didicerant. spectaculum multitudo suspexit, & novo pompæ genere Dux ipse vehementer est captus. Is ut est pietatis
perstu-

perstudiosus & amans, publica verberationi, qua in eo oppido habebatur, vt sua presentia ceteros inuitaret, intererat. Vsurpabatur ea religio non minore quam Conimbrica ceterisq. quos dixi, locis, celebritate. Ex ijs autem, qui hanc verberandi consuetudinem frequentarunt, adolescens genere clarus copiosa quadam vi numinis excitatus, parentibus humanisq. rebus valere iussis, seueriorem statim viuendi rationem inire, & voluntarijs se macerare supplicijs. itaque qui nitido vsus est antea cultu & eleganti, hunc detraxit, & permutato decoris habitu, pannosus prodire cœpit. quo facto pater excanduit, & miscens imperio preces, deducere ab ea mente filium omni ope conatur: sed filij constantia reiectus, à minis ad supplicia descendit: nec plus hac virium habuere quam illa: semper sui similis inuentus est filius, & quam semel ingressus est vitam, in ea vel inuito patre constantissime perseuerat. In duobus alijs oppidis improbi sublatis sunt mores. in altero ludi quidam per Bacchanalia dabantur, vbi personati homines Pharisæorum, scribarumq. similitudinem referentes, oberrantesq. vicos & plateas grauisimis contumelijs, qui à Iudæis originem ducerent, lacerabant. In altero vero sacrosanctæ hebdomadæ ferijs exhibebatur populo de Christi nec dialogus, non tam ad eliciendas multitudinis lacrimas, quam ad eorum Christianorum dedecus, qui conuicijs ac probris toto dialogo petebantur. quares quam multa suscitaret odia rixasq. non est difficile existimare. dederunt operam nostri quemadmodum

dum in superiore oppido fecerant, vt tam pernicio-
sa consuetudo, quā contra magistratus, Brigantiniq.
Ducis imperiū, vi vulgus armisq. defenderat, tollere
tur: id quod partim salutaris verberationis exēplo,
partim concionibus publicisq. supplicationibus, quæ
singulis hebdomadis habebantur, consequuti sunt.

BRACHARENSE ET BRIGANTINVM.

IN Bracharensi Collegio audiendis dimittendisq.
peccatis, optime, vt solet, animorum saluti consu-
litur. Quidam dum conceptum iam diu virus suorum
scelerum vniuersum non semel conatur eijcere, sen-
sit sibi à Diabolo includi fauces arteq. comprimi.
cumq. eius rei causa ad Sacerdotem nostrum accessis-
set, eodemq. modo pressis à Damone faucibus à salu-
tari consilio deterreretur; Patris nostri monitis per-
fectum est, vt deuicto fortiter hoste, cōfessione pro-
deret, quæ celauerat. Alius eadē animi curatione in-
portunarum cogitationum incursum, quas hostis in-
uidus suggererat, euicit. sapius hic ad sui necem sti-
mulatus est, cūq. hostiles impetus increbrescerent,
restem de trabe suspenderat, vt una cum vita mo-
lestias tā duri certaminis terminaret. sed diuina bo-
nitas eū qui sese deseruerat, nō deseruit, et vires in-
firmas præsidij cælestib. roborauit. ingēs repente
exauditus est sonitus cuiusdā instar exercitus tuba-
rū lituorumq. strepitu personātis. quē mox tantus sub-
sequutus est turbo, ut fores totis cardinibus euerfas
huc illucq. distulerit. quibus ille rebus exterritus, cū
postridie uenisset ad nos, cōfessione animū expiauit.

ac

ac deinceps molestijs illis importunisque cogitationibus releuatus, tranquilla omnia & pacata expertus est.

I N B R I G A N T I N O Collegio cum propter grauitatem aestiui cæli varijs nostri quotannis morbis, ex quibus ægre emergerent, tentarentur, commodissimum visum est, aestiuis mensibus recedere. itaque cuiusdam loci salubritatem sequuti, multa cum incolarum salute salubres quoque aestates peragunt. nam à ciuibus in rusticos vsuatis trās latis officijs, melius horum & animos curant, & ad pietatem informant. De discipulorum probitate domandi, corporis studio, eadem quæ de alijs Collegijs, commemorari possunt. Instituta est inter eos Sodalitas Dei matris, vt quò maioribus probitatis instrumentis abundant, eò se ipsi quotidie meliores reddant.

F V N C H A L E N S E E T R E L I Q V A
Collegia.

I N F V N C H A L E N S I Collegio res Catechismi valde procedit, ea auditorum frequentia, vt præter consuetudinem tradendus fuerit & suggesto. fauent cæptis honesta matrona, quarum nonnullæ pueros inopes quo magis allicerent, necessaria veste donarunt, & suis sumptibus alendos in literis susceperunt.

A N G R A E quamquam Societatem nostram ciues optimi maxima semper beneuolentia complexi sunt.

sunt; nunc tamen postquam bellici quievere tumultus, ardentiore quam unquam studio atque amore prosequuntur. itaque simul ac decem è nostris Olysiippo profecti eum portum tenuerunt, eximia hominum beneuolentia & celebritate, vt pluribus scriptum est alias, excepti sunt. plane noster est populus, nostra nobilitas; vt præter alia, ipsa quoque hominum ad nos frequentia declarat. Collegium quod belli tempore militum fuerat domiciliū, quoniam male materiatur & ruinosum erat, refectum est denuo, & ad tutam habitationem concinnatum: renouatum etiam domesticum instrumentum, auctūq. sacrum præstanti liberalitate ciuium. Cui quidē liberalitati nostris vicissim officijs, quanta potest gratia refertur. susceptumq. sæpe à nostris est pudicitia muliebris patrocinium, eiq. non modo consilio atque opera, verum etiam re stipeq. subuentum. Sexcenta scribi possint eiusmodi, nisi in tanta rerū similitudine hæc vel legere vel audire tædeat. Nauatur & ciuibus opera cum animorum tum fortunarum bono; nam cum bello proximo multorum diriperetur opes, impuneq. distraherentur; ij ad quos illa peruenerant, nostrorum suasu suas cuique restituit. restitutaq. sunt præter cetera, vasa aliquot argentea magni ponderis, et multa aureorum millia. Publice etiā tabula, quibus regij ararij rationes continebantur, magno publicæ rei detrimento à nefarijs suppressæ, sunt proditæ, regijsq. Quæstoribus traditæ. In milites sua quoque conferuntur officia. eluuntur eorum animi Sacramentis, & è periculis
eximun-

eximuntur. Miles cum templum peteret, vt de
 re sacris adesset, à comitibus auocatur ad ludum hic
 cum pecunias amitteret, sibi suisq. procreatoribus
 mala omnia precatur; nec tamen ab alea, spe recu-
 perandi quod perdidit, auelli poterat. sed cum
 ea iterum male cederet, infernis sese deuouet fu-
 rijs, & Dæmones vt se rapiant infelicem, despera-
 tis clamoribus inuocat, An, inquit, auditis? an teme-
 re verba iacto. & præstigijs deceptus inanibus, Dæ-
 mones cum re vera non sint, esse credo? mirares. su-
 bito deiectus in terram linguæ & aurium vsu pri-
 uatur: cumq. dies aliquot iacuisset vt mortuus, ad
 valetudinarium perductus, instar furiosi canis in-
 eos, qui se viserent, irruebat. muta. erat lingua ma-
 ledica, & imis demersa faucibus agitari suo arbitra-
 tu nutuq. non poterat. adit hominem vnus è nostris,
 nutibusq. vt diuinā misericordiam ad memoriam re-
 digat, cohortatur. paruit monitis æger, & diuina
 implorata clementia melior est factus. mox confir-
 matis utcumque viribus, vrbis templa cum lacri-
 mis circuire cæpit, & veniam pacemq. à Deo pre-
 cari. nostri hominem sic instituunt, non tam ora-
 tione quam scripto, quoniam nondum vis audienti
 redierat, vt ad commune omnium perfugium, celi
 terræq. reginam preces frequenter adhibeat: ita fo-
 re, vt à Deo quicquid posceret, impetraret. nec inane
 cõsiliu fuit. sabbato enim, quem Ecclesia diem co-
 lendæ Dei matri veteri instituto dicauit, ad eius
 prostratus effigiem longas preces lacrimasq. fundens
 repentina & inusitata voluptate perfusus, percipere

re sibi ab ea munus aliquod videbatur. inde in aliud Dei matris sacellum immigrat, & lychni pensilis oleo fauces linit. tum ad preces recurrit ardens, & in ipso precationis aestu vox redit. hic versus in Dei Deique matris laudes, beneficium acceptum prædicare, & ut se gratum memoremq. præberet, remisso militiæ nuncio, B. Virgini se dicare: cuius etiam Aedis ministerio in perpetuum se addixit: tanto futurus contra Dæmones, quibus se tradiderat, tutior, quanto est eius, quò se transtulit, tutela maior.

ANGOLAE sex è Societate versatur. quatuor enim in Oloandam ex Lusitania profecti, cum alijs sese tribus, qui remanserant, coniunxerunt: sed paucos post dies morbo ereptus est vnus. itaque sex reliqui partim in Oloanda insula, quo se naues ex Lusitania, Brasiliaq. recipiunt, partim in mediterraneis castris cum Lusitanis militibus, partim etiam in Congi regno, Christi ouibus curandis inuigilant. Nec minus corporum quam animorum salus curatur. nam cum in milites, qui è Lusitania recens affluerant, ingruere morbi cœpissent, nihil prætermisum à nostris est, quod vel ad leuationem morbi faceret, vel egrotorum inopia. Ex ijs aliquot morbo fameq. confecti, misereq. iacentes humi, traducebantur in ades nostras, vbi opportuna mensa lectoq. excipiebantur, dum publicum valetudinarium, quò deducebantur, apertum est. Par animorum tutela: quos & Sacramentis à scelerum contagionibus expiarunt, & colloquijs salutaribus confirmarunt. Is vero Sacerdos, qui in Congi regnum se contulit, multam in eo na-

Etus

Etus est messes, ac de animis benemerendi materia.
 sunt .n. ibi Christianorū millia cōplura, sed colonorū
 penuria, tam vasta vinea prope degeneravit in syl-
 uam: pagiq. sunt aliqui, quò raro Sacerdos apparet,
 & sunt qui Sacerdotem ne viderunt quidem. Quos
 autem propter diuturnam subsidij expectationem de
 Lusitania complures ad Angolanum regem ex
 Aethiopibus descuerunt, magno in discrimine Lusitana
 res fuit. Dux enim Paulus, cuius mentionem
 superiores littera faciebant, castra in mediterraneis
 locis habebat, centum et quinquaginta millia passuum
 à portu procul: in usq. milites non plus ducenti
 cum Aethiopum exiguo numero in armis erant; &
 quod caput est, deerat commeatus & bellicus appa-
 ratus. Verum aduentu classis vt nostris ardor, sic
 terror hostibus est iniectus, nonnullisq. excursionibus
 decem duodecimve pagorum fracti Principes, Lusita-
 nisq. subiecti; & Regi ipsi metus incussus: nihil vt
 restet aliud, propitio Deo, nisi vt tandem penitus
 expugnetur, & pax sit rebus; quo commodius &
 Christi fidem amplectantur Aethiopes, & ex disci-
 plina Christiani nominis vitam fingant. facit enim il-
 lorum defectio, in adultis sacro fonte lustrandis nos
 tardiores, veritos ne, qua sunt ingenij mobilitate ac
 leuitate, cum ad hostem transfugerint, in pri-
 stinas tenebras recidant. modo igitur re-
 cens nati lustrantur, in usq. in-
 stituendis, qui proximis lu-
 strati sunt annis, non
 inanis opera col-
 locatur.

PROVINCIA
BRASILIA.

VERSANTVR in Brasilia de
nostris centū circiter & quinquaginta. In Pernambucensi Collegio vndeuginti. In Bayacensi duo de septuaginta. In Collegio Fluminis Ianuarij septem & viginti. Piratininga septem. In reliquis sedibus idem qui solet numerus. In Societatem recepti sunt vndecim. mortui duo.

PERNAMBUCENSE COLLEGIVM.

IN Pernambucensi Collegio animorum pericula contra vim Demonis acerrime defenduntur. Tolluntur ea, quas seuit discordias: & ingens praeda de manibus quotidianis parta fraudibus extorquetur. Grauis inter duos Principes viros orta erat de Iurisdictione cōtentio, eòq. iam processerant irae, vt commune metueretur exitiū: suos enim vterque sectatores habebat, & duas in partes ciuitas vniuersa discesserat. Senatores cum otij causa omnē lapidem frustra mouissent, ad Rectorē Collegij rem deferunt, orantq. vt ciuitati iam labenti subueniat. Pater diuina fretus ope, cum in aedes nostras discor

I des

des homines conuocasset, vicit tandem, postquam
 in concilianda pace diu multumq. sudauit, vt inspe-
 ctante populo dextera iungerentur. Sed non satis
 habet callidus animarum hostis, eas modo cuniculis
 oppugnare, nisi etiam sese prodat interdum, & aper-
 tum cum ijs bellum gerat. Nec puduit certamen cu
 imbecillo suscipere. saepe enim se puero per visum
 obtulit, & vt pro esta terram ederet, imperauit.
 cum puer renueret, induebat teterrimas formas, vt
 terroribus cogeret, quem non posset imperio. corpo-
 re incedebat & nudo & atro: linguam exerebat
 enormem: ostentabat deformes cruentosq. dentes:
 manus porrigebat ad uncas ferreis cum harpagoni-
 bus: ac deniq. qualis est, talem se puero spectandum
 praebebat. facilis fuit ex imbecillo victoria: puer
 enim cum diu acriter resistisset, ad extremum mi-
 narum magnitudine territus imperata fecit, terram
 vorauit, mortem incurrit. veruntamen quamquam
 ignauus hostis, qui cum impari pugnam iniit, mor-
 tem attulit corpori, animo certe non attulit, vt con-
 fidimus: ad Collegium enim à matre deductus non
 prius extremum spiritum edidit, quam confirmatus
 est sacramentis. Sed quantas in fraudes hoc genus
 hominum versutus hostis impellat, & quanta sit in
 his locis necessitas animorum, mox id ipsum vbe-
 rius. nunc ex hoc Collegio quae restant. Quoniam
 igitur ea est Lusitanorum consuetudo, vt vrbibus
 oppidisq. relictis, agros plerique finitimos, vbi Tra-
 petum saccareorum magna vis est (quae sunt regio-
 nis diuitiae) celebrent ac frequentent; instituit P. Vi-
 sitor

fitator, ut quò maior animorum extet utilitas, tum in hoc, tum in Bayacensi Collegio, id quod alijs significatum est litteris; bini in singulis perpetuo versentur, qui statis anni temporibus ad ea, quæ dixi loca recurrant. votis respondet euentus: nam & multi baptisate, & multi item confessionibus expiantur, & qui cum pellicibus diu vixerant, matrimonij societate iunguntur. Desudant in ijs Trape- tibus serui tum indigeni, tum Aethiopes peregrini, quorum saluti præter nostros non est qui consulat. Cæptum est ad eos adiri extremo fere anno: & iam nunc duo de nostris menstruo spatio centum amplius & sexaginta baptisate lustrarunt. Atque ut acrius nostrorum in animos studium incitetur, creditus est huius Collegij curæ, quod vnum ex omnibus huius Prouinciæ sedibus hac procuratione carebat, Indorum pagus è paganis ferme nongentis: ex quibus iam quadringenti ab Episcopo, sacro delibuti sunt chrismate. Cernitur vehemens in ijs studium Christianam erga pietatem; in patres autem amor & obseruantia, & mira Catechismi cupiditas. quare ex ijs festo Archangelo Michaeli die baptizati sunt amplius centum & viginti. Ita quantum in nostris charitas animorum, tantum eius exercendæ facultas diuinitus augetur. Missi sunt etiam duo vnà cum exercitu in Paraibam ad Indos Gallosq. magno militum commodo et adiumento victoriæ. præibat eorū alter inter armorū strepitum cum crucifixi signo, partim militares roborās animos; partim continēs in officio.

freno erat omnibus eorū presentia . itaque nulla inter eos iurgia, nullum iusiurandū, summa erat ubiq. pax: ea vero compositio morum, vt nō versari inter milites, sed inter optimos pacatosq. ciues sibi viderentur. parta est victoria non tam humanis opibus, quā diuinis. nullū diem intermissa precatio est, non à domesticis modo, sed ne ab externis quidem: vt iam nemo miretur eos esse exitus cōsequutos, qui postea acciderunt.

BAYACENSE COLLEGIVM.

PVGNATUR & in Bayacensi Collegio pro viribus, vt salus animis afferatur. In Societatem recepti sunt vndecim . Baptizati nonnisi & quinquaginta. redintegrata inter multos amicitia: et viginti amplius, qui lecto & mensa à suis coniugibus abstinebant, conciliati . Vagæ etiam errantesq. libidines matrimonij inclusæ limitibus. Mulier, quā nefarijs voluptatibus irretitam multos iam annos malus dæmon tenebat, cū ex graui periculoq. morbo vocem amisisset, nec aperire Sacerdotibus peccata posset; nutibus cum ea, sed inutiliter agebatur, dū desperata prope res, sacerdos noster de reditu cogitare cœpit; sed Rosario B. Virginis, collo morientis iniecto, statim moritura vox redijt. tum demum confessa mulier est, & concubino, quem habebat, sacro matrimonio se iunxit . Ex hoc eodem Collegio, vt supra demonstratum est, Sacerdotes duo ad vicina frequenter prædia ex mandatis institutisq. Visitatoris excurrunt.

currūt ab his plerūque ingens praeda reuehitur: vt facile ex aequo hi duo cum alijs omnibus in animorū causa contendant. Sexcentos ex eo quem proposui numero, baptizarunt; & superstitiones ex Indorum mentibus euellerunt. Alter enim iam annus agitur cum in Cōinenti proxima nouū inter Indos superstitionis genus est ortum, eò pestilentius, quò magis Christianorū ritus ac religiones exprimit. nempe vt ipsa legū similitudine, morumq. conuenientia hominibus nō sapientissimis persuadere Diabolus possit, mores nostros nihil ab eorum moribus discrepare; si quid tamen discrepant, aberrare nostros à veritate. Creant summum inter se sacrorum Antistitem, vt nos Pontificem Maximum, consecrant Episcopos & Sacerdotes. peccatorum confessiones instituunt. & quod valde mirere, vt consulant iuuētuti, Gymnasia gratis habēt exposita more institutoq. nostro. Missarum sacrificia peragunt; & è minutis globulis coronas neētunt ad preces. vtuntur pro cymbalis aeq. campano, cucurbitis. libros habent è cortice tabulisue confectos, occultis notis litterisq. distictos, quos accipere dicuntur à Demone. putantur autem tum se perfecte adipiscendæ virtutis ac sanctitatis rationem tenere, cum ad insaniam rediguntur. ebibunt succum herbe cuiusdam, quam Indus Petima dicit, ingentium virium immoderatiq. caloris. quo potu repente concidunt seminiui, totisq. artubus contremiscunt; ora torquent obstæne, et exserta turpiter lingua, tamquam Lymphati se iactant, totoq. corpore humi se versant. labijs loquuntur

immotis intra sese, & ea signa edunt, vt non obse-
 re conijcias, quis tantorum sit artifex motuum. vbi
 his agitationibus quies ac defatigatio successit, tum
 demum abluuntur aquis et sancti fiunt: et quò quies
 horribiliora signa prodiderit, eò plus sanctitatis pro-
 tatur adeptus. Ad hanc vel superstitionem uel amentiam
 adiungitur illa non minus ridicula. Aiunt suos huius
 maiores aduehēdos esse nauigio, ab usq. se è miserri-
 ma seruitute in optata libertatis dulcedinem vindica-
 candos: Lusitanos uero ad eorum aduentum tum de-
 mum funditus interituros. quod si qui ex ijs sunt fu-
 turi superstites, eos vel in pisces, vel in sues, aut si-
 miles in bestias iri conuersum. Quibus rebus qui si-
 dem habuerit, salus; qui secus, ferarum lanatus vo-
 lucrumq. promittitur. Alitur hic error à summo
 illo sacrorum Antistite, quē Papam uocant. is con-
 cionatores legat ad Indos, qui cum Lusitanis ui-
 uunt: ab usq. superstitio latissime propagatur.
 Quapropter omnes tum relictis Lusitanorum se-
 dibus auolabant: compluresq. combustis domibus
 Lusitanicis, vastatis agris, equatisq. solo Trape-
 tibus, & multis Lusitanis crudeliter interfectis,
 velut immanes feræ per syluas errabant. quid
 enim parcerent Lusitanis, qui suosmet natos, ne fu-
 ga impedimento essent, vel uiuos defodiebant hu-
 mi, vel barbarorum ritu necabant? Nostri sedan-
 dis his tumultibus strenuam dederunt operam, in
 eoq. etiamnum toti sunt, vt è diaboli laqueis ani-
 mos exuant, & cum à Lusitanorum cede, tum
 à meditata fuga multos auertant. Videre licuit in

ea procella ex Lusitanis alios profusis lacrimis gra-
 tias agere, alios obuiam gratulabundos exire, alios
 deniq. quorū res nondum erat in tuto, nostros vt si-
 bi adessent, summis precibus obsecrare. Irrepserat
 ea quoque pestis in vnū è pagis Indicis, quos cura-
 mus. aberat eo tempore eorū custos Pater, quorum
 solitudini serpens insidiatus antiquus, memor quantā
 ex nostris prædæ iacturam saepe fecisset, suo veneno
 fere infecerat vniuersos. Quod forsitan diuina per-
 missū est providētia, quò meliores Indi et sanctiores
 euaderent. exere enim sese qui ceciderāt, & ex ip-
 so casu valentiores effecti, omni nūc pietatis genere
 ceteris antecellunt. fucum his fecerat Diabolus per
 veneficum quendā, qui tamen ipse debitas sui scle-
 ris poenas dedit. nam cum ab itinere, cui se cum alijs
 multia in montes dederat, reuerteretur in pagum,
 propiusq. ad ades suas accederet, in obscurum car-
 cerem vinctus abripitur, inscioq. Patre ita pu-
 gnis caestibusq. contunditur: vt nisi nostrorum mi-
 sericordia exceptus esset, priusquam lege agere-
 tur, inter Indorum manus miserabiliter expiras-
 set. sed atrocius videlicet supplicium hominis pia-
 culum flagitabat. rapitur igitur ab Indis per sum-
 mum dedecus ad Gubernatorem: & qui paulo ante
 sese Deum fecerat, publice per pagos trahitur, om-
 nium irrisione ludendus. Gubernator lata sententia
 nefarium prestigiatorum aequissimæ Indorum iræ
 permittit: vt quorum animis attulisset exitium,
 ab eorum ipse manibus interiret. paruerunt alacres
 Indi, & in pagum scelere illi reducto linguam prius
 euellunt.

euellunt, dein laqueo iniecto suspendunt. Atque hac animaduersionis seueritate cauendum Gubernator existimauit, ne periculosa imitatio exempli reliquis in posterum proderetur.

ILHEORVM RESIDENTIA ET
alix quædam.

MAXIMA in his sedibus seges est, sed mensis labor incredibilis. Sane qui de nostris in Portus Securi, et S. Vincentij Præfecturis agunt, ij diei pondus & æstus sustinent. his enim frequentius traiciendi sunt fluuij: his vado natandoq. transmittendæ paludes: his hostium declinanda crudelitas, ex quibus plerumque nisi diuinitus non euadunt. Sed tamẽ hæc aspera, magnitudine diuinæ dulcedinis obruuntur; vt tum triumphare gaudio animus videatur, cum tale aliquid Dei causâ superauit.

Erat in Ilheorum Præfectura præter ceteros Ethnicus quidam veneficij insignis, cui maxima fides à reliquis habebatur. hunc nostri, quoniam non minimo impedimento erat Euangelicæ promulgationi, sæpius aggressi, conati sunt ad veritatem ab errore traducere: sed cum res ille nostras ludibrio haberet, diuino consilio, tentari cæptus est morbo: in quo cum viseretur à nostris, monereturq. si bene sibi consultum vellet, verum vt Deum, & quem misisset IESVM Christum agnosceret; omnem illam orationem admisit inuitus, sed tamen admisit. cum autem resistere diutius diuinæ voci non posset, subito conuersus ad Patrem, Volo, inquit, Pater, esse
Christi

Christianus, & sacro fonte renasci. atque ut intelligas, serio me atque ex animo loqui, tuisq. verbis fidem adiungere; scito mihi à Deo valetudinem reddā tam. confestimq. surgens incolumis, qui ægre iacebat in lecto, templū suis ipse pedibus petit, & una cum coniuge baptizatur: mox tanto ardore concionem habuit, ut Indis eſet Lusitanisq. miraculo.

In Præfectura Sæcti Spiritus quotquot versantur è nostris, versantur autem non plus octo, omnes ob cali gravitatem gravis morbus inuasit. nemo præter unum Emanuelem à Payua Sacerdotem eximium desideratus est, quem matura iam mors ad præmiū suæ virtutis & sui laboris admisit. laboravit enim in hoc colendo nouali annos duodequadragenta, & quamdiu in Societate vixit, vixit autem vno plus anno, duas minimum horas singulis diebus in cælestiū rerū meditatione consumpsit. Erat ad Superioris obsequiū, ut cæcus ad pueri ductū: adeo se totum ad eius voluntatē nutumq. conuerterat. & in summa prudentia, mira simplicitas elucebat; ut non mirum si qui tot uirtutibus erat ornatus, ei Deus horam sui obitus declarasse uideatur. nam cum in morbo ex graui symptomate reuiuisceret, candelamq. ut solet, sibi uideret admotam, Extinguite, inquit lucē istā, & ad secundā post meridiē adestote. vaticiniū exitus comprobauit: eadem quippe hora in patriam suam animus è custodia corporis euolauit. Sunt in his locis Indorum Neophytorum pagi duo nostrorum fidei curæq. commissi, quos mirifice Visitatoris recreauit aduentus. tum primum ad cælestem Eucharistiæ

charistia mensam Neophyti quadraginta admissi sunt, tanta ipsorum voluptate, vt nec ipsi tenere la crimas præ dulcedine possent, & nostros externosq. Lusitanos, qui eò frequētes affluerant, in eundem fletum adducerent. redduntur quotidie diuinis epulis fortiores, vt iam fateantur aperte, Demonis se impetus præ se contemnere, & quibus rebus facile succumbebant, eas nunc pro nihilo ducere. facilius etiam patrijs ritibus ac superstitionibus abstinent: cumq. ad ebrietatem sint natura proclines, vinū ne attingunt quidem. Adolescens summo splendore generis inter Indos, vini abstinentissimus, & virginitatis studiosus in primis (quæ duo inter hos homines si quando reperiuntur, pro miraculo habentur) cum ex continenti, vt Christianorum ritus religionesq. cognosceret, aduenisset; earum captus amore, Christi miles efficitur. is graui morbo oppressus, nullius vel familiaris sermones, ne pios quidem ac comodos, priusquam delicta cōfiteretur, admisit. quāquā autē ex quo se ad Christum adiunxit, præcipuo quodam ardore sacrosancta Eucharistia mysteria semper coluit, numquā tamen maiore, quam supremo vitæ die, cum accepto salutari viatico, Delectabat, inquit, hæc antea me vita, nunc autem postquā Christus suo corpore me famelicum pavit, cur morror in terris? aut quid causæ est, cur non his vinculis expeditus cum Christo feror in celum? atque in his verbis è custodia vinculisq. corporis missus est. Præter eos, quos dixi, pagos, sunt alij sex tum ad Austrū, tum ad Aquilonem, ab hoc disuncti oppido passuum

passuum millia viginti: quos item nostri frequenter inspiciunt, plurimosq. ex Ethnicis rite abluunt, praesertim quos vel grauis morbus, vel matura iam senectus extinguit. Ac ne plures Christo dent nomina, sacerdotum facit inopia. Hac in hac Praefectura geruntur, vbi diuina fauente clementia maiora sperantur in dies: egit enim cum Ducibus & Gubernatoribus Visitator de rebus, quae vel ad confirmandos Christianos, vel ad congregandos ad Ecclesiam Ethnicos pertinent, multaq. ab ijs impetrata sunt, quae è re tum Lusitanica tum Indica sunt futura.

COLLEGIUM FLUMINIS

Ianuarij, sedesq. reliquæ.

IN Collegio Fluminis Ianuarij ad animarum causam nemo non ardentè accedit, nec tam huic oppido, quam reliquæ viciniae consulitur. Luunt rite peccata ciuium fere sex millia. sumunt Domini corpus ad duo millia: quorum mysteriorum usu plurima in animis bona gignuntur. Excursiones quoque consuetæ multis fuere salutis: paucis enim diebus duorum laboribus Patrum quingenti in gratiam et amicitiam Dei restituti sunt. At que in agresti hominum genere is reperitur interdum candor, vt constet eos à Deo mirabiliter in rebus asperis recreari. Serua quadam cum tertium iam diem acerbis in parturiendo doloribus vrgeretur, propter salutis desperationem, deseruatur ab heris, sed non deseruit illam, quae derelictis solet occurrere. dicitur periclitanti grauis astitisse

astitisse matrona, quæ cum parturientem comites salutasset, iussisse fætum edere, & ad eius nutum nullo dolore ac nisu subito peperisse: ubi autem proles apparuit, subito matrona ipsa euanuisse: ut intelligi posset, nullã aliam parturientis imperasse doloribus, nisi quæ quondam ipsa in suo partu nihil suscepit maculæ nec doloris. Mitto & quot hic baptisimi fonte nostri lustrarunt: quando certus numerus non nuntiatur: & quam multos inter discordes concordiam conglutinarunt; quando hæ gratiarum compositiones quotidiana iam sunt, quamquam illa pretereunda silentio non uidetur. Indi proxima Continentis cum propter iniurias ultro citroque illatas, a Lusitanis maxime dissident, et atrox belli tempestas instaret, senatores à Rectore Collegij postularunt, ut de nostris aliquem ad se mitteret, mittitur sacerdos magnæ apud Indos auctoritatis una cû comite, et pacem, Deo adiuuante, conciliat: deinde sexcentos ex Indorum numero in pagum, cui nostri præsent, unã deducit, illustre æque atque arduum & perdifficile facinus, quodq. magnis ei laboribus ac periculis stetit. propius enim factum est nihil, quam in potestatem hostium uenerit, summo uitæ discrimine, ea autem in itinere incommoda pertulit, quæ consequi oratione uix queas. accidit per eos dies infinita uis pluuia, cum imber imbri sine intermissione succederet: ut piscium more degendum uideretur in aquis, nam et per aquas diurnum fiebat iter, et super subitusq. aquam nocturna quies capiebatur. Fuerunt & paludes præaltæ uel nando uel uado ad guttur usque

usque traſcienda. & quod labores cumulauit omnes, aberratum in reditu à via est: totos enim viginti dies ignari ambo viarum, velut ferae per vastas syluas fame sitiq. prope enecti peruagati sunt; dum desperatos & pene mortuos, patrem præcipue, qui diebus ipsis quadraginta magnam vim sanguinis vomuit, domum denique bonitas diuina reduxit. Sed nimirum has cruces non possunt effugere, quibus nihil iam præter animas dulce est. nec vero tam suavis esset hæc præda, nisi his sudoribus condiretur. Sentiant, quos animarum charitas paulo vehementius incendit, quantum voluptatis in his laboribus lateat: vt ea vna fratres nostros è domestico otio in peregrinum solem prodire cogat; & tectorum quiete contempta, in omnem exigat seu terrestrem, seu maritimam oram.

In Saucti Vincentij residentia cum sedes nostras P. Visitator in aliud oppidum, vbi commodior habitatio foret, transferendas putasset; oppidani domos dederunt optimas, & ad rationes nostras accommodatas constituitq. vt in altero Indorum pago duo è Piratiningensibus residerent, quò facilius Indorum saluti vacarent. Quattuor autem in hac Australis Prouinciæ plaga sunt oppida, quorum incolæ omnes tam Indi, quam Lusitani ad eluendos rite animos, nostros adhibent. Sed iam Brasiliam relinquamus, et ad Hispaniam conuertamur.

PROVINCIA TOLETANA.

AVNT In Toletana Provincia de Societate quingēti et quinquaginta quatuor. In Toletana Professorum Domo tres et quinquaginta. In Probationis Domo Villaregiensi duode septuaginta. In Complutensi Collegio centū & decem. In Toletano quindecim. In Placentino duode quadraginta. In Huetensi duodetriginta. In Securitano undecim. In Carauacensi vnus & viginti. In Belmōtensi sex & viginti. In Naualecarenensi septem. In Occauiensi septemdecim. In alijs idem qui superiore anno numerus. Mortui sunt undecim. Admissi septemdecim.

TOLETANA PROFESSORVM
Domus; & alia quaedam Collegia.

PROFESSORVM Toletana Domus antiquum suum consulendi animis studium & pietatem obtinet; cuius rei facultatem satis amplā confitentium multitudo suppeditat; quibus assidue Sacerdotes triginta dant operam. Percepta utilitatis

argumenta non colligam, nisi rerum, quæ inciderint dignitas flagitauerit. Susceptum est iter non in finitima tantum loca, sed etiam in remota. & in ijs. quæ solent, animis allata subsidia. Animorum autē causa, sua quoque obsequia sunt tributa corporibus, & piorum humanitate, inopum sustentata mendicitas.

COMPLVTI nostram decorauit Academia Philippi Regis aduentus, qui cum Serenissimo Principe alijsq. nobilibus viris, theologicis interesse disputationibus voluit. exceptus est carmine Latino Hispanoq. permulto, & aptissimis hieroglyphicis, quæ regis maiestatis laudes, filijq. Principis continebant. & quamquam hæc nostri tarde moniti potius effuderunt, quam elaborarunt; tamen vsque eò probata sunt, vt exempla sibi multi requirerent. Regem autem ipsum, qua comitate & facilitate in omnes est, quam delectarint, testata est in reditu eius oratio, & perhonorifici de Societate sermones. Sodalitas quæ in subsidium publici carceris superiore anno sumpsit initium, præclaros habet Deo fauente progressus. attulit incrementum Pontificia indulgentiæ munus, quam ijs qui Confessionis, Cõmunionisq. expiati mysterijs in eã se conferunt, elargitur. Gratiarum reconciliationes fuere frequentes, sed graues inter viros vna præcipua: è quibus discordia principes cum in eadem maximam nostris auctoribus conuenissent, operãq. concionatori nostro dedissent, latis postea sese amplexibus, id quod vehementer admiratus est populus, exceperunt. Nostrarũ meditationũ presidio copiosus presertim ex academicis
colle

collectus est fructus. Erant inter eos, qui ceteris suo exemplo vehementer obessent, sed admota quæ diximus curatione, plane sunt immutati: ut publica iam Academia miraculo sint. Præcipua tamen admirationi fuit cuiusdam insperata mutatio, qui cum minus commodis esset moribus, & penam capitis incurrisset, vim publicam semper euasit. hunc aggressi nostri, & eius comprimi posse ferociam exercitiorum lenitate potius, quam supplicij formidine rati; breui cum alterum reddiderunt. nunc frequentandis Ecclesiæ mysterijs, pietatem colit in primis, exemploq. est omnibus qui offensioni ceteris erat.

MADRIDIANI Collegij labores non exiguos concionibus fructus ferunt. Quatuor ferme de nostris apud frequentem populum uerba faciunt, uocanturq. eius rei causa ad Aulam, cum apud Regem, tum apud Imperatricem nonnumquam, atque hæc quidem ædem nostram suo illustrauit aduentu, ingressaq. templi sacrarium non obscuras sive in nos pietatis, ac beneuolentię significationes dedit: quam & re ipsa quoque cum facultas sese obrulit præsert. Multi hic quotidie reducuntur ad frugem, multa uitia curantur: sed commemoratione, quæ sunt iam trita, non egent. Tenetur consuetudo subleuandi publici carceris ac uoletudinarij: nec deseruntur qui ducuntur ad mortem. Atque ut multa conferantur in pauca, cuiuscumque muneris spectetur utilitas, secundo cursu, quod ad rem interiorum attinet, fluunt omnia.

MVRCIANVM ET PLACEN-
tinum.

MVRCIAE institutū est Annunciata Vir-
ginis nomine sodalitiū. sunt in eo sodales
ducenti & quinquaginta, & quidem ex omni homi-
nū genere ac cōditione, qui vel sacerdotio sunt prae-
diti, vel doctrina titulis, generisue nobilitate prae-
stant. nemo in id adscribitur, nisi antegressa vita
peccata confessus: expiantq. se fere omnes octavo
quoque die: & quo tempore bacchanalia plebs agi-
tat, in tanta morū licentia ē sodalium cœtu complu-
res, deliciarum luxu contempto, publico valetudina-
rio ministrant. Nec vero in eorum institutis laude
minore dignum est, quod pauperibus quinquaginta
ex ijs, quos carcer tenet, partim suis, partim corroga-
tis pecuniarum subsidijs, quotidianum cibum prae-
bent. dantq. interdum operam, vt componendis in-
clusorum litibus, ex ijs tenebris emittantur. Sed ex
aeternis tenebris alius est, vt speramus, ereptus, flo-
rens opibus ac nobilitate: cuius vita cum esset om-
nibus offensionibus, graui eum Deus atque ancipiti mor-
bo prostrauit. nec tamen veniebat in mentem, confi-
tendo peccata ponere, & diuinum sibi iudicem tot
irritatum offensis pœnitentia placare. itaque vno
cursu mortem geminam incurrebat. Id nostri
cum accepissent, de laborante animo, & iam præci-
pitante solliciti, voluntarijs primo verberationibus
studiosiq. precibus Deum placant: deinde persuade-
re conantur, sibi vt ager consulat, & curationē con-
fessionis

K

fessionis admittat: agi de aeternitate, & in vnius hora momento positum esse aut gaudium, aut interitum sempiternum. vbi multa in hanc sententiam disputata sunt, redire visus est aeger nonnihil ad sese & aliquantulum emolliri; dum ad extremum nostris vrgentibus manus dedit. dolere vicem suam grauiter coepit, & in summa superioris vitae detestatione, spem concipere diuinae veniae. inchoat ab ultima aetate peccatorum enumerationem, & vitam percurrrens vniuersam, quicquid facti latebat, effudit. ita sub Eucharistiae sacramento Filium Virginis suscipit. atque hic illi ad vitam patefactus est aditus, quam non ita multo post non sine eorum, qui eum nouerant, spe atque admiratione, putatur adeptus. Carthagensis Episcopus quod laudabilis in suo munere & cura uersetur, Societatis opera ualde utitur. Episcopi autem dioecesi obiere sacerdotes duo: totidemque cum regia classe Mediterraneis; cuius Praefectus nostri ordinis studiosus, ut militum saluti prospiceret, ex eadem sibi Societate existimauit petenda esse subsidia.

PLACENTIAE itum est obuiam publicis persaepe malis irisque non paucis. Orta erant inter duos primarios uiros graues inimicitiae, propinquitatibus utrinque foetae: ut non facile excitatum semel incendium uideretur posse restingui. sed propitio Deo, pijs nostrorum contentionibus est effectum, ut dexterae iungerentur, & quod constantior esset compositio gratiarum, ea praesente Episcopo, interposito iurciurando sanciretur. Sed ad domesticos fru-

fructus, ne singula percurramus, accesserunt externi, qui quidem domesticis nec copia nec ubertate concedunt. Inspecta est Episcopi diœcesis, aliaque nonnulla oppida, cum utilitate mirifica. Gatae autem, quae sunt loca in montibus sita, ubi inscitia densa nox est; non modo usitatis animorum curationibus, Christiana quoque doctrina, sed stipe etiam ac pecunia, quam ad leuandam miserorum inopiam Corientis tribuebat Episcopus, consultum est. Verum ne in rebus similibus multi simus, ex quotidianis ac communibus multa mittantur.

TALABRICENSE ET RELI- qua Collegia.

IN TALABRICENSI Collegio ad pristinas Gymnasii scholas accessit earum questionum, quae de officijs incidunt, explicatio, magno auditorum plausu atque concursu. Quod ad animarum commodum pertinet, conuertit se Mahometanus ad Christum, cuius non modo conuersionis auctores, Deo comite, nostri fuerunt, sed etiam perfectae institutionis & Catechesis: ut in ea re veterum Christianorum magister haberi queat.

ECARAVACENSI Collegio ad confirmandas migrantes è suis corporibus animas saepe nostri vocantur. quo in munere illud accidit admirabile. Cardiacus quidam pastor sextum circiter & decimum natus annum, cum in ignem morbo urgente se coniecisset, crus utrumque combussit.

K 2 vocan-

uocantur de more adiumenta nostrorum, qui & ani-
 mi saluti consuleret, & laboranti, solatio essent: quo-
 rum aduentu ac cohortatione acres illos dolores nal-
 de ille placide sedateq. tulit: cumq. animum purgaf-
 set, & necessarium Eucharistia viaticum percepif-
 set: hora noctis nona factus hilarior, integris sese
 & sana mente, Concedite his, inquit, locum (quinque
 enim adesse Angelos affirmabat) cum his mihi ho-
 ra decima est abeundum, quæ cum affuit, candelæ lu-
 mine postulato, ingentiq. gaudio IESU nomen
 usurpans, è corpore uti dixerat, auolauit. Quidam au-
 tem appropinquante morte uir doctus, nō minus So-
 cietati nostræ beneficus quam amicus, suas nobis
 reliquit ades aureorum pretio bis mille: id quod ce-
 cidit commodissime, cum ibi nostras meditetur ex-
 struere. Et quoniam adeo in nos liberalis est Deus,
 ut tot nos commoditatibus augeat; curatur uicif-
 sim à nobis, ut quoad eius fieri potest, proximorum
 necessitatibus seruiamus. nam cum magna hoc anno
 sterilitas fuisset agrorum; nostri per piorum substi-
 dia multis egentibus leuationi fuerunt. Aliqui enim,
 nostrorum uoce permoti, syngrapham, unde in fame-
 licos exigeretur argentum, afferebant. Alius autem
 singulis hebdomadis de suo pecore armentisq. ma-
 ctabat, quæ in cibos pauperum distribueret. De cel-
 la quoque horreisq. publicis suppeditatum egenis
 est, eaq. ratione non tam corporum quam animo-
 rum saluti prospectum; dum peccatorum ac scelerum
 materia subtrahitur, quæ suggerit plerumque men-
 dicitas.

EADEM inopum procuratio in Naualcarneriensi, & Conchensi Collegijs. Eade in Probationis Domo Villaregiensi. Huius autem Domus Fundator & quasi parens Ioannes Paciecus interijt. cuius præclarus è vita discessus satis nobis, quanto viuis amore nos prosequeretur, ostendit. is cum iam antea huius tirocinij re fortunisq. fundandis spem promissorum longo intervallo superasset; postea moriens, ad eius sustentationem, quidquid potuit, perbenigne reliquit. ac priusquam exiret è vita, diuino consequutus est beneficio, vt templum illud, quod suis præcipue sumptibus exstruebat, tantum non viderit absolutum. affuit morienti Prouincialis pater, eoq. iubente supremum illi officium rituum solemni funebriq. pompa persolutum est.

IN BELMONTENSI Collegio nunc primum cæpta est tradi magna cum nostrorum, tum externorum frequentia philosophia.

IN SECVRITANO autem fundamenta iacta sunt templi, quod tuenda augendaq. multorum pietati, vt initiorum ardor ostendit, futurum est adiumento.

IN HVETENSI Collegio philosophiæ spatio feliciter absoluto, institutum pro ea est politioris doctrinæ gymnasium, lectiq. de nostris aptissimi, qui his sese litteris ad elegantiam expoliant. Ceterum nihil ex antiqua iuuandi homines contentione remittitur. Atque vt placata mittamus odia, quæ & grauiæ & acerba fuerunt; ex auditis re-

missisq. peccatis, non tenuis manavit vtilitas. Locuples matrona moriens sacerdotem de nostris (ex his enim ad confessiones adhibere solita est) euocauit. huic par erat fratrum non eadem religione ac probitate qua soror, qui cum venientem patrem vidissent, subita suspitione incensi, ne is morientis opibus inhiaret, contumelijs onerant, & ex adibus exigunt. pater animo aequissimo reddita ratione aduentus sui, persuadere conatur, quam alienum sit ab institutis nostris, quasita vtilitate aliqua, animorum saluti seruire. sed cum illi sese lenire non possent, cedendum recenti tumori Pater existimās domum redijt. triduo vero antequam femina moreretur, eorum alter religione tactus, venit ad Patrem, stratusq; supplex ad pedes, veniam petijt, & vt sororem viseret, priusquam vita excederet, exorauit. destituta iam voce feminam Pater offendit, sed cum presentem Patrem aspexit, voce pra letitia recepit: expiauit animum: nec ita multo post placidissimo iustorum somno est consopita. Alter vero frater non modo suum ipse facinus non agnouit, sed filium quoque monuisse dicitur, ut Societati quocumque loco posset, male consultum uellet. qua impietas impunita non abiit. nam cum paucis ante diebus ualens atque integer uisus esset, & uitam simul, & hereditatem, quam quarebat, amisit. obseruata uis est diuini supplicij, id quod illi ante praedixerant, qui sic instituentem liberos audierant. Atque ut planius intelligatur, si nondum satis intellectum est, quam hanc confirmandi migran-

migrantes animas consuetudinem Deus approbet, silentio prateriri non debet, quod de Sacerdote nostro, religionis officijq. laude praestante nuntiatum est. Is diuino consilio tum maxime in morbum incidit, cum satis belle se haberet. & quamquam medicorum sententia nihil in eo morbo putabatur inesse periculi; is tamen exploratum sibi esse dicebat, eo sibi pereundum esse. cum medici negarent, ille tamen affirmaret, & in eo perseueraret; Rector amotis arbitris hominem rogat, vnde tandem id haberet exploratum: respondit, se ad quemdam exeuntem de vita biduo ante cum accessisset, multumq. ad Ecclesiae recipienda mysteria in eo cohortando frustra sudasset; tandem ad sacrificium discessisse: in eoq. dum filium Dei gereret inter manus, supplicasse Patri per Virginea sanguine, ne hominem sine sacramentis sineret interire; seseq. & suum caput pro eius deuouisse salute: continuoq. sibi visum esse Deum, & quod postulasset concedere, & quod obtulisset, accipere: Sacrificio autem vix peracto, illum clamare cepisse, vt confessionis causa sibi Pater adesset. qui cum affuisset, hominemq. absoluisset, tum pie illum de vita hora circiter intervallo migrasse. quare equum nunc, inquit, est, vt promissum munus exsoluam, quo quidem incredibili cum voluntate perfungor. itaque ad eam horam, quam supremam sibi esse compererat, sese comparans, cessit de vita non minore suo gaudio, quam Ciuitatis exemplo.

PROVINCIA
CASTELLANA.

CONTINET Castellana Provin-
cia de nostris quatuor circiter &
quingentos. In Vallisoletana Pro-
fessorū Domo quinque & triginta.
In Collegio triginta. In Abulen-
si, Compostellano, Burgensiq. to-
tidem. In Salmanticensi quinque & sexaginta. In
Medinensi Probationis Domo duos et quadraginta.
Duodetriginta Segobij. Quinque & viginti Palen-
tia. Duos & viginti Logronij. In Collegio Montis
Regalis septem, et triginta. In Omnatensi duodecim.
In Legionensi septem, & viginti. Viginti Numan-
tia. Totidem Oueti. Duodequadraginta Villagar-
sia. Tredecim denique Pompeiopoli. Vita sancti
sunt sex.

VALLISOLETANVM, SALMAN-
ticense & Burgense Collegia.

EVALLISOLETANA Professorum
Domo, Collegioq. nihil hoc anno præter visita-
ta, singularis affertur. Geruntur more nostro per-
multa in salutem & commodū animorum: conati-
busq.

busq. sua respondet utilitas. Illud ad Societatis existimationem plurimum valuit, quod cum quasdam quotannis pecunias Vallisoletano Collegio Civitas daret, nostri ne stipendij loco, ea quis deferri suspicari posset, Civitati ipsi reijcienda putarunt.

SALMANTICAE doctrinarum studia, ea qua solent sedulitate tractantur; & ex quo desitum nostris est, publicum frequentari Gymnasium, institutum aq. domesticae scholae, quoniam & otij, & valetudinis minus sit omnino iactura; plus profici videtur in litteris. Habita tamen sunt interdum in Academiae luce disputationes magna cum laude: interdum etiam nostris in adibus, frequentia hominum non minore. E concionibus, plurima ad animos manavit utilitas: argumento fuit multorum charitas in fovendis sua benignitate mendicis: ita ut quidam pallia nonnumquam sibi detraxerint, ut egenorum nuda corpora cooperirent. ac praeter panes numosq. qui quotidie passim diuidebantur; quoniam elemosynarum magna vis fuit, multarum etiam puellarum orbitas solitudoq. sustentata est: annuoq. circiter spatio ingenuis octoginta familijs, cum a querendo victu nobilitas deterreret, victus ipse liberaliter impertitus. Instruxit etiam liberalis hominum pietas, hortatu auctoritateq. nostrorum, necessaria suppellectili sacras aedes. Nec in postremis curis pagi sunt habiti: plurimum enim Zamora duo de nostris, quadraginta dierum opera tum sacris, tum forensibus concionibus profuerunt; ita ut Collegij desiderio civitas, quicquid ad eam rem pertineret, lar-

ge prolixeq. sponderit. Nam gratiarum reconciliations, quæ vel hominum cum Deo, vel cum ipsis hominibus inter se factæ sunt, eæ quotidiana tritaq. cum sint, numerare iam tædet. Quidam inter peccatorum confessionem cecidit intermortuus. adhibetur illico medicamina, quæ hominem restituant, & ad vitæ reducant officia. cum inania & inertia essent omnia, ad extremû sacrosancti Euægely lectione mirabiliter reuiuiscit. rogatus postea, in eæ animi defectione sibi quid accidisset; respondit, delatû se esse cuiusdam iudicis ante tribunal, vbi ab alijs accusaretur, defenderetur ab alijs: in eoq. iudicio grauem apparuisse matronam, specie decoram, & misericordia pietateq. præstantem; quæ nescio quid in aurem iudicis insusurrans, oculis sese hilarioribus intueretur, & animû spe completeret. Dei Mater hæc erat, quæ vt est ad omnem misericordiã prona, periclitanti succurrit. itaque vt ille ad sese redijt, voces continuo misit tantæ Matris poscentes opem, quæ vel ab ijs, qui aderant, dicuntur exceptæ: nihil vt in dubium Visi veritas reuocetur.

IN BURGENSI Collegio data est soluedis peccatorum vinculis perutilis opera. Componendis quoque sedandisq. discordijs, proximorum otio salutiq. consultum est. Multi autem, quorum vitæ moresq. offensionem ceteris erant, ad frugem ac disciplinam reuocati. Complures etiam, quæ ex alienis fortunis contra officium occupauerant, sua cuique restituerunt. Et in his quidam bona sua reddidit vniuersa, vt dissolueret aliena. Iam Burgense Collegium
(quod

(quod ad externam rem attinet) quamquam neminem adhuc Fundatorem agnouit, ei tamen hoc anno Iaensis Episcopus de nobis iam pridem optime meritus, aureos quotannis mille, nullis adiectis conditionū oneribus, assignauit: cū idem antea in rē sacrā aureos quingentos eleemosynæ nomine contulisset.

MEDINENSIS PROBATIONIS
Domus & alia quædam Collegia.

EST In Medinensi Ciuitate ex eo hominum genere sodalitas quædam, qui has sibi officij partes pie ac religiose vendicant, vt publicis custodijs subsidio veniant, & pueros expositos tueantur. horum obsequijs sua nostri adiungunt officia; nec mediocri ad huius pietatis laudem incitamento sunt. Est & hic consentientium turba permagna, cui Sacerdotum vix viginti sedulitas satis est. qua ex re neoptata quidem desideratur vtilitas, cum è pœnitentium numero etiā Sacerdotes & Parochi, quò peritiores postea ad animarum culturam accedant, spiritualibus sese excolant exercitijs. Docti sunt etiam qui alieno inter se animo erant, pacem concordiaq. tueri: cūq. viros inter nobiles quædā intercederet cōtrouersia, in qua de vita bonisq. omnibus agebatur; nostrorum interuentu ac diligentia, ingenti totius reipublicæ gaudio, dirempta lis est. Quamquam autē iuuandis ciuibus, nihil operæ curæq. detrahatur, faciunt tamē nostri, vt vicinis quoque oppidis suas vigilias curasq. dispertiant. Quodā in oppido informa-

tum est ad pietatem & disciplinam mulierum Cænobium, & singularum excepta confessio. eodemq. modo pagus expiatus est alius, quamuis sat frequens & plenus. Presbyteris autem non modo aures penitentibus rite data, sed officij quoque conscientiaq. rationes perutiliter explicatae. Iam consuetudinem suam benefici retinent, ut suis opibus nostram leuent inopiam. aureos mille nummos stipis nomine contulerunt: in eoq. benignitatis genere primas facile fert huius loci Fundatrix; quae quoniam semel in nos, ut alijs litteris scripsimus, liberalis esse cepit, numquam à sua consuetudine institutoq. recedit.

SEGOBII præter reliquas sacrarum confessionum opportunitates, quibus ne Sacerdotum quidem copia par esse potest, complures se ad dies aliquot, ceteris posthabitis curis, contemplationis studio dederunt: cuius rei beneficio, ut intelligatur, quanta in oberndis meditationibus nostris lateat utilitas, viri undecim perfectam vitæ rationem absolutamq. virtutem in cænobijs sibi profuturam existimarunt. Id ipsum de Abulensi Collegio dici potest: ex quo etiam cum utilitate mirifica, pagoru est peragrata vicinitas. cohibitaq. ira non leues, præsertim quæ nobiles inter viros extiterant: & ex animi sententia res composita, non sine publica voluptate.

PALENTIAE concionũ adiumentis, quæ varijs præcipuisq. habentur in templis, quotidianus penitentiu numerus augetur: isq. non è civibus modo

do, sed etiā ex aduenis et finitimis. Declarat autē ciuitas, quantū Societati tribuat, non modo cōsulendis adhibēdisq. nostris, cū eorum operam consiliūq. desiderāt; sed etiā prolixā benignitatis notis ac documētis, cū egemus et laboramus ipsi. Accepta sūt stipis nomine aureorum amplius duo millia: deditq. insuper magistratus concordi omnium ordinum voluntate publicas vias duas, nec quisquam est inuentus, cum in consilium relata res est, quin causā nostrā valde faueret.

LOCRONII Turca nobilis, quamquam patriam vanitatem mordicus tuebatur, nostrorum tamen hortatu ad verum Dei cultum religionemq. se transtulit. Obita est etiam cum Episcopo diœcesis, quo in itinere non minus nostri animis, quam cum domi se continent, profuerunt. Ceterum Locronij idem rerum cursus & status est.

OMNATENSE COLLEGIVM
& reliqua.

PRAECIPVA Omnatensis Collegij vtilitas in percurrendis oppidis fuit, vbi ea omnia administrata sunt munera, quae instituta Societatis ratio postulabat. Et vt facultatem ciuitas augeat benemerendi de plurimis, aream nobis ad exaedificandum templum attribuit, et in eam rem peropportuna subsidia pollicetur.

IN MONTE Regali vni Societas data est, alijsq. spes oblata, quibus à Deo hac donata mens est

est. Ex Academia quoque alij ad alios ordines quotidie migrant: duciturq. ex templo, quae solet, utilitas. celebratur id à penitentibus sane multis; nec eorum in eluendis animis studia languere Sacerdotes in otio patiuntur. Accurate praeterea plebis per catechesim instituenda munus obitur; in eoq. decem octone de nostris saepe versantur. Ac praeterea ceteras de more gestas plurimum è profectioe quadam accessit animis lucri, praesertim redigendis in gratiam ijs, qui trigesimum iam annum mutuum sibi struebant interitum.

E LEGIONENSI quoque Collegio in varios pagos deriuatur industria: ijq. tanta cum incolarum tum opportunitate, tum gaudio obiti sunt, ut ad nostrorum aduentum, frequenti campanarum pulsibus publica interdum ederentur signa laetitiae. Mirum quanto studio diuinum verbum exciperent vniuersi, saepe fuit è templorum angustijs, ut confertissima multitudini satisfaceret, in apertos ac patentes campos prodeundum: cumq. hic illi concionem arreptis auribus audissent, ad alias in alios pagos nonnulli saturi concurrebant. Quodam in pago quinquaginta amplius sese ab vniuersae vitae peccatis, sacris confessionibus expiarunt. Erat in oppido quodam tanta ouibus cum Pastore contentio, ut ne exactis quidem pane Paschatis ferijs, quispiam esset peccata confessus. sed cum Pater aduenit, tum & gregem cum Pastore coniunxit, & Deo per penitentiae sacramentum reconciliauit. Alio in loco cum hoc ipsum sacramentum quidam perperam adhiberet, visus est sibi

sibi videre cæli Reginã irato quasi vultu iubere, certo in loco ad statã horam adesse, vbi Patres quosdã offenderet, apud quos animi noxas elueret. paruit ille confessim admonitioni, et Patres vt sibi prædictũ erat, offendit: quibus ad confessionẽ adhibitis, magnũ è Dei matris beneficio lætitiæ fructũ cæpit. Alibi cõcordia veteres inter discordes, quos nullius auctoritas reducere in gratiã poterat, confirmata est. Atq. hoc de gratiarũ compositione dici etiã vberrime de Numantino ceterisq. Collegijs potest.

EST autẽ Numantiæ in eadem nouã maxima omnium hominũ celebritate, nobilitatisq. conuentu facta migratio. cohonestauit eum diem egregia concio Osmensis Episcopi, qui ipsum quoque templum solẽni ritu ac cerimonia dedicauit, magnificeq. ab Osmensis adis Antistite solemnia sacra sunt facta.

COMPOSTELLAE quoq. ad obliuionẽ iniuriarũ vox nostra valuit. pepercit vir vxori, quã tradiderat ad supplicium: et iam securi subiectæ erãt ceruices muliebres, cũ uir subito ad clementiã versus, mittit, qui è carnificis manibus fontẽ eximat. hæc nostri vt mortem animi, eadem, qua corporis, felicitate vitaret, collecta precario stipe, in Cænobio mulierũ collocarunt. Sed vt domestica fileatur utilitas, ingens ea fuit, quæ paganorum animis est allata. Sacerdos vnus paucis mensibus multa consentiũ millia cum alijs Parochis audiuit: atque vt ardentius paganorum studia ad cultum pietatis præstans Archiepiscopus inflammaret, plurimum per nostros argenti cum maximo Coronarum ac Rosariorum numero disper-tiendum vulgo curauit. Ad externa vero cõmoda accessit,

accessit à ciuitate fons aqua, magno Collegij bono
 extructumq. insuper est Illustrissimo Archiepisco-
 po Francisco Blanco Fundatori Sepulchrum, quod
 totam illustrat & honestat eadem.

VILLAGARSIÆ Domus quamquam
 id potissimum spectat, vt nouitios, & recentissimum
 quemque ad omnem virtutem expoliat, id quod agi-
 tur accurate; tamen eodē quoque tuendū iuuandiq.
 proximos studio, ac cetera Collegia & domicilia, te-
 netur. qua quidem in re diligentem animorū pro-
 curationem vtilitatis sæpe fructus adæquat. qui vt
 vberior perpetuò sit, retinet suam in nos liberalita-
 tem lectissima femina Magdalena, & huius Domus,
 & Ouetensis Collegij fundatrix: dum non ad habi-
 tandum modo nobis luculentum Cœnobium, sed ad
 res curandas diuinas templū elegans exstruit. huic
 Deus Optimus Maximus, quando tenuitas nostra
 non potest, mercedem ipse pietatis exsoluat.

POMPEIOPOLI quoque augēdis animo-
 rum commodis præbetur occasio, partim quotidiano
 hominum ad sacramenta concursu, ex quibus viri
 nobiles è regio concilio sæpe conueniunt; partim
 Proregis Episcopi q. & aliorum in nos magistratū
 vulgo iam perspecta beneuolentia. Ac Proregis
 quidem benignitate, bona pars adium absoluta iam
 est. Episcopus autem annuis ipse quoque subsidijs
 tenuitati nostræ succurrit. Exitur & ad animarum
 questum in ceterum agrum, eadem munerum oppor-
 tunitate, qua ceteris locis: quod ipsum cum Villa-
 garsia ceterisq. Collegijs solemne est, tum Ouetensi
 pract-

precipuum. Mittit enim Quetense Collegium in agrum proximum, & multas operas & idoneas, quibus Deus vixur continenter ad sananda in populis vitia: eorumq. studijs ac laboribus tantum sibi nomen Societas comparavit, vix ut quisquam morbo tentetur, quin subito expiandi animi causa nostros evocet. fuerunt autem expiationes adeo frequentes, ut earum summa, quae ab ultimis modò annis inchoata sunt, octingentas excedat. Hinc nimium opportunitates natae reliquae: seu reconciliatae veteres gratias spectes, seu vitiorum sublata dedecora. Foveat Deus hanc nostrorum in tutandis animis mentem: ut quò plures conservauerint tutatiq. fuerint, eò maiora ac solidiora gaudia, & sibi, & caelestibus pariant.

DOMVS PROSA VALEN-
tinae & Valentinianae Collegium

VALENTINIANAE
L PRO-

PROVINCIA
ARAGONIA.

FERVNT in Aragonia Sardi-
niaq. fratres trecenti circiter ac vi-
ginti. Valentia in Professorū Do-
mo duodetriginta. In Collegio vnus
& quadraginta. Casaragusta
quingenta. In Barcinonensi Col-
legio sex & triginta. In Gandiensi vigintiduo. In
Balearico totidem. In Gerundensi quindecim. In
Bilbilitano decem. In Domo Probationis Taraco-
nensi sex. In Sardinia, vt mox dicemus, vndenona-
ginta. Diem obiere sex. In Societatem adscripti
sunt quindecim.

DOMVS PROFESSA VALEN-
tina & Valentinum Collegium.

VALENTIAE quantum committi ani-
mo nostri possunt, tantum student animis
conseruandis. et, vt minora mittatur, precipuo quo-
dam studio ad Carnificinam fontibus adfuerunt, ne
cum corporibus simul animi plecterentur. Mabo-
metanus ad Christiū nuper additus, cum ob crimen
vaperetur ad necem, Christianumq. se emori simu-
laret;

laret; carnificis ad aspectum palinodiam cecinit. cuius inconstantiam ac leuitatem merito, qui illi aderant, aspernati, continuo hominem, ne operam in eo luderent, derelinquunt. desertusq. fere ab omnibus est, preterquam à nostris; à quibus tam ardens habita est cohortatio, ut reum penitus immutarint. Crucem suis ipse manibus sustulit, eamq. pie admodum veneratus, tum demum induxit animum, pulsus diuinitus tenebris, christiane mori. Ergo peccata cū dolore confessus, & ad Christianorum patibulum, uti postulauerat, ductus, frequenti IESU nominis usurpatione, mortem illam non dubijs suæ salutis significationibus edixit, alacriter & constanter excepit. Mulier orbata viro, cum, & ætatis flore, & præclaris animi corporisq. bonis ad libidinem abuteretur, non paucis ciuibus erat exitio: & quod magis deplorandū erat, suas tenebras adamabat. præceps igitur ruebat in vitia; & præterita facinora nouis semper sceleribus superabat: dum ad extremum in homicidij societatem venit, & pœnam criminis, quæ grauissima erat, incurrit; dextra, auribus, capiteq. damnanda. quod illa supplicium cum redimere nec graui auri pondere, nec præcū magnitudine posset; agnita æquitate diuinæ iustitiæ, præsertim quod à tenero filio, annos nato vix quinque, prodita est; se ipsa respexit. Tum demum pristina mutare consilia, & nostros, à quibus abhorrebat, accersere. his scelera confitetur, & in amorem versis odijs, ea sibi ad salutem præsidia parat, quæ in suis tenebris deridebat. Affuit dies, cum danda carnifici ceruices

erant; quo quidem tempore nullo tortoris aspectu, nullo mortis aduentu perterrita, adeo sedatam tranquillamq. se praeiuit, ut cum aures illi ex Iudicum sententia praeciderentur; ad Deum oculis precibusq. conuersis, cruciatus illos in lucro atque in beneficij parte reponeret. In itinere cum in effigiem Beatae Mariae semper virginis incidisset, auro gemmisq. decoram, studio quodam pietatis incensa, magni pretij anulum detraxit ex digito, in eiusq. Virginis manus inseruit, nec caruit sua mercede tam liberalis manus; quae cum ex Iudicum sententia, simul esset cum auribus amputanda, Carnifex nescio quo deceptus errore, clara testatus est voce, eam sententiae partem à Iudice fuisse mutatam: cum tamen nihil tale Iudici, ut postea compertum est, venisset in mentem. Ac ne longum faciam, mortis acerbitate contempta, patibulum sponte conscendit; & quò propius à morte aberat, eò se vehementius muliebris pietas intendebat. Referre Magdalenam alteram dices: tanta ac tam repentina fuit animi, morumq. conuersio, nec poterat à IESU Christo diuelli, quae icta eius semel erat amore. huius illa identidem & nomen appellabat, & osculabatur imaginem, ac demum eo vitam sine conclusit, ut magnam suae spem salutis vulgo reliquerit.

Sodalitium superiore anno inchoatum, multum & sodalium numero augetur, & pietatis ardore. atque, ut laudes reliquas sileamus, ita se sodales instituunt, ut non modo custodias, & Nosocomia frequenter inuisant; sed etiam alieno oppressis

oppressis are subueniant. Quadraginta ex ijs, quos alienum as morabatur in carcere, debito omni perluto, educendos mittendosq. curarunt: vt futura iam hæc sodalitas videatur quasi quoddam piorum hominum Seminarium, vnde multorum egestas ac calamitas subleuetur.

I N VALENTINO Collegio multi sunt qui ab omni se negotio remoueant, & in cubiculum abditi, ad meditationes se Societatis exerceant. Duo etiam quò facilius ad supera & cœlestia nitantur, contempta humilitate terræ, in Societatem ipsam dedere nomen. Ad sacras templorum conciones accessere forenses, quæq. ad sacras Virgines in eorum Cœnobijs habentur: nec tamen intermittitur Catechesis. Et quoniam ad ea curanda, quæ Dei sunt, Societas tota conuertitur, ipse quoque Deus singulis momentis, quæ nostra sunt, curat. Trecenta hoc anno ab honestissimis viris agrû iugera sunt delata: ac præter alia multa minuta, pia femina hereditatem quamdam Collegio legauit.

CAESARAUGVSTANVM
& reliqua.

CAESARAUGVSTANI Collegij tēplum annis iam aliquot inchoatum, hoc anno demum absolutum est: opus sane elegans & diuinis vsibus opportunum; quodq. sua sponte ad nauandâ animis operâ Sacerdotes nostros inuitat. *Vticensis*

Episcopus, is qui primum lapidem rite iecerat, eius quoque dedicandi provinciam perbenigne suscepit. & quò magis testatam suam nobis benevolentiam faceret, satis tamen ante perspectam; re diuina peracta solenni ac Pontificio ritu; eum diem agere apud nos voluit, & eadem familiariter vti mensa.

Hic nostri in suis perennibus studijs muneribusq. se continent; nec ciuibus tantum profunt, sed etiam exteris. Ferunt animis opem; & cum animis saepe corporibus. Publicas vnaquaque hebdomada custodias obeunt; & animorù quidem egestatem, diuino verbo; corporum vero, quæsito aere vel veste sustentant. Sontes, vt aequo animo supplicium perferant, tum plenis charitate sermonibus animant, tum ad patibulum prosequuntur. Hominibus non modo ab omni fortuna, sed etiã spe derelictis, et re, cum possunt, & oratione succurrunt. prohibitiq. sunt nonnulli desperatione perculsi, ne se abijcerent; nec sibi ipsi mortem, Sathana instigante, consciscerent. Expoliendis etiam Catechismo rudibus suum tempus impertiunt. Quo in genere Sacerdos noster duos ab ortu mutos pia quadam miseratione complexus, solis nutibus, & digitorum argutijs sic instituit, vt præcipua fidei dogmata perdidicerint, & cù Confessionis, tum Eucharistiæ sacramenta susceperint.

BARCINONAE Exercitationes litterariæ, quæ crebræ frequentesq. fuerunt, semper ex sententia cesserunt; sed ex earum explicacione questionum, quæ ad cuiusque vitam & officium pertinent, mirifica ad animos vtilitas redijt. præfuit ei numerus

Sacerdos

Sacerdos noster præcipua Urbis in Aede; cum præ-
sens adesset Episcopus, Canoniciq. Sacerdotes, &
Equites. Didicerunt ex ea Parochi Clerusq. totus
rationem sui muneris obeundi. & qui simonia, Col-
lybo, Ecclesiæq. ascripti vinculis tenebantur, ijs om-
nem dubitationem pater exemit, suisq. soluendi faci-
les vias dedit.

In sodalitate Dei Matris, quanta ad sodalium nu-
merum, tanta ad pietatis laudem accessio facta est.
constat hic cætus ex sodalibus centum & viginti
quinque: qui quidem tantum sibi, & religionis, &
doctrina nomen apud omnes huius Regni Antislites
pepererunt, ut ex ijs novem, facto prius de cuiusque
eruditione periculo, totidē curijs Paræcijsue præpo-
siti sint. Horum multi rerum humanarum despicien-
tiam edocti, mentis aciem in celestibus bonis, atque
in ipsa æternitate defigunt; vulgarem hominum
vitam cum Cænobij disciplina commutant; nostræq.
vitæ genus, præter alios multos, qui id ipsum flagi-
tant, amplexati sunt quatuor.

IN BALEARICO Collegio tres se ad Socie-
tatem adiunxerunt, philosophia in primis exculti:
aliqui etiam ad reliquas familias atque Cænobia:
multoq. plures, qui se adiungant, fore, pollicetur
Beata semper Virginis sodalirium: cuius sodales in
Societatis quasi gremio sinuq. educati, ad omnem se
virtutis laudem decusq. limant. ac per angustias
Domus Probationis stat, quominus petentibus mos
geratur. Dant etiam spem virtutis Auditores no-
stri Gymnasii, præsertim quod primæ nobilitatis
L 4 adole-

adolescentes traduntur in disciplinam: quorum laudabiles exitus, locum ipsum, vnde prodierint, ita commendant, vt ad eandem alios disciplinam, eiusdemq. laudis studium vehementer incendant. quod proximis quibusdam disputationibus, (in quibus principis cuiusdam viri filius, presente Prorege, totaq. nobilitate, acriter disceptabat) patefactum est. Quae ad reliquos huius anni fructus pertinent, ea ne semper eadem consecremur; eorum, quae de ceteris Collegijs diximus, sunt similia.

G E R V N D A E hoc anno primum tradi philosophia publice coepta est, cum communi gratulatione ciuium, tum spe futurae commoditatis, cuius rei fama nonnullos in hanc disciplinam adolescentes & finitimis etiam oppidis euocauit. quoniam autem nostrorum eruditio non vulgarem commendatione subito in vulgus habuit; Ciuitas nostris contenta Doctoribus, alios nullos in Academia requisit. Ea est autem ciuium in nos voluntas atque propensio, vt nihil omnibus videatur antiquius, quam vt annum veltigal Collegium habeat; vnde & amplior ali familia possit, & haec iuuentus humanitatis etiam litteris erudiri. Res diuina meliore videtur hoc anno loco, quam superioribus. auxit hominum ad sacramenta concursum oportunitas concionum, praesertim, quae de Eucharistiae mysterio, crebraque eius usurpatione sunt habitae. Quae quidem diuinorum consuetudo mysteriorum foras etiam peruasit, praecipueq. ad Pyrenaeos montes, qui Gallos diuidit ab Hispanis, vt proximis litteris demonstratum est.

Insi-

Insigniora hic instituta sunt oppida tum concionibus, tum catechismo. atque utinam excitatus semel diuinitus ignis, à reliquis Sacerdotibus foueatur. sed magna est idoneorum Sacerdotum penuria; ut necesse fuerit, de Sacerdotis officio conciones habere priuatas. Curatum est etiam præter alia, quæ varijs sunt gesta locis, ut multi, qui pellices alere consueuerant, aut matrimonio rite inito, haberent eas uxorum loco; aut è domo sua quamprimum extruderent. Erant etiam quodam in oppido, qui vitam solo sœnore sustentabant; nec id fateri aperte pudebat: negabant enim vel domestica, vel aliena inopia aliter posse consuli. sed religione à nostris obiecta, eripi sibi passi sunt hunc errorem: suaq. illis omnia eo animo permiserunt, ut quæ iniquis artibus comparassent, ad nûmum redderent vniuersa. quare cognita tam oppidani, quam peregrini ornare laudibus Societatem, diuinamq. erga se beneficentiam efferre: Patres etiam obsecrare, ut se frequenter inuiserent, & ad æternam vitam salutemq. dirigerent. Certatimq. ad confessionem tanti multi confluebant, ut nisi noctes addiuuarent, deserendi utique multi forent.

SARDINIA.

DEGUNT In Sardinia de nostris vndenonaginta. In Sassaritano Collegio tres amplius et quadraginta. In Ecclestensi nouẽ. In Calaritano duo circiter et triginta: sed ex hoc postea numero, ut id ipsi
 mox

mox planius; in Probationis Domum recens insitu
tam quatuordecim commigrarunt.

S A S S A R I T A N V M.

SASSARI Gymnasi numerus, exstructis no
uis Exedris, augetur. nam cum à Collegij sedi-
bus scholæ veteres longe abessent; nunc ad ea, nouis
scholis adiectis, nouos quoque Auditores earum &
laxitas, & opportunitas inuitauit. Dat & Dei Pa-
rentis Sodalitas fructus suos. Sodales ex ea tres,
præter eos, qui in alijs Cœnobijs diuino cultui se de-
dicant, familiæ nostræ se tradiderunt. Foris non mi-
nus studiose, quam domi, animarum causa defendi-
tur. locis compluribus obeundis, conqueuerunt in a-
multorum, redijt q. ad suum quæque dominum male-
parta pecunia. propulsata sunt incommoda multa:
excisa vitia fœdissima: & alia huiusmodi gesta com-
plura. Sensit maxime nostrorum opem Ciuitas Al-
garensis, vbi ea cum laude, Societatis administrata
sunt munera, vt Collegium ab omnibus expectatur.
Pagus alius, cum ex priuatis quorūdam odijs, duas
in partes discessisset, habita à patre nostro de Christi
cruciatibus concione; princeps alterius factionis, is
qui grauissime læsus erat, diuinitus emollitus, sine
mora se flexit: relictoq. illico pallio, conuenit immi-
cos, eosq. per amice complexus, suo exemplo cet-
eros impulit, vt missis similiter odijs, ad concordiam
& equitatēq. descenderent. Nec vero domesticis fuit
iris tantum, ac certaminibus occurrendum, sed cum
in

in exteros etiam arma ferreretur, mutua tum cruoris effusione, tum nece; compressa est tam acerba iracundia flamma, & utrique parti tranquillitas restituta. Verum compositiones facta per nostros plures sunt, quam ut singula numerari queant. genus attingisse sit satis. Renocati in eodem sunt pago pi quidam hominum cœtus, Rosarij celebrandi causa, aut in honorem sanctissimi IESU nominis instituti: quorum beneficio mos peierandi minuitur. Traditus est per quadragesimam pueris plebiq. infimæ catechismus, tanta hominum cum approbatione, ut honestus presbyter tam salutarem consuetudinem toto anno tuendam alendamq. susceperit.

CALARJ quoque pristina tuendorum hominum consuetudo tenetur. Curatum est, ut Gazophylacia, unde miseri illi, qui habentur in vinculis, sustentari queant, in celeberrimis Urbis locis affigerentur: pariq. sedulitate eorum verecundiæ, quos precario victitare pudet, prospectum est. Ad domesticas conciones acceperunt, quæ & in ade maxima, & in Dominicanæ familiae templo, ipsorum Patrum rogatu toto anno sunt habitæ: ex quibus sua quoque in animis respondit utilitas. Tres ad Societatem se contulerunt, quorum duo Sodalitij factus sunt, & Dei Parentis alumni.

In pagis eadem cura de animis. Graues enim iniuria, nostrorum precibus sunt donata, & ad complexum inimici quesiti. Vagæ peregrinaq. libidines graui oratione damnata, sublataq. nefaria connubia. Egentibus parata subsidia; peccatorum occasio-

occasiones ademptæ, atque, ut vno verbo multa concludam, Societatis partes rite administratæ sunt. Quodam in oppido vir primarius, desperata iam filij salute, Sacerdotem nostrum accersit, rogavitq. ut filij salus ei curæ esset. Pater parentis perfecta fiducia, I E S U Christi Euangelium in sinu pueri religiose pronunciat: cuius religionis ea vis fuit, ut non ita multo post semianimis puer habere melius, & suis pedibus ingredi cæperit.

Huic Collegio Nouitiorum aedes erant adiunctæ; sed hoc anno opportuna visa res est, eas à Collegio seiungere, & in Suburbio collocare, salubri loco & peramæno. Eæ sunt B. Michaelis nomine, Deo sacra, annuis instructæ pecunijs ad aureos quadringentos, & eo amplius. facta est hæc migratio decimo quarto. Kal. Ian. quanta vicinorum gratulatione, dici vix potest: qui cum antea locorum intervallo, frui, ut aiebant, Societatis opportunitate non possent; nunc noua hac vicinitate nostrorum, perbeati sibi videntur; quod vnà, omnia sibi videantur nacti præsidia ad pie Christianeq. viuendum.

PROVINCIA

BOETICA.

VNDICIM & quadringenti de nostris in Bœtica Prouincia fuerūt. In Hispalensi Professorum Domo septem & quadraginta. In Collegio duodeseptuaginta. Cordubæ quatuor & octoginta. Granatæ quatuor & quinquaginta. In Montelano Collegio duodequinquaginta. In Væzano quinque circiter & viginti. In Malacensi septemdecim. Totidem in Marcensi. In Triguerenſi duodeviginti. In Gadi-tano vnde viginti. Quatuordecim in Zerensi. Ad-miſit hic Societas ad viginti. mortui ſunt ſeptem. In iſſq. Pater ipſe Prouincialis, qui ſuis laboribus atque induſtria huic Prouinciæ pluximum attulit adiuuenti.

PROFESSORVM DOMVS HI- ſpalenſis & alia quædam Collegia.

IN Hispalenſi Professorum Domo conſtans eſt
celebritas hominum & conuentus ad Sacra-
menta: idq. tum maxime cerni licuit, cum pro-
merendi Iubilæi gratia, quod noui Pontificis li-
beralitas vniuerſo Chriſtianorum orbi conceſſit,
Pani-

Panitentia, Eucharistiaq. fuerunt percipienda mysteria. Sex amplius hominum millia uno atque altero die caelestibus apud nos epulis sunt excepta. Sed cum in omni munere recte nostri & cum utilitatis laude versantur, tum in animorum tutela perditigenter. Atque ut minuta dissimulemus; mulieres tredecim, quæ suis corporibus abutebantur ad questum; vel ad honesta sunt traductæ coniugia, vel ne se amplius noxijs voluptatibus inquinarent, in tutis sedibus collocatæ. imbutaq. de more plebs catechismi, non in Vrbe modo, sed etiam in Suburbijs, proximisq. pagis.

COR DVBAE Iudæus quidam, cui iam Deus illuxit, baptismi causa ad nos se contulit; acceptiq. Christianæ legis initijs, summa populi celebritate in eade maxima baptizatus est. Eadem fors obtigit mulieri Turcæ, quæ quamquam impuris addicta sacris, longe abhorreret à veritate; tamen diuini verbi aculeis acriter stimulata, sacerdotem de nostris, quo cum ageret, flagitauit; ab eoq. edocta de more Christum, salutari fonte lustratur. Prohibiti sunt etiam ab inimicorum sanguine atque cade nobiles clarique ciues, quorum ex odijs mutuisq. dissensionibus luctuosa metuebantur exitia.

GRANATAE item ad animarum salutem acriter vigilatur, quibus quidem non modo publicis in templo concionibus, sed priuatis etiam in tradendo Catechismo sermonibus subuenitur. Adolescens nostrorum oratione permotus, mulierem, cuius vitam corporis sibi ceperat, ad nos deduxit; adhibitoq.

Paniten-

Pœnitentiæ Sacramento, legitimi ambo matrimonij
 fœdere sunt coniuncti. Alius, qui viua uxore alterã
 duxerat, nuncium posteriori remisit, et ad superiorẽ
 reuertit. Conuersæ sunt etiam iratorum mentes ad
 equitatem & pacem, eorum præsertim, quorum
 eò vsque progressæ erant inimicitia, vt nisi duello
 viderentur non posse discuti: commissaq; iam pene
 pugna miras edidisset strages, nisi tempestiue Socie-
 tas occurrisset. Ad domestica vero munera (id
 quod de omnibus fere Collegijs accipiendum est)
 accesserunt externa: & vnã cum Archiepiscopo &
 Pastore, reliquis etiam ouibus tota eius diœcesi di-
 spersis, opportuna pabula ministrata: quo quidem
 tempore, quoniam propositum à Summo Pontifice,
 Iubileum consequi studebant omnes, ingens ille qui-
 dem in expiandis vite animis, sed tamen frugifer su-
 sceptus est labor.

VAEZANVM ET RELIQUA

Collegia.

IN VAEZANO Collegio inchoatum est
 quoddam è nostris fratribus Seminarium, qui ad
 eloquentiã informantur; ex quo plurima in reliquã
 Prouinciã deriuetur utilitas. Animorũ autẽ curã
 pro se quisque administrat egregie. Conuersus est ad
 Christum pertinax Turca, qui in custodia seruabatur
 ad necem: ne prius graderetur ad mortem, quam
 per baptismum ingrederetur ad vitam. Compositæ
 sunt etiam inter inimicos gratia: consultumq; eorũ,
 quĩ

qui detinentur in carcere, non animis modo, sed saepe etiam corporibus. nam cum ex annonae caritate, fame enecti quidam miserabiliter interirent, nostri diuinæ benignitatis erga se memores, quæ numquam sibi ipsa tanta agrorum sterilitate deesse senserunt; succurrendum de suis angustijs famelicorum periculis censuerunt. quæ benignitas ad reliquam etiam mendicorum turbam summa Ciuitatis cum approbatione pertinuit. ducentis enim quotidie mendicis diuidebantur domi nostræ cibaria: nec tamen nobilitas deserebatur egestas; quibus eò à nostris succurrebatur ardentius, quòd sibi ipsi succurrere ingenio præ pudore non poterant. Dominico quoque die excursus est in *Vbedam*, finitimum oppidum; habitæq. in eo perutiles conciones: persuasumq. multis, vt à delicatis & obscænis uoluptatibus se seunge- rent: multis etiam vt iracundiæ temperarent, & iniuriarum ultionem diuino tantum Iudici reserua- rent. Et, quod caput est, Sacramentorum frequens vsus inductus.

I N M A L A C E N S I Collegio præter alia pietatis officia, publici carceris necessitati sub- uentum est. Constituta in eo est sodalitas salutari- bus cum institutis: cuius beneficio, cum cetera uitijs, quibus referta sunt omnia; tum iurisiurandi ac ma- ledicendi consuetudo minuitur. Et quoniam non mi- nor fuit corporum, quam animorum egestas, ad ani- morum pabulum, corporum quoque adiectus est ci- bus. is singulis diebus præbebatur à nostris, exem- plo non minore, quam fructu.

GADIBVS apertum est humanitatis gymna-
sium; diu iam ab Episcopo ceterisque nobilibus expe-
ctatum: attributiq. in eam rem quotannis aurei ab
eo nummi trecenti & quadraginta. nec ciuium in eo
desiderata benignitas; qui quamdiu Gymnasia opus
suo ere inchoatum, non sit perfectum, numquam ces-
sant de suis opibus impertire: cum tamen alijs in
rebus sæpe nobis emolumento fuerint. ac ne
colligam uniuersa, quæ septingentorum
aureorum summam & eo am-
plius efficiunt; nobilis femi-
na aureorum bis mil-
le nos scripsit hæ-
redes.

PROVINCIA
MEXICANA.

VNT in Mexicana Prouincia sedes octo, fratres centum, & quinquaginta. In Collegio Mexicano circiter octoginta. In Angelopolitano duodeuiginti. In Guaxacano duodecim. In Vallisoletano non plus quinque. In Tepotzotlana Residentia nouem. Vndecim in Pascuarensi. In Domo S. Crucis omnino septem. Vno plus in sede Manilla. Adscripti sunt octo. Neminem toto quadriennio mors abstulit, quae est caeli clementia, Deiq. Opt. Max. in seruanda nostrorum pacitate benignitas.

MEXICANVM COLLEGIVM.

MEXICANI agri fertilitas propter infinitam pene Hispanorum, Indorum, seruitiorumq. multitudinem tanta est, vt demetendis fructibus opera desint. Sed quae de frequenti hominum coetu, siue ad audienda diuina verba, siue ad capefenda sacra mysteria, scripta sunt aliàs, nihil est, cur his litteris repetamus. Augentur quotidie conuentus ex eo hominum genere, qui misera egestate compulsi Mexicum nauigant; sed numquam tamen
ita

A ita sunt aucti, vt cum Hispanias proxima fames exercuit. Quo ex loco quoniam non sine vita discrimine plurimi soluunt (accidit enim fere semper, vt vel nauigationis molestia, vel portus incommodo, plerique graues ac periculosos morbos contrahant, aut in ipso littore miserabiliter extinguantur) diuina bonitate comparatum est piorum hominum subsidium, qui his morbis arumnisq. succurrant. horum autem cum pietate, nostrorū se quoque pietas studiumq. coniungit: qui suam proxime operam tam strenue animis corporibusq. nauarunt, vt ex oppido S. Crucis, quod sex dierum itinere Mexico distat, egentes viros ac feminas partim curribus, partim equis, septingentos in urbem inuexerint. Est autem in vrbe Domus ad id destinata sat ampla, quam tres ipsos menses duo de nostris ingenti eorum, qui laborabant, & voluptate & commodo frequentarunt. Quod ad litteras attinet, ea traduntur auditoribus ferme trecentis, non solum primæ, & quæ latine tantum linguae cognitione, sed etiam interiores, & quæ Philosophiæ, ac Theologiæ nomine continentur. atque ea est de nostrorum cum docendi ratione, tum doctrinæ præstantia opinio hominum, vt non modo celebretur à iuuentute Gymnasium, sed etiam petantur à præsulibus adiumenta doctorum. Aduocarunt enim nostros in concilium suum Episcopi, ab ijsq. cum sui decreta concilij redigi in ordinem voluerunt; tum catechismi conficiendi negotium, quo vno omnes in erudiendis Hispanis atque Indis vterentur, de-

M 2 derunt.

derunt. Studium autem Mexicana lingua pring-
tos intra parietes inchoatum, numquam intermit-
titur. Itaque tanti in ea progressus habentur, ut ma-
gna Deo duce spes sit, fore, ut cum primū litterarū stu-
dia nostri persoluerint; vberissimo cum fructu nautent
operam animis. Sane incredibilis est messis vbertas,
qua tantò celerius linguam nostris acuit, quanto
expectatio vtilitatis est maior. Cerni licet in paten-
ti Collegij loco quatuor & eo amplius Indorum mil-
lia, tanto animi sensu, ac lacrimarum effusione con-
cionatori nostro operam dare, ut vel eis sapenu-
mero, qui ad hanc ipsam linguam surdi sunt, la-
crimæ sponte profluant. Nec vero ad horum me-
liores fiunt, aut ijdem abeunt, qui venerant. ponunt
quas attulerant noxas, & ad curandas animi pla-
gas se repente conuertunt. Sacramentorum medici-
nas tam studiose quærunt, ut ad nos vel ægri, & qui
non procul absunt à morte, in ipsis lectulis depor-
tentur. Indus cum esset integer ac bene valens, vi-
dere sibi visus est per quietem eximium quemdam
splendorem lucis, et uocem huiuscemodi audire, Oca
chitona, hoc est, non ita multo post. quibus uer-
bis non obscure sensit, supremum sibi prædici diem,
& finem adesse uitæ. Ergo ad eum se diem compa-
rans, Domini, inquit, sum, nihil abnuo si ita fert di-
uina uoluntas: nec recuso quo minus hinc euolem.
mox febris ardore correptus, deduci se iubet ad no-
stros, & munit animum sacramentis: nec ita multo
post, ut uox illa monuerat, ex his tenebris in illam
lucem excessit. Longum est exempla congerere. mul-
ta

ta sunt ad Indorū declarandam pietatem proximis scripta litteris. Addatur hoc dumtaxat de puero infante, cuius admirabilis obitus silentio prætereundus non videtur, qui quatuor natus annos, tanta auiditate Christianæ rudimenta legis arripiebat, ut nullus ei lusus videretur esse iucundior: neque ea ipse modo celeriter hauriebat, sed ea quoque sororem parvam, æqualesq. pueros edocebat. is cum in morbum incidisset, continuo nostrorum apud Deum suffragationes & preces petijt: & ad extremum Sacerdotem nostrum, qui migranti sibi adesset, accersit. nocte media quasi missionis veniam à parentibus petens, Valet, inquit, parentes mei, ad Patrem enim ascendo Deum. atque in his verbis excessit è vita. Fratrem autem paucis diebus post, soror ipsa vnum atque alterum agens annum, iisdem verbis in ipsa vitæ clausula parentes affata, feliciter exitu subsequuta est.

Sunt et in Mexicano Collegio, ut ceteris locis, sodalitates & contubernia, quibus cum utilitate Societas præest. Contubernia sunt duo, ex adolescentibus centum & triginta. Sodalitas non plus vna, Dei Matri dicata, è Sodalibus septuaginta: in quibus virtus & pietas primas habent: secundas, ut par est, litteræ & sapientia: quarum illi quotidie maxima cum priuatim, tum publice dant inditia. Sed sit iam huius Collegij finis, et reliqua, ut instituumus, perstringamus.

IN TEPOTZOTLANA Sede vni Indorum saluti consulitur, & domesticos intra parie-

tes Othomitarum lingua perdiscitur, cum propter ministrorum inopiam, tum propter multitudinem populorum. quorum lingua etsi multis antea sudoribus parabatur, nunc partim opera industriaq. nostrorum, partim etiam alienis opibus atque adiumentis, reddita est ad docendum discendumq. facilior: ita ut sacerdotes quinque non longi temporis exercitatione, & expedite pro concione loquantur, & sine difficultate peregrinas confitentium voces agnoscant. Hac ut plurimum ignoratur à Parochis: atque ob id ipsum multi sibi existimant à Societate animorum petenda esse prasidia. Numerum porro & frequentiam hominum par propè comitatur utilitas. pulsa est ex Indorum moribus, que in plerisque dominabatur ebrietas, atque ita pulsa, ut cum ad conuiuium à vicinis oppidis inuitentur, malint se ab eis despici ac derideri, quam ut vocantibus more gerant. Appellantur per ludibrium Hypocritæ, & plenis nonnunquã poculis perfunduntur: alijsq. petuntur conuiuijs ac maledictis; quæ tamen illi tam æquis & tam gaudentibus ferunt animis, ut eos ipsos, vnde sunt læsi, ad penitentiam persape reuocet. In miraculis id Hispani ducunt, homines eò vsque vino deditos tam subito mutare naturam: in eo sacramentorum vim agnoscunt, quæ illi crebro, & cum pietate tractant. solent enim eius rei causa frequenter ex agris remotisq. locis huc conuenire, tantum cum bono, ut ab ijs maiora, quam præbent, virtutis documenta non postules. Constantem pudicæ feminae animum cum flectere ad obsequium vir impudens,

dens nec minis, nec muneribus posset, diu multumque
 quæsitam, tandem in deserto & ab arbitrâ remoto
 loco solam offendit. hic eã ad flagitium inuitat, hor-
 tatur nolentẽ, cohibet reluctantem; apprehensiq-
 manu crinibus diu raptat, pugnis cædit, pedibus con-
 culcat ac proterit. vbi nihil impetrat, ad arborem
 alligat, verberibusq. crudeliter accipit. ad extremũ
 cum furor cresceret, educto è vagina gladio, mortẽ
 atrociter minitatur. at illa inuictõ semper animo,
 Malo, inquit, corporis mihi vitam assiduis cruciati-
 bus eripi, quam ereptum virginittatis florem cũ sem-
 piterno dedecore deplorare. Erat quò posset progre-
 di nefaria hominis audacia, nisi quorundam retar-
 daretur aduentu: sed quò progredereetur muliebris
 constantia, nõ erat. Pari in laude ponenda est alia mu-
 lier, quæ se ad necem vsque vexari ac dilacerari ma-
 luit, quam vt virginittatem, quæ à flagitioso homine
 petebatur, amitteret. Atque hæc eò sunt admira-
 tione digna maiore, quòd hoc hominum genus est
 ad libidinem procliuissimum. Sed quid hæc argu-
 menta colligimus, percepta semel ex disciplina no-
 strã virtutis? Indus cum palam multa peccaret,
 audissetq. à nostris, qui publicè peccasset, eum pu-
 blicè quoque pœnitere oportere; nullius adhibito
 consilio, tum cum diuina mysteria uniuersi populi
 frequentia celebrabantur, in templum uenit, &
 elata claraq. uoce summo doloris sensu sua scelera
 patefecit. quæ res Prætorem, & qui præsentem ade-
 rant, ita permonuit, ut lacrimas nõ teneret. Alius cũ

ad magnas diuitias vi ac rapina, nullis suis sudoribus peruenisset; edoctus pro concione, qua male parata essent, dominis esse reddenda; nulla habita personae ratione, Praetorem continuo adit, & clandestina sua furta rapinasq. commemorat: conuocari iubet eos, quibus se aliquid debere cognosceret; & è re sua familiari, ingenti hominum admiratione, optima ijs quaeque distribuit. Idem salutis studium locis in finitimis cernitur. Pagos obeunti Sacerdoti nostro Indus occurrit, eumq. velut numen aliquod reuerens, suas deductum in ades tecto excipit. hic ei permultas Beatorum Sanctorumq. virorum imagines, eleganter sciteq. pictas ostendit. prodit sacros calices, & cetera templi ornamenta non pauca; fuit r. eq. adis monstrat initia. Tum ad Patrem, Quorsum haec, inquit, omnia, nisi vt, quae tam copiose Teopotzotlani se exhibet diuina misericordia, ea apud nos quoque aliquando diuertat? Cum autem hic ipse Sacerdos in exiguam remotamq. casam deus timeribus incidisset, duos offendit Indos, non minus morbo, quam aetate confectos; qui toto vitae tempore confessionis medicina caruerant. his ille confidentibus vix aures dedit, cum extremum vitae spiritum sane quam feliciter ediderunt. Postea ex itinere euocatus ab aegro, qui ex senectute animam prope agebat; maximo fuit seni ipsi solatio: vt enim Patrem aeger aspexit, lacrimas praè voluptate fudit, statimq. ad amplexum exiliens, Nunc demum, inquit, mihi spes salutis ostenditur, cum te huc contulisti. hunc Pater hortatur, primum, vt immortalis Deo gra-

gratiam habeat; deinde rubore pulso, peccatorum
 euomat virus. Senex ubi erigere animum & re-
 spirare cepit, à primis incunabilis dicendi seriene
 orditur. narrat parentes suos in Idolorum semper
 cultu versatos, se ab illis ne baptizaretur, abscondi-
 tum, monitumq. à parente venefica, ne vñquam ab
 auito ritu discederet: se vero materna secutum con-
 filia, Christianam simulasse fidem, fiteoq. semper
 animo ad penitentia sacramentum accessisse: dole-
 re tamen factis, & grauiter angidiuq. opportunita-
 tem optasse, vt tot animi sordes vera confessione di-
 lueret; sed timore perterritum alteri sese credere,
 præterquam Tepotzotlanis patribus numquã au-
 sum: quod ceteri ex tot scelerum ac flagitiorum com-
 memoracione ad iracundiam potius ac furorẽ, quã
 ad miserationem & lacrimas mouerentur: Tepot-
 zotlani vero patres nihil mirarentur huiusmodi.
 Quid multa? baptismo tandem renatus, quem à Sa-
 cerdote nostro multis precibus impetrauit; Sacra-
 mentisq. nouissimis confirmatus, extremum vitæ
 diem placida morte confecit. Sacerdos alius cum
 hac eadem oppida peragraret, homines amplius cen-
 tum, qui non tam matrimonij amore, quam volupta-
 tis æstu, feminas sibi ipsi desponderant, & ad alienas
 flagitiose diuerterant; ad sanctitatem frugemq. tra-
 duxit. Oppidi cuiusdam incolæ, cum ad res diuinas
 vix fustibus, ac ne vix quidem compelli à suo Pæro-
 cho possent, Sacerdotem nostrum concionantem tã
 bencuolis animis audierunt; vt præter assiduos fle-
 tus, quibus dicentem prosecuti sunt; postea secundã
 concio-

concionem, quotquot aderant vniuersi (innumera-
bilis enim turba confluerat) per beati sibi videren-
tur, si vel summis digitis prætereuntis vestimenta
contingerent.

XALATLACVM etiam & Guanaxuatū
ad auri fodinas excursus est. quatuor hic menses ha-
bendis ad frequentem populum de re diuina sermo-
nibus, componendisq. cum controuersis, tum con-
scientijs hominum, laboratum est. Xalatlaci autem
eadem sedulitate diuina verba sunt facta. quo in lo-
co ea fuit villarum atque Oppidorum in nostrorum
aduentu latitia, vt frequenti campanarum pulsu fe-
stum agerent diem. Concurrerat Paganorum turba
permulta, vt Christiana fidei rudimenta perdisce-
rent: nec pauci ad sobrietatem ac temperantiam ex
diuturnis popinarum ac lustrorū tenebris emerse-
runt. Sed quamquam iucundus fuit nostrorum ad-
uentus, mora tamen multo iucundior, vt indicauit di-
scensus: quem ea subsequuta sunt lacrimæ, vt nisi no-
cturnis tecti tenebris emigrarent, plus dierum re-
tinerentur inuiti. Sed vt se relictos senserūt à nostris,
ecce tibi, alij per omnes viarum aditus facto agmi-
ne ad quærendos reuocandosq. Patres accurrunt:
alij parant munera, vnde morentur allectos: alij per
litteras Archiepiscopi nutum & gratiam interpo-
nunt: alij denique viginti & eo amplius milliaribus
peragratis, Rectorem adeunt, perfusiq. lacrimis
eiusq. pedibus aduoluti, non prius supplicandi finem
faciunt, quam in suam patriam Sacerdotem nostrū
Mexico reuehant.

COLLEGIUM ANGELOPO-
liticum.

ANGELOPOLITANVM Collegium, quæ Societatis in his locis existimatio est, una Civium liberalitas alit. Prasunt scholis magistri quatuor: tres erudiendis humanitate puerulis: quartus expediendis conscientie nodis. & quamquam discipulorum frequentia non deest, auget eam tamē inchoatum quoddam ex adolescentibus Seminarium, qui & doctrinis & moribus pectus excolunt. horum ad virtutem cursus saepe prouehit ad Canonium: & ut probitate, sic commodis augentur: Sacerdos enim inuentus est diues, qui annuos eis redditus aureorum mille in sempiternum tempus assignet. Iam ubi ab erudienda iuuentute discessimus, in reliquos studia nostra conuertimus. Indi curantur in primis, quorum magna turba opificijs lanae, quæ sunt in ciuitate permulta, mancipiorum instar addicitur. Hi festis anni diebus, ut ad pietatem informentur, conueniunt ipsimet nostros; profectis autem adeuntur à nostris, quæ res quantæ fuerit utilitatis & gloriae Dei, testata est animorum pene innumerabilis expiatio. Ab his Ciuibus Indisq. domesticis ad externos quoque et peregrinos Indos egredimur. Theutlalcum Prouincia quadam est impijs referta superstitionibus fictisq. Dijs; hinc enim Theutlalcum nomen accepit. huc se nostri rogatu Episcopi cum contulissent, non pauca idololatriæ uestigia in abditis antris

antris, excelsiq. collibus repererunt. nulla hic defuit de re christiana benemerēdi facultas. fuit aspera & montuosa via, cum perniciosis infesta bestiolis, tum calore maximo, assiduisq. interdum imbribus peragranda: & quod caput est, in vberima reperta messe, acriter pro animis vigilandum. Septuaginta circiter populi ab vno dumtaxat Parocho & Sacerdote reguntur. ita (quod necesse est) alta inscitia nox, & crassissima tenebrae in omnium animis versabantur. Magna colebatur Deorum varietas: compluresq. sacrificabant igni; qui praestantissimus esset, vt suas ille res pateretur intactas atque incolumes. alij in honore venationis Deos habebant: alij seminum ac nucleorum. Erant & apud eos verba quaedam, quibus enuntiatis, cuiusvis generis animantes ferae vltro veniebant ad manus. Ebrietas, iracundia, libido praecipuam sibi sedem & locum in eorum animis vendicabant. Indi nostrorum auditu nuntio, ingenti voluptate perfusi, confestim tubis, & buccinis occurrerunt: et repetito crebra per intervalla sonitu ac clamore exceptos deduxerunt in oppida. E foribus valuisq. Templi, viri Principes ad osculandas Patrum manus, sertis redimitti rosis procedebant; & puerorum puellarumq. ducentes choros, pulsū pedum numerumq. vocum ere campano modulabantur. atque hoc ornatu prodibatur obviam. Itaque tanta facta est nostrorum adventu animorum voluntatumq. mutatio, vt Deorum, quos antea colebant, simulacra ad Patrum pedes abicerent atque prosternerent: odia ponerent, et p^{er} cis ac bene-

Benevolentia scripta fœdera, pœnis utrinque propo-
 sitis, datisq. publice complexibus, confirmarent. Est
 & ebrietati frænum, quæ longe lateq. patebat, inie-
 ctum: ut toto Paschatis tempore, id quod in miracu-
 lis numeratur, ebrius nemo sit factus. Inita ratio
 est, quæ christiana disciplina principia vel ab indo-
 ctis ac rudibus tenerentur. Pacata contentiæ mul-
 torum, qui in tanta superstitionum cecitate versa-
 bantur, ut nec suas ipsi flagitiorum plagas inspicere,
 nec inspicere sanariq. se paterentur ab alijs. Institu-
 ta præterea frequens est supplicatio eorum, qui pie-
 tatis nomine acriter se ipsi pulsarent: datusq. salu-
 tis cibus innumerabili penè virorum ac feminarum
 multitudini. qui cum ex intimo sensu diuinaq. dul-
 cedine lacrimis ora complerent, & ad sacram men-
 sam monilibus ornati roseis, coronisq. perpulchris
 accederent; diemq. totum agendis bonorum omnium
 auctori gratijs in templo constarent; sane quam in-
 genti nostros perfudere lætitiæ.

IN DOMO S. Crucis semper aliquid ad ani-
 morum & corporum utilitatem affertur. cum enim
 vrbs hæc à portu non procul absit, ijs qui vel in Hi-
 spaniâ, vel ex Hispania Mexicum nauigant, nostro-
 rum charitas in nauis, in littore, in portu, in Hospitali
 Domo semper est præstò. nam intuendis ciuium com-
 modis, quorum fere semper ob maritimos æstus va-
 letudo tentatur, adeo sedulo nostri versantur; ut nõ-
 nulli graues sæpe morbos & pericula incurrant.
 Non minus oneris laborisq. suscipitur in animorum
 periculis propulsandis. dat hanc facultatem Ciuitas
 ipsa

ipsa ex Hispanis, Aethiopicis, Indisq. conflata: ubi rapinis ac furtis, usuris ac scelerationibus cuncta miscentur. quibus tamen incommodis (ut sunt plerique optime in nos animati) facile obviam itur.

G V A X A C I etiam admirabilis mutatio novum Societatis aduentu consecuta est. Ponitur precipuum Studium in animorum Indorumq. tutela, qui quamquam idoneum Pastorem minime desiderant, tamen, ut sunt praecleara erga nos voluntate, nihil malunt vel adversa valetudine vel secunda, quam nostrorum ope praesidioq. iuvari. Hi cum animaduverterent Templum oppidi, ubi conciones habebantur à nostris, & res diuina fiebat, nequaquam satis accommodatum esse frequentia hominumq. celebritati; multo nobis ampliores eadem incredibili letitia ac celeritate suis ipsi manibus exstruxerunt. Locus est Mexicanae, Capoteca, Misceaeque linguis quam aptissimus perdiscendis: ubi Seminarium è nostris institui possit, qui harum linguarum varietate percepta, omnem postea huius Regionis amplitudinem, maximo animorum quaestu percurret. Hispanorum par in Societatem amor, ut declarat benignitas: quicquid enim necessitas exigit, cumulate suppeditant: aureosq. emendis dederunt adibus mille quingentos. In curandis vero animis ita nos adhibent, ut hi vni satis occupatos impeditosq. nos habeant.

I N M A N I L L A E Sede quintum iam annuum varijs nostri muneribus distinentur. interimq. dum incolarum sermonibus assuescunt, in qua re
plu-

plurimum studij operaq. consumunt; Hispanis, quorum in hac vrbe magna vis est, sese totos impertiunt. Is est autem in his Insulis loci situs, vt de rebus, quae uel Mexici, uel apud Sinas, uel etiam in Iaponia nostri gesserint, vicissim se per litteras doceant: nec enim à Iaponia plus dierum octo, à Sinis vna navigatione plus abest: vt non modo litterae, sed ipsi quoque homines vltro citroque commeent. Sinae Sacerdos, et Mercator earum rerum fama permoti, quae in Machani Xauquiniq. geruntur à nostris, è Chinchei Prouincia sponte huc baptismi causa uenerunt. hos Gubernator, ne propinquorum, qui mercaturae causa Manillam celebrant, uultus iramq. subirent (hoc enim nomine ab ijs grauiter vexabantur) ad Mexicanum Archiepiscopum misit: hic autem erudiendos ad nostros. qui, vt ualent ingenio, nostras subito litteras, et catechismi partem arripuerunt, Hispanaq. uerba complura: breui vt in Hispaniam eos Archiepiscopus mittat solenni ritu apparatusq. magnifico baptizandos.

PASCVARENSE COLLEGIVM.

PASCVARI Dei beneficio atque auxilio satis copiosus apparet domesticae fructus indus-
 triae. nam cum Patres non plus duo linguam tenerent Indicam, nec tot tantisq. rebus pares vires afferret; diuina liberalitas fecit, ut Sacerdotes ex ijs, qui ab Hispania superiore anno sunt missi, tam
 breui

breui nati sint linguam, ut nusquam maiore cum laude uideantur esse uersati. Ineunte anno, eo die, qui est Regum ad Christum aduentu toto orbe Christiano nobilitatus, cum in aede nostra collocanda esset una cum sacrorum cinerum non paruo numero, Dei Parentis effigies; promulgatum est multo ante, ijs, qui expiatis rite mentibus interessent, publicum Iubileum, quae res tam multos è longinquis uarijsq. locis ad salutarem peccatorum confessionem conuocauit, ut in ijs audiendis tres totas hebdomadas assidua opera collocata sit. Ardentissima est omnium erga hanc Virginem pietas: solent agra puerorum corpora, quae non ita multo ante ad ueneficas deferebant, nullo nunc alio medicamento, nisi uel auditis in Dei Matris sacello Lyturgiae mysterijs, recitatioq. Euangelio; uel benedicta asperzione aquae curare: quam Deus saepe fidem multis restituenda salute remuneratur. Par studium in Ecclesiae colendis mysterijs, nihil aequae dolent, ut eorum uicem, qui diem sine sacramentis obierint. Moriens ex partu mulier non tam suis doloribus angebatur, quam quod Sacerdotis copia, cui confiteretur, non esset. Et quamquam grauioris sibi culpa conscia non esset, tamen a matre contendit, ut postridie ad Sacerdotem adiret, suoq. nomine aliquot ei noxas exponeret. postea iussit omnes tantisper abesse, dum datis in calum clamoribus, Deo ipsi confiteretur, atque hoc animi sensu, corporis oblita dolorum, lamentabiles interuoces atque singultus excessit. mater dolore amens, matutinis ad nos tenebris aduolat, suo filiiq. nomine con-

ne confessionem parat, suam vicem misera deflens,
cui sine confessionis sacramēto filia decessisset. Sed
vt Indorum pietatē in capiendis sacramentis Deus,
sic nostrorum in prębendis officium probari sibi
non obscure significat. Quidam cum sine vlla spē
frugis omnem libidinum contumeliam turpitudi-
nemq. subiret, cęptus est diuino consilio, assiduo
quodam dolorum aestu iactari. noctu cum Dei Matrē
suppliciter imploraret, visus est admoneri voce qua-
dam ex occulto missa, nullam leuationem morbi fo-
re, nisi sese ad nostros medicinae causa conferret.
paruit Indus, & sanitatem corporis mentis integri-
tas subsequuta est. Indo alij cum moreretur uxor,
testamento mandauit, ut pecuniam sua ex ueste re-
dactam in sacrificia Sacerdotibus erogaret. hanc
uir pecuniam ueste uendita non exegit. interim is
quoque moritur, mandatis Coniugis non exhaustis.
nocte insequenti cadauer laniatur à lupis, ossibus
toto agro dispersis, ubi humatum erat. hęc Indus
peramicus homini cum transfret, diligenter ossa col-
legit, iterumq. sepulchro condidit. postea ad placan-
dum defuncto numen, sacrum funebre curat. con-
cubia nocte uisus est in somnijs amicus, qui de sepul-
tura gratijs actis, Sic, inquit, habeto, hanc mei cor-
poris dilacerationem nutu accidisse diuino, quod ne-
gligenter coniugis mandata curarim. itaque tamdiu
his ego ignibus purgo maculam, quamdiu tu tua fe-
ceris diligentia, ut, quod as mulier imperauerat,
exigatur, & Sacerdotibus diuidatur. Experrectus
Indus cum se collegisset, idq. uisum pro nihilo ha-
bendum

N

bendum esse duxisset, ipse quoque mortui mandata contempsit. non ita multo post id iterum ab eo monetur, & quidem irato atrocique vultu. quocirca Indus timore perterritus nostros conuenit, enarratque somnium, eorumque consilio exactis ab empreore pecunijs, & pro vxore, & pro viro rem diuinam procurat. ita quies est data mortuo, & somni veritas comprobata. Indus alius, cui decesserat vxor, admonitus ab ea est in quiete, vt sacrificium fieri à Sacerdote nostro iuberet. sperare se eo posse subsidio, ab ijs cruciatibus, in quibus tum detinebatur, absolui. Quod ipsi n. uiui tam auide postulant, praesertim appropinquante morte, ut in eo maximam suae salutis spem sitam putent. Non erimus in his multi, quae proximis litteris testatissima iam debent esse. hoc tantum dicimus, genus hoc hominum, ut egregia in Deum pietate, ita singulari esse erga Dei ministros, Societatemque benevolentia. Multi uel è disiectis ad nos locis sola fama & celebritate se conferunt: quae quidem fama non ad eos solum, qui Christiana iam legi & institutis obtemperant, sed etiam ad hostes Christiani nominis et Chichimecas penetravit. Chichimecae enim cum Hispanorum sanguinem sitiunt, eosque assiduis excursionibus insectentur ac perimant; illud tamen habent in ore, quicquid impetretur à nostris, se id omne facturos, nec recusatos, quominus Christianos ab eis ritus et instituta percipiant. Non minor Hispanorum est in nos amor, qui emolumentum nostri gratia de suis opibus multa detrabunt; nam praeter ea, quae in usus uitae nostrae quo-

quotidie conferunt, pecunias etiã ad exstruendũ amplissimum templũ, laxandasq. tectorũ angustias, suppeditarunt. Dum autẽ laxioris adificij foditur fundamentũ, muliebre cadauer integrũ, incorruptũq. re-
 pertũ est, specie habituq. verendo: satis efficax argumentum Indicę probitatis: nã fieri id occulta aliqua loci natura non potuisse, intellectũ est, cũ ex alijs cadaueribus iuxta sitis, quæ iã dies absumpsit, in cinerẽq. rededit; tũ ex testimonio decrepiti senis, qui in eo loco virginem olim quamdã sepultam esse dicebat, ex Indis illis, quæ in Canobio quodã ab Episcopo Vasco de Quiroga instituto, castimonie virtutũq. optimarũ exercitatione custodiebãtur: ut nobis quodæ Deus, quos ad hæc tempora reseruauit, videatur hoc uoluisse prodigio, cum illius Episcopi, de quo proximo anno dicebamus, tum illorum temporum sanctitatem esse testatã. Iam ex pagis oppidisq. fructus nõ dissimiles extiterunt. Allata lux est multis, qui in magnis inscitie tenebris versabantur: nã & qui nihil de pœnitentiæ sacramẽto prope norãt, et qui in eo obeundo multa tetra ac nefaria, partim intẽpestiuo quodã rubore, partim demonis terrore tacebant; audito Sacerdote nostro, ad expiandos sese rite animos contulerũt, et à vitiorũ illecebris auocarũt. quorũ ea turba fuit, vt in audiendis muliebribus confessionibus diurna sæpe spatia, in virilibus nocturna tota cõsumerentur. Nec ea una fuit concionãtis Sacerdotis vtilitas. Mulier honesto loco nata, patrem cum audisset de vitiorum turpitudine differentem, vt perorauit, supplex sese ei ad pedes abiicit, Deo

gratulans immortalis, quod deniq. nata esset, qui scelerata in Deū admissa & periniquo ferret animo, & orationis, qua par est, grauitate dānaret. ea enim, cū ludi festiq. populi dies, bacchanaliū more celebratū, mærore oppressa, quod tā multa peccarentur in Deū; in obscurū se cubiculū abdidit, & ad lacrimas luctūq. conuertit. quo in recessu luctum auxit repentinus Christi conspectus, qui cū suā presentiam feminae declararet, talemq. se, vt quondā ab impijs suffusus est cruce, crebriq. plagis cruentatus, ostenderet. Animaduerte, inquit, quam me aspere hic populus tractet? quibus verbis tanta se denuo lacrimarū copia perfudit, vt temperare mulier sibi ipsa non posset. Alijs in pagis admirationem nostris attulit hominum pietas ac reuerentia, quæ cum in consistendis sua sponte peccatis, tum in exequendis, quæ prescriberentur à patribus, cerni licuit. si qua eis panarum loco imperabatur inedia, si qua precatio, nunquam se functos putabant officio, nisi verbera ieiunijs, voluntaria supplicia precibus miscerētur. Erat vbiq. frequens vniuersi populi verberatio, ingens vbiq. desiderium nostrorum, vbiq. populorum effusiones nostris aduentantibus occurrentium: & suis quisque muneribus oneratus, nō vulgarem gratiam mi significationē dabat. Sacerdos è nostris multis rebus præclare gestis, cū domū reuerteretur, ecce tibi obuiā mæsta fletibus mulier, quod falso adulterij crimine delata esset ad virū: cui mentē sic abstulerat dolor, vt herbarum epoto succo, iniectisq. sibi lignone plagis, propositoq. laqueo, funestum sibi moliretur

tur exitium: sed cum horum nihil diuina voluntate procederet, statuit in recessu aliquo sese inedia fameq. conficere: iamq. biduum tenero cum filio, nullo cibo potuq. transegerat, cum commodum pater affuit, & mulieri persuasit, ut suæ vitæ parceret, & secum ipsa rediret in gratiam. Huiusmodi sunt, quæ in his agris pagisq. geruntur: ac nisi nostrorum numerus tam esset exiguus, melius cum animis ageretur: amplissimus enim non ad augendam modò Christianos apud populos Christi legem, sed ad inferendum quoque inter frequentes & vicinos ethnicos Euangelium, patet campus.

Ad nouæ Galitiæ urbem, ubi Regium Senatorum tribunal est, assidua Episcopi postulatione patres duo, vno fratre comite missi sunt. Horum etiam totus utilis labor fuit: excitarunt animos ciuium, & clerum vniuersum ad omnem laudem decusq. pietatis: nec quicquam Ciuitas ipsa tam optat, quàm Societatis in vrbe Collegium: reditusq. ad eam rem non tenues, nec incommodos defert: sed nostrorum paucitas facit, ut quãuis magnus in hac regione cæpus strenuissimi cuiusq. laboribus se aperiat; tamen cogitandum potius Societati sit, quemadmodum receptas sedes domosq. tueatur, quam ut de nouarum sedium possessione laboret.

MISSIO AD CHICHIMECAS.

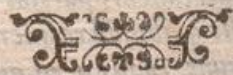
AD CHICHIMECAS populos, barbarum genus hominum & inhumanum profecti sunt duo, ut eos ad humanitatis partem aliquam

N 3 TENOCA-

reuocarent: nam quamuis quindecim passuum milli-
 bus non plus distent, tamen qui ad eos ex Euange-
 lij ministris velint accedere, & periculis se oppone-
 re, paucissimi reperiuntur: arcent enim sua feritate
 ministros; compluresq. quamquam verbo Christiani
 sunt, vita tamē et moribus prorsus ethnici. multisq.
 in locis Christianæ legis doctorem, vigesimum iam
 annum non viderunt: alij vero post susceptum suo in
 ortu baptismum, ne verbum quidem de animorum
 salute, rebusue cælestibus acceperunt. alibi conten-
 tiones, dissidia, cædes honoris loco ducebantur. apud
 alios ebrietas, ac libido non tam vitio ac dedecori,
 quàm virtuti ac laudi vertebatur. alij nefarijs su-
 perstitionibus implicati tantis inscitæ tenebris vr-
 gebantur, vt cum ad eos nostri venerint, in densis-
 simam sibi viderentur Aegypti noctem ac tene-
 bras descendisse. sed qui potens est suscitare de lap-
 idibus filios Abrahamæ, is cæpit Euangelij lumine,
 vsitatjsq. sacramentorum præsidijs, omnes demo-
 nis fallacias machinasq. dissoluere. Quia in re ita
 eum nostri habuere propitium, vt suo aduentu om-
 nia longe lateq. incenderint ac permutarint. accu-
 rebant auuidissime populi ad catechismum & con-
 tionem: nec quicquam tam diligenter curabant,
 quam vt diuina mysteria rite & cum laude susci-
 perent. quamquam ne Dei quidem testimonia,
 quibus vel nostrorum labores, vel Euangelij ve-
 ritatem comprobauerint, defuerunt. Indus vno
 deditus, cum Pœnitentiæ beneficio naturam tan-
 dem vicisset, & ad sobrietatem se reuocasset, car-
 didum

didum dicitur adolescentem per quietē vidisse, qui eum prehensa manu ad compotatorum cœtum conuiuiumq. deduceret: ibi animaduertisse eorum, qui accumbebant vultus, primo quoque poculo hausto, mutari deformeq. fieri: qui vero pergeret perpotare, et crebris poculis indulgerent; eos fœdissimo ore simillimosq. dæmonum enadere: dixisseq. adolescentem, tales effici eos, qui se vino & ebrietatibus dedissent: Indus autem sobrius esse cœpisse, & incredibilem quendam temperantiæ amorem animo concepisse. Sed vt huius Deus intemperantiã ebrietatemq. blando placidoq. viso, sic alterius libidinem tetricis spectris plagisq. sanauit. Alebat hic domi sue in oculis coniugis concubinam, non tam Venerem vt expleret, quàm vt coniugem irritaret. huic nocturnas per tenebras visam esse aiunt horribilē cateruã dæmonum, qui cubantis prementes fauces, animam intercluderent: vt ne manum quidē adinuere posset ad imprimendum pectori crucis signum: verum implorata à coniuge, Dei Matre, melius ei esse factum. postero die venit Indus ad nostros, positusq. rite noxis, sic deinceps est immutatus, vt nō cognoscas eumdē esse. Alij quoque cum diu multūq. à recto itinere aberrassent, partim pœnitentiã beneficio, partim visis quibusdã retulerunt pedem, & se in viam reuocarunt. Indus uero, qui ad omnem improbitatem dæmone duce peruenerat, toto corpore contremiscens ad Sacerdotem nostrum adiit; rogatusq. à patre, quæ causa esset tantæ formidinis, cum lacrimis fletuq. respondit, superiore nocte uisum à se

dæmones truci vultu, qui sese ad inferorum incædia
 conarentur abripere; sed precibus ad Dei Matrem
 fuis, & salutari signo crucis expresso, ex eorum ma-
 nibus euasisse. Iure suo hunc dæmones ad tartara
 rapiébāt: dederat enim sese eis Indus, ijsq. auctori-
 bus, sublata omni salutarium rerum memoria, præ-
 ceptis per vitia more pecudum vagabatur, nullum
 non scelus meditans ac flagitium, donec errantem
 ouem bonus pastor ad sua septa reduxit. Is postea
 sapius lautum venit confessione peccata, & nunc
 tantò melioribus studet moribus, quantò antea vi-
 tijs fœdioribus vrgebatur. Inda vero morbo pesti-
 fero intabescens, cū Deū multo ante precata esset,
 ne prius animus corpore, quā confessione sceleribus
 solueretur; simul ac peccatorum vincla laxauit, cor-
 poris quoque vinculis est soluta. nunc ea regione
 fruitur, vt speramus, in qua nec morbos unquam
 sentiet, nec interitum pertimescet. Atque in
 hoc cursu Mexicana res nostra sunt: es-
 sent etiam in meliore, nisi ager hic
 alias operas cultoresq.
 requireret.

PROVINCIA
POLONIA.

SVNT in amplissima Polonia Pro-
vincia trecenti circiter & sexagin-
ta de Nostris. Bransberga duode-
quadraginta. Septem & viginti
Pultonia. totidem Claudiopoli.
Vilnae quinque & quadraginta. Posnaniae tres &
triginta. Iaroslauy quinque & viginti. Polotij de-
cem. Lubrini nouem. totidem Cracouia. Riga
& undecim. totidem in Califfiensi. totidemq. in Derpa-
tensi Collegio. In Albæ Iuliæ sede non plures octo.
In Varadinensi tres. reliqui in pagis oppidifq. di-
spersi. Sex mortui sunt. tres & viginti recepti.

BRANSBERGENSE, PVLTO-
uiense, & Vilnense Collegia.

DEGVNT in Bransbergensi Collegio, præ-
ter scholasticos, nouitij fere viginti: omnesq.
in eo sunt toti, vt quotidiana progressionē virtutis,
tales se breui fingant atque instituāt, quales optat et
requirit Societas. E Seminario Pōtifício, quod huic
subiectum esse Collegio, alijs litteris demonstratum
est, duæ tamquā Colonie in alia loca deductæ sunt:
altera

altera è præcipuis alumnis vñdecim, ad explenda
 Seminary Vlnensis initia, adhuc informis & ru-
 dis: altera ex etate imbecilliore, ad inchoandum
 Torpati Seminarium in extrema fere Liouonia.
 Crescit & pauperum discipulorum, de quo etiam
 alias diximus, contubernium: in eoq. tum aliorum,
 tum maxime Episcopi liberalitate, triginta circi-
 ter adolescentes aluntur. quin etiam ceptum est
 suis instrui redditibus ac fortunis, quas propediem
 auctum iri spes est.

Iam Nostri partim confessionum concionumq.
 muneribus, ad quas Iubilæi præsertim tempore
 inuistati hominum concursus facti sunt; partim
 etiam locis finitimis peragrandis, ceterorumq. ad-
 ministracione munerum, animorum salutem tuen-
 dam sibi existimarunt. Sed cum omni hominum
 generi, tum ijs, qui in alta hæresum nocte Anda-
 batarum more vagabantur, bene consultum est. ex
 his enim duo & sexaginta ad veritatis lucem vo-
 cati sunt. In Pomerania vero n inimum decem,
 & in his vir nobilis, multorum Præfectus op-
 pidorum; qui susceptus & educatus in hæresi, tanto
 postea cum ardore veritatem, quam didicit, adama-
 uit, vt suis tum moribus tum consilijs plurimum
 profuerit oppidanis. Atque hæc Bransbergæ præci-
 pua.

PVLTOVIÆ autem ex ijs, qui se exerci-
 tijs spiritualibus ad pietatem informandos dede-
 runt, qui nec pauci, nec contemendi fuerunt, ad
 Societatem adiectus est vnus: cumq. plures in re-
 ligionis

ligionis proposito confirmati, tum decem à patria secta ac vanitate diuulsi. Sunt & huic Collegio benefici sui, nec ij modò vulgares aut de populo, sed nobiles ac primarij: in usq. ipsa Regina, quæ vt primas obtinet dignitatis, sic amoris & liberalitatis. ea non modo pretiosissimis ædem nostram auleis vesteq. plurima locupletauit, sed, quod omnem munerum largitatem excedit, sacrum etiam regis Vngarici Ladislai caput, quod antea regijs in thesauris sine honore latebat, ad nos transtulit: vt qui in terris, Polonia reges habet sua fautores religionis, ij sibi apud Deum esse è regia quoque stirpe deprecatores intelligant, quos implorare dies ac noctes ad eiusdem religionis tutelam priuatos intra parietes commodissime liceat.

VILNÆ nostri nulla magis in re, quam in fouendis, vel reparandis animis acquiescunt, aggregati sunt ad Societatem quatuordecim, ad Catholicos nouem, Gymnasij fructus ac Sodalitij: tradunt enim se nostram in disciplinam etiam qui in hæresi schismateq. versantur; quorum postea mentes melioribus imbuta studijs atque præceptis, facile flectuntur ad veritatem. è ceteris resipuere quinque & triginta: profuntq. ad eam rem magnopere tum explanatio publica catechesis, tum varia ac multiplices conciones. schismatici restituti sunt amplius septuaginta; & in his diuitum parentum filia, parètib; perinuitis, qui, ea sæpius à proposito frustra deterrita, furore amètes negotiũ dant filio, ut sorore crudeliter necet, & in frustra dissectam linteis sub

sub inuolucris ad sese perferat. sed repressit vibra-
tis sicam vis amoris fraterni; & necessitudinis me-
mor, blande potius sororem cohortadam frater pu-
tauit, quam vt in domesticum ac germanum sangui-
nem manus mitteret. sed cum constantem in senten-
tia reperisset, in Sacerdotem nostrum, qui ei erat a
confessionibus, vertit iras. in hunc tantum non intor-
sit impeditq. bombardam, id quod saepe frustra ten-
tarat: plus enim valuit diuina cura, quam insidiam-
tis inuidia, qua necesse est dirumpatur, dum nec pu-
nire dolorem potest, interimendo patre; nec sua obse-
qui impietati, conuellenda sorore. Non in vnus Ci-
uitatis angustijs nostrorum se charitas dilatauit. vi-
cinitatem percurrit omnem, & miro animorum co-
pendio, pagorum egestati subuenit. Ac prater cete-
ras cuiusq. profectiois vtilitates (nam praecipua
modo perstringimus) in Samogitia haeretici cum Ec-
clesia coniuncti sunt nouem, Schismaticus vnus; co-
pluresq. in fide nutantes constantiores effecti. In
Seruitensi oppido expiati sunt baptismo pueri quin-
quaginta. & cum in Nemerensi profectioe Zum-
glianus, tum in Punensi tres ad Catholicos accesser-
runt: totidemq. in Susanensi cum Moscho. Nec mi-
nus Olitensis, & Smodecensis fuere frugiferarum: qua-
rum in altera cum multos iam annos oppidani sa-
cramenta non caperent, ac ne templum quidem pe-
terent, vel concionatoribus darent operam, incredi-
bili sane dolore Parochi, qui in tam duro solo nihil
posse profici querebatur; Pater conueniendum sibi
putauit oppidi senatorem, monendumq. sibi esse ali-
quid

quid, quod ad Senatum referret. quo coactō Senato-
ris iussu nutuq. cum de nostrorum in obeundis pa-
gis instituto pluribus disputasset, causamq. sui ad-
uentus exposuisset; rogauit ad extremum, vt Sena-
tus quoque pro ea qua esset pietate in tuenda ciuiū
salute, Societatis conatus studiaq. inuaret: nihil vti-
lius Ecclesiæ, nihil Deo gratius futurum. Senatus
sumpto ad deliberandum spatio, sua auctoritate de-
creuit, vt primum Senatores ipsi, tum patres fami-
lias, ac deinceps familie reliquæ vniuersæ rite ani-
mos expiarent: duplicemq. ciuium omnium conscri-
bi indicem, quorum alter Patri, alter duobus ciui-
bus traderetur; à quibus diligenter obseruaretur,
quemadmodum Senatus mandata custodirentur. Da-
tum est autem Accenso negotium, vt certo numero
patresfamilias ad confessionem ex præscripto indi-
ce euocaret; edictumq. eodem auctore Patre, vt om-
nes matutinis ac vespertinis Catechismi explana-
tionibus interessent: quibus rebus pene ad vitam
reuocata gens illa est: quanta omnium cum volupta-
te, non dixerim. erant ibi senes & corroborata iam
ætate viri, qui numquam ad genua Sacerdotis acci-
derant: erant qui facta in confessionibus peccatorū
monstra suppresserant: & qui per cæcos hæresum
saltus misere vagabantur. redditiq. sunt Ecclesiæ
hæretici duo, schismatici decem, & sua cuique mor-
bo adhibita temperatio, ingenti omnium approba-
tione, vt plurima in discessu Patris tum gratiarum
actio, tum lacrimarum profusio declarauit. Ne ru-
stici quidem prædij nostri in Smodecensibus pagis
tulere

tulere postremas: quo ex numero, confessionis atque
 Eucharistia Sacramento se expiauerunt quingenti, in
 ijsq. viri nobiles è vicinitate cõplures. Rutheni qua-
 tuor à schismate, mulieres plures à veneficijs abdu-
 ctæ sunt; eaq. ad animorum expiationem, quam nū-
 quam vsurpauerant, perducta. Atque vt intelliga-
 tur, quam non inutilis in his colendis rusticis locu-
 tur opera, Paganus quidam ex ijs qui nostris pa-
 rent, sacrosancto die Paschatis, in Bolniki oppidum,
 quod regium est, religionis causa contendit. ibi re-
 perto Sacerdote decrepito, qui nec diuinam rem fa-
 cere, nec consitentibus operam dare, aut aliquid pro
 concione dicere per ætatem poterat, vehementer
 indoluit: ingressusq. templum vir simplex & lite-
 rarum expers, cæpit de superiore loco tamquam do-
 ctor aliquis verba facere. fit illico silentium, & con-
 cursus hominum tantus, vt eos ædes sacra non cape-
 ret. ille vero dicere instituens, Placet, inquit, viri
 fratres, quæ à meis Dominis ipse sum doctus, ea vos
 quoque perdiscere? nostros autem suos dominos ap-
 pellabat. cum populus annuisset, idq. sibi pergratū
 fore dixisset, orsus ille à signo crucis, totum deinceps
 Catechismum, quem memoriter hauserat, grauius
 distincteque percurrit. nemo fuit, quamquam exculti
 humanitate viri non deerant, qui vel obstrepere au-
 deret dicenti, vel non attente, quæ dicerentur, exci-
 peret: cum tamen suspensam concionem, horas ali-
 quot vir rusticus tenuisset: cuius ne perorationis
 quidem ad animorum motum fax absuit, quos tunc
 monendo tum obsecrando conatus est inflammare.

ex eoq. tempore concionatoris nomen vulgo adeptus est, quotidieq. tam à nobilibus, quam à paganis ut ea quæ tum docuerat, doceantur, accitur. Nostrum tamen admonendum simplici ingenio hominem existimarunt, ne quid amplius inter tradendum Catechismum de superiore loco differeret; ac ne ex æquo quidē, nisi facta à Parocho potestate. Hos fructus edidit Vilnensis ager assidua colonorū excultus industria. Atque ut suam vineā celestis Agricola novis operis augeat, propitium se nobis præbet in re augenda domestica. Sunt enim iura omnia fortunaq. Collegij à pientissimo Rege, cui nequaquam satis gratiarum habere possumus, toto Poloniae regno confirmata, auctaq. novis immunitatibus, Ecclesiæq. Iuribus. quod quidem nunc in tanta hæreticorum fece magni est faciendum, cum id unum præcipui principes, ac fere omnes Lituaniæ Senatores spectarent, ut antiqua etiam Ecclesiæ iura delerent.

POSNANIENSE, IAROSLAVIENSE, & CLAUDIOPOLITANUM.

POSNANIAE capta est tradi publice philosophia, institutūq. è nostris auditoribus sodalitiū, ex quibus nonnulli, ut vitam nobiscum perpetuo degant, Societatē iniere. Sed florenti gymnasio obsuit implacabilis pestilētia, quæ pene funditus vertit omnia: Philosophorū tamen Academia in oppidū propinquum se transtulit, ubi dum Posnaniæ salubritas redeat, inchoata studia sine interpellatione perse-

persequitur. Domi relicta sunt necessaria Sacerdotum subsidia, qui & præbendis rite sacramentis, colloquijsq. salutaribus, et emendicatis vulgo pecunijs, proximorum necessitati succurrant. Fuit hæc pestilentia, vt plerūque solet, perniciēs corporum, salus animorum. nusquam meliores reperti sunt homines: numquam ad tergendos animos promptiores: vt satis Sacerdotes nostri hac vna fuerint occupatione distenti. Sed quæ in finitimas ciuitates conferuntur officia, ea non minora sunt, quam domestica. multe ex illis peragratae sunt perutiliter: & in oppido quodam omnes pene oppidani ad confessionis sacramentum; auliciq. nobiles ad orthodoxam & catholicam fidem sunt adducti: in alio vero germani hæretici fere triginta. In aliud autem vbi religio catholica annum iam sextum & vigesimum exulabat, nobilis cuiusdam rogatu Sacerdos noster profectus, catholicos, quorum plerique in auita etiam tum religione manebant, mirifice recreauit. exceptusq. est auidissimis omnium animis tamquam aliquis de celo lapsus: eò vsque egebant Sacerdotum doctorumq. solatio. nullum eis erat templum, nulla publica cærimonia, ne scholæ quidem vlla, vbi litteris moribusq. tenera informaretur ætas. Pater incitatis bonorum animis ad defensionem ac patrociniū auitæ religionis, ita vniuersos incendit, vt & ab hæretico eius oppidi domino templum impetrarint, & suis sumptibus aliquos, qui templo scholisq. præsent, aduocandos alendosq. suscepturint. Sexdecim dierum mora fuit, sed vtilitas longi tempo-

temporis. Dum autem Patris comes priuatis unumquemque colloquijs ad obeundam rite confessionem instituebat, Pater ipse patentibus semper auribus soluendis à peccatis animis operam dabat. Vix ad capiendum cibum, recitandasq. solennes horarum preces dabatur otium: cumq. plurimum Catholicis profuit, tum hereticorum cecitati permultum. quatuor & viginti cum Catholicis congregauit. Quamquam autem Dominus oppidi, vt diximus, à Catholicorum cœtu dissentiat, nostros tamen per humaniter & clementer accepit. tantumq. absuit, vt qua gererentur à nostris, minus probaret, vt Lutheri scholam grauiter accusaret, quæ sex totos ac viginti annos suo oppido vtilitatis nihil incommodi plurimum attulisset. Itaque spes est iniecta non leuis, fore vt aliquando, si primis extrema respondeant, ex his seminibus mira frugum existat vbertas. Alia in vrbe duo in Ecclesiam Catholicam recepti sunt, in his senex genere clarus, qui Confessionem Augustanam sextum & vigesimum profitebatur annum, satis acri iudicio vir, & mediocriter eruditus. Quare si quis eorum summam, quos hoc anno Deus ex hæresum tenebris ad lucem veritatis extraxit, ini-re velit; centum amplius & viginti reperiat. Pergat eius immensa bonitas, quos eadem premit cecitas, illustrare, vt euersa semel hæresi, vera vigeat vbique religio.

I A R O S L A V I I sex in Societate adolescentes, cum alij plures id flagitent, lecti sunt. Sane
O edu-

educantur ad pietatem, tum in ipsa litterarum tractatione, tum in Sodalitij disciplina permulti. Ex omnibus partibus Sodalium sese ardor ostendit, precipue in domandis coercendisq. corporibus, que sic plagis afficiunt, ut aliena. sacris Parasceue tenebris longum foris agmen ad eadem quamdã Beata Mariae semper Virginis instruxerunt, linteis induti tunicis, instructiq. flagellis; tanta Ciuitatis admiratione, ut ad spectaculum uniuersa concurreret. nox crebris facibus collucebat, eratq. prope miraculo infirma puerorum etas, multorum nobilitas, ornatus pompae, totius denique spectaculi insolentia. quare ne urbs vacua ciuibus in discrimen aliquod voceretur, regrediendũ. Pro consuli fuit. valuit ea res ad animorum commutationem plurimum, nec ad Societatis commendationem minus. Ob eunt sacramenta celeberrimis praesertim diebus frequentissimi: vt animis caelesti pane pascendis maxima saepe pars diurni temporis absumatur. Expiarunt totius antea uitae peccata quadringenti amplius & quadraginta, atque huic frequentiae sua responderet utilitas. Dederunt in Ecclesiam nomina ex haereticis duo & viginti. quinque autem & triginta circiter ex schismaticis. par praeterea Iudaeorum adolescentium priusquam Christum indueret, Christianis apud nos legibus sese imbuunt. & alius, quem haeretici baptizauerant inuitum, institutus item à nostris est, baptisimus, qui desiderabantur, expleti.

CLAVDIOPOLI aucta est & auditoribus, et Magistris Academia. frequentatur à Senatorum

rorum procerumq. filijs ac nobilitate præcipua. Do-
 ctiores adiecti sunt tum ad tradendam philosophiam
 urgente Rege per litteras, tum ad eas Theologiae
 quæstiones expediendas, quæ uel de officio incidunt,
 uel in controuersiam ac disceptationem, hæreticorū
 peruersitate, vocantur. Non tenet in Gymnasio po-
 sterior pietas: nam cum multi antea uel essent hæ-
 retici, uel nondum salutis aqua renati; nunc indu-
 stria studioq. bonorum, non modo sese omnes ad Chri-
 stum & Catholicos aggregant, sed ne recentissimi
 quidem permittuntur in sua diutius hæresi perma-
 nere: sic enim eos reliqui auditores aggrediuntur,
 partim hortando, partim rationibus euincendo; ut e-
 restigio Christianis sacris catholicaq. religioni se
 dedant. Et, quod longe admirabilius est, qui paulo
 ante ne Christum quidem norant, habebantq. pro
 Deo; nunc complures perfectæ sanctitatis amore, ut
 Societatem adipisci queant, omni ope studioq. con-
 tendunt. sex tantum in Domum probationis abdu-
 cti sunt: nam in reliquis qui id flagitant, dies & ma-
 turitas expectatur. Pontificium ac regium Semi-
 narium, de quo proximis litteris dictum est, ipsum
 quoque & numero & adibus dilatatur. ardent mi-
 rifica cupiditate propaganda religionis, suosq. è tot
 errorum tenebris euocandi. Domos quoque tenuio-
 rum auditorum, quam & contubernium Sanctæ
 Trinitatis appellant, usque eo creuit, ut contuber-
 nales aluerit octoginta. Ex ijs multi in varia loca
 dimissi, varijs quisque muneribus, Ecclesiæ profunt,
 regunt scholas, religionis elementa tradunt, & se
 O 2 quando

quando incidit eiusmodi tempus, Paræcia ab hæresis contagione defendunt. curant rite funera, cruce luminibusq. prælatis, modulatoq. carmine; ipsis etiam inspectantibus Arrianis, qui quidem fremunt, nec manus continent ab iniuria: sed Christi milites non modo æquo, sed libenti animo ferunt omnia. impetuntur non solum conuitijs ac maledictis, sed interdum etiam lapidibus, obscænisq. sputis, nec semel accidit, vt qui sacre crucis præferebat insignia, lapide prostratus & afflictus ad terram sit. Ex quibus rebus facile potest conijci, quales tandem ex hac officina virtutis, operæ prodeant. Contubernales duo, nec ij quidem de doctissimis, adiuncti comites Sacerdoti nostro, cum Turcarum fines obiret, ab eoq. missi ad erudiendos pagos quosdam, in fideq. firmandos; quattuor alios præterea pagos Hæreticorum ministris eiectis, vnâ cum vxoribus ac familijs ad Catholicos adiunxerunt. Ex his alter cum Societatis cupiditate flagraret, voti compos est factus: alter quò maiores sibi animos faciat ad res pro Christo gerendas, ornatus est Sacerdotio. Pater autem ille cum hoc anno multa eximia cum laude fecit, tum proximo, sexaginta pagos ad Ecclesiam dicitur adiunxisse.

IN SICVLIAM profectus est laico cum comite Pater quidam. ea autem ferme regio antitam religionem etiamnum retinet, in eaq. Sacerdos ille Iubilæum Summi Pontificis promulgauit, plurimisq. contentibus aures dedit. multos etiam reddidit in tuenda veritate constantes, Christianæ discipline

disciplina præcepta passim docuit, & in ciuitate, quam sæx omnis hæreticorum inuasit, Catholicorum, quæ supersunt, reliquias, Caluinista fremente; & sacramentorum administratione solatus est, & Liturgiæ sacrosancto mysterio. Pagi quoque nostri, quos passim Arriana labe infecerat, obeuntur, esse etiq. sunt iam ferme Catholici vniuersi. eademq. vtilitate finitimi nobilium pagi lustrantur. atque vtinam messis vbertati, operarum copia par esset: sed penuria cogit multos non sine dolore deserere. Frater quidam è nostris medicæ peritus artis, dum graui urgente necessitate suam quoque operam externis præbet, ex ijs centum & sexaginta, non minus animi, quàm corporis salutem attulit. ad Catholicos quadraginta conuertit, alios autem ad baptisimum: & ab alijs, ne Catholicæ veritati se opponerent, impetrauit.

POLOCENSE AC LVBLINENSE
Collegia.

POLOCII exstrui cæpta sunt scholæ, in eisq. imbui primis litteris pueritia, quam frequentissimã speramus fore, vbi, quæ ad Gymnasium pertinent, constituta sint omnia. Nobilitas pluris iam nos facit, libentiusq. suos mittit liberos informandos. quamquam auditorum non magna copia est: quiduis enim aliud parentum plerique curant, eum Schismatici Hæreticiue sint, quam vt doctrinarum

narum ornamentis, quibus ipsi carent proles abundet. Auxit Societatis existimationem dialogorum ac supplicationum celebritas, studiumq. publicæ caerimonie in solemnium Liturgiæ, tum sacrorum cinerum cultu, sita ut illi ipsi nostrarum derisores contemptoresq. religionum, ad earum nonnumquã aspectum permoueantur. Celebratur quotidie magis nõ à Catholicis modo, sed etiam à Schismaticis ades nostra, quam Rex cum bonis omnibus ac fortunis Ruthenis ademptam ad nos transtulit. qui quidem ipsi nunc demum sentiunt, quanto è re diuina sit magis, eam à Societate, quã à Poporum superstitione curari: cum & à ruinis instaurari videant, & quotidiana rituum sanctitate fieri augustiorem. Passim inter se & coram nostris fatentur, è nostrorum cõcionibus vberrimum se fructum capere, lucem se aspiciere clariorem, inflammari animum ad penitentiam, à vitijs auocari, & ad recte facta traduci: cum apud suos Popos nihil experiantur eiusmodi. triginta amplius ad Catholicos accesserunt, atque in his vidua nobilis, quæ non paucos ad eandem religionem suo exemplo moribusq. pertraxit. ea ne humanarum rerum procuratio à diuinis animum auocet, traditis suis genero bonis; quantum ad vsus vitæ sit satis tantum sibi ipsa reseruauit: domumq. sibi propter eadem nostram, vnde numquam abesse possit, exstruxit, precationi, ieiunijsq. continenter intenta. Populi pietas nihilo frequentia minor. tractat sacramenta solito crebrius: & quod mirum in ciuitate recens instaurata, & vbi schisma late vagatur, videri

deri debet; vniſ Paschatis ferijs, ſumpſerunt Eucha-
riſtia myſteria hominum fere duo millia . multiq;
item ſunt, qui peccatorum ſe vinculis eximant, ex
quo plurima quotidie ſalus animis.

L V B L I N I quoque in reparando Chriſti grege
Societatis cura deſudant. duos amplius & viginti,
qui in hæreſi contriuerunt ætates, ſacramento con-
feſſionis abſoluit, alioſq; complures ab Eccleſiæ com-
munionem ſeiunctos, ad eius imperium nutumq; con-
uertit. multi eius opera, ſtudio cæleſtium rerum in-
cenſi, Cænobiorum ſe legibus atque inſtitutis aſtrin-
gunt. nam qui ſe à vitiorum turpitudine ad frugem,
ab ira ad lenitatem reuocent, plures ſunt, quam vt
eorum duci ratio curioſe poſſit. Quamquam autem
per pauci in Collegio Lublinenſi verſantur, non ta-
men pagos finitimos negligunt. modo huc, modo il-
lud excurrunt, quò vel charitas impulit, vel neceſſi-
tas. expiati ſunt ab hæreſi peccatiſq; nonnulli: &
in eis acta ſimilia eorum, quæ geſta ſunt domi. Con-
ſeruatur ciuium in nos amor; & nouis ſemper offi-
cijs, quo nos numero locoq; ducant, oſtendunt. præ-
ter ampliſſimos hortos, & quas incolimus ædes, &
alia quedam huic tributa Collegio, viginti am-
plius florenorum millia triennijs ſpatio à varijs ſunt
accepta beneficijs. multa Senatus, multa priuati de-
derūt. ipſa quoque Polonia Regina, vt vbique apud
nos ſuam beneuolentiam teſtatam relinquat, cum ex
ſororis ſuæ legato (ea eſt Sueciæ Regina) non exigua
pecuniarum ſubſidia diuideret, ſuam quoque Branſ-
bergæ partem, ſuam Cracouia in Nouitiorum com-
modum

modum referuauit. Gratia nimirum Deo, qui spes solidiores affert, fore, vt qui hac exordiorum fundamenta iecit, largiatur etiam exitus quam similes.

RIGENSE, ET NIESVISIENSE
Collegia.

RIGAE assidua diuini verbi praedicatione non solum apud Polonos & ciues, sed etiam apud Germanos & Lotauos valde proficitur. Rytbeni amplius decem, haeretici duodeuiginti dedere manus. Fuit in his publicus sectae minister, qui & publice haeresim eiurauit, & parentem suum, qui ministri quoque munus obibat, induxit, vt à sacrilega Eucharistiae administratione se contineret, eamque ministrari pateretur à nostris. De Lotauorum & Paganorum in praedijs nostris concursu nihil attinet dicere, in quibus quidem sacramentorum & concionum pabulo sustentandis, ad morbum usque saepe nostri desudant. Nihil de Pontificij Iubilaei fructu commemorabimus: quae res vt plerisque visa est insolens, ita fuit omnibus salutaris. Ne omnia quidem pro animis suscepta itinera numerabimus, non minus frugifera quam laboriosa. Volmariae, quae futuri Episcopi sedes est (nondum enim Episcopum suum Liuania viderat) ea cernitur in incolis pietas, ea fiducia, vt si quid non modo hominibus obesse senserint, sed suis etiam iumentis; continuo ad Sacerdotes nostros medicinae causa consu-

confugiant. Nonnulli cum infici contagione pecus animaduertent, cadauera & exuias extincti pecoris afferebant, ut misericordiam captantes, pro viuo pecore preces elicerent: commeruitque eorum in Deum fiducia, ut aqua rite benedicta perniciem potata depelleret, & cadenti pecori subueniret. Quin ipsi quoque haeretici, quamquam palam ritus catholicos in honore non habent, clam tamen, ut multorum agrotationibus medeantur, eiusdem aquae causa ad nos mittunt. Itaque hoc quotidianum & solemne nostris est, ut aqua, sali, ac frugibus benedicant: & quod admirabilius est, deducuntur interdum ad mare Balticum, ut obnoxia veneficis retia sacris carminibus expient: interdumque fit, ut cum diu frustra in capiendis piscibus laborarint, subito ad Patris aduentum magnam vim piscium capiant. Ad retinendam autem hominum pietatem nulla à nostris praetermittitur caeremonia. decernuntur domi forisque supplicationes, in quibus ad uaria templa frequens populus coit. cumque huiuscemodi supplicationem in praedio nostro Sacerdos noster instituisset, & per sata supplicantium agmen ac pompa procederet, stomachari nobilis matrona cepit, seu propter agri sui vicinitatem, seu propter religionis dissimilitudinem; grauiusque suos rusticos accusauit, quod ad eam multitudinem sese aggregassent. sed mox sensit iracunda femina, quanti Catholicorum faciendi sint ritus: nam cum eius sata continentia sint nostris, de caelo tacta penitusque abrasa sunt illa.

cum hæc intacta atque illasa permanserint. Tam
 latos rei Catholica cursus non ferunt æquis oculis
 aduersarij, perstrepunt in suggestis, debacchantur in
 circulis, nihilq. non moliuntur, vt apud populum na-
 bis conslent inuidiam. multi hereticorum ministri
 inuehi pro concionibus in nos cœperunt, & seditio-
 num ac cœdium nos auctores dicere; vt necesse fue-
 rit propositis de religione quæstionibus, eorum au-
 daciam reddere segiorem. at præclari doctores mi-
 nis hisce perterriti, abnuere sine pudore certamen,
 negare sibi licere sua per decreta nobiscum congre-
 di, omni disputationis genere prohiberi, siue id stylo
 fiat, siue contentione verborum. Vbi hæc non pro-
 cedunt, dantur ad Senatum litteræ, vti sibi cura esse
 vellet non tam nostram contra petulantissimos ho-
 mines causam, quam publica communisq. rei. Obsti-
 tit aliquantulum eorum audacia Senatus, & ijs in-
 uisitissimis, Gregorianum etiam Calendarium admi-
 sit. quæ res mirum in modum hostiles iras acuit. illi
 scholarum indicem pro Gymnasti foribus affixum
 contumeliose reuellunt ac lacerant, in eiusq. locum
 alia schedarum probra præfigunt. sed, quod grauif-
 simum est, cum Minister quidam à Senatu seuerè mo-
 nitus esset, vt se à turbulentis concionibus contine-
 ret; is tantum abest, vt dicto audiens fuerit, vt pro-
 suggestu maiores turbas fecerit. exacuit in maledi-
 cta & contumelias nostri nominis intemperantem
 linguam, vt rabie accensus populus in eadem no-
 stram, nocte illa, quâ natalitia Saluatoris excipiunt,
 tum cum diuinis operabamur, irruerit, inconditisq.
 vocibus

rocibus ac clamoribus diuina cantica perturbavit, manus etiam in nostros iniecerit, lapidibus, pugnis, alapisq. multavit, omnia denique per summam religionis contumeliam polluerit ac violavit. cumq. recipiendi anhelitus causa, improbi sese è templo in cœmeteriū proximū contulissent, ostiorū exclusi claustris, ex ipso cœmeterio, Chori fenestras lapidū imbre concutiūt: vt de nostris sint vulnerati nonnulli. Diebus interpositis non ita multis, cū primū impetū vidissent irritū, alij alijs in locis mille amplius de nocte vt nostras ædes euerterent, conspirarunt, cū interim nostri ad placandū Deum sese toti conuertent. Sed placuit Deo per honestos viros incitata plebis impetum continere, tum cum machinas ad euertendas iam diffringendasq. Collegij fores admo- uerat. eodemq. tutore atque adiutore Deo, crescente postea in vrbe tumultu, graua sunt euitata pericula: vt crebris iam documentis appareat, quantæ sit ipsi Deo curæ nostrorum salus, quos toties ab improborum conatibus consilijsq. defendit. Tamen in tanta facinorosorū vbertate non desunt, qui sua nos pietate solentur. et, quod in miraculis est habendum, superant etiamnum virgines sacræ duæ è Cisterciensi familia, quæ sexaginta ipsis annis, quibus Lutherus hic viget, numquam à religione Catholica desciuerunt. earum altera centesimum, altera octogesimū excedit annū: ea vitæ sanctimonia ac pietate ambæ, vt de stas suæ familiæ ieiunijs in summa senectute nihil remittant; sacrificijs omnibus, quæ in ipsarum æde tria & quatuor interdum peraguntur, nixæ genibus

nibus semper adsint. cumq. proxime in grauissimo
 ciuium tumultu, rogarentur à nostris, vellent ne
 tātisper, dum pacatae res essent, in praedium quoddā,
 ne quid incommodi paterentur, abscedere; praecise
 negarunt, certa potius de vita, quam de cenobij di-
 sciplina discedere. grauissimum testimoniū veri-
 tatis, viuū & spirans adhuc in aduersarios, sed ef-
 frenata peccatorum licentia, & insana libertatis
 amor in tanto splendore lucis non sinit dispicere ve-
 ritatem.

CALISIENSE Collegium ab Archiepi-
 scopo Gnesnensi Regni Primato proximo anno insti-
 tutum publicas scholas aperuit, ad easq. ex hereti-
 corum disciplina multi conuolant. viget pietas, dum
 coluntur ingenia; & ad nostrarum meditationū exer-
 citationes viri nobiles admittuntur: quorum vnus
 vbi sensit, nihil in humanis firmum ac solidum esse,
 societate nobiscum inita, curas suas ad vera bona
 & aeterna conuertit. Hic quoque sacramento-
 rum creber est vsus: sensimq. frequentanda Eu-
 charistia, salutandaq. ter quotidie Dei Parentis con-
 suetudo longo interuallo reuocatur. Agitur & cū
 haeticis plurimo ipsorum bono; abductiq. sunt à pe-
 stifera secta duodecim tredecimue. ad eos sanandos
 praebentur nobis aditus non difficiles. ipsi se dant,
 & quid de familia nostra sentiant, declarant etiā hu-
 manitate nonnulla. Quo in genere Praefecti in arce
 Vicarius, quamuis numeretur haeticus, cum du-
 rior esset annona, mutuo nobis frumento subuenit
 nec passus est, quod mutuum dederat, sibi reddi. quae
 ex

ex re conijci licet, quemadmodum in nos animati Catholici sint, quando aduersarij ipsi se tales praebeant. Atque ut ceteros beneficos sileamus, sacrorum Antistes, is qui Collegium nobis condidit opibusq. firmavit; ut suam consuetudinem tueretur, cum Bibliothecam nostram multis libris locupletauit, tum multo nos aere donauit.

NIESVISIENSE Collegium, ut proximo anno demonstratum est, est illud quidem adhuc in initijs, sed tamen non sine suis frugibus ac prouentu. Nuper apertus est ludus, & auditores ventitant quadraginta. Confitentium autem domi forisq. celebritas satis magna. quo fit, ut cum à reliquis sceleribus multi desistant, tum ab heresi schismateq. non pauci. Ex his resipuere septemdecim. cogitur & multitudo puerilis ad Catechismum: in eoq. ut strenua, ita fructuosa collocatur opera. Nouogrodecum Comitij provincialibus Sacerdos est missus, qui non modo conciones apud haereticos et schismaticos habuit, sed cum ijs etiã praesens disputationis certamen. Varijs in aulis plurimas confessiones accepit, & ad Ecclesia obedientiam familias interdum integras nec obscuras è schismaticis Ruthenisq. conuertit. Senex claro loco natus, cum aqua intercute laboraret, post multos nostrorum labores ac contentiones, haerese tandem abiicit. is postea cum à peccatis animum confessione soluisset, corpus etiam tumoribus liberauit. Concessus est auctori ac fundatori Collegij, cum ad Regni Comitiam iter haberet, Sacerdos è nostris. cuius protectionis
singula-

singularis vtilitas, salus coniungi fuit, quæ à Catholicis ante seiuncta, suum postea imitata virum, ad Ecclesia nutum potestatemq. se contulit.

D E R P A T E N S E.

D E R P A T I varijs scholarũ ordinibus Academia distincta, auditorum quoque varietate et multitudine floret. celebratur à Polonis, Moſchis, Estonibus, atque Germanis, & in Germanis à Lutheranorum ciuium, & senatorum Derpatensium filijs, quos vniuersa Societas non tam litteris atque doctrinis, quam Catholicis moribus ac virtutibus expoliendos censet. adhibet ad id sodalitorium, vt consuevit, presidia: in quibus quotidie sentit, quantum ad optimam iuuentutis educationem insit ponderis ac momenti. vbi autem ab erudita iuuentute distissimus, primæ curæ ad reliquum genus hominum referuntur, curatur à nobis, vt proxime demonstratum est, non vnum tantum hominum genus. nam cum hic ea nationum, quam significauis, varietas sedem habeat, nulla Deo iuuante gens est, quæ nostrorum operã officiumq. desideret. Estones, qui ferme agricola sunt, & propria ac dissimili ceterarum lingua loquuntur, licet varijs subiecti sint dominis, nec ipsi semper Catholicis; tamen eo vsque in Catholica religione persistunt, vt catholicos Sacerdotes admirabili beneuolentia ac ueneratione prosequantur. hanc nimirum antiquam fidem asserunt, et præter ceteras adamandam. hi de longinquis sepe locis in equis

quadrigisq. veniunt, vt secum aliquem de nostris
 auehant, qui vel missa sacrificium apud se peragat,
 vel spectris obnoxias ades sacris ritibus expiet; uel
 denique quidquid ad victum adhibet, benedicat. Sed
 cum in omni loco promptam Societatis experiun-
 tur operam, tum in excipiendis sacro fonte pueru-
 lis: è quibus excepti sunt hoc anno mille circiter &
 ducenti, plurimisq. adhibita cerimonia, quas in eo-
 rum ante baptismis Sacerdotum incuria præterierat.
 Habent Estones in agris suis templa complura, loco-
 rum interuallis ualde disiuncta, quæ celestibus dita-
 ta muneribus, & summorum Pontificum indulgen-
 tijs, statis anni diebus maxima frequentia celebran-
 tur. huc illi nostros euocant, vt ad paratam iam mes-
 sem aduolent, & Christi condant in horreum. ita fit,
 vt Estonum tantum causa in uaria loca sepe sit ex-
 currendum. septuaginta hoc anno institute sunt pro-
 fectiones, non nostrorum minore, quam ipsorum Esto-
 num uoluptate. Affert peregrinandi cupiditatem
 cum minime dubia animorum utilitas, tum sincera
 hominum beneuolentia, quam in excipiendis maxi-
 me nostris, muniendisq. liberali uiatico præferunt:
 ut iam nostri quocumque ad Estones se conuertant,
 itineris subsidia non requirant. simul ac cognitum est
 ad ipsos Patrem aliquem accessisse, cepisseq. Chri-
 stiana legis explanare principia; confestim per inter-
 nuncium Pagorum uicinitas admonetur: ex usq.
 complures ad accipiendam salutarem doctrinam
 momento conuolant: & sicubi nocte noster ille con-
 sedit, prima ad eum luce conueniunt, ut uel sacrifi-
 cantem

tantem videat, vel aliquid de catechismo perdiscat.
 Atque hic Estorum ad nos concursus non minor
 est domi, quam foris. adeptus est concionator noster
 Estonica lingua usum, barbaræ illius quidem & pe-
 regrinæ, sed tamen ludibundus; & tam nullo tempo-
 re vel negotio, ut eam Lutherani negent sine magi-
 cis ab eo artibus potuisse perdisci: infestis quippe
 oculis tantam auditorum in ade nostra frequentiam
 Lutherani ciues aspiciunt, præsertim quod eadem
 concionis hora, suas alia in ade Minister conciones
 pestilentes habet. tribuunt & præstigij demonum
 pulsos è corporibus morbos, ut aquæ rite benedictæ
 vires, & areiq. agni, quibus illi pelluntur, infirmet.
 Sed fecit Cardinalis Radziuilus, ut deiecto de con-
 cionandi munere Lutheranis ministro, qui hæc in au-
 res multitudinis infundebat, hæreticorum ora com-
 pesceret. Sequuntur Poloni, qui huc post recuperatâ
 Livoniam ab eorum Rege Stephano commigrarunt.
 hi licet omnes Catholici pene sint, habeantq. Polonũ
 Parochum; quotidie tamen turmatim ad nos con-
 fluunt, vel sacramentorum causa, vel sacrificij. Sunt
 & Poloni milites, qui in finitimis resident arcibus,
 quorum animis easdem curationes Societas adme-
 uet. amant illi nostros & complectuntur officijs, fa-
 cileq. se patiuntur, si quando de salutis cursu desce-
 xerint, in viam reduci. itaque mira in multis exitit
 commutatio. Sed ne Moschi quidem negliguntur à
 nostris. Hi Græcum sequuntur schisma in religionis
 ratione: & ex his ad Latinorum communionem tra-
 ducti sunt octo, habitæq. in eorum suburbio non in-
 uiles

utiles conciones. Restat postremum genus hominū
 Germanorum, ex quibus sanam atque integram reli-
 gionē qui colant, per pauci sunt. sunt enim à Luthero
 plerique, et mutuo quodā impediti metu, à nostrorū
 consuetudine vsq. refugiunt. itaque vix vnus &
 alter à magistro discessit. sunt tamen qui conciona-
 tori nostro dent operam, interdumq. genibus nitan-
 tur in sacris. leniuntur Catholicorum rituum ob-
 seruatione non pauci, partim supplicationū pompa,
 partim pijs spectaculis delectati. Nec desunt here-
 tici, qui nostros euocent, vt vel parturientium peri-
 culis, cereis opulentur agnis, vel domicilia venefi-
 cius infesta perpurgent. Quin Lutheranus quidam
 Consul patrem adduxit in pradium, vt & suis in
 adibus recens exstructis sacrificaret, & baptismo
 lustraret infantes, diuināq. legis summam subiectis
 sibi populis explicaret. quod ipsum ab alijs nobili-
 bus Lutheranis est factum. Regius quoque Derpa-
 tensis Oeconomus, quamuis Catholicæ non assen-
 tiatur Ecclesiæ, mandat tamen vbique suis, omni vt
 humanitate nostros excipiant. ipse vero ad cultum
 domesticum ac sacrum non pauca contulit, & pro-
 viribus, ne quid de libertate nostra minueretur, pu-
 gnauit. Extremo fere anno non pauca ad diuini cul-
 tus propagationem sparsa sunt semina. constitutum
 est ex interpretibus Seminarium, quorum nostri
 vtantur opera ad explicationem doctrinæ christia-
 næ: iamq. in eo sunt, qui Lotauæ, Estonice, Rutheni-
 ce, Latine, Germane, Lituaniæ, Suetice, ac Polonice
 norint: qua linguarum tanta varietas è varijs fini-
 timisq.

timisq. nationibus, quæ huc conflunt, efficitur. Sunt
 & huius Collegij fundamenta iam iacta: acceptiq.
 ex ea, quæ quondam fuerat, arce, alijsq. bonis an-
 nui redditus florenorum fere bis mille. addita etiam
 sylua cadua, multis passuum millibus longe lateq.
 vasta: & attributa rusticorum familia centum cir-
 citer ac sexaginta, quod quidem in ædificium no-
 ui Collegij commodissime cedit. adiunctæ insuper
 ædes quædam, Cœnobio, quod iam nostrum est, con-
 tinentes. traditumq. cum area ambituq. domorum
 ingens & augustum Dei Matris templum. quod à
 magno Mosconia duce, qui decessit, fratri regis Da-
 nie, qui eius nepti nupserat, ad Lutheranam labem
 relictum, Deus nobis videlicet reseruauit. Sed Po-
 lonia regis liberalitas de familia nostra tam meriti,
 nequaquam satis ornari verbis & prædicari potest.
 is etiam vt quamprimum Societatis operas aduo-
 caret, vectigalis nomine elapsi iam anni, florenos
 mille quingentos, partim numerandos curauit, par-
 tim frugibus persoluendos. Itaque in ipso B. Ma-
 ria templo, eiusdemq. conceptæ Virginis ferijs, quo
 die in possessionem templi venimus, à votorum in-
 stauratione Collegij sunt ducta primordia. Vix di-
 ci potest, quam hæc rerum conuersio eos, qui præ-
 fectis arcis subijciebantur, delectauerit, malentes
 multis partibus Societati nostræ, quam regijs præ-
 vere præfectis. Itaque campanam, quam annis an-
 te triginta, hæreticorum Moscorumq. causa in ter-
 ram alte defoderant, effoderunt; vt alteri tem-
 plo, quod prædio nostro adiunctum est, vsui ef-
 fet.

set. alteram item alij annos etiam ante trigin-
ta sublatam è templo, demersam occultauerunt in
fluuio, certa spe nixi, aliquando fore, vt sedatis
diuturni belli tumultibus, religioni Catholica deser-
uiret. Atque hæc sunt Collegij Derpatensis ini-
tia, postremi in Europa præsidij ad orthodoxam
fidem vel retinendam vel propagandam. Nam
præter vicinum Suetia regnum, per amplâ nos at-
tingunt Moscorum prouincia. quâ commode ad
ipsam Moscam eius imperij Metropolim non lon-
gis itineribus adiri potest. ea autem cum inter
Europa Asiaq. fines sit interiecta, iter aperit no-
stris ad reliquos in Indiâ fratres. Nec vero Moschi,
qui extra Derpatum in suburbio mercaturam exer-
cent, à nostris abhorrent: quin ea est de Societate ap-
ud illos opinio, vt Germanos, qui hic versantur, hæ-
reticos; nos antiquæ fidei homines & religionis ap-
pellent. Id igitur restat vnum, vt complures
fratres in partem laboris veniant, & quæ tam
pulchre per reliquos huius vineæ cultores orsus
est Deus, sua angeant & propagent industria.

RESIDENTIA ALBAE IULIAE.
& Leopoliensis Missio.

IN Alba Iulia sede, si eos quoque, qui apud Prin-
cipem morantur, enumeres, vndecim omnino re-
perias. Hic autem primæ curæ sunt, vt is quem dixi
Princeps sic educetur, vt & Regis Polonici expe-
ctationi

Etationi respondeat, & inter tot haresum monstris
 insignis Catholicæ religionis defensor & propugna-
 tor euadat. in quo vno tantum putatur esse momen-
 ti, vt in ea viri boni sint spe, fore, vt quemadmodum
 ab vno iuvene Principe Catholica in ijs partibus est
 euerfa religio, ita ab hoc quamprimum Deo adiu-
 uante reuocetur. Gymnasii melior hoc anno iam
 forma est: classe quadripartita distinguitur: dua habē-
 tur in aula, reliqua in Ciuitate. Inſtituuntur vna
 cum Principe, procerum liberi ac Senatorum: cumq.
 Catholici iam sint omnes, nec parentum minas ma-
 gnopere reformident; magnus ad res gerendas cam-
 pus sese noſtris aperit. ratam hanc ſpem facit opta-
 tis euentis diuina benignitas, & inſtituta perſtat.
 certe ex iſſis concionibus, catholicorū paulatim nu-
 merus increbreſcit, hæreticiq. proceres mitigantur:
 vt de multis hoc confirmari iā poſſit, eos à nobis eſ-
 ſe, quamuis humano forſitan metu occultet fronte
 ſententiam. cumq. in comitijs de exigendis pellen-
 diſq. noſtris, aduerſarijs nonnullis vrgentibus, agere
 tur, non defuerūt vel ipſos inter hæreticos, qui cauſam
 noſtram publice ſuſciperent agerentq. Capta
 ſunt etiam res futuri Collegij regia liberalitate con-
 ſtitui: dataq. iam in id villula, ſyluæq. cum Ceno-
 bio, ſacraq. æde: & in ſcholarum fabricam certa
 quotannis pecunia.

LEOPOLIS, Ruſſia Metropolis præter Ca-
 tholicum Archiepiſcopum habet Episcopos duos,
 Armenorum vnum, Ruthenorum alterum. ſunt
 enim & ex incolis Armeni complures, ſed à Catho-
 lica

lica religione auersi. Hic igitur Archiepiscopus à P. N. Generali de collocando stabili aliquo Societatis domicilio cum contendisset, nec id in tanta nostrorum paucitate impetrare potuisset; duos tantum è nostris accepit: quorum tam strenua opera fuit, ut ad maiorem melioremq. pietatis cultum vniuersam permouerint ciuitatē. Exercitijs potissimum spiritualibus, et sacramentorum concionumq. frequentia, collaboratum pro animis est. Catechesis etiam inducta, doctiq. publice Sacerdotes & Clerus expe diendi rationem, quæ ad conscientias & officium hominum pertinent, sed tanta vinea, si verum querimus, plus desiderat operarum. Quod si in hoc celeberrimo regni totius emporio, quò ex Armenia, Scythia, Valachia, Moldauia, alijsq. disjunctissimis regionibus multitudo concurrat, aliquas aliquando sedes Societas locet; videre iam videmur, quanta animarum futura sit seges: cuius iam rei non lenia cernuntur initia. Excitauit Deus matronam viduā, pietate atque opibus æque diuitem, quæ commode vrbis loco ad ædificium area coempta, domicilium suis nobis sumptibus exstruit, cui si aliorum quoque accedat benignitas diuinitus excitata, confecta Deo ducere res erit.

RESIDENTIA VARADINENSIS

in Pannonia, & Zeplacensis Missio.

VARADINVM missi sunt duo. est autem hæc Pannonia ciuitas satis frequens, se-

P 3 Etarum

Etarum varietate referta: abundat enim hereticis Turcisq. compluribus, ex quibus utrisque non contemnenda facta sunt lucra. Catholicis autem qui vix duo millia censentur, consimilis utilitas est allata, praesertim pestilentia saepeq. prementente. Sed rem suam Deus, prodigiorum quoque promouet insolentia. curantur agrorum corpora Sacramentis & curationibus animorum, cereisq. agnis terrores demonum & spectra fugantur. Verum qui Catholicorum numerum auget, is quoque haeretica nequitia ministros, ne suis zizanij's spem sementis extinguant, de medio tollit. obiit enim impius ille minister, qui in hanc ciuitatem Caluini pestem primus inuexit. Hunc dicitur aliquando vir consuluisse Catholicus, anceps & nutabundus in fide; exactoq. iureiurando, multis precibus obsecrasse, sibi ut aperte diceret, in tanta sectarum ac religionum varietate, quam tandem optimam ac verissimam existimaret: coactusq. iureiurando minister, ita dixisse, Ad aeternam salutem consequendam tua fides est melior, ad carnem fouendam, mea. indicauit vellet nollet deuotum illud aeternis ignibus caput, ex quo tandem fonte haeresis fluat; nec quemquam à Catholica religione desciscere, nisi qui Christi crucem oderit, carnem adamet.

ZEP LACVM vrbs est finitima Turcis, & vt alia multa, haeticis Catholicisq. permixta. huc etiam nostri venere subsidio. nam cum pestilentia ciuitas laboraret, à qua mortales omnes abhorrent

horrent, sacerdos è nostris studio alienæ salutis incensus, ex ijs ipsis, quos pestilens morbus inuaserat, centum ac triginta expiauit. lustrauit etiam baptismate quattuordecim, & pagos vicinos oberrans, nihil quod è re diuina videretur, omisit. Sed quoniam hic de nostris, regionis sermonem natus est nemo, ex alumnis disciplina nostra præsidia linguæ petuntur. Ex ijs quidam catechismi beneficio pagos quinque & viginti; alius quindecim in religione catholica sustentauit. Duo alij à P. Prouinciali è pontificio regioq. seminario missi, pagos item octo tanta cum laude atque utilitate lustrarunt, vt non modo laborantes in fide firmarint, sed etiam non paucos ab ipsa hæresum contagione retraxerint. Pater concionum fructus excipiendis confessionibus colligebat; scilicet non exiguos, præsertim metu mortis iniecto à pestilentia peracerba atque inusitata: cuius vitandæ causa reperti sunt, qui summis in arboribus nidos sibi animum more construerent: quorum tamen plerosque vel atra lues, vel inedia ipsa consumpsit. itaque qui salutem animi diligebant, certatim concurrebant ad nos, vt catholica in Ecclesia extremum vel spiritum sibi liceret effundere.

CRACOVIENSIS PROFESSORUM,
& Probationis Domus.

CRACOVIÆ Societati duæ sunt sedes, quarum altera Nouitiorum est, nuper instituta; cuius rei causa proximis huius anni comitijs delata sunt ædes Parochi, templumq. sancti Matthie, opera auctoritateq. Thomæ Plazæ, qui non modo, ut Cracouiam Societas acciretur, auctor magnopere fuit, sed etiam suas ædes nostris, cum egerent hospitio, patere semper voluit. ad alendos vero Nouitios pientissima Castellana Cechouiensis, quæ huius fortunatas domus stabiliendas fundandasq. suscepit, duo contulit prædia. hæc aliquot annis ante perpetuos redditus Cracouienti Societati decreuerat: sed cum maleuolorum sermonibus rem differret, nuper nostrum ingressa templum, & sacrorum cultum admirata, celebritatemq. religiosi conuentus, ad id quod iam pridem cogitauerat, animum retulit. Euocato igitur moderatore domus, statim testamenti tabulas conficit, & bona quædam, nullis adiectis conditionibus vel oneribus, Societati legat: ex quibus annui floreni (is est nūmus denariorum fere noue) capiuntur circiter octingenti. ita breui hac Nouitiorum migratio fiet. Multum autem nobis profuit ad colligendam hominum gratiam sacrorum diligens procuratio: nec minus ad excitandum ad similem imitationem reliquum clerum. Nam & ædes maxima cernitur iam splendidior, & vna omnium vox est, Iesuita.

Iesuitarum aduentu diuinum cultum quodammodo restitutum. ceteri quoque ordines studio æmulationis incensi se reuocant ad industriam, nec patiuntur sua squallere templa, cum nostra niteant.

Altera, quæ ad S. Barbara sedes est, aliena se misericordia opibusq. sustentat, nullo suo reditu ac prouentu. sex sacerdotes alit, qui animorum commodis salutiq. prospiciant. Habentur Dominicis diebus quaternæ singulis conciones plurimo conuentu: patriq. studio ad sacramenta concurritur. Reconciliati sunt Ecclesiæ Catholica vnus & septuaginta, quâquam haberi singulorum non potuit ratio: constat enim ab alijs alios, qui subsidio nobis venerunt, ad sanitatem esse traductos. dederunt se nobis principes viri duo, quorum cum atate consenuerat heresis: vt miraculo prope fuerit eorum in gratiam reditus cum Ecclesiâ. Erat quidam Calvinistarum signifer & minister, quocum Sacerdos noster quam occultissime, ne quid emanaret, agebat; flexitq. pertinationem hominis constans pater, & qui fuerat magister erroris, factus est repente discipulus veritatis. heresi remisso nuncio, eam ipsam publice in æde maxima, totiusq. ciuitatis oculis reuocauit. quæ res non sine solempni carimonia apparatûq. transacta est. habuit Sacerdos noster de heresum fonte sermonem, vt opportunas huic morbo medicinas afferret: cuius ita probata concio est, vt vel ipsis aduersarijs, quibus hic abundamus, admirationi fuerit. Huius palinodia vt religionis hostes perterruit, ita Catholicos subleuauit. erat enim vir grauis non

ætate

etate modo, quippe sexagenarius, sed etiam litteris
 & doctrina annos triginta publicum ministrum ege-
 rat, veneratq. paulo ante Cracoviã, euocatus à suis,
 ut in ægri ministri locum munusq. succederet. nec mul-
 tis ante diebus concionem habuerat apud suos, qua se-
 re tota in eorum fictos et simulatos mores grauius est
 inuestus. quare cum mox in hæreticorum oculis, & in
 clarissima ciuitatis luce eam ipsam, quam docebat, hære-
 sim eiurauit; vix dici potest, quam hoc vno facto im-
 proborum synagoga cõciderit. Non minus illustris fuit
 alterius reditus ad Ecclesiam, qui ipse inter hæreticos
 familiam ducebat, & nouam doctrinam eudebat. spargebat
 hic longe lateq. virus pestilentis doctrinae, et quod ue-
 nenata lingua non poterat, pernicioso calamo aspira-
 bat. disseminabat per Transyluaniam Arrium, & Dia-
 goram, ut iam ante fecerat in Polonia, & suo aduen-
 tu contaminabat omnia. sed ne latius pestis illa ma-
 naret, rex de religionis incolumitate sollicitus, con-
 quiri iussit hominem, & in custodiam tradi. quod ille
 cum presensisset, sine cunctatione profugit. postea
 diuina oborta luce se ipse collegit, litterasq. ad Re-
 ctorem Claudiopolitanum & Viennensem dedit. in
 quibus erat, certum sibi esse, ad Ecclesiam redire;
 comperisse se denique in tot sectarum varietate ac
 multitudine, aut religionem esse nullam, aut vnam
 veram esse Romanam. Cum igitur Cracoviã ad nos
 venisset, & suum nobis consilium ac voluntatem
 exposuisset; quamquam nostri eius constantiam nequa-
 quam satis fidebant, ueriti ne metu potius aliquo re-
 siuisceret, quam ueritatis amore; tamen non com-
 mittendum putarunt, ut quæ sanitatis significationem
 daret,

daret, ei panitētia locus ac medicina deesset. itaque domi nostrae receptus, sensim eò deductus est, ut, quod uix fieri posse videbatur, in omnium Academicorum corona, & in maxima uulgi frequentia, omnes haereses eiuravit; editaq. ex instituta formula religionis catholicae professione, reuocationem illam suo chirographo consignatam testatamq. uoluerit. subsecuta de inanissimo haesum cultu sectarūq. deliramentis est concio, in qua de Caluini schola uir nobilis cū ad se redire cepisset, & in dubiū egregij magistrī dogmata reuocare, dubitationes suas cū concionatore nostro. cōmunicauit. quae quoniā facile eximi potuerunt (nihil enim contra uim ueritatis ualet) spes est, ad eandē breui religionē eū quoq. uenturū. Institutiū porrò Cracouiae est Misericordiae nomine sodalitiū, cui et ex clero & ex ciuitate uiri graues dederenomē. hi crebro tractāt diuina mysteria, stipem in cōmune cōferūt ad eos potissimū subleuādos, quos à quæredo uictu uel morbus retrahit, uel uerecundia. nec tamen ceterorū solitudo deseritur. multos, quos alienū æs in tenebras abdidit, dato pretio soluēdos curāt. familias etiā quasdā ad summā redactas inopiā statis elemosynis alūt: et ut charitatem cum christiana humilitate cōiungāt, ad templorū ualuas æs corrogāt, multaq. eiusmodi ad meditationē pietatis excogitāt. ita fit, ut exēplo sint ciuibus uniuersis et societatis nomē, quod hic erat inuisū, iā sit in honore. Altera etiā Dei Matris nomine constituta sodalitas est, presertim ex Academicis: quæ ne suis quidē factibus uacua est: nā & Theologiæ ex ea doctores & alij duo ad probationis domum prodierunt.

MISSIO

M I S S I O S V E T I C A .

ETSI Lutheranam post haresim Suetica natio
 varijs sectarum pestibus afflictata, vix maio-
 rem spem aliquam futura salutis attulerat; ea tamē
 postquam optima illa Regina, de cuius virtute iam
 scripsimus, vnicum in regno illo Catholici nominis
 propugnaculum, morte sublata est, effecta se ipsa de-
 terior, ita furere in nos cœpit, vt propius factum sit
 nihil, quàm vt tot amorum seges, tantiq. agricola-
 rum labores funditus interierint. Nam præcipua
 regni pestis hereticorum ministri, vnà cum sui simi-
 libus, præclaram se nactos occasionem rati extermi-
 nandi nostros, delendæq. memoriæ catholici generis,
 nihil non tentarunt, vt improbissimi sui voti compo-
 tes fierent. incitare igitur in nos vulgus, odia multi-
 tudinis inflammare, quærere procerum, qui nobis
 obesse possent, opportunitatem & gratiã: eosq. per
 numina, per patriam, per sectam obtestari suam, sua
 ne causæ deessent, consulerent otio publicæq. rei, &
 cum communi, cum priuata salutè seruirent. tum
 demum dicere aduenisse tempus, cum peregrina re-
 ligiones eijciendæ, retinendæ patriæ forent. adire
 cum proceribus regem, flagitare vt Romanenses, ac
 Iesuitas potissimum regni finibus exturbaret. Sed
 cum Rex nequaquam inuidorum ac maleuolorum
 voces audiendas putaret, filiusq. Princeps sese ma-
 gna vi pro Catholicis interponeret, eam moderatio-
 nem adhibuit, vt in gratiam importunissimorum sup-
 plicum

plium, reliquis in Poloniam dimissis, Sacerdotem
è nostris vnum postulationi filij pietatiq. concede-
ret. tulerunt id aduersarij tum quidem animis non
iniquis, sed procedente die cum sacerdotem illum
non male suam apud Principem collocare operam
animaducenterent, aliosq. sibi adiungere, qui sua ipso-
rum lingua conciones publicas adornarent; veriti
ne is longius, quam sua ferret voluntas, progrede-
retur; miseri vehementius angere & maiora quadam
in nos moliri. Perbelle autem accidit, vt secundas
nuptias Rex appararet: ad quas cum ex toto regno
frequens vndique concursus fieret, & nemo non, vt
solet, exporrigeret inter epulas frontem; multa de
nobis libere vltro citroque iactata sunt: nullus ta-
men publicus tumultus extitit, priusquam à nostris
Quadragesima est inchoata. Quo tempore cum sese
Princeps à communi conuictu cætuq. disiunge-
ret, & Ecclesiæ Catholicæ leges ritusq. seruaret,
erupit iterum in nos temulentorum hominum auda-
cia: & nos ipsos figere maledictis instituunt, terrere
minis, patronorum querere contra nos gratiam, re-
gina aures recens sponsæ onerare mendacijs, ad re-
gemq. dirigere, vt è suo regno primo quoque tem-
pore nos extruderet. suscepit suorum causam omni
studio ac contentione Regina, & vt facilem muniret
sibi ad impetrandum viam, venit in mentem hoc
vnum à rege dotis nomine postulare, vt si publi-
cam incolumitatem & otium amet, Papæ declama-
tores, regniq. vniuersi perturbatores abigat. Rex
cum se offensum iudicasset, amota Regina, rem agi-
tare

zare cum suis, & quid tandem tanto cum apparatu peteret, sciscitari. inuehūtur illi subito in religionis nouæ cultores, quo nostros nomine non obscure carpebant, accusare & proditæ fidei ministrum quemdam, Stocholmiensem Parochum, qui paulo ante à Iesuitis abductus, audacter inter suos de rebus Catholicis loqueretur. hunc ad Iudicium, hunc ad pœnam deposcunt. Rex ut aliquem seditionis exitum inueniret, & ira percitos animos mitigaret, iubet eis hominem obijci, in quem suo arbitratu animaduertent. hunc illi in suam traditum potestatem Stocholmio euocant, & miris modis exagitant. in hunc æque summi atque infimi petulantè insultant. luditur à ministris, & ut in ipsorum verba iuret, ad aras vsque pertrahitur. quod ille cum constantissime recusaret, & nefarias illorum religiones execraretur ac ritus, plagis oneratur atque conuictis: cogiturq. vestes, quibus suis in templis uti solent, induere, easdemq. iniectas per vim rursus detrahunt, summo dedecore atque ignominia. tum laruatus Antistes pulsat scapulas baculo, & in custodiam abripi iubet: quò dum rapitur, ab ipsa quoque plebe, qua cateruatim ruebat, misere conscissus est: ut miraculo prope fuerit, non eum furentis multitudinis impetu obrutum esse. Hoc ita male multato, ea crudelitate nondum saturi, in alium quemdam Catholicum irruūt, & in hospitio nihilo clementius tractant. alios vero Catholicos, quos reperiunt, vel eadem feritate diuexant, vel in carcerem tradunt. hos minis, illos ter-

vent

vent iniurijs: principemq. virum nostris partibus
 vehementer addictum, suo munere & loco mouent.
 nec multum absuit, quin suam in nos nondum sa-
 riatam crudelitatem expromerent. non enim de-
 erant, qui in nos quoque minas intenderent, sicas
 vibrarent, voce terrerent. ac licet nihil in Sacer-
 dotem nostrum metu Principis ausi sint, is tamen
 ex catholicorum iniurijs ac calamitatibus, quibus
 mederi non poterat, omnium maxime torquebatur.
 erāt enim per regias nuptias sublata iudicia, mu-
 tum erat forū, infirma Principis auxilia, cui ne adi-
 tus quidem patebat ad patrem. quocirca præcipuus
 quidam minister, qui & à suis Archiepiscopus no-
 minatur, celerrime Stocholmiam aduolans, in spem
 venerat euertendæ funditus rei catholicæ, & vero
 propius factum est nihil, quam vt scelerata consilia
 funestum exitum sortirentur. sic enim ministri furo-
 re incitata plebs est, vt toto foro volitaret ferro ac
 contis instructa. Rex tantam hominum insolentiam
 diutius non ferens, durissime eo accepto ministro,
 compressaq. aliquantulum hæreticorum turba,
 mittit illico ad nostros, vt quieto solutoq. sint
 animo. eximiq. iubet Stocholmiensem Paro-
 chum è custodia, & improborum acta rescindi.
 Sed ne Deus quidem passus est diutius tantam im-
 probitatem inultam atque impunitam abire. a-
 lios alijs calamitatibus & malis affecit. quos-
 dam fulmine, alios repentina immissa morte prostra-
 uit. nonnullos aquarum vis, quosdam mor-
 bus pestilens interemit: atque in his regias quasdam
 ancill. et

ancillas Reginaq. fratrem & sororem. Stocholmia sulphure pluit, aliaq. sunt animaduersa prodigia, maiorum fortasse cladum malorumq. prænuncia. sentiet aliquando hæreticorum obstinata peruersitas, quamquam in hominum sceleribus Deus conuiuet interdum; non tamen indormire; debitaq. pœnas in suum tempus maleficis reseruare. Princeps in tanta hæreticorum nequitia, antiquam tamē pietatem obtinet, quotidieq. magis animum in religione confirmat. quin sorori quoque Stimulos admo-uet: vt quæ leuitate quadam à veritate deflexit, eā si possit, ad penitentiam facti reducat. nihil autem est quod Deo duce desperet. Missus ad eum concionator est, qui Germane nouit, cui frequens dat operam auditor. nec ei propediem Sueci deerunt: est enim ad instituendum Sueticum Seminarium exposita iam pecunia, quam proxima Regina legauerat. Itaque in Polonia breui nos confidimus habituros, vnde ad eam inuandam tuendamq. nationem, auxiliorum opportunitas peti possit.

MISSIO AD AVLAM REGIAM.

SED cum è varijs nostrorum itineribus, tum è Sacerdotis nostri missione ad aulam Regiam, multa ad animos profecta sunt commoda. Cum enim sapientissimus Poloniæ Rex nouem annis ante in Prussiam venisset, vt Gedenenses defectionem meditantés, ferro armisq. in officio contineret, id quod breui Deo duce admirabili industria ac virtu-
te

te perfecit. Palatinus Sendomiriensis Mariaburgensi arci praefectus, ut regis pietati, quem concionibus teneri latinis animaduverterat, gratificaretur, aliquem eiusmodi concionatorem a nostris impetrauit. qui missus una cum comite Mariaburgum, non modo propter ingentem vim procerum, virorumque nobilium, sed etiam propter regias copias contra Gedanenses paratas, in spem venit uberis frugis. cum regi se probasset, auctor praefectus fuit palatino Podoliae, ut primo Moscoviticae expeditionis anno, (is fuit seculi huius septuagesimus nonus) concionatorem illum Polonicae concionis gratia haberet in castris: erat enim tum regi a concionibus singulari prudentia ac doctrina vir, Stanislaus Socolonius: quem postea domesticis vel negotiis, vel valetudine impeditum cum dimisisset, discedere a nostro, quem iam gustauerat, non est passus. Eo igitur domi militiaeque quintum iam annum usus est, & hunc perpetuo apud se habuit. & quamquam pater, ut ab aula dimitteretur, non semel egit, non quod operam suam meritissimo regi non libenter impenderet, sed quod vita illa minime consentanea Societatis rationibus videretur; tamen cum eo rex carere non posset, negaretque fore, ut quisquam hunc sibi oculum (sic enim patrem appellabat) eriperet, non repugnandum regiae voluntati fuit, nec tristitia causa praebenda nostri ordinis amantissimo: praesertim ubi exploratissimum esset, tam honestam modestamque aulam non modo disciplinae patris nihil officere, verum etiam spe afferre utilitatis

& fructus. Ac si præcipua dumtaxat aliqua, quæ in
 eius Ecclesiæ rem superioribus perfecta sunt annis,
 ad memoriam reuocemus; erit quod auctori honorû
 omnium maxime gratulemur; quo illa duce atque
 adiutore sunt gesta. Profuit enim assiduitas concio-
 num, non modo in castris multitudini militari, sed
 in vrbe etiam, cum ceteris ciuibus, tum hereticis.
 habebat sacerdos hic conciones persæpe binas, polo-
 nicas ad populum, latinas ad regem: est enim rex
 Hungarus, & ob id magis in latino, quam in poloni-
 co sermone versatus: quamquam confluentium ad
 se procerum gratia, qui latine non satis norunt, polo-
 nicas etiam stans temporibus audiebat. Ex aula
 multus quidem extitit fructus, sed nihil ad eum, qui
 ex ipsa multitudine captus est: cum enim hic præ-
 ter catholicos, heretici, schismatici, iudæiq. versen-
 tur; vnicuique generi ita cõsultitur, vt in ijs iuuandis
 nullum commodum negligatur. Et vt ordiar à Iu-
 dæis; Grodnæ in eorum synagoga, pater exclusis pue-
 ris feminisq. ipsorû tamen permisso atque concessu,
 verba fecit: instituitq. ad eorum pellendas tenebras,
 frangendamq. perfidiam, frequentes tum publice, tum
 priuatim disputationes. cuius labores ne inanes es-
 set temereq. suscepti, sua quoque Deus addidit auxilia.
 & surdorum aures ad veritatem, quam doceban-
 tur, aperuit. agnouerunt Messiam adolescentes Iu-
 dæi quatuor: feminæq. duæ ad Christû iam adductæ,
 in proposito confirmatæ sunt. His par Tartarorum
 accessit: cum sint Tartari Christiana religionis ho-
 stes non minus capitales, quam Iudæi. Quod ad
 here-

hereticos & schismaticos attinet, centum amplius schisma, aut hæresim reliquerunt: restitutiq. sunt Ecclesiæ hoc tantū anno septem & quadraginta, præter eos, qui repudiato schismate, ad eiusdem fidei cōmunionem societatemq. redierunt. Matrona nobilis vigesimum & eo amplius annū addicta Luthero, cum patris nonnumquam concionibus interesset, etsi in sententia illa quidem peruicaci obstinatione perstabat; acrioribus tamen conscientia stimulis agitata, statuit de orthodoxa religione inquirere diligentius: non tamen ad eā animum prius adiecit, quam disputantem cum sua sectæ ministris patrem ipsum aspexit. euocatus est Grodnam minister hereticus, cum eoq. acris est suscepta contentio; ceptaq. vtrunque cum sacrarū litterarū auctoritate, tum rationum momentis veritas agitari. sed cum ministrum non eruditissimum pater premeret, exclamat ille, imparatum se venisse Grodnam, & inscitia confessione excusationis latebras querit. facit potestatem pater, vt in diem tertium sese comparet: & quod fidentius audaciusq. congregiatur, suam illi fidem astringit, nullum se preparationis laborem suscepturum. ad diem dictam reditur ad pugnam, & pro opibus certatur vtrunque. sed cum noster ille perfringeret aduersarium, & Euangelij verbis aperte refelleret; is superbissima elatus inscitia, vociferatur, eum qui offerebatur ex sacris litteris locum, dignum esse, qui d. sacris ipsis voluminibus eradere-
tur. hic in risū soluti, qui aderant, ea præsertim matrona, quā dixi, cum homine doctrinæ genus fun-

ditus aspernantur. matrona vero ipsa postridie iniie-
seratam eiurans haresim, Sacerdoti nostro peccata
confessa est. hanc filia annos nata quattuordecim,
quæ numquam, rite animum expiauerat, imitata
mox est. sed matris ad Ecclesiam reditus, quanta
letitia Grodnam, aulamq. compleuerit, dici vix po-
test: tum quia in haresi animum iam obfirmauerat;
tum quia natura donis erat instructior, & hereticis
cognitionibus plenior. à quibus illa cum vexare-
tur propter eius ad nos discessum, fecit Deus, vt eã
breui ex huius vitæ molestijs atque erumnis ere-
ptã, in æternæ felicitatis portum sinũq. transferret.

Dux quidam genere ac virtute clarus, cum ad Ca-
tholicos schismatico inuito patre transisset, idemq.
fecisset vxor inuita matre; solatij subsidijq. causa
Sacerdotem hunc nostrum accersit, qui cum per-
missu regis Grodna Zditouiam tridui ferme itinere
excursisset, aulæ quidem ducis gratus admodum
fuit; at coniugis matris ita non acceptus, vt eum in
præcipua aulæ suæ parte concionari passa non sit; sed
locum alium angustiore exercenda ducis filiiq.
pietati permiserit. pater nihil ea re commotus, apud
ducem ducisq. familiam semel atque iterũ verba
fecit: cuius cum perhonorifica mentio coram matre
coniugis facta esset, libuit ipsi quoque, concionanti
non auidissimas aures dare: potestatemq. concionæ
fecit in ampliore sua aulæ. dies tunc erat sacrosan-
ctæ Christi Passiõne nobilitatus, cuius ex meditatio-
ne fructus cum vberius explicaretur à patre, atten-
debat illa ad id animum diligenter; sed cum reliqua
concione

concione eos pater, quibus Christi mors inutilis foret, enumeraret, in eūq. numerum referret illos, qui cum Galatis sese ab Ecclesiæ Societate distingerēt, Christumq. in seipsis quodāmodo in crucem agerēt; offensa ueritate mulier, è media repente concione in interius se cubiculum proripit. pater ne femina stomachus à multitudine animaduerti posset, sinem dicendi fecit, mulieremq. solam paulo post conuenit, & sua ita oratione leniuit; ut & ab ea postea non semel, & ea iubente, ab eius sit Popis ac Sacerdotibus auditus. pater cum tempus dimitteret nullum muliebri consulendi saluti, Deus eam sic emolliuit, ut ad extremum non obscuram suæ sanitatis spem dederit: quam facile à Deo ipso filix probitas extorquebit. hac enim ut palam Catholicam ueritatem profiteatur, paucis diebus sacra confessione animi maculas sapius eluit: & Bacchanalibus cum toto gynaceo ad Eucharistiæ communionem prodit, noluitq. cum matre ritibus interesse Ruthenicis. cumq. aqua sacra nonnumquā populū Popus aspergeret, ea ut quantum schisma detestaretur, ostenderet, ex aula, matre inspectante profugit. Mariti autem par omnino pietas, qui multa à suo ipso parente graua atque indigna perpessus, in sententia tamen persistit, & à recta religione ne latum quidem unguem discessit. Cracouia pater cum uersaretur, cognouissetq. nobilem uirginem parente Anabaptista natam, baptismi cupiditate flagrare, nondum enim per salutare aquas duodenesimum iam agens annum, renata erat; obsequendum eius studio

ac voluntati putauit . sed quoniam propter propin-
quos virginis, qui à Catholicorum institutis abhor-
rent, differenda res videbatur, illa mora impatiens
surgit è sella, & Catholicis aliquot inspectantibus,
ad Patris genua prouoluta, porrectisq. in precem
manibus, Per Deum, inquit, te Sacerdos oro, vt mei
miseratio te capiat, & sine mora baptizes . tum de-
tracto sero bracteaq. de vertice, ad baptismum se
ipsa composuit. quo impulsus pater ardore, veritas,
ne sese malorum auctor diabolus interponeret, &
hæreticis incitatis, rem totam euerteret; baptismum
virgini contulit . acuit ea res initio paternas iras,
sed postea vi diuina mutatus, baptismum filia equo
animo ferre cœpit, eamq. destitit insectari . Alia fe-
mina cum sathana, qui ei se per visum offerebat,
partim donis atque promissis, partim terroribus ac
minis inducta, sanctissimam Trinitatem abiurasset, se
seq. sathana ipsi, dato etiam chirographo, tradidisset;
singulari Dei misericordia ad pœnitentiæ lacri-
mas se conuertit, ingemiscente ac fremente diabolo,
tanta subito amissa præda. Mulier alia Caluini imbu-
ta doctrinis, & ab incubo turpiter agitata, vbi se-
rio suam exuere turpitudinem cœpit, & præterita
apud Patrem accusare peccata, tum demum obsec-
num illum demonem à suo corpore vitæq. compe-
scuit. dum autem ad pedes Sacerdotis abiecta, sua
mulier peccata pandebat, matrona quadam in tem-
plum ingressa, vt ab eodem patre consilium cape-
ret, videre sibi visa dicitur ingens quoddam &
enorme caput, ipsius capiti Sacerdotis affictum:
terrata

terrata autem, ex his qui aderant, quæsiuisse, quis tandem consentientibus operã daret? responsumq. est, presbyterum Iesuitam. quod cum secum ipsa mulier obstupescens perpenderet, sensisse fraudem demonis; voluisse uaserrimum hostem suis præstigijs consequi, ut mentem illam, quam de peccatorum confessione femina suscepisset, abijceret, at illa ut hostiles conatus eluderet, eo id studio fecisse maiore. Valuit et ad stimulandos hæreticos, præter Sacerdotis nostri uocem, prodigiorum interdum uis. Iuuenis quidam in Podlachia oppido cum feria sexta carnibus uesceretur, nec ab hospitibus monitus respiceret; hospita, ut est seminarum ad imprecandum prompta natura, ad belluonem aliquando conuersa, Vtinam, inquit, vel Diabolũ uores: habuitq. subitũ euentum mala precatio. carniũ vorator à Diabolo captus est obsideri: cumq. ad patrem delata res esset, adhibitaq. de more preces & exorcismi; seruire malus demon in Sacerdotem cepit, furere in eos, qui aderant, iuuenemq. illum miserandum in modum excruciare, donec interclusis faucibus enecauit. fuit hæc res iuueni quidem ipsi luctuosa, etsi eum æquitatis diuinæ pœna ad sanitatem iam ante traduxerat; sed imperati ab Ecclesia ieiunij contemptoribus, quos inopinatus casus perterruit, salutaris. Cereæ quoque Agni cœlestis imagines, religionis Catholicæ quanta sit vis, non obscure hæreticos admonent. Narrauit pueri mater, cum quintum iam annum filium comitialis morbus uergeret, suspensio de ceruicibus agno, plane esse cura-

tum. Alijs autem, cum eodem morbi genere tenerentur, constat, idem agni presidium leuacioni ac saluti fuisse: vt aduersarij iam pluris facere Catholicos ritus carimoniaq. cogantur. Iam uero in rem Catholicorum quacūque administrare Societas solet, ea ab hoc vno sacerdote varijs locis temporibusq. sunt gesta. multas flagitiorum causas ademit, multa peccata correxit, complures è meretricio questu mulieres ad penitentiam frugemq. traduxit: et quæ spem nullam frugis videbantur asferre, eijciendas curauit è castris, vel etiam ex aula: quam hac labe contaminari rex integerrimus, toties olim dissimulata non patitur. Porro in bellis contra Moscum gestis, quibus bis cum rege, semel cum exercitu duce pater interfuit, alia quoque cum animorum utilitate sunt facta. Omnia Ecclesiæ mysteria, id quod ei per eos licuit, qui potestatem facere poterant, administrauit. Aegrotis ac saucijs, consilio opera auxilioq. tam in humanis, quam in diuinis, vna cum ijs, quos ex Societate habebat adiunctos, præstio fuit. Iacebant in tentorio quodam è varijs sectis atque nationibus saucijs circiter quadraginta, quibus omnibus is semper aderat, & ad quærendas animi medicinas, (nam corpora regij chirurgi sedulo ipsi curabant) singulos excitabat: nec paucos ex eo tentorio ad sacramenta perduxit. Obijciebat se militi cuidam diabolus, eiq. laqueum, vt sese interimeret, porrigebat. sed hanc prædam pater extorsit, militemq. celestibus munitum præsidijs è demonis subtraxit insidijs. alijs qui in suis rebus asperis turpissimam

pissimam cogitabant diabolo deditioem, pari opi-
 tulatus est cura. Magus, qui suis præstigijs ingens
 sibi pepererat nomē, eius explicatis fraudibus, ha-
 beri captus est minor. is sine suis sumptibus dabat
 amicis epulum sane quam instructissimum, in eiusq.
 mensam dapes inferebantur cum varietate & co-
 pia, tum conditione præstantes; vnde tamen, sciri
 nõ poterat: vix enim eius in hospitio focus ardebat,
 nec escarum pro eo aliquid aliquis in aula parabat.
 effigies repente multas tum viuorum, tum mortuo-
 rü mirabiliter proferebat, explicabat hominü cogi-
 tationes, suisq. vt dixi, præstigijs magnā sibi vbique
 gratiā famamq. collegerat. pater oblata occasione
 cõsutare magicas artes aggressus, multos de fraude
 deduxit; hominēq. ignobilē reddidit, ne si ei fides à
 simplicibus haberetur, multorü salus uocaretur in
 dubiū. cõciones & Polonicas, & latinas sub tēto-
 rijs, interdū etiam in apertis cāpis habebat: præter
 has etiā alias vel hostilē ante conflictū, vel post vi-
 ctoriam. quāquam et rex studio diuini honoris ac-
 census, facē ipse ceteris præferebat ad omne pieta-
 tis genus. militares prohibebat rapinas, curā sedulā
 gerebat agrorum, sexta feriæ ieiuniū, vt Polonorū
 consuetudo fert, sancte ac religiose seruabat: & vt
 diuina beneficentiæ memor, agēdis pro victoriā gra-
 tijs ita erat intentus, vt psallere cum reliquo canen-
 tū choro publice nõ puderet. nec uero vbi victoriā
 ex hoste deportasset, quicquam habebat antiquius,
 aut aliud magis cogitabat, quā vt nouis nos Colle-
 gijs ac sedibus augetet. Atque hæc ex castris aulaq.
 præcipua.

PRO-

PROVINCIA
AVSTRIA.

HABET Austria de nostris decem
circiter, ac ducentos. Vienna quin-
quaginta. Praga quinque & qua-
draginta: quamquam hic postea nu-
merus, alijs alio dimissis, nō medio-
criter est imminutus; vt etiam Olomucij, vbi quā-
quam vnus initio & quadraginta degebant, postea
ad duodetriginta numerus redijt. Gracij fuere tres
& quinquaginta. Bruna quattuor circiter & trigin-
ta. Obierunt septem. In Societate cooptati mini-
mum ad viginti.

OLOMVCENSE ET CRAECEN-
se Collegia.

OLOMVCII caluit solito magis hoc anno,
seu presentis pestilentiae formidine, qua saepe
nec opinantes aggreditur, seu promerenda Iubilaei
caussa, quod nouus Pastor toti Christiano orbi propo-
suit, studium ac consuetudo sacramentorum. Itaque
vbi Romana sedis auctoritas despecta iacebat, ibi
cerni licuit paschalibus ferijs strata ante Sacerdo-
tum pedes tria amplius hominum millia. & cetera

è corruptis hæresi regionibus eius rei causa domi-
 nica quaque luce complures, maluntq. more Prouin-
 cia à suis dominis graues sibi multas imponi, quam
 vt ab hereticis sacramenta suscipiant. Eiurarunt hæ-
 resim partim remotis arbitris, partim adhibitis co-
 ram testibus, plus minus quadraginta: sed sexcenti
 amplius, quorum aut vacillabat religio, aut errori-
 bus obscurata iacebat, tum in sententia confirmati,
 tum ad puram sanamq. doctrinam vocati sunt. Mu-
 lieres etiam quæ se palam in meretricia vita collo-
 cauerant, quæq. domũ suam omnium libidini patefe-
 cerant, nostrorum industria se formarunt ad vere-
 cundiam. Plurimiq. mutuis irritati odijs ex inimi-
 citijs se receperunt in gratiam. ac denique alijs in
 rebus animorum saluti commodisq. seruitum. Socie-
 tate autem recepti sunt quatuor. Nec tamen cum
 ciuibus datur opera, obeunda vicinitatis consuetu-
 do deseritur. Mulier in vicinis locis diuturno impli-
 cita morbo, cum Catholicum Sacerdotem, cuius co-
 piam habere non poterat, confessionis causa requi-
 reret, cognito nostri Sacerdotis aduentu, mittit illi-
 co qui patrem roget, vt ad sese diuertat. gerit pa-
 ter mulieri morem, & præbet operam consentienti:
 pauloq. post omnibus soluta vinculis in calum per-
 uolat.

EADEM GRÆCII in quærenda ani-
 morum utilitate sedulitas. Lutherani aliquot ad Ec-
 clesia Catholica auctoritatem se contulerunt. erat
 in his quidam, qui à Cænobij disciplina in hæresim
 lapsus, acer sua secta concionator euaserat. is vxo-
 rem

rem habebat et liberos: sed postquam cum Deo ad lucem, quam fugerat, reuocauit, relicta coniuge liberisq. præter unum marem, Gracium cum filio venit, ubi diu multumq. probatus, magna sua constantia documenta præbuit. nunc facta à Summo Pontifice potestate, paræcie cuidam præest tanta cum laude studioq. ut qui ad animarum perniciem & fraudem incumberebat, ad earum nunc salutem & defensionem suas artes cogitationesq. cõuertat. Hic quoque in egenos collecta stips est, et iracundie hominũ obuiam itum. Ceterum satis ex sententia diuina res agitur. Archiducis benignitas quotidie magis in nos elucet: nam ut ijs populis, qui sibi parent, varijs implicatis erroribus subueniret, cum iam antea Societatis Collegium instituisset, postea nequaquam ea liberalitate contentus, maiora quedam aggressus est. publicum Gymnasium, id quod diu in animo fuerat, adiunctis ad superiores redditus alijs, bis mille aureis excitauit, in eamq. rem iussit nobis libros de canobij cuiusdam bibliotheca suppeditari. Fecit etiam, ut cum iam inde à primo ortu Collegij, communis nobis esset urbano cum parochio templi usus, non sine magno vtriusque partis incommodo, et nos molestia leuaret. potestatemq. à Summo Pontifice impetrauit, sibi ut liceret in aliud templum iura omnia curialia cum Parochio ipso transferre. ita Societas multis soluta difficultatibus, commodissime suo templo iam utitur. Sed tam lætis rerum nostrarum euentibus mæret videlicet aduersarij, nec occultare mærorem possunt; dũ de noua academia nescio quid odoratis

odorati, strepere pro suggestis incipiunt. quicquid ab Archiduce, vel ab eius consiliarijs publice fit, id nostrorum suasu impulsuq. fieri dicunt: ut nuper, cum ciues quidam, qui contra principis edictum ad hereticorum synagogas acceſſerant, pœnas dedissent; ij in nos confestim conclamarunt: cumq. supremus inter eos pastor, quod eiusdem mandata principis contempſisset, ex eius ditionis finibus exulasset, id quoque in nostra consilia improbissime retulerunt: nimirum ut nos ipsos in odium & inuidiam apud populum vocent. sed Deo nixos parum videlicet eorum sermo nos mouet; multo minus inuidia, quam Catholicorum beneuolentia compensat. placare certe conabimur Deum, ut cœcos aliquando respiciat, nec ruere ad mortem sinat tam præcipiti lapsu.

COLLEGIUM VIENNENSE,
& Pragenſe.

VIENNÆ quantum nostri possunt, tantum animis custodiendis inuigilat: quod ut commodius agant, non desinit Dominus nostrum numerum augere. auxit fratribus quindecim. nec minora ex hereticis lucra dedit: quorum iam centum & sexaginta catholica assentiuntur Ecclesie. his licet annu merare non paucos, qui cum in tanta sacrorum turba nunc catholici, nunc heretici viderentur, non modo vitæ cōsuetudine, sed etiã sacra cōmunionis vsu, velut uarijs iactati fluctibus, tandē ad solidā fidei petra adhererūt. Gymnasiū quod et multa et clara nobilitabat inuētus, pestilentiã iterū cōtagione disiectū est

est. et si enim grandior retinetur aetas; tenera tamen in suas domos ex magistratus decreto remittitur. sed ex utroque auditorum genere partim pestilentiae metu, partim magistrorum inopia, alios aliò necesse est commigrare. Nostros autem sceleris hisce temporibus usque eò diuina prouidentia protexit, ut in multis saepe periculis sine periculo videantur fuisse. nam & ijs, quos scelerata lues occupabat, oportuit adesse non raro, & in conuictorum atque alumnorum contubernio perdifficile fuit, tot adolescentes ab eo malo, quod bis terue in eorum quasi visceribus haeserat, vacuos liberosq. seruare. nec tamen vel ex nostris, vel ex ea iuuentute desideratus est quispiam. Cum morbus vires intenderet, placuit nostris, ne Catholicis sua deesset opera, è Patribus duos legere, eosq. habitatione à reliquis segregare, ut cù necessitas vel charitas suaderet, istis pestilentia hominibus prestò essent. id quod ab illis magna tum humanitate, tum ciuitatis approbatione factum est. Sed non ijs tantum, qui agris erant corporibus, sed ijs etiam, quorù animi laborabant, opportunis medicamentis occursum est. effectumq. ut qui penas debebant legibus, candentes forcipes, & grauissima quaeque supplicia aequo animo fortiq. perferrent. Inter hos quidam triginta & amplius caedibus infamis, quiq. grauidarum ventres dissecuerat, obtruncatisq. euulsorum foetuum palmulis, eorum etiam corda vorarat; atroci sententia damnatus, magna doloris & contriti animi significatione acerbissimum horribileq. supplicium subiit.

Non

Non minor in tuendis proximis oppidis cura fuit. In oppido Nikelsburgensi, quod cum reliquis pagis nostrorum laboribus ad Catholicam religionem paucis annis ante se retulit, plurima est excepta confessio; hereticiq. triginta ab errore & interitu liberati. Actum etiam de erigendo in vicino monte sacello, ut & profani ritus, quos vitiosa consuetudo inuexerat, melioribus religionibus corrigantur; & fit denique locus aliquis, quò supplicationis & concionis causa populus coeat. Excurrit etiam in Morauiam Sacerdos quidam, illustris viri precibus euocatus: cuius profectio munus extitit, ut non modo eius loci Princeps cum coniuge & filia, sed tota etiam familia è capitibus sexaginta, sacris confessionis Eucharistiæq. mysterijs animos expiarint. Hic cum Sacerdos ille grauitè agrotaret, eæ charitatis ac beneuolentiæ significatione, à tota nobilitate, ac familia, quæ ad leuationem facerent, suppeditata sunt, ut in suorum complexu fratrum Sacerdos ille sibi viuere videretur.

PRAGÆ quoque ad sanandos hereticos, nostrorum labor industriaq. dirigitur. ac si ij, quorum nulla habita ratio est, excipiantur, septem & triginta resipuisse reperientur: in quibus nonnulli quadragesimum & quinquagesimum iam annum in suis tenebris cæci iacebant. Multis præterea viris grauissimis meditandi ratio commentandiq. diuina magno cum fructu tradita est. & quod in his Boemicis partibus inauditum est, matrona nobilissima ita sese ad nostras meditationes exercuit, ut

repu-

repudiatis secundis nuptiis, viduitatem consecrauerit Deo. Ne egri quidem nostrorum requirunt officia, quorum vni, cum ita ager esset, ut eius salui medici diffiderent; morbis animi sacramentorum medicina curatis, nulla interposita mora, corporis quoque curatus est morbus. Rei litterariae prosperum item est cursus. frequentat academiam auditorum nobilitas & multitudo, augeturque eius quotidie existimatio, non modo afficiendis perhonorifico Magistrum gradu permultis, sed etiam comediarum spectaculis, actionibusque praeclaris: ad easque regni proceres saepe concurrunt. Affert etiam Gymnasio decus conuictorum domus, quae ut contubernaliū numero, ita genere floret, alitque centum amplius adulescentes. Quae uero domus alendis tenuiorum discipulis instituta est, ea quoque alumnos continet plusquam centum. ita à scholis nostris numquam suus decor abesse potest.

DOMVS PROBATIONIS
Brunensis.

SUPERIORIS anni ruinas, quas ediderat pestilentia, uidetur hoc anno Deus uoluisse sarcire: magna est enim in hac domo fratrum accessio facta, quorum studia tota sunt in uirtute desixa, sed numerum nullum indicant, quae ad nos perlatæ sunt litterae. Nouitio cuidam generis nobilitate claro, cum à Germaniæ principe post exactos aliquot eius tyrocinijs menses, honor in Ecclesia quidam, unde satis amplum

Amplum vectigal quotannis capitur, deferretur; is omnia constanter reiecit; significavitq. Principi illi, se iam missos fecisse honores & vitæ commoda, gratiusq. sibi fore, si eam liberalitatem in Societatem pauperesq. conuerteret.

Alium quoque rei familiaris administrum, virū illum quidem multæ prudentiæ, sed simplicis tamen ingenij, eò sua virtus & sui ipsius despicientia prouexit, vt cum in sacrificio Missæ inusitato quodam mentis ardore sese effunderet coram Deo, puerum IESVM in Eucharistiæ Sacramento suis ipsis oculis sine vlla dubitatione perspexerit. sed nihil attinget singulorum commemorare virtutes: tantum rogandus est Deus, vt consimiles det exitus his principijs. Venio ad reliquos, quibus secundum suam salutem, proximorum quoque salus animiq. creduntur. hi nihil prætermittunt, quod ad reparandas tuendasq. animas pertinere videtur. Sanata sunt vitia per multa, prohibita cades, finis odijs impositus, hæreses ex obstinatis discussæ pectoribus, mulierū, quæ sua corpora in questum contulerant, pudori consultum, multorum denique animis sacramentorum administratione subuentum. Eadem fere in vicina loca constiterunt officia. concessit Nikelsburgum par Sacerdotum, quorum alter quadraginta penitentes excepit, qui exactæ vitæ maculas ignominiasq. confiterentur. Vir quidam primarius, cum non satis ex virtute atque officio vitam degeret, admonitus graui morbo, ne vt corporis, sic animi salutem in discrimen vocaret; ad obeundum supremum diem, nostro-

rum adiutus ope, comparare se cœpit. ergo actam ad id tempus ætatem in mentem renocat, Sacerdotiq. quicquid apud Deum offenderat, dolenter explicat. cum autem ingrauesceret morbus, salutare vincticum postulauit, & mox etiam, quod in his locis perrarum est, Vnctionis vltima sacramentum: semperq. nostros adesse voluit, qui se contra diaboli fraudes suis sermonibus confirmarent. ita pio mortis genere minus laudabilem vitam, id quod raro accidit, terminauit.

Sed dum in peragrada vicinitate, multorum animi ab interitu vindicantur, ostendit communis hominum hostis, quantas nobiscum gerat iras: qui vt à præclaris nos deterreat incœptis, suos in nos satellites commouere non desinit. Octo passuum millibus ab vrbe Bruna hæreticus quidam, è nostris vnum insequutus est pugione, eo furore atque amentia, vt nisi vir bonus sese interponeret, & hasta quadam furentis ictus exciperet, confecta res esset. sed ad eum conuersus hæreticus, Nil mihi, inquit, tecum est litium. cū his pessimis Iesuitis tota res est, qui omnes nostros conatus, ex quo huc penetrarunt, eludunt. Alius vero in nostris suburbanis hortulis, bombardam in alterum de nostris obuenterat, vt eum sine dubitatione discerperet: tanto flagrant odio nominis nostri, improbi religionis hostes. uerumtamen spes impunitatis tantam alat insolentiam, coercentes quosdam per magistratum P. Rector curauit. Est autem illud sane mirabile, quod cum ita suos in nos ministros diabolus incitet, nihil vt in

nostrum ordinem non excogitent, cum ceteris par-
cant; ea tamen sit ubique Societatis existimatio, ut
si quis vel à dæmone putetur obsessus, vel amentia
morboq. correptus, quod non raro accidit; ad nos
potissimum concurratur: nec temere: ex ijs
enim nonnulli alijs atque alijs præsijs
sani atque incolumes, qui agri im-
becillesq. venerant, re-
cesserunt.

PROVINCIA
GERMANIAE SUPERIORIS.

DVCENTI & vndeuginti de no-
stris in Germania superiore versan-
tur. Ingolstadij duo & quinq-
uaginta. Vnus & triginta Dilingæ.
Sex & viginti Monachij. Quinde-
cim Augustæ. Oeniponti quatuor,
& viginti. Tredecim Halæ. Lucernæ sexdecim.
Friburgi quindecim. Septem & viginti Landsp-
ergæ. Mortui sunt tres. Quattuordecim aggregati.

INGOLSTADIENSE COLLE-
gium, & Dilinganum.

INGOLSTADII Societas nostra pulchras
ex hæreticis prædas egit. Christo reddidit quin-
quaginta: & ad conseruandam integritatem Carbo-
licæ Religionis, Catechismi explanationem instituit:
quò se conferunt cum suis auditoribus ludi magistri
non pauci. Quod attinet ad domesticas res, additæ
sunt scholæ duæ, vrgente clarissimo Principe, deq.
nobis optime merito, Mathematicorum & Diale-
ctices. Alumnis vero suis Bauariæ Dux, ceterisq. cõ-
tubernalibus pro eximia eius in omnes liberalitate,
elegans

elegans in primis, & amplum contubernium exstruxit. praesunt ei iuventuti de nostris quatuor: & ut esset unde ei prospicere Societas posset, totidem eam fratribus Deus auxit.

NE DILINGAE quidem susceptis pro animarum salute vigilijs sua merces ac fructus defuit. Ab haeresi quinque & viginti sunt absoluti: cooptatiq. in Societatem quinque, cum alij tamen ad alios quotidie disciplinarum ordines dimittantur. Attributum est hoc anno Dilingano Collegio propter opportunitatem publicae Academiae, Seminarium pontificium id quod à Gregorio paulo ante institutum, mox à Sixto Quinto perhumaniter est confirmatum: assignatiq. annui redditus ad aureos mille ducentos. admissiq. hucusque tres, quorum vnus theologiae, reliqui philosophiae dant operam. caue- rat enim certis litteris Gregorius XIII. ne qui cooptarentur alumni, nisi rhetorica, ac dialectica didicissent: ut quam primum reliquis exculti doctrinis in Christi vineam, suam operam laboremq. conferrent. ab his speranda sunt omnia, non minus quam à cetera, quam instituimus, iuuentute. Sane qui se suosq. animos tutandos Dei Matri in sodalitate dederunt, ij, quò magis progrediuntur aetate, eò clariora dant inditia virtutis. Quid enim voluntarias, quas à sese exigunt pœnas? quid verberum disciplinam? quid cilicinas vestes enumerem? inuentus est, qui se nudo corpore peruolutaret in niue: & qui hebdomadas totas omni se potionem fraudaret: & qui ad amplificandum voluntariae verberationis ardorem, in-

flicta vulnera acrisale conspergeret. Quidam nixi genibus, passisq. non sine dolore lacertis, rosaria integra percurrerunt. Alij sacculis denso lapillo refertis, ne suaviter molliterq. cubarent, nocturnis tēporibus incubarunt. Fuerunt & qui dies complures agris in fatore iacētibus ministrarent. deditq. interdū Dominus sodalium precibus, vt ab agris corporibus morbos abigerent. Aeger quidam cum sodalium pietati plurimum tribueret, ab eis summe contendit, vt prosua ad Deum incolumitate preces funderent. placuit obsequi studiosē roganti: & decantatis ad Beatam semper Virginē Litanis, repente liberatus est aeger.

Retinent nostri vetus institutum solandi iuuantid. quacumque possunt ope, in nosocomijs aegrotos, & quod magnae admirationi ciuibus fuit, captum est ad eos etiam adiri, quos à ceterorum hominum cœtu Elephantiasis longe segregat, neglectis tantisper vitę periculis, dum deserta illa animæ, vel sacramentorum præsidio, vel orationis solatio confirmantur.

In vicinis pagis plurima ad sacramenta multitudo cōfluxit, in usq. gesta permulta nihilo minora, quam domi. Erat muliercula quædam hominum opinione virgo, re tamen ipsa detestabile scortum; quæ à dæmone suas mentis aberrationes ac raptus habebat, quò facilius & turpitudinem suam notis sanctitatis occuleret, & singularis sanctimonie famam rumoremq. colligeret. putabatur ei esse cum Gabriele Angelo magnus usus, ab eoq. sacram Eucharistiam frequenter accipere. nec externi mo-

res ab opinione, quam sibi comparauerat, abhorrebant. habebat in honore sacros Ecclesie ritus, multumq. eius decretis ac dogmatibus tribuebat: de Societate vero nostra mirum quam honorifice loqueretur, quid multa? fictis simulatisq. moribus in fraudem vulgus induxerat; vt de ea apud se habenda, viri etiam inter se graues honestiq. certarent. nostri in re plena periculi, sustinere se ab omni assensu, negare, temere esse credendum, notas sepe demonis fuisse praestigias, notas artes, quibus femininarum genus elusit: praesertim quod mulieris incubili hostiae identidem apparebant, quas sibi porrigi dicebat ab Angelo. Laborandum vehementer fuit, vt optima nobilisque familia, apud quam illa degebat, de sententia desisteret. adduci domestici illi non poterant, vt crederent, demonis eas esse captiones: tantum feminae tribuebant. testabatur materfamilias, se vsu atque experimento cognosse, fieri illa diuinitus, hostiasq. quas ab Angelo datas diximus, a se in arca conditas asseruari; ex ijsq. splendorem emicare nonnumquam, testem diuinitatis, mutariq. hostiarum habitum ac colorem; quae humanitus accidere nullo modo possent: sed quamquam extorqueri sibi hunc errorem domestici non ferebant, vicit tamen perseuerantia nostrorum, vt & superiora omnia detestarentur, & veneficam illam e suis adibus pellerent. Ingressa materfamilias Sacellum, vbi ea maleficia latebant, hostias, quas condiderat, promit, praesente Sacerdote nostro: nec eas amplius candidas reperit,

Et lucentes, sed potius atras & purulentas, instar fluentium cataplasmatum. has abreptas in ignem conijcit. atque hoc modo familia illa, fœdissima superstitione, ceteri vero apertissima fraude liberati sunt. qua detecta nequitia, deprehensa est mulier quæ se vulgo castissimam venditabat, impurissimum fuisse scortum: ut vel hoc vno satis intelligi queat, quam non ex visis prodigijsq. ponderada sit virtus.

Destinati sunt duo de nostris ad Præpositum Eluacensem, qui & Eluanga, & aliarum arcium, pagorumq. dominus est. quibus in locis multa eius rogatu, more institutoq. nostro sunt acta. Tres ad Ecclesiam Catholicam, plurimi ad pœnitentiam redierunt: cumq. ea esset Eluanga consuetudo, ut nisi qui ad Eucharistiam censerentur idonei, peccata non confiterentur; ereptus est ex oppidanis hic error, ostensumq. confessionis lege neminẽ excipi, nisi quos ætatis imbecillitas excipit. Contra vero Extreme unctionis Sacramentum, cuius iam nullus erat usus, reuocatum. Catechismi etiam tradendi ratio præscripta: persuasumq. Principi, ut in eius Ecclesiæ rem, in eo quod diximus Seminario, adolescentes aliquot alat.

COLLEGIUM MONACHIENSE.
& Augustanum.

MONACHIENSIS Collegij res eo fere sunt loci. Ab hæresi absoluti sunt vnus & viginti. Cuius trigesimum iam annum obstinatus in hæresi.

hæresi, cum à primarijs quibusdam viris ad Ecclesia reditum vocaretur, surdas omnibus præbebat aures, dum ad eas vnum de nostris admisit, cuius denique opera hæresim Deo adiuuante repudiavit. Alius de Societate Sacerdos, dum animarum causam sedulus agit, vna eademq. opera alterius ciuis & animum curavit & corpus. uocabatur huius ciuis salus in dubium, et iam sensibus penè omnibus loquēdiq. vsu destituebatur, cum Sacerdos noster accitus diuidendis valetudinario nummis, certisq. votis rite nuncupandis, monet esse Deum ante placandum. obtemperatur patris monitis atque consilijs, & ægro vox statim redit. confitetur peccata, caelestiq. pastu se refouet, & habere melius continuo incipit; & postridie stupētibus omnibus sanus de cubili surrexit.

Scholas frequentant auditores supra quingentos. habentq. eorum sodalitia processus suos, ex quibus ad Societatem adscriptus est vnus. Nec desunt hominum studia ad amplificationem rerum nostrarum prompta & parata. Auxit enim Princeps Guilielmus, vt vetera sua in nos merita recentibus officijs cumularet, vestigal instituti Collegij, in eamq. rem prædium quoddam adiecit, vnde floreni capiuntur annui fere trecenti.

AUGUSTAE ad euellendas hæreses cura omnis, studiumq. confertur. Duo & quadraginta repudiatis erroribus Ecclesiam Catholicam agnouerunt. quorum multi atate iam decrepita non longe aberant à sepulchro. Quidam etiam multis annis exagitatus à Damone, cum multa Lutheranus
minister

minister in eo liberando frustra tentasset, à Sacerdote nostro liberatus est, & ad Catholicos aggregatus. Sed aduersus hominum hostem pro animis corporibusq. non semel pugnandum fuit. multis enim sui interimendi viam tortuosus serpens ostedit. Cuiusdam lintea exuto interula, vt ea collum obstringeret, imperauit. Alijs restes certis in locis, vnde se suspenderent, disposuerat. Nonnullis, ut se in aquas mergerent, vnde numquam emergerent, persuaserat. quibus tamen insidijs obuiam à nostris itum celeriter est. Quotidie autem frementibus aduersarijs, in diuinis obeundis capiendisq. mysterijs celebritas augetur: pupugitq. eos vehementer proximum Iubilæum, cum pœnitentium ea turba fuit, vt ingressiam in spem rei Catholicæ recuperandæ videremur.

Schola trecentis & eo amplius adolescentibus floruerunt, sed alios aliò distulit pestilentia: vt enim insolens, sic acerrima fuit. terruit eo vsque ciuitatē, vt pleraque familiæ aut vrbe cederent, aut pedem ex adibus non efferrent. speramus ea abeunte, celebritatem pristinam redituram.

OENIPONTANVM, HALENSE,
& Lucernense.

OENIPONTI nouem Deus hæreticis re-
ctum atque expeditum salutis iter ostendit.
& quò maior ad veritatem vel tuendam, vel com-
prehendendam aditus patefiat, conueniunt Archi-
ducis

ducis iussu ad explanationem catechismi cum suis auditoribus ludimagistri. baptizatiq. sunt catechumeni duo. fidei iam imbuti mysterijs. confitentiu autē ita in hoc, vt in *HALENSI* Collegio eadē quæ solet & frequentia, et vtilitas fuit. mulierem aiunt, cui nocturnus dæmon ob initum cum ea fædus specie ornatusq. sponsi sese ostenderat, varijs modis exagitata esse, tantumq. non ex hominum oculis ad inferos asportata: sed cum semel atque iterum patri nostro peccata confessâ esset, tum demum dæmonem conquiesse.

LVCERNÆ Sacerdos quidam dum ad Societatis consuetudinem in rerum diuinarum exercitatione versatur, Societatem ipsam, vbi & perpetuo viueret & moretur, elegit. Qui sacramenta in eade nostra percipiunt, eorum magnus est numerus, maior quoque futurus, nisi templi excluderetur angustijs. Luerunt veteres & nouissimas rite culpas fere trecenti. ea vero est quorundam pietas in tractatione sacramentorum, vt inuentus sit, qui totum sepe quadriduum, quo se ad ea diligentius compararet, sine cibo traduceret. Alijs autem & suam Deus presentiam mirabiliter declarauit. Virgo quædam cum esset in angore, vt eam Christus viso aliquo solaretur, sua ei dicitur vulnera, quæ sibi hominum charitas inflixisset, exhibuisse, docuisseq. latere in ijs & ipsius peccata virginis, & quæ sua causa tolerasset aduersa. Sed ne illud quidem ad declarandam quorundam in Deum fiduciam prætermittendū est. erat matrisfamilias vnica filia, sed multis onerata morbis.

morbis. hernia, & paralyfi laborabat, accefferatq; faeda suppuratio: quos morbos eximere conati medici, cum periculum suae artis frustra fecissent, mulier fiducia plena ad animam suae medicum, qui ei erat à Confessionibus, Sacerdotem nostrum adit. pater, quoniam ad sanandam filiam vires humanae defecerant, orandum monet esse Deum, ut pro sua ipse clementia tot malis medicinam faciat. mater dicto audiens pro filiae incolumitate in suburbano sacello Dei Matris, prodigijs miraculisq; claro vota suscipit. vix ea emiserat vota, cum illico filiae ramices emendantur. uouet iterum, ac tertio varijs in templis, varijsq; temporibus, & reliquos etiam filiae morbos eadem facilitate remouet. Mulier alia, cui vim procreandi natura negarat, cum multum nostrorum sacrificijs precibusq; tribueret, adhibitis quas implorauerat, precibus, praeter consuetudinem praegnans effecta, optatos liberos procreauit.

EVERTITVR & Lucerna paulatim haeresis, ab eaq; sunt auersi triginta. est in his concionatoris haeretici filius, cui mors paterna saluti fuit. Habebat parens ad populum concionem, dumq; pestilentia semen toto grege diffundit, aequissimo Dei iudicio repentina morte corripitur, & in ipso suggestu tota inspectante corona, animam edidit. deterritus filius, consulere suis ipse rationibus cepit, & ne in manus Dei uiuentis incideret, haeresi religionem, veritatem mendacio praetulit.

FRIBVRGENSE COLLEGIVM,
& Domus Probationis Landspergensis.

FRIBVRCI discipulis pestilentia metu alijs
 alio dilapsis. ipse quoque schola, quae paulo an-
 te floruerant, deflorescunt: nō carent tamen assidue
 auditoribus; venustisq. dramatis allicitur. Ciuitas,
 spectaculorum in primis cupida. quare Senatus &
 Doctorum & iuuentutis alacritate permotus, nouū
 nobis magnificumq. gymnasium adificandum susce-
 pit. nec sibi desunt ceteri Senatores, quo minus
 priuata benignitate commodisq. nos augeant. Ex
 hac litterarum palestra ad nouitiorum disciplinam
 missus est adolescens, isq. lectissimus. Educat
 autem Dei Matris sodalitas ad omnem virtutem
 adolescentes, vt iam optima quaeque de ijs polliceri
 tibi iure possis. atque vt quam concitato cursu ad
 perfectam officij rationem euolent, quasi oculis cer-
 nas; Quidā è sodalibus cum aduenam egestate mor-
 boq. confectum medio in foro vidisset; Catholicum
 ratus ex Cruce, quam de collo gerebat, confestim
 prehensa dextera hominem lecto recipit; minime
 dubitans, quin id sibi Christus factum putaret, quod
 vni ex eius ministris factum esset: eumq. vitu ce-
 terisq. rebus ad curationem necessarijs liberalissi-
 me semper habuit, dum exacto mense moritur ho-
 spes: vt eò forsitan ab Angelis deferretur, ubi suo
 benefico gratiam cumulate referret.

Nec minori sunt animi cura, quam ipsa corpora.
 Perdi-

Perditi quidam adolescentes nefaria accensi libidine, cum toto impetu ferrentur ad scortum, de industria adiungit sese comitem sodalis vnus: cumq. ad meretricias ades ventum esset, ea dicendi vi, ac grauitate in vitium veneris est inuectus, vt impuri illi homines, pudore lacrimisq. perfusi, mentē illico moresq. mutarint.

Eiurarunt haresim in hac ciuitate septem & quadraginta. plurimiq. quorum animi ex hareticorum consuetudine fœdis vagabantur erroribus, saniore sunt imbuti doctrina. Cuius primarius cum ad Calvinianam vanitatem à veritate Catholica descessisset, ne id temere fecisse videretur, libellum Senatui obtulit, quo se & de abiecta religione purgabat, & gratiam à suis ciuibus conabatur inire. res erat propter auctoritatem hominis plena periculi metuebatur, ne qua ciuium ad perniciem fieret inclinatio, aut cum scabies illa sensim cœpisset irrepere, passim dira contagio permianaret. verum partim non vulgari diligentia Cleri, partim perspicuis nostrorum rationibus contra eum libellum in medium adductis, quicquid vipera illa turbabat, feliciter est sopitum.

LANDSPERGAE si ea, quæ Nouitiorū sunt, omittantur (omittitur autem quicquid nihil cōtinet singulare) hoc tantum dici potest, contra hareticorum perfidiam satis acriter dimicari, trāslatosq. esse ad Ecclesiæ Catholicæ obedientiam omnino sex, aliaq. multa magno animorum bono suscepta.

PROVINCIA
RHENI.

HABUIT hoc anno de nostris Pro-
uincia Rheni trecentos, & viginti-
quinque. Colonia vnum, & trigin-
ta. Treuiris duos & septuaginta.
Moguntia vnde sexaginta. Her-
bipoli duodequingenta. Spiræ
septemdecim. Fulda duodeviginti. Heiligensta-
dij quatuordecim. Molsheimi septem & viginti.
Sexdecim Confluētia. In Paderbornensi sexdecim.
In Luxemburgensi tres. Obiere nouem. Iniere So-
cietatem vnus & viginti.

COLONIENSE COLLEGIVM
& Treuirensē.

IN Coloniensi Collegio omnes omnia ad anima-
rum salutem conferunt. Heretici duodeviginti
perspectis suæ sectæ mendacijs facile sibi persuaderi
veritatem Catholicam passi sunt. complures au-
tem, quorum lababat in Ecclesia fides, ad constantiã
reuocati. Gymnasiũ (vt his temporibus) satis refer-
tum auditoribus: quamuis enim multi in Belgium,
unde huc exulauerant, se retulerint, multosq. uel
fames

fames afflixerit, uel sustulerit pestilentia, milesq. hæreticus omnia circum urbem longe lateq. vastavit; tamen auditores remanent septingenti & quinquaginta, quorum pietas in proximum quemque redundat. nam & à flagitijs homines retrahunt, & doctrinæ Christianæ rudes instituunt, & de suis fortunis in egenorum uictum multa conuertunt. inter hos palmam ferunt, qui latent in tutela Dei Parentis, quorum Sodalitas feruet his studijs quotidie magis. Declarat in placando Deo assiduitas precû, crebra ieiunia, uictus asperitas, officiosa in calamitosos ac miseros charitas. quibus rebus singulis adiungi possent exempla, si aut ea dissimilia essent eorum, quæ commemorata sunt aliàs, aut instituti nostræ rationis pateretur. Nec uero è tam probe instituta iuuentute desunt, qui Societate nostra ineunda, perfecta uirtutis iter ingrediantur. ingressi sunt octo; atque in his, Coloniensis cõsulis filius, qui parentibus annua pugna deuictis, Apostolici Nutij auctoritate, tandè uoti cõpos est factus. Alius nobilis adolescens media susceptus & educatus in hæresi, cum audito concionatore nostro, Societatem subito adamasset, traditur à parentibus in custodiam, nè cogitata perficeret. sed cum diuinum numen crebris precibus imploraret, extorsit à matre denique, ut per eam sibi liceret, Dei salutandi causa proximam secedere in adem. inde Coloniã uersus iter arripit, omnis expers uiatici, omni subsidio destitutus. in hac inopia & egestate non puduit Christi causa, mendicorum more querere passim cibum: cumq. ad caupone

nem diuenteret, nec soluendo esset, pallium obtulit pro argento. sed adolescentis probitate perspecta, pecuniam caupo remisit. Itemq. Rhenum cum trauceret, & nauulum nauarchus exigeret, oblato iterum pallio, iterumq. sibi relicto, tandem peruenit ad nos, suo doctus exemplo, quam eis nil desit Christus, qui se nudi & expediti sequuntur.

TREVIRES quoque nostri, omnes partes alienae salutis & cum alacritate suscipiunt, & cum laude constantiaq. sustinent. Annectitur huic Collegio Nouitiorum domus à sex & viginti tironibus. quotidieq. ad nostram familiam alios expolit Deus: sed angusta res facit, ut per paucis tantum aditus pateat: quibus autem patuit, ij partim secum, partim cum parentibus bella gesserunt, & ex utroque certamine triumpharunt. Quidam cum sciret se sterilium partum votis in lucem editum (ij enim, cum prole natura negaret, auctori naturae Deo voverunt, se ei filium, si quem parerent, dicaturos) ut parentum vota persolveret, Societati se reddidit: tanto ardentior in colenda religione futurus, quanto plus imponitur oneris gemina obligatione voti, parentum, & sua. E gymnasio, quod octingentis fere auditoribus continetur, in Societate adsciti sunt tres. E templo autem sacrisq. confessionibus, quae quidem fuere creberrimae, copiosa ad animos profecta utilitas est. Feminis, quae se totas ad alienas libidines porrigebant, persuasum est, ut et animo & pudori consulerent. Rescissa sunt etiam matrimonia nefaria: plurimiq. ab haeresi reuocati. Et quoniam haeretici quidam & in sacras imagines, & in ipsa

S sacro-

Sacrosancta Eucharistia mysteria sacrilegas ausi ma-
 nus iniicere, plectendi pro meritis erant, curatum est à
 nostris, ut ex his aliqui resipiscerent, imbutiq. antea
 veritate, supplicium æquo animo ferrent. Adhibita est
 præterea desperatione oppressis medicina solatiij, &
 quo ad fieri potuit, sathanæ dolis occursum. Mulier
 cum ex dissidio coniugis mærore tabesceret, diabo-
 lus in atrium virum fæde conuersus, spectandum se
 femina præbuit: cui quamquam primo terrori fuit,
 mox tamen metum familiaritas sermonis ademit.
 narrat alienissimo à se animo coniugem esse, nec
 spem vllam redintegrandæ gratiæ relinquere: quocir-
 ca viro posthabito, se maritum sequatur. mulier pa-
 tri hostis circumuenta fallacijs, & largis capta pro-
 missis, admittit incubum, auroq. multo dotis loco lo-
 cupletatur: sed cum manus auro argentoq. plenas
 existimat, Sterquilinio sentit esse repletas. redit ite-
 rum incubus, & in viri necem venenum offert, ne-
 gatq. vllam fore vniquam animi quietem, nisi is
 de medio tollatur. cum mulier tam sanctæ memor
 necessitudinis abnuisset, eamq. diebus aliquot lapsis
 in superiore ædium parte diabolus offendisset, nec ta-
 men ad id scelus adigere potuisset; repulsa contume-
 liam non ferens, mediam arripit, ac de scalarum gra-
 dibus præcipitem agit. consilium misera datur à
 prudenti femina, ut rem cum Sacerdote nostro com-
 municet, & animum accurate componat: sic fore,
 ut tanto malo leuationem inueniat. paruit consilio
 mulier, expositaq. re tota Sacerdoti nostro, quicquid
 etiam ex admissis in superiore vita noxis stimulabat
 ani-

animum, confitetur. ab eo spe diuina venia ac boni-
tatis erecta, monitaq. vt in tam graui periculosoq.
certamine ad sacramentorū præsidia crebro confu-
geret; minuit imbecilla femina vires fortis armati.
Tulit hoc diabolus perinique, & mox mulieri perfidi-
diam exprobrans, eius etiam deridere stultitiā, quæ
vnius hominis instructa monitis, aliquid se posse con-
fideret: vicit tamen muliebris pietatis perseveranti-
tia, vt, quamuis ei interdum sese hostis obijceret,
obijciatq. eminus etiamnum; eum tamen crucis si-
gno facile fuget: speraturq. fore, ut propediem diui-
nis stratus opibus evanescat; & femina certamen
horreat, qui tantum suis telis viribusq. præfidit. Sed
non vnus modo artibus humanas animas ad æternā
felicitatē genitas inuidus hostis oppugnat: alijs alias
ad perniciem tendit insidias: sed à nostris opera da-
tur, vt in sua quisque pugna periculoq. iuuetur. Pro
sagarū ac ueneficarū salute, quarū in his locis ma-
gnus est numerus, pugnatū frequenter est. hæc si forte
in suo crimine deprehendantur, quod quotidie fit, vi-
uis integrisq. corporibus exuruntur. sed eas ad extre-
mū supplicium nostrorū pietas comitatur, tanto cū
illarum bono, ut genus ipsum mortis & detestatio
uitæ præteritæ spem afferat non exiguam, fore, ut eæ
celeri flamma, sempiterna vitent incendia. Ex his
una tenerū puerum octo circiter annos natum, suis
præstigijs ac carminibus circumuentum, in eas se-
des solita erat abducere, ubi per licentiam noctis
ac tenebrarum nefarijs lusibus indulgerent. hic suæ
quoque partes puero dabantur, ut dum illæ choræas

consertis manibus inter se ducerent, is earum saltationem tympano prosequeretur. nec modo ludorum erat choriq. spectator, sed saepe etiã præstigiarum, quibus humanis illæ corporibus vitisq. nocent. hunc Archiepiscopus deductum in aulam custodiri iussit, ut catechismo, cuius erat plane rudis, imbueretur. cui sacerdos noster cum effigiem caelestis Agni de cervicibus suspendisset, noctu adfuit demon, graviterq. puerum increpans, quod tam facile se decipi passus esset, iussit ceram illam, ni vapulare vellet, abijcere. territus puer imperata fecit, continuoq. demon, eo iam, quod metuebat amoto, ad muros urbis eum abripit, nigroq. impositum hirco, ad impurissimas sagarum regiones momento transfert. qui cum aliquandiu inter veneficas latitasset, restituitur iterum in palatium, fracta implicitaq. nodis resticula, vnde cera illa pendeat: quo maxime inditio pater ad harum rerum cognitionem scientiamq. pervenerat. Multa autem puer ipse narrabat, quæ cum veneficarum iudicialiis confessionibus congruebant: ut longe à simulatione absuisse videri possit simplicitas puerilis, si cui hæc forte viderentur inania. Gubernator & Archiepiscopi auctoritate perhorus, & ipsius nomine civitatis, petijt, ut in Collegium puer includeretur, dum ea probe, quæ disciplinam Christianam continent, doceretur, ut cum postea redisset in aulam, sacramentis religiose tractandis, à præstigijs demonum tutus esset. id quod denique factum est. Missi sunt foras duo de nostris, Archiepiscopo postulante, ad restituendam canonicam disciplinam

plinam in Prumiense cœnobium . est hoc cœnobium
 è B. Benedicti familia, quod octo millia passuum Tre-
 uiris abest, à multis olim Gallia Regibus locupleta-
 tum & auctum . octauum iam mensẽ morantur
 hic nostri, non sine magna, tum cœnobij, tum vicini-
 tatis utilitate. reuocata est vetus psallendi precan-
 diq. consuetudo, diurnis nocturnisq. temporibus:
 sublatæq. singulares mensæ, & vt religiosos cœno-
 bitas decet, vna omnium communis inducta: repressa
 etiam multarum rerum licentia, & ad sancientiam cœ-
 nobij disciplinam, sua cuique noxa proposita pœna. Vi-
 cina vero iuuentus, et pietate, et literis informatur,
 sed, quod caput est, multo magis præceptis instituti-
 onisq. Christianis, quorum vulgo magna est ignoratio.

COLLEGIUM MOGUNTINVM,
 Herbipolense, & Spirense.

NEC vero in Moguntino Collegio languidio-
 res facti sunt nostri, quorum omnium animus
 ad liberandos à periculis animos est intentus. Qua-
 tuor aucti sunt socijs, quorum vnus magister artium
 è Romano Germanorum Collegio profectus, ad eos
 denique redijt, à quibus bene viuendi disciplinam ac
 litterarum acceperat. Nec parua ad Catholicos fit
 accessio. sexdecim enim acceperunt. Sed domi eo-
 dem loco sunt omnia, eaq. cum reliquis collegijs do-
 mibusq. communia. Francofurti, vbi celeberrim-
 um est Emporium, concionator è nostris spatio
 fere trimestri magna Catholicorum, quorum exiguus est
 § 3 numerus,

numerus, voluptate exceptus est. Quinquagesimum iam annum, nec ad concionem, nec ad sacramenta tam multi confluisse dicuntur, quam paucis illis diebus: qui quidem numerus à promulgato novi Pontificis Iubilæo sic increbuit, ut ad excipiendas confessiones ipsa quoque adhibenda nox esset.

HERBIPOLI adiuncti sunt Ecclesia catholica & hæretici quadraginta. foris amplius octingenti. nam cum Principis auctoritate nutuq. inspicienda eius ditio fuisset, edixissetq. ut qui ad sanitatem redire nollent, è sua ditione faceßerent; eò expeditior ratio fuit tantæ multitudinis adiungendæ. Duo in eius obeunda diæcesi etiamnũ de Societate versantur: nec dubitamus, quin ad hunc diem eorum vigilijs ac laboribus amplificatus sit numerus. Ac ne ad singulos, qui resipuerunt, hæreticos delabamur, hoc vniuersæ confirmare possumus, ex ijs multos, qui dederunt manus, aut incredibili pertinacia fuisse, aut ea auctoritate, vnde magnum animis periculum crearetur, si in hæresi permanerent. In his quidam diuitijs affluens, & obfirmatus in hæresi, malens de patria, quam de sententia decedere, bona omnia fortunæq. diuendidit. sed dum aliud eius familia migrationem parat, fluuiumq. Hippagoga transmittit, repentino sclopi sonitu iumentis exterritis, nauis, qua domestici vehebantur, omnium periculo inclinatur. continuo cum liberis vxor excutitur. liberi fluctibus absorbentur: mater autem tum quidẽ emersa, triduo tamen post expirauit. quo casu admoniti alij, qui fugam similem adornabant, consilium
muta-

mutarunt: in iſſq. illius transfuga parens: vt vterque domestica calamitatis superſtes ſentiret vim praſentem diuini ſupplicij. Iam de ceterorum curatione vitiorum nihil attinet dicere: his enim plena ſunt omnia, vt otioſis Noſtris eſſe non liceat, ſi ea conentur excidere. Vſus quoque ſacramentorū creberrimus fuit. Facit autem pientiffimi Praſulis animus, vt optime de toto hoc Francia tractu ſperare iam liceat. et quamquam religionis hoſtes non defuerunt, qui Principem ab inſtitutis conarentur abducere; numquam tamen de optima mente ſe deijci paſſus eſt. Noſtri quaſi in eius ſtudij magnitudine partem habeant, apud improbum genus hominum peſſime audiunt: atque idcirco eis cum noceri poteſt, minime parcitur. Horreo, quod habebamus in pagis, iniectum incendium eſt: oueſq. ſuperioribus annis veneficijs ac carminibus faſcinata: qua cum quotidie interirent, noſtri cera et aqua rite benedictis omnem vim faſcini Deo fauente fregerunt. verum in beneficij parte ponimus, quicquid iniuriarum ab aduerſarijs accipimus, hoc vno tantum ſolliciti, quod qui ledere ſe nos putant, ſuas ipſi animas grauiter vulnerant: nec locum medicinae relinquunt, dum quotidie deteriores effecti, nouas ſibi plagas imponunt.

SPIRAE quoque enixe animorum libertas ſaluſq. defenditur. Ab hereſi viginti minimum ſunt abducti, quorū plerique atates ferme integras in ſuis tenebris iacuerunt. maior quoque prada ſperatur in dies. nam & tractantur crebrius ſacroſan-

Ita mysteria, et confitentium rite peccata numerus
 est vberior. quod tum maxime declaratum est, cum
 Xistus Quintus edidit Iubileum. quo quidem tempo
 re communicantium ea vis fuit (id quod heretica
 in ciuitate mireris) vt si saepe appareat hac in ade
 nostra celebritas, cogitandum existiment viri prin
 cipes de amplificando laxandoq. templo. pietatem
 hominum par benignitas comitatur, nihil vt pene in
 ade nostra alicuius pretij sit, quod non hominum li
 beralitas erogarit. Et vt sunt, qui sacram supelle
 ctilem semper augeant, ita non desunt, qui conferant
 in domesticam, vt tanto magis ad animarum salutē
 nostrorum excitetur & acuaturs industria. Sed dum
 huic ciuitati Societas profuit, partem aliquam sua
 rum cogitationum in alia quoque oppida deriuauit.
 Bada vrbs est una de primarijs, & Marchioni subie
 cta. hic Lutherana mulierem annum iam quartum
 & trigessimum septem demones exercebant. eij
 ciendus primo fuit ex anima diabolus, priusquam
 eijceretur è corpore. dedit igitur operam pater è no
 stris, vt Lutherum detestata mulier, verum Christi
 Vicarium catholicæq. Ecclesiæ caput agnosceret,
 in eiusq. potestate esse vellet. quod cum impetras
 set, tum demum liberare corpus aggreditur. habue
 rat mulier ex eadem Lutheri facie ministros auum
 & patrem, Badamq. venerat multis cum litteris,
 quibus fidem & Saxonica ciuitates, & Lutherani
 ministri faciebant, eam mali demonis obsidione tene
 ri, frustra q. eius apud se liberationem esse tentatā.
 Institutum certamen est publice cum demonibus, in
 media

media hæreticorum turba, qui è vicinis quoque pa-
 gis oppidisq. confluxerant. complebatur quotidie
 templum, omnesq. quorsum res euaderet, expecta-
 bant. Pater non suis opibus, sed diuina misericordia
 fretus alacriter rem vrgebat. fatebantur dæmones,
 anicula cuiusdam execrationibus, sibi esse olim, cū
 etiam tum mulier esset infantula, in eius corpus adī
 tum patefactum. vt igitur inde sacris carminibus
 abigerentur, quò nefarijs execrationibus immigra-
 rant, assidua aliquot dierum operazū publicis exor-
 cismis, tum precationi data est: dum ad extremum
 eximia Dei bonitas filij sui meritis hoc concessit, vt
 cuius vi nominis tartara contremiscunt, eiusdem
 nutu ac potestate tetra illa conspiratio dæmonū pel-
 leretur. Confodit tā pulcher euentus hæreticorū pe-
 ctora, qui cum, quò se verterent, non haberent, nimio
 rubore perfusi, obscurare mendaciorum impudentia
 conati sunt veritatem: sed diuino consilio factū est,
 vt dum pro concione in Sacerdotem nostrū Luthera-
 norum signifer debacchatur, negatq. vllū ab eo dæ-
 monem pulsum esse, tum forte adolescens peregre
 rediens, temeraria sclopi displosione sit ictus: qui cū
 moreretur, ignorareturq. vtrarū esset partiū, Catho-
 licorūne, an hæreticorū, proximas defertur in ades:
 ad eumq. Catholici, Sacerdotē quem dixi nostrū: lu-
 therani vero suum ministrū accersunt: sed hi tanta
 cū festinatione studioq. vt Catholicos anteuertent.
 hortari igitur Minister adolescentē, vt christiane
 mori velit, sordidoq. è sacco panem suū, quem mori-
 bundo obtrudat, expromit. sed longe alia mens erat
 adole-

adolescenti. significabat se potius vera Ecclesia sacramento velle muniri, & ritu institutoq. Catholico confiteri. furere hic & Stomachari minister, & perfidiam grauius exprobrans, atrocem minari gehennam: multa etiam de religionis veritate vanitateq. multa de diuini seueritate iudicij, imperite insciteq. differere. quæ omnia adolescens hoc vno dicitur elusisse responso, Experietur vterque nostrum priusquam hora quattuor & viginti prateruolent, vtra tandem in religione mori sit tutius. interim Sacerdos noster accedit, & abeunte ministro confessionem migrantis excipit. moritur hic, vt vitam inchoet sempiternam: moritur ille postridie, quem admodum ei prædixerat adolescens, vt aeterna morte multetur: cum pridie tamen valens atque integer visus esset. ita sentit vterque, vtra religio sit verior, & quæ apud inferos mancant hæreticis pæna, & quæ Catholicis apud superos gaudia.

FVLDENSE, ET HEILIGENSTAD-
diense Collegia.

FVLDÆ eodem studio hominũ commodis salutiq. seruitur. est gymnasii opus egregia Cesaris, & qui huius vicem gerit, benignitate perfectum. constatq. auditoribus quadringentis, numero non exiguo, si quibuscum agatur, animaduertas: nam hæreticis scatent omnia, ex quibus ipsis, quamquam à nobis in religione dissentiant, complures tamen suos ad nos liberos mittunt, quibus vnà cū doctrina salutaris veritas instillatur. Datur autem
opera

opera, ut & pueri nonnumquam, & eorum parentes spectaculis capiantur. est enim illis iucundissimum suos videre filios tanta cum laude in oculis luceq. omnium suas tueri ac sustinere partes. Ac magno sane animarum compendio, Societas in hac erudienda iuuentute versatur, non enim infirmis mentibus, quamquã saepe sit atas infirma, committitur virtus. & ubi percepta semel ab eis est veritas, extorqueri nullis terroribus potest. Tres fratres nobiles cum sese ad Catholicos appulissent, mater hæretica duos iuniores abductos, nam filium natu maximum abducere omnino non potuit, ad hæreticorum scholas in aliud oppidum mittit, illi vero datis ad fratrem litteris, significarunt, sibi quidem, ut maternæ cederent iracundiæ, obtemperandum eius imperio fuisse; sed tamen membrorum potius singulorum sectione, totiusq. mutilationem corporis perpeßuros, quam ut à suscepta religione desciscerent. Alius item è nostris auditoribus adolescens, cum Christianam religionem, hæresi relicta, castè iam coleret, monereturq. ab hæretico fratre, ut ex disciplina nostra, vel ad hæreticam Marburgensem academiam se conferret, vel secum rediret in patriam, minareturq. ni paruisset, sumptus se ei nullos in posterum suppeditaturum; Abeas tu, inquit, licet in patriam frater: nam si vos vestrum sequuti magistrum, fide sic abudatis, ut eam vobis vnam existimetis aditum in celum fore, ego de Dei providentia dubitare qui possum? aut quid metuam, ne si à vobis deserar, corpus hoc alat? ita relicto fratre Fuldam redijt, ac ne quid sibi cum domesticis

mesticis amplius esset, vitam ut inter nos degeret, postulavit: ut cui animi salutem referret acceptam, ei se familia dederet in perpetuum. Sed quo studio religionis iuventus hac flagret, nihil est opus hoc exemplis facere longius: tantum gratulandum est Deo, ab eoq. petendum, ut, quod iam videtur instituisse, feliciter hanc iuuentutis academiam prouehat. Dedit enim Summus Pontifex ad Teuthonici Magistrum ordinis, & Abbatem probitate præstantem, huius Collegij fundatorem perhonorificas litteras, quibus non sine Societatis commendatione pollicebatur, excitatū superiore anno à Gregorio XIII & nobilibus Seminarium, magna curâ sibi fore. Ac præter eos quadraginta nobiles adolescentes, quos suis sumptibus Fulda sustentat, decreuit etiam studia pauperum sexaginta, liberali quotannis iuuare subsidio; ne tenuioris fortuna discipuli ad hereticorum scholas, ubi hæc illis subsidia non desunt, destituti confugiant: quæ res cum magnam in his locis, ubi omnia ferme hæresis occupauit, admirationem habet, tum amabilem cunctis Pontificem reddit.

Sed ut abeamus à scholis, custoditur diligentior & ceterorum ciuium salus & paganorum. Fuit in hac ciuitate Sacerdos magni nominis concionator, ad quem tota ferme ciuitas confluebat: quod et spem faceret communionis Dominicæ sub vtraque specie restituendæ (eam enim sub initium Collegij nostri sustulerat is quem dixi fundator) & familiam nostram insectaretur: ut tantum non ad hæresim vergere eius & mens & oratio videretur. Hic dum de
sacri-

sacrilegis nuptijs magnorum virorum patrocínio ni-
 xus, non minus libere, quã impudenter agit, repete,
 æquissimo Dei iudicio, mortifero correptus est mor-
 bo. nostri vt suas iniurias benefactis remuneraren-
 tur, ægro corpori animoq. succurrendum putarunt.
 hortantur vt se ipse respiciat, & meditatũ facinus
 detestetur: quod ille & fecit, & qui tandem sinceri
 amici numerarẽtur, agnouit. agenti quoque animã
 præstò fuerunt, funus curarũt, oratione funebri mor-
 tuum, vt solet, ornarunt: vt admirari se vehementer
 dicerẽt lutherani, quod nostri & viuis nossent inimi-
 cis benigne facere, & vita extinctis. Huic postea Sa-
 cerdos susceptus est alius, Collegij Germanici alum-
 nus, qui magna cum magistratum, tum ciuium ap-
 probatione suo muneri præest. Nec minore laude
 alumnus alius disciplina nostrã se gerit in Mogunti-
 na diœcesi, cui parochus est præpositus. is cũ & hoc
 & superiore anno pro incolumitate frugum suppli-
 cationes publicas decreuisset, idq. à ciuibus reli-
 giose institutum susceptumq. esset, derisus à luthera-
 nis & caluinistis est, affectusq. cum suis ciuibus cõ-
 tumelia. sed Deus qui rebus non indormit humanis,
 immissa tempestate fruges omnes hæreticorum per-
 didit ac deleuit: cum tamen Catholicorum agros, qui
 aut continententes, aut etiam permixti cum eorum pos-
 sessionibus erant, calamitas non attigerit. Huic affi-
 ne est, quod de alio quodã parocho finitimorũ pago-
 rũ cognitũ est. qui cũ de sacerdotis nostri cõsilio, quẽ
 ad confessiones adhibebat, suis persuasisset, vt prius
 quam mane se conferrent ad opus, ad impetrandam
 cæli

cali serenitatem, frugumq. conseruationem, templū
religiose peterēt; subito exorta tempestas, nihil dā-
ni ipsorum fundis ac segetibus intulit, cum tamen
ceteris non pepercerit.

Non minor HEILIGENSTADII in tractan-
dis hæreticorum ingenijs vtilitatis est fructus. re-
sipuerunt vndecim. & quidem ex ijs, qui ferebant
inter suos primas. Sed quod gratulandum est ma-
gis, ceteri quotidie dimittantur, vereriq. iam inci-
piunt Romani Pontificis nomen, & Catholicas ceri-
monias, quas hæreticorum deridet impietas. Nec
minimum auctoritatis Catholicis attulit Iubili-
proximi promulgatio. Promulgatum est autem à no-
stris pro concione: nam quoniam tale aliquid in ciui-
tate nemo vnquam vel viderat, uel meminerat;
Archiepiscopi Vicarius, is qui Moguntini Archi-
presulis nomine, clero præsidet vniuerso, consentien-
te Canonorum Collegio, rem totam Societati per-
misit: vt quid illa in suscipiendo colendoq. Iubili-
prescriberet, id ratum in vulgus esset. Nostris quò
splendidius cuncta peragerent, eademq. opera res
Catholica sanciretur, supplicationes triduo decer-
nunt, instituuntq. vt sanctissimum Christi corpus à
Vicario illo, quem diximus, magnifice circumferre-
tur, pompamq. ipsam liturgia solemniter exciperet.
Itaque portis vrbs occlusis, indictaq. ab operibus
feria tamquam iustitio quodam, nihil est à Clero ex-
his, quæ Societas decreuerat, prætermisum. Pera-
ctis Missarum solemnibus cum ad rei nouitatem fre-
quens populus accurrisset, habita est à Sacerdote no-
stro

stro de opportunitate Confessionis, quæ Pontificiam
præcurreret Indulgentiam, perutilis concio. aderāt
hæretici multi, qui è vicinis quoq. locis affluerāt,
sed ea modestia ac compositione oris, uix ut eos à
Catholicis internosceres: nec quisquam tam perfidus
est inuentus, qui non proiectus humi, dum sacra
pompa ducebatur, suum in Eucharistia Dominum
adorarit. ea postea cum plurimo tum uirorum tum
feminarum numero cōmunicata est: nihil ut simile
perspexerint oppidani. quin hæretici ipsi religionū
sanctitate capti, confessi sunt, nihil tale apud se reperi-
ri, neque quemquam tam barbarum aut immanem
esse, quem ritus illi ac ceremoniæ non capiant. At-
que utinam plus apud eos momenti diuinus, quam
humanus metus haberet: nā illi melius suis rebus
salutiq. consulerent. nunc autem partim ueriti hære-
ticorum Principum offensionem, quorum imperio
subiecti sunt, partim sermones imperitorum, ne quā
perfidie notam subeant, si à suis se segregent ac
disiungant; manent in institutis patrijs, perspicuo tū
periculo sempiternæ mortis. Deus est imploran-
dus, ut qui prauis iam mentibus lucem aliquam
prætulit, uires etiam suggerat uoluntatibus. Sed ut
urbana mittamus, cum pagis etiam nostrorum com-
municata sunt studia. Lustrata sunt in ijs cænobia
uirginum, earumq. excepta confessio. cumq. ex
his cænobijs aliqua, dilapsa iam uetere disciplina,
nihil aliud præter religionis nomen haberent; nunc
nostrorum restituta laboribus ita se tuentur, ut in
eis aliquod iam pietatis ac solidæ religionis lumen
appa-

appa-

appareat. Sed quod in his locis maxime deplorandum est; cum hæresibus permixta sint omnia, duces pastoresq. desiderantur, à quibus ea femina, ad probitatem sua sponte propensa, dirigantur atque informantur.

ERFVRTVM, quæ urbs est in Thuringia perampla, sed hæreticis refertissima, cum è Fuldensi Collegio Sacerdos noster negotiorum causa se contulisset, principum Catholicorum rogatu, concionem in eius urbis templo habuit, quod Erfurdieses hæretici, Cæsaris mandato compulsi, Catholicis restituerant. Hic ea fuit patris in dicendo vis, ea populi cõprobatio, vt Moguntini Archiepiscopi Suffraganeus Sacerdotem de nostris aliquem postulauit. concessusq. est illi Sacerdos cum comite fratre: cui facilis aditus in urbem fuit: edixerat enim non ita multo ante Senatus, quamuis ab Ecclesia Catholica sit seiunctus, ne quis in Catholicorum templis se gereret insolentius, neue eis molestiæ aliquid exhiberet, graui proposita pœna, si quis non pareret edicto. nã antea magnas turbas ciebat, eòq. progressa erat hæreticorum audacia, vt dum Catholicos agitabant, publicum quoque otium pacemq. turbarent. Itaq. patefacto ab ipsis religionis aduersarijs in urbem aditu, expeditissimus nostris cursus ad res gerendas fuit. Sacerdos in urbana curia, comes in suburbana ac rustica conciones habuerunt, & ex vtrisque parquæstus. deductus autem comes in ludum litterarium, pueros docere cœpit tanta cum gratia, vt admirati confirmauerint lutherani, si nostri docere perge-

pergerent, fore ut auditores omnes desertis suis didascalis semidoctis, ad eorum sese institutionem disciplinamq. conuerterent. Ac sane res eum exitum habuit adiuuante Deo, ut huc nostri frequentius sibi existiment excurrendum, magna Catholicorum cum utilitate, tum voluptate. qui, si quando contingat, id quod à Deo vehementer optant, ut Collegium Societatis aspiciant, sumptus & quicquid ad eam rem necessarium est, suppeditaturos se esse promittunt. Sed valde sibi timent haeretici, qui primo nostrorum aduentu rumorem in vulgus sparserant, duo millia Iesuitarum propediem affutura. ut autem secundo redijisse vident, urbem iam ipsam ab eis occupatam, planeq. rem omnem proditam conqueruntur.

MOLSHEIMENSE, ET CON-
fluentinum Collegium.

MOLSHEIMI quoque negotium nobis est cum haereticis. mire autem eos torquet rerum nostrarum felicitas, & longe lateq. vagans opinio: neque quicquam praetermittunt, quo nobis ubiq. conslent inuidiam. Nostros tamen nihil à suscepta animarum causa retardat. Lustratur praeter urbem tota vicinitas, nec vllum oppidum aut vicus est, qui quidem ad Argentinensis Episcopi ditio- nem spectet, ubi partim concionibus, partim catechismo, nostrorum non elaboret industria. Quo quidem studio magnopere delectatus optimus Praeful, publico diplomate cauit, ne quis tam pijs conati-
T bus

bus officere audeat, quin potius pro virili faueat, li-
 berumq. templorum vsum vbique relinquat. V aluit
 plurimum hæc præsulis commendatio apud homi-
 nes probos, quorum aliqui, quò magis rem Christia-
 næ disciplinæ prouerberet, mille amplius catechismi
 codices & exempla, quæ passim pueris ac multitu-
 dini diuidentur, edenda curarunt. qua explanatio-
 ne Christianæ legis, non intermissis concionum præ-
 sidijs, ita Catholicorum roborantur animi, vt non so-
 lum nihil in fide laborent, sed etiam hæreticis, qui-
 buscum crebro eis agendum est, acriter strenueq.
 resistent. vsurpant cum religione diuina mysteria,
 & suos ad Collegium famulos (sunt enim hæretici)
 vt Catholicis moribus instituantur, adducunt. quo
 fit, vt cum plerique pleni hæresibus huc concedant,
 abeant mox optimi perfectiq. Catholici. Iubilæum
 summa cum cerimonia conuentuq. hominum cele-
 bratum est: effecitq. Senatus, vt ne vigiles quidem
 custodesq. portarum à supplicationibus officijsq. di-
 uinis abessent. itaque ea vis hominum fuit, vt ne-
 mo mansisse domi id temporis videretur. ducta est
 supplicationis pompa ad ædem nostram, cum tamen
 alias ad alia templa procedere supplicantium agmi-
 na consuessent: ibiq. res diuina, sacraq. concio toto
 triduo habita est. Admiratione digna res fuit, hæc
 ab Alsatiæ populis, quorum animis tantas tene-
 bras hæresum error offundit, his tēporibus fieri. Cu-
 ratum à nostris est, vt fructū ex ea re quā vberri-
 mum populus caperet, inculcatumq. omnibus pro
 concione, & Iubilæi quæ vis esset, & promerendi
 quæ

quæ facilis ratio. Confitentium magna turba fuit, communicantium vero tanta, ut oppidanorum pene numerum exaquaret. Neque vero huius tantum oppidi finibus Iubilæi sese utilitas tenuit, sed Alsatiam peruagata est fere totam: affueruntq. in pompa Tabernis, ubi Principis Argentinenſis eſt ſedes, cum ſuo præſule quattuor hominum millia. Idemq. à finitimis Argentina pagis eſt factum, ingenti cum hæreticorum ſtomacho ac dolore. qui ne nihil agere ad placandam iram diuini numinis uiderentur, publico etiam ipſi ſtuduerunt edicto, ad pœnitentiam populum excitare. Tota autem vis pœnitentiæ in audiendis paulo diligentius miniſtrorum ſomnijs poſita erat. precationiſq. formulam, quam quiſque ſedulo recitaret, contra Romanum Pontificem Catholicosq. compositam ediderunt. ſed cum ea inter ipſos hæreticos minime probaretur, in riſum tota res abiit. eiſmodi quippe eſt omnis hæreticorum religio, atque huc demum recidunt, quæ in ſuggæſtis ac ſynagogis vomunt. Sed confeſſionis beneficio non modo animi ſcelerum vinculis, ſed etiam corpora morborum leuantur incommodis. Nobilis Præſul, & Societatis fautor in primis, cum grauiter eſſet ager, mortemq. in horas ſingulas expectaret, ubi animum confeſſione ſanauit, ſanitatem quoque corporis eſt adeptus. Alius item vir honeſtus ac clarus, cum aſſiduas dæmonis pateretur iniurias, petebatur enim crebro lapidibus, nec quies vlla domi foriſq. dabatur; cum multa ac varia fruſtra tætaſſet, denique leuationem aliã præter eã, quam ei

Sacerdos noster attulit, non inuenit. monuit pater delendas prius esse maculas peccatorum, si se tranquillum reddere, et à dæmonibus tutum vellet. cum paruisset, & cum reliqua se familia frequenti confessione purgasset, tandem Christo dæmon, & luci tenebra concesserunt.

CONFLVENTIÆ in Societatem receptus est vnus. res autem Collegij Dei benignitate sat feliciter cedunt: quamuis enim domestica interdum necessitas premat, excitat tamen Deus, qui suis opibus præsto sint. Treuirensis Archiepiscopus huius auctor fundatorq. Collegij, non modo multa ad necessarium vitæ cultum ac paratum perbenigne suggestit, sed etiam quatuor talerorum millibus, hoc est aureorum tribus millibus & quingentis oppignera ta quædam Collegij bona redemit. Idemq. ne vno tantum liberalitatis genere suam in nos beneuolentiam declararet, eadem nostram sacris Treuirensium Martyrum cineribus illustrauit. octo in eis integra capita à suis auulsa corporibus cerni licet, decora nostri templi, & certissima apud Deum Societatis nostræ subsidia. Non commemorabo tum varietatem, tum pulchritudinem sacræ vestis, non eleganti intexta opere aulæa, nec alia minuta complura, quibus quotidie nostrum auget ornatq. Collegium. maior est etiam beneficis animus, quam ipsa benignitas: testaturq. nisi temporum difficultas aduersaretur, fore vt multo plura suæ apud nos beneuolentiæ argumenta relinqueret: vt arctiora iam vincula nulla sint, quibus nos sibi obliget ac deuinciat.

Schola-

Scholarum numerum, custode tutoreq. Deo pestilentia nihil imminuit. quamquam enim et de ciuibus, et de discipulis nonnullos abstulit; nouorum tamen successione flos manet: eaq. de causa spectaculorum non negliguntur illecebra. Expressusq. est Patriarcha Ioseph ea cum spectatorum admiratione ac voluptate, ut danda iterum comedia fuerit. Ut autem ad sapientiae, sic ad pietatis laudem inuentus incenditur. Praecurrunt, ut solent, ceteris, qui praecipuo in sodalibus cultu Dei Parenti se dedunt. Ex his vnus cum alia in alios conferret egenos, tota quadragesima sex auditoribus, quibus angusta res erat, quotidiana cibaria summisit, id quod statis hebdomadae ferijs ad imitandum sumpserunt alij. His proposita est non modo sua, sed aliena quoque conseruatio salutis. alios verbo, alios hortantur exemplo, & quae Christianus ignorare non debet, ea rudibus tradunt; vitia corrigunt, & ad sacramenta complures eliciunt: haereticos auocant a perfidia, & ad haeresim eiurandam impellunt: ex quibus Sacerdos, annum iam sextum & vigesimum publicum ministrum egerat. Vir autem primarius, cum ad sanitatem proxime redisset, libros suos omni labe respersos, exurendos misit ad nos: tantumq. abest, ut consilij paenituerit, ut pro Ecclesia iam Catholica multa a suis, quorum erat antesignanus ac signifer, patiatur. In Iubilaeo capiendo eadem fere atque in alijs, quae diximus, oppidis, tum pietas, tum celebritas fuit. per id tempus Iudaei quatuor nostrorum opera a custodia primum educti, deinde etiam ad baptismum instituti, salutari demum

aqua renati sunt. Nonnulli autem, quos in suis rebus turbidis ingens cæperat desperatio, in sp̄e protinus, ne se ipsi perimerent, restituti. & qui necem animis iam attulerant, partim impure libidinosèq. viuendo, partim tenendis fouendisq. odijs, ad salutem & vitam reuocati.

P A D E B O R N E N S I S R E S I -
d e n t i a .

IN P A D E B O R N E N S I sede suscepta procuratione noui gymnasi, augendus quoque nostrorum numerus fuit. Ad rem Catholicam promouendam, diuino consilio comparatum est, vt huius diocesis administrator ex clarissima Ducum familia (is qui princeps in his locis tuenda fouendaq. hæresis erat, ac proinde nostrorum studia Catholicaq. religionis cursum maxime retardabat) præter omnem expectationem miserabili mortis genere extinctus sit. & quidem id temporis, cum maiore captus amentia de exturbandis Padeborna nostris, deq. opprimendis dissipandisq. auita religionis reliquijs, sedulo cogitabat. Quæ si exsequi per diuturniorem vitam potuisset, sublata spes omnis erat reuocanda in posterum Catholica religionis. Boni etiam, vt Societati publica scholæ committerentur (quo vno maxime confidebant) id viuo Principe impetrare non poterant. deterrebat eius auctoritas, ne ea nostris procuratio à Canonicis traderetur.

tur: alebat hæreticorum arrogantiam tanti prin-
 cipis patrociniū: obstabat publicus ludimagi-
 ster, qui ab eo munere, quod ei in perpetuum suo
 quisque chirographo canonici cauerant, salua equi-
 tate remoueri non poterat. Itaque scholis ademptis,
 nulla spes maior erat tempestiue frugis. eas igitur
 Prouincialis pater urgere, quoniam & cum ani-
 marum causa coniuncta res erat, & cum diuina
 laude; nostrorum discessum minitari; negare æquum
 esse, ut ij frustra venisse viderentur, si præcipua
 consulendi animis opportunitate carerent. quocirca
 canonicos impulit, ut cum ludi moderatore age-
 rent de mittendis scholis, cedendoq. Patribus iu-
 re suo. sed ille alia omnia sibi in animo esse si-
 gnificabat, negabatq. se quicquam de suo iure ces-
 surum: nec deerant, qui Iesuitas grauitè accu-
 sarent, quod ex alterius incommodo suum vel-
 lent commodum augere. Quam quidem suspicio-
 nem ut nostri minuerent, docuerunt quam imme-
 mores utilitatum suarum, bonum reip. semper
 quærerent, & quam gratuita opera ciuium com-
 modis deseruissent. velle autem, ut quod in con-
 ditionibus esset argenti, id vniuersum gymnasi
 rectori numeraretur. quam ille conditionem quam-
 uis æquissimam, agre tandem ut admitteret, est indu-
 ctus. tradit æq. sunt nobis scholæ ingenti bonorum
 omnium gratulatione, sed hæreticorum inuidia non
 minore. Res per vniuersã Vuestphaliã peruagata est
 opinione celerius: et quoniã vulnerauit et trãsfixit
 hæreticos, suos illi à gymnasio liberos remouerunt,

sponſionibus decertantes, vniuerſum propediē gym-
 naſium ad exiguum auditorum numerum rediturū.
 Cauturi etiam Senatusconſulto conſules diceban-
 tur, ne quem hoſpitio ciues, qui diſcendi gratia ad
 nos adire vellet, exciperent. Sed improbarum cogi-
 tationum ſpem tum felicia diſciplinæ noſtræ primor-
 dia, tum mors Epiſcopi inopinata feſellit. acceſſe-
 runt ſtatim auditores centum & quadraginta, quos
 noſtri & inſtituendi ratione, & dialogorum ſpecta-
 culis ſic oblectant, vt verendum ſit potius, ne futu-
 ram auditorum multitudinem exedra vſitata non
 capiant, quam vt de eo, quem dixi, numero
 dies detrabat. quid multa? breui ea de nobis a-
 pud eos, qui propter morum religioniſq. diſſimi-
 litudinem acerbo in nos ſunt animo, excitata eſt
 opinio, vt quamuis nos erroris accuſent; tribuant
 tamen & doctrinæ copiam, & erudienda iuuen-
 tutis ſcientiam. quam nos opinionem vt diuinæ glo-
 riæ cauſſa tueremur, comædiam dedimus aliam pere-
 legantem: diſcipulorumq. diligentiam frequenti ho-
 minum cætu, cum præmiorum muneribus, tum ho-
 nore laudationis ornauiſus. ita eos fere omnes, quos
 è ludo noſtro hæretici parentes abduxerant, à ſuis
 ipſi magiſtris nullo ad nos negotio reduxiſus; quo-
 tidieq. nouos auditores admittimus: vt iam nume-
 rus ad trecentos breui perueniat, quem immi-
 nutum iri minitabantur aduerſarij. Inſtituta porro
 ſunt in domeſtico ſacello Chriſtiana doctrinæ ſcho-
 læ, quæ cum ab auditoribus noſtris, tum ab alijs non
 exiguo numero celebrantur; quanta cum eorum vi-
 litate

litate, non facile dixerim. nam cum hoc genus hominum in earum rerum, quæ Christiano nomine continentur, magna ignorantia versetur, fit, ut à sua feritate ad Christianam mansuetudinem ac modestiã, catechismi institutionibus sensim defluat. antea enim prodigij simile videbatur, si quis vel signum Crucis deducta à capite ad pectus manu describere visus esset, vel caput ipsum ante sanctissimam Eucharistiã religiosa corporis inclinatione nudare. nunc puerilis ætas sic imbuitur, ut catholica Ecclesiæ ritus & mores exprimat, nihilq. quod ad declarandam profitendamq. religionem pertinet, prætermittat. Quæ cum ciues animadvertunt, nullum faciunt admirandi finem, & longe aliter de Societate sentiunt ac prædicant.

PROVINCIA
FRANCIA.

RERVNT in hac Prouincia du-
cēti amplius ac triginta de nostris.
In Professorum Domo Parisiensi
vndeuginti. In Collegio Parisiensi
quinque & sexaginta. In Virdunen-
si, si cum Nouitijs Mussipontani
recenseantur (est autem Mussipontanum Collegiū
sextum iam mensem pestilentia disiectum ac dissipa-
tum) quinque & nonaginta. In Bituricensi tres &
viginti. Niuerni sexdecim. Tredecim Augi. Diem
obiere duodecim. Adscripti sunt tres & viginti.

DOMVS PROFESSA PARI-
sienfis.

PARISIIS è spiritualibus exercitijs, qui-
bus graues interdum viri informari se ad pie-
tatem voluerunt, eadem, quæ solet vtilitas extitit.
Applicuerunt se ad Societatem quinque: & ad Ca-
tholicos quoque non pauci. in his soror & frater

ex nobilissima familia, quorum ad Ecclesiam con-
uersionem ingens Principum, aulæq. lætitia consecu-
ta est. Fecit ea res, vt Pater, qui cum ijs egerat, ad
priuatã prouocatus disputationem, Anglo cū mini-
stro congregaretur. aderant præsentēs viri prin-
cipes, & eorum nobilium parens, qui adhuc in sua
cæcitate perstabat: cumq. diu multumq. in vtrâque
partem agitata veritas esset; tandem egregius mi-
nister sue sectæ non optimus propugnator, omnium
iudicio victus exclususq. discessit. Redijt & ad fidẽ
cum vxore & liberis aurifex, cuius cum ætate hæ-
resis consenuerat. E catholicis non minus vberes
quæstus fiunt. Cernitur in multis eximium studium
sacramentorum: repertiq. sunt qui longi itineris
molestias, expiandi sui gratia, non subterfugerent.
Ab ijs autem qui aliena detinebãt, impetratum est,
ne residere apud se punctum temporis paterentur
æs male partum. Sed cum à multis multa, tum à
quodam aureorum millia duodeniginti restituta
sunt. Profuit & ijs nostrorum vox, qui capite ple-
tebantur: eam enim de nostris Iudices opinionem
conceperunt, ut quoties se quispiã desperata salutis
obtulerit, nostros cõtinuo euocet. Erãt reo cuiãdã ini-
micitie adeo insita, ut citius animam, quam odia sibi
pateretur euelli. tentata pax est uehementer, nec
prius cessatum, quam suorum conatus bonitas diui-
na respexit. posuit reus iram, carnificis inter manus,
curatoq. rite animo, & cõdonatis iniurijs, semel emo-
ri maluit, quã, nisi cõdonasset, secũda quoque morte
multari. Sed ut urbana linquamus, et proferamus
exter-

exter-

externa, quæ nec rerum genere sunt inferiora, nec copias, tres in varia loca instituta sunt profectioes. prima Diepam, altera Issodunum, tertia Sanserrâ. Est Sanserra oppidum ab hæreticis cultum, quò post regium de ijs eijciendis edictum missus pater è nostris, omnes ferme reperit obstinatos. Sanè in Catholicos fuere teterrimi: & in medio oppidi castro plena cauea, plenusq. puteus Catholicorum corporibus visitur, quos pro religione necarunt. ab iisdemq. sanctorum sunt exusta reliquia, templa euerfa, religiones violata, non omnino tamen impune. Nam cum de eijciendis, vt dixi, hæreticis rex tulisset edictum, oppidumq. obfirmatum in hæresi, obsidione cinxisset, inuenti sunt, qui vltima compulsi fame suos liberos deuorarint. Profecit tamen aliquid nostri Sacerdotis industria: cuius ad conciones tantus è locis quoque finitimis populus concurrebat, vt interdum duodecim hominum millia censa sint. Reconciliauit catholica Ecclesia trecentos, qui omnes scriba testibusq. presentibus, fidei professionem publice ediderunt. Minister conuictus erroris, fidem rite professus, pœnas etiã irrogatas à legibus subiit. Mulier cum in hæresi moreretur, nec filio vellet baptisina conferri, pater de re certior factus, altero ap probante parente, puerũ baptizauit, eũq. mox mortuum ritu catholico sepeliendum curauit. Issoduno autem Bituricensium ciuitati, quam labes eadem fœdat, Sacerdos alter suis & concionibus & catechese non mediocriter profuit, nec exiguam ex hæreticis prædam tulit. Diepa Cæsaris castrum hac quoque

que hæresū scabie diutissime laborauit. ea est altera
 Geneva, & hæreticos alit tantæ obstinationis &
 pertinaciæ, vt decem annis ante cū regio obsidere-
 tur exercitu, non prius de deditioe cogitarint, quā
 eorum aliqui, annona breui consumpta, famis rabiē
 equinis humanisq. carnibus, imo etiā corijs ocreisq.
 sedarint. Huic igitur castro saluti Sacerdos noster
 fuit. confluebat vndique ad eum audiendum ingens
 hominum numerus, vt interdum quinque millia con-
 uenisse dicantur. Ad cōciones autem priuatæ adiu-
 gebantur institutiones ac concertationes, vix vt pa-
 tri vel ad cibum, vel ad explendum suarum precum
 munus aliquid otij superesset. Itaque, quod necesse
 fuit, vigiliarum laboribus copiosa respondit utili-
 tas. nam quamquam ciues initio patrem non magni
 ducere videbantur, postea tamen, siue Rex vrgeret
 edicto, siue intimis admonitionibus Deus, eius ope-
 ra centum circiter ac uiginti patresfamilias, et qui-
 dem cum suis plerique liberis & coniugibus hære-
 sim eiurarunt. pueros etiam, qui partim ministrorū
 fuga (plerique enim de regia ditione, quam de sen-
 tentia decedere maluerunt) partim domesticorum
 incuria nondum baptisma susceperant, baptizauit.

PARISIENSE COLLEGIVM.

IN Parisiensi Collegio è duobus fratribus è vi-
 ta profectis, alter singulare suæ patientiæ, incen-
 seq. charitatis in Deum specimen præbuit. quem
 cum diuturnus & ingens calculus cruciaret, noua
 etiam

etiam ei tolerantia seges accessit, carnis acerba se-
ctio, ad extrahendum educendumq. reconditum in-
terius calculum. quæ curatio ut erat anceps ple-
naq. discriminis, ita ei celerem interitum attulit. Sed
mors, quæ fuit doloris finis, eadem fuit & requietis
initium; quò ut properaret, cunctantem suum ipse
animum hortabatur, egredi gestiens, & e custodia
dimitti. Nec longo interposito spatio, patri cuidam
secundum quietem visus esse dicitur, cui & suam, et
alterius cuiusdã patris, qui Burdegala per id ferme
tempus obierat, felicitatem non obscuris significa-
tionibus indicavit. cui quidem viso facile fidem ad-
iungat, qui & mores hominis norit, & quid eius for-
titudini ac patientiæ deberetur, intelligat. Iam quã-
quam fratrum numerum mors imminuit, auxit ta-
men tredecim cooptatio tyronum, fructus nostri Gym-
nasii: ubi non minus religionis cultus, quã doctrina-
rum studia vigent. Ac præter eos qui ad nos tran-
sierunt, alij duodecim ad Carthusianos, alijq. ad
alios ordines discesserunt. Est ex his auditoribus so-
dalitas quædam anno instituta præterito, quæ à B.
Hieronymo nomen habet: ubi ad virtutem præcla-
re se iuventus exercet. Quo autem tempore Christi
mors anniuersaria pietate recolitur, sodales longo
agmine ad supplicationem nudis pedibus prodierunt:
suoq. exemplo, mirum est, quã ceteros ad simi-
lem pietatem, vitæq. asperitatem exacuunt. Ex
hæreticis quoque non exigua nata sunt lucra. Sex-
decim repudiarunt errores, & ad Ecclesiæ se Ca-
tholicæ nutum auctoritatemq. finxerunt. In his
quidam

quidam cum Sacrosancta Eucharistia vi diabolum ex humano eiectum esse corpore perspexisset, illico deserta hæresi, negavit se umquam amplius fidem hæreticis habiturum. Sed nostrorum congressum quam hæretici reformident, cum multorum acta sermonesq; testantur, tum nuper luculentissimo testimonio vetulus ille Beza hæreticorum signifer confirmavit. Is, ut cuiusdam Pseudoapostoli filius, qui tum aderat, enarravit, cum in Gebenensi Academia orationem haberet, gratiasq; ageret Deo, quod sibi suisq; in tãtis opinionũ tenebris veritas illuxisset; illud tamen aiebat esse dolendum, quod is propter ipsorum peccata magnum in eorum Ecclesia flagellũ Iesuitas permitteret. quare muniendum esse litteris peccus, & eorũ contra captiones, quoniam subtilitate valent, arma sumenda.

BITURICENSE COLLEGIVM.

E Bituricensi Collegio missus est ad Niuernensem Ducem concionum caussa Sacerdos, eodẽq; nomine in Boiorum oppidum, cui Berissonio nomen est. ubi præter quotidianas conciones tradita sunt pueris Christianæ elementa doctrinæ, ingenti commodo rei Catholicæ. nam cum hæresis pestilentia plerique incolæ laborarẽt, tẽpestiva ei malo adhibita est medicina. Sũma incũditatis spectaculũ fuit, teneros videre puerulos obsidẽtes hæreticorũ ministrũ, & facillimis questiunculis, quibus ille respondere nõ poterat, insectãtes. Ac si umquã intellectũ est, quanti

quanti sit, probe pueros instituire, tum demum est; cum puerorum grex, patris præceptis imbutus, eundem spiritum, quem hauserat, referebat. Filium mulier hæretica cum peperisset, factus est repente puerorū concursus ad fores, ut infantē catholicis traderēt baptizandū. accurrerūt rei nouitate obstupescit catholici, tantum ardorem in pueris admirati: & partim horum rationibus, partim clamoribus puerorum coacta mater, filium catholicis ad baptismū dedit. eaq. postea non modo facile passa est puerum inter catholicos aggregari, sed in eundem gregem ipsa quoque se contulit. Patrem nostrum quanti facerent vniuersi, declarauit tum eius incommoda ualētudo, cum ad eum pharmaca curationesq. perferrent; tum eius postrema digressio, cum abeuntē partim lacrimis, partim pedibus equisq. prosequerentur. Eius fama excitati ciues quidam Monlusiani (oppidi id nomen est) flagitarunt ipsi quoque de Societate concionatorem, quem tamen ad eos per tumultum mitti non licuit. Pacatioribus iam rebus in alias duas deprauatas hæresi ciuitates totidem sunt missi de nostris: cum ijsq. communicata potestas ab Archiepiscopo (id quod ipse à Summo Pontifice iam impetrauerat) recipiendi reconciliandiq. qui redire uellent, hæreticos. Itaq. in eo patres illi iam toti sunt, ut ad Ecclesiam redeuntium consilia atque mentem diligenter explorent, doceantq. prout necessitas exigit, catholicam ueritatem. cuius muneris labor quò grauior ac difficilior est, eò speramus utiliore: præsertim tantis humana inscitia tenebris

tenebris. nam de rebus maxime tritis interrogati permulti, aut perridicule saepe respōdēt, aut turpiter obmutescunt. Sed quoniam contra hæreses sempiternum est bellum à Societate susceptum, nouū quoddam sibi impositum onus, bibliothecas purgandi priuatas ab hæreticorum voluminum face, non grauate suscepit. qua in re ita desudauit, vt semel atque iterum in arca ingens excitatus sit ignis, ubi ea religionis probra, ac dedecora cremarentur. Gymnasium porro nostrū auditores frequentāt fere quingenti, in quibus seu doctrina laudem, seu progressionem ad virtutem spectes, sentias operam omnino non ludi. Ex hoc numero tres in Societatem dedere nomen, plures etiam in alios ordines ac familias. Liberalium vero disciplinarum studia atque arduorem tum philosophicæ concertationes, tum partitstantur honores, speciosiq. tituli magistrorum.

N I V E R N I veniunt iam ad nos hæretici multi regio edicto pene compulsi, vt (quoniam statutum semel est, hæresim potius, quam regnum patriamq. deserere) per pœnitentiæ sacramentum à peccatis censurisq. soluantur. Habita est & eorum ratio, qui supremas pœnas legibus dabant. Vir nobilis & hæreticus cum ad supplicium raperetur, nec de animi salute magnopere laboraret, nostrorum cohortatione permotus, & diligere neglectum diu animum cœpit, & expiatis confessione peccatis hæresim eiurauit. Coercebatur carcere mulier tum, cum fœdis vexari visis, nocturnisq. imaginibus cœpta est.

V acci-

accipiebatur nonnumquam adeo misere, ut vitam videretur amittere. Agit cum muliere Sacerdos è nostris, absolutamq. rite à peccatis, aqua benedicta respergit, rosarioq. communit. ita partim eius aqua vi, partim B. semper Virginis beneficio affecta mulier est, ut monstra illa facebant, nec sibi amplius negocij quicquam exhibeant. Ad placandum in publico tumultu caeleste numen, rege in haereticos arma ferente, fecerunt nostri (id quod à ciuibus iam factum erat) ut varia in urbem supplicantiū agmina conuenirent. res erat nō minus spectatu iucunda, quam ad permouendos animos opportuna. tunicati prodibant homines nonnumquam mille ac sexcenti, quos cibo ac potione excipiebat Episcopus ac Ducis vxor. In his conuentibus reperti sunt etiam haeretici, qui quidem interdum ea religione ac cerimonia non minus, quam Catholici ipsi permonebantur. Rustici paganiq. à multis passibus confluebant, & ut ad conditam horam adessent, nocturno itinere se se dabant. Pueri in eo cogendo agmine explicationē catechesis, ut à nostris acceperant, recolebant, disputationesq. de Christiana religionis initijs ac rudimentis habebāt. Postea ab vniuerso supplicantium agmine pia rite carmina, toto itinere, modulatis nec intermissis vocibus canebantur. quod quidem tanto hominum plausu factum est, ut placuerit alijs ciuitatibus ad eandem normam similes quoque pompas instruere. Curatum est in hac circuitione pagorum, ut multa tēpla vetustate pene consumpta resciceretur, & quae vel haereticorum euertisset improbitas, vel

vel parochorum sorderent incuria, tum rursus instaurarentur, tum ad nitorem & cultum exornarentur. Nam cum in quibusdam iam labentibus templis, imbribus peruis iniurijsq. caelestibus divina res fieret, vt ne satis quidem tuto sanctissimum Christi Domini corpus asseruaretur; in alijs autem faces altae, & columbarum fimus omnia fedarent; non fuit difficile hominibus non omnis humanitatis expertibus persuadere, vt pecunia in commune collata, rationem aliquam templorum ducerent.

VIRDVNENSE, ET CETERA
Collegia.

VIRDVNI suum quisque munus tuetur egregie, atque vt domestica quæ eodem sunt loco, mittamus, non exigui de pagis allati sunt fructus. Erat in pago quodam gemina duorum fratrum in paterna domo familia, in eaq. vt solet, mutua ex emulatione discordia, quas quotidiana conuictia & maledicta fouebant. Citabatur identidem diabolus: nec longa interposita mora, serēda seditio- nis artifex interuenit. gessit morem vocantibus cumulate, & familiam alteram magnis cladibus & damnis affecit. nocte vna agnos perdidit vniuersos, & mox boues, anseres, gallinasq. mactauit; ouiumq. etiam crura confregit; domiq. miscuit & turbauit omnia, alterumq. è fratribus formidolosis imaginibus terruit. Huc quidam profectus è nostris, cum pro concione multitudinem docuisset, cur Deus

V 2 illa

illa permetteret, et quæ ad ea depellenda viderentur esse præsidia, fecit, ut illius familiae domestici, in quos ea erat illapsa pernicies, rite se à sceleribus expiarent: statimq. diaboli debilitata vis est. Nō dissimile est, quod in alia villa dicitur accidisse; in qua cum repentina tæbe magnus armentorum numerus interiret, lateretq. causa tanti interitus, missus eò Sacerdos est, qui mœrorem perturbata afflictæq. familie consolando leuaret. sed is pestilentiaæ originem, suspicatus frequentissimam fuisse in ore omnium appellationem dæmonis, sedulo hortatur primo, ut ab ea consuetudine vsuq. recedant; deinde expiatis pœnitentiæ sacramento complures, cereis caelestis Agni signis formisq. communit. atque ita cladem omnem auertit.

Huic Collegio Nouitiorum tecta iunguntur, quos semper nouis tyronibus Deus auget. In his Sacerdos receptus est Anglus, qui Anglicani pedorem carceris, equuleiq. ac reliquorum suppliciorum acerbitates expertus, elapsus ex eorum manibus, nihil habuit antiquius, quam ut ad præteritam tormentorū coronam, lentas quoque, sed diuturnas cænobiæ cruce adiuget. Multa de aliorum virtute admirabilia scribi possent, sed dum viuorum pudori consulimus, media incidamus oportet. Forsitan & horum, & ceterorum meritis dedit Deus, ut à graui periculo & collegiū et ciuitatē eriperet. Nam cū in Gallia, Christianissimo rege, ut dixi, in hæreticos arma ferente, pleraque ciuitates ancipiti consilio aliæ aliâ spectarent; clandestino quorundam scelere conflatū erat,

erat, vt aduocata in hanc urbem hereticorum manu, catholicorum partes opprimerent. cui facinorosi cum diem Paschatis, atque adeo tempus ipsum concionis, in quod ea suspicio videbatur non posse cadere, designassent; Deus tamen qui precipua ope suam tuctur Ecclesiam, longe aliter vertit omnia. nā qui religionis hostes clam acciuerant, tum cum confectam rem putabant, facto in eos impetu ciuium, ij ipsi de ciuitate sunt pulsati. Nostri interim Deo placando dabant operam, & pro communi Ecclesiae ocio, quadraginta horarum supplicationem non ita multo ante decreuerant: vt mirum videri non debeat, si is à Deo consecutus est exitus, qui euenit. Adhibuit etiam nostros is, qui nobis est in intimis, Cardinalis Vaudemontanus. de cuius in nos sinceræ beneuolentiæ notis, nec instituti nostri est dicere, nec facultatis. Is igitur vt pastoris officio rite fungatur, nostris in primis utitur: cumq. hoc anno Tullensem synodum coegisset, eius statuta synodi apud suæ ditionis parochos explicari à nostris voluit, ut quæ admodum ea exequenda sint, intelligerent. res cessit ex sententia, & magno reip. Christianæ commodo: totumq. triennium per eius diocesim partim in patefaciendis enucleandisq. Christianæ disciplinae mysterijs, partim in expoliendis erudiendisq. presbyteris consumptum est.

MVSSIPONTANI Collegij res in magna hoc anno varietate versatæ sunt. nam & florentissimā auditoribus academiā pestilentia vis medicæ

exorta caloribus dissipauit, & nostros omnes, domesticos præter custodes, in alia loca migrare compulit. Ex his nonnulli cum in vicinis regionibus consedissent, non tamen ab omni munerum administratione vacarunt: duobus enim locis tantisper instaurata sunt scholæ, dum ineunte Nouembri, conuocatis ferme omnibus in Virdunense Collegium, omnium ordinum ac disciplinarum studia repetita sunt. Enituit in eo Collegio eximia nostrorum caritas, dum non sine suo incommodo nouis fratribus, & sua sede carentibus, de habitatione libentissime commodarunt. Nec vero minor in concionibus Sacerdotum, quam in prælectionibus magistrorum, industria fuit. Pater quidam Lotharingæ Duce rogante, quoddam profectus in oppidum, cuius pars altera tota constabat hæreticis, sex circiter & viginti familias cum Catholicorum cætu coniunxit. Sacerdotes alij duo cum puerorum gregem in pago quodam prope Metas & litteris & Christianis præceptis imbuerent, adiunxit se ad eos hæretici filius, patre non repugnante, quod cum hæreticorum seniores, vt vocitant, rescuissent, minitati sunt patri, nisi filium à nostra disciplina ac consuetudine reuocaret, fore vt cum suæ Cæneæ communioni priuarent. quos tamen ille non modo non audiendos putauit, quod diceret filium suum optime à patribus erudiri, sed coemptis mox Metis adibus, eò se transtulit, vt ipse quoque Catholicorum concionibus frequentandis ad saniora consilia rediret. Qui domi manserant, ne eis quidem virtutis facultas ac materia defuit, cum enim pestilentia suspicionem

cione

cione, vel etiã contagione, tanta victus inopia plebs infima laboraret, vt ei non minus à fame, quam à pestilentia timendum esset; nostri tenuissimi cuiusque casas obeundo, pane & vino quantum sat esset omnibus, subuenerunt. quæ res, mirum dictu, quantum Societati nostræ & amoris & existimationis tum apud eos, in quos collata benignitas est, tum apud eos, quò ipsius beneficentiæ fama peruenit, conciliari. Sustulit lues illa de nostris, dum magis proximorum animis, quam suis ipsi corporibus cauent, omnino decem. sed quod maxime nos solatur in tanta fratrum iactura (si tamen eorum est dicenda iactura, quos iam in cælum sua merita vocauerunt) suum quisque diem pie dicitur obuisse. In his Sacerdos quidam statas ab Ecclesia preces ad extremum vsque spiritum recitauit. Alius rei domesticæ administer cum patefieri iussisset fenestram, et suspexisset in cælum, suam ipse animam creatori commendans placidissimo iustorum somno consopitus est. Interea Mussipontani ciues, dum nos crebris litteris & nuncijs ad redeundum inuitant, satis & dolore, quem ex discessu nostro ceperunt, & omni officij genere, quo nos semper profecuti sunt, quanti nos facerent, indicarunt.

AVGENSE COLLEGIVM.

AVGI in Societate receptus est vnus. alius ab heresi ad obedientiam traductus Ecclesiæ. Reliqua, quæ vel in vrbe, vel in agro sunt gesta,

V 4 cum

cum ijs quæ de ceteris sunt dicta Collegijs ferme consentiunt. Illud tamen ad declarandum in agnis cereis rite consecratis quanta vis insit, accidit admirabile, quòd cū in fastigium straminea domus ignis esset iniectus, & longe lateq. vagaretur, iacto repente agno, ingenti civium gratulatione restinctus est. Sed cum de singulis iam Collegijs, ea quæ videbantur, excerpta sint; restat, vt nonnulla, quæ in varijs gesta sunt itineribus, perstringamus.

RHEMIS per quadragesimam concionē Sacerdos habuit, qui dū in tanta rerum perturbatione, ex Societatis instituto se gerit, vtrique parti & verbo & moribus satisfecit. Alius apud Santonas in celebri vrbe Barlesio toto anno versatus, eò iam rem Catholicam & diuinam adduxerat, ut & suum templum ab hæreticis vendicavit, & in illud homines fere trecentos è catholicis neophitisq. coegerit. verum in bellico illo tumultu abire coactus, nō prius inde discessit, quā & verberibus est acceptus, & in vltimū discriminē caput obrulit. Tertius in eiusdem Metropolitana regionis vrbe, atque in eade maxima menses aliquot concionatus, vt non mediocriter hæreticos fregit, quibus omnia redundant; ita nō parum in religione catholicos confirmavit. Destinatus & Diepam Normaniæ urbem Sacerdos est, quæ vt est vna omnium munitissima, & mari continens Anglicano, totis hisce viginti annis innumera pene hæreticos aluit, tanta insolentia, vt non modo catholicorum conuictū societatemq. non tulerint, sed diu etiā regia auctoritati nominiq. restiterint

terint. horū autem post ipsius regis edictum magna
vis migravit in Angliam, insignis pertinaciæ atque
dementia: qui patriæ cōmodis carere malint, quam
cum animi salute in Ecclesiæ potestatem venire. Cū
igitur concionator huc noster is, qui in ea aliquot
annis ante conciones habuerat, peruenisset; ita in suo
munere se tractavit, vt ciuium animos facile cepe-
rit, & ab impura secta complures abduxerit. Quis
quidem nō obscure fatebatur, quam præclare secū
ageretur, quos Deus conuocasset ad lucē: negabātq.
se vel impunitate proposita commissuros, vt perti-
naciā in tanto animorum discrimine tuerentur.
nec tam sibi ipsi qui manserant, gaudebant, quā eo-
rum vicem, qui solum verterant, querebantur. futu-
rum enim fuisse, vt si ad patris mansissent aduentū,
ij quoque multum de sua feritate atque obstinatione
remitterent. Profuit illis mirifice patris frugalitas
ac continentia, quod cum in ipsis erudiendis recon-
ciliandisq. tot vigilias laboresq. susciperet; nihil ta-
men ex ijs, quæ loco muneris deferebantur, admitte-
ret. Erant & adiumento res à Deo mirabiliter effe-
ctæ, qui cum res exigit, imbecillitatem humanæ mē-
tis miraculorum adminiculis adiuuat. Mulier recēs
catholica, cum vicinam feminam morbo periculosissi-
simo laborantem animaduerneret, suavit ei, quam-
uis ea quoque de secta esset, vt ad sui curationem
aquæ benedictæ cyathum perpotaret. qua illa po-
tione corporis salutem adeptā, dedit operam pater,
vt salutem quoque animi hæresi abiicienda conse-
queretur.

P R O-

PROVINCIA
AQUITANIA.

LVIT hoc anno de nostris Aquitania Prouincia centum ac septemdecim. Tolosæ vndequinquaginta. Vndequadraginta nero Burdegala. Decem Mauriaci. Vndeiginti Ruthene. Abierunt è vita nouem. Ad Societatem tredecim accesserunt.

TOLOSANVM, RVTHENENSE,
& Mauriacense.

T OLOSÆ nostri pro consuetudine institutoq. suo in animis recuperandis euigilant. Sexdecim per eos Deus, hæresis errore discusso, ad Catholicam vocauit Ecclesiam. ac ne latius ea se contagio diffundat, multa quotidie hæreticorum volumina comburuntur. Scholæ auditoribus augentur, quibus non minori curæ pietas ac religio, quam litterarum studia sunt. adiunctiq. sunt Societati quatuor, ne qui ad alios ordines discesserunt, enumeremus. Habita sunt conciones in duobus oppidis celeberrimis magno animorum compendio. Et vt cetera taceatur, penetrabāt viri feminaq. promiscue in
mu-

mulierum cœnobia, nulla pudoris aut religionis ratione ducta: quod cum multorum malorum seminarium esset, nostrorum opera effectum est, ut contra hominum licentiam sacra illa Deo mulieres, arctioribus claustris continerentur. Cum autem ad sananda vitia tota eius concionandi ratio dirigeretur, & grauibus aliquando verbis scœnorum damnaretur iniquitas, exiit in conuentu publicus scœnator, qui subito dolore incensus, ex iniquis antea vitæ scœnationibus, iurisiurandi religione se obstrinxit, fore, ut in posterum scœnationibus abstineret, & peccatum suum nouæ vitæ laude corrigeret. Erat etiam in eo oppido, quadragesimæ tempore, magna mensarum impunitas ac licentia. carnes enim vorabantur & oua, nullo dierum discrimine, nulla religione ieiunij. nunc concionum beneficio, patria consuetudine reuocata, ieiunij legi complures obtemperant. cautumq. à consulibus est, ne non modo carnes, sed ne butyrum quidem publice vendi liceat. Alio in oppido cum vix quatuor essent familiæ, quæ non mutua inter sese flagrarent inuidia (totum enim oppidum, summo omnium periculo, in tres erat diuisum distractumq. partes) Deo bene inuante, facta est compositio. reuocataq. ad concordiam familiæ quinque, & irarum extenuata principia, dum ad extremum omnis illa dissensionis flamma compressa est.

R V T H E N E ad Societatem adscripti sunt duo. ad Catholicos quattuor. Recens autem semper est nostrorum ad labores alacritas, neque comittunt, ut operam suam vel ciues vlli, vel pagani desideret.

Ani-

Animarum autem siti, ardua suscipiuntur itinera, ingenti cum utilitate: iacent enim animi tum medicis tum curationibus destituti. qui denique ubi in nostrorum manus venerint, confessionis medicina sanantur. In montibus editissimis, cum niue obsita essent omnia, vir quidam occurrit obuius, ut à peccatis absolueretur. gerendusq. mos ei fuit vel in ipso cursu, ardentissime postulanti; qui dum labes animi confessione perpurgat, non sentit gelida se niue perfundi. sed caritatis ardor peruaserat animum, quæ ubi teporem dispulit peccatorum, externum quoque contemnit algorem. nudum caput nix operuerat, index intimæ pœnitentiæ, ut cineris vetus illa conspersio. pater quoque cum pœnitente niuibus redundabat, ut à viatoribus agnosci vix possent. quo in itinere cum eos nox oppressisset, & niuium pene obrueret altitudo, medio in itinere nixi cum religione genibus, ad Deum oculos precesq. conuertunt. haud surdo Deo fusa precatio. Statim eis rusticorum domus ostenditur, quò se ex algore tenebrisq. recipere: ibiq. noctem illam ab iniurijs tuti calestibus quieuerunt.

MAVRIA CI suas quisque partes cum laude sustinet. Multi partim industria colloquijsq. nostrorum, partim sacramentorum vsu, qui paulo iam maior extitit, ad bonam frugem euadunt. sed admirabiles animorum commutationes, ne quem per imprudentiam prodamus, cogimur præterire. Nec tamen licuit, in hos ciues perpetuas huius anni curas laboresq. conferre: cum enim hostilis hæreticorum

rum

rum grassaretur impietas, & iam ciuitatis faucibus immineret, duobus tantum in Collegio relictis, discedendum reliquis fuit in proximos pagos: vbi tamen nobiles viri duo duodecim dierum spatio nos perhumaniter exceperunt. quo tempore ne de animis benemerendi consuetudo intermitteretur, data est opera serendis diuini verbi seminibus, quæ suis temporibus fruges ferant. Iam è Gymnasio quantum commodi ad animos deriuetur, dies ipsa declarat. Bellico autem, quem significauit, tumultu, cum visum esset nostris paulisper abesse, auditores nostri longo interuallo & quidem non sine lacrimis prosequuti sunt abeuntes. Eorum nonnulli in patriam redire coacti, numquam induci ab hæreticis potuerunt, vt ieiuniorum religionem, quæ ab Ecclesia Catholica statis temporibus imperantur, vetitis epulis violarent. cumq. ex his vnus imprudens è carnibus pingue iusculum hausisset, ubi de ceteris quid sumpsisset, agnouit, totum diem assidue collacrimans sine cibo trāsēgit. Sed apud ipsos quoque hæreticos præsertim in oppido Caluiniana peste fœdato non nihil in rem animarum actum est. ualde eos Deus nostrorum concionibus excitauit: sed ne multi perspectæ ueritati dent manus, impediuntur metu suorum. Vicini hæretici cædibus omnia terrent; & quos ad Ecclesiam transire compererint, eos comprehensos sine cunctatione trucidant. Nimirum supplicandum est diuinæ clementiæ, ut timida pectora mentesq. corroboret, aut eo timore imbuat, qui exigit & extrudit humanum.

BVRDEGALENSE COLLEGIVM.

BVRDEGALAE grassata est non sine acer-
bis funeribus pestilentia. Octo de nostris ab-
sumpsit, sed ex reliquis viginti millia. Fuit hac con-
tagio tum nostris charitatis occasio, tum civibus So-
cietatis studia perspiciendi. qui quidem à suis ipsi pa-
storibus derelicti, numquam tamen à Societate de-
serti sunt. Testatur ipsa Burdegala, se tam opportu-
num in tanto animorum discrimine auxilium nun-
quam expertam esse. Atque ut amantissimas popu-
li salutationes in publicis vijs, mœroremq. qui no-
strorum consecutus est obitum, prætermittam, incre-
dibilem non modo ijs, qui in nos optime animati
erant, sed inimicis etiam admirationem, nostrorum
studia obsequiaq. pepererunt. Quin heretici ipsi,
qui in omni prope sermone nobis obloqui consue-
nerant, nostrorum postea in ægrotos charitatem ad-
mirati, commendare ac vereri quos oderant, incæpe-
runt. traductiq. sunt per eam occasionem ad veri-
tatem nonnulli: tanti est apud ipsos quoque hostes
vis charitatis. Prodigij simile existimatum est, è no-
stris quemquam pestilentia vim effugere potuisse:
inuaserat enim, ut diximus, nostrum numerum, de-
leratq. nonnullos: & qui extra Collegium suâ agris
operam impendebant, ijs ex esculentis poculentisq.
ministrabatur non semel in die; ut nisi nostrorum
vitas protegeret Deus, cōgressus ipse creare pericu-
lum posset, & acceptam in alios transferre perni-
ciem.

ciem. Nam de eorum salute quid dicā, qui dum aduentantis morbi pericula loci mutatione declinant, huc illucq. diffugere sunt coacti? quocūque enim te verteres, in mediam flammam veniendum erat, aut in ea loca, quæ vt essent vacua et libera pestilentia, ab hæreticorū certe rabie incursuq. non erant. Principio ægre admodum nostri secunda noctis hora, clā, & oclusis publicis portis ad Prioratum B. Macharij, duce atque auctore gemino magistratu, deducti sunt. quò cum sensim pestilens morbus irreperet, in alias continuo sedes immigrarunt: seruatiq. sepe diuinitus, tandem honorifice perparuo in oppido, vbi Abbatia quedam est, recipiuntur. hic omnium voluntates & studia sibi conciliāt, & cænobitas quosdam à multis superstitionibus liberant. Quo loco cū alia multa diuinam in eos benevolentiam ac prouidentiam testata sunt, tum quod in hæreticorum manus potestatemq. non venerint, etsi id illi ipsius Dei causa vehementer optabant; nec ædium ruina, quas in oppidulo illo conduxerant, oppressi sint. nam si biduo ante illinc exissent, dandum erat hæreticis iugulum: si biduo post, intereundum ea, quam dixi, ruina. reditum Burdegalam est ineunte ferme Nouembre: sed quoniam ne tum quidem satis tutus reditus videbatur: nondum enim pestilentia vires suas plane remiserat; delitescendum menses aliquot fuit intra septa Collegij. Iam vero tantam fratrum iacturam cepit dominus conuocandis nouis fratribus compensare: sed loci ac rei familiaris angustia fecit, vt Societatem quinque dumtaxat inirent. nec ij quidem

quidem sine suorum dæmonisq. uictoria. Erat in his Burdegalensis Senatoris filius, cuius mater omnem mouit lapidem, ut eum de sententia depelleret. adhibuit propinquos & amicos, interposuit auctoritatē magistratum & senatorum, minas adiunxit, terruit uerberibus; nec tamen labefactare constantiam filij aut cōmouere materna uis potuit. Annus prope abierat in his pugnis, cum profecta rus matre, quattuor ille remigibus cōparatis, qui strenue aduerso flumine remigarent, fuga se dedit. sed quoniam leuiore è pugna uictor excesserat, quò palma esset illustrior, alia grauior est subsecuta. pulsare adolescentis animum sathan cœpit, et patriæ desiderio sollicitare. renouare memoriam domesticæ uoluptatis, & cum sensu quodam pietatis materni paterniq. complexus. nihil erat negocij puerum imbecillum à potentissimo hoste superari, nisi Deus qui imbecillis et sibi ipsis relictis dextram porrigit, manus iam dantem mirabiliter confirmasset. nam dū reditum cogitat, & nauigium eius rei causa solícite quarit, offert se illico senex non procul Tolosa, ex eoq. quid quæreret sciscitatus, cū respondisset adolescens, nauem se quærerere, ut Burdegalam reuertatur; senex, ne pedē referret hortatus, Prosequere, inquit, institutum iter ò fili: & secundum hæc monita nusquam amplius apparuit: ut facile intelligeret adolescens, quis tandē ille esset & unde missus, qui tã salutaria sibi monita attulisset. Domestici fuga filij animaduersa, ex saturandi odij causa, quod in nos conceperant, uiris nobilibus dant negociū, ut procuratorem

nostrum, sic ubi offenderint, interficiant. Nec pau-
cas conuenerat inter matronas & quidem nobiles,
vt eum certo in loco correptum male mulctarent.
cuius sceleris princeps ne abiret impune (quamquã
coniuratione detecta nihil est actum) æquissimo Dei
iudicio, lapsa per gradus interijt. Non minoris con-
stantiã specimen quindecim natus annos præ se tu-
lit adolescens: nam præter alias communis hostis
insidias, quocum toto anno pugnandum fuit, tentata
est etiam eius pudicitia à petulanti puellarum lasci-
uia. mulieres domesticae duæ, secretum eius ingressæ
museum, lapsa iam die, ausæ sunt castissimum adole-
scentem ad libidinem prouocare. ac profecto com-
ptæ formæ, orationis blanditiæ, osculorum gesto-
rumq. lasciuia, nocte præsertim & solitudine cohor-
tante, nullo negotio expugnare tenerum animum
potuissent, si imparatum à præsijs cælestibus de-
prehendissent. repulsæ sunt impudentissimæ femi-
næ, aut potius is, qui eas submiserat, demon: qui
quidem ne semel à puero vinceretur, alijs eum telis
oppugnans, eadem semper ignominia ac dedecore
fusus est. Adolescens duodecimum agens annum,
prima Societatis fama commotus ei se sine cuncta-
tione dicauit. huic dormienti vox ad aures ac-
cidisse dicitur, moriturum esse breui: experre-
ctusq. cum timore, in preces flexisse genua: af-
fuisseq. repente eximia pulchritudine mulier ami-
cti candido, quæ huiusmodi eum uerbis affa-
ta est; Ades animo fili & omitte timorem, non-
dum moriere, prius voti compos efficieris. quod

visum cum die insequenti in missa sacro recur-
 veret, pene à sensibus aberrasse: cumq. socij, vt in
 sella paulisper requiesceret, hortarentur, numquam
 de genu surgere, quo semel incubuerat, voluisse. Eisdẽ
 de more precanti et tractati animo Christi vulnera,
 Christus quoque dicitur uisus, verberibus laniatus,
 eaq. specie adolescentem primo territum, mirifice
 recreasse. Voluit & suis visis demon, ne quis hu-
 iusmodi visis se pulchrum ac beatum putet, illudere
 mulierum leuitati. Occupabatur mulier in pago
 quodam linteis vestibus eluendis, cum demon femi-
 nam paulisper indutus, grauiter eam verbis, quod in
 eo versaretur opere, castigauit, minitatus fore, vt pæ-
 narum loco, aquæ vrnâ, quam hauserat, postridie cõ-
 mutatam in sanguinem reperiret. mulier summo
 mane ad vrnâ aduolat, rem ita comperit, vt prædi-
 xerat demon, & tremebunda venit ad templum. po-
 stulat à parocho, qui templo præerat, vt in honorem
 Dei Matris eo die sacrificetur. mos mulieri geritur,
 & inter sacrificium iterum sese mulieri demon
 ostendit, eadem qua se pridie declarauerat forma.
 mulier ignara fraudis, rata eam esse Dei Parentem,
 MARIAM exclamat, mirari ceteri, qui nihil cer-
 nerent, & vt agrestes minimeq. mali, prodigium ali-
 quod suspitari. demon chartas duas cruore resper-
 sas, plenas caracteribus feminae porrigit, & nescio
 quid magnitudine nucis, cuius interior pars colorem
 atrum, aureum externa referret. hunc ille panem
 suum benedictum aiebat esse, iubebatq. vitum di-
 uidi, qui presentes aderant. ita callidus hostis omnium
 animos

animos superstitione refererat, ut tamquam sacras reliquias eius panis particulas, si modo panis erat, religiose multi conditas asseruarent. eos vero quos diximus caracteres mandarat pietæ Dei Matris ceruicibus alligari, alia simul addita charta, quam qui oscularetur, eius beneficio peccatorum veniam consequeretur. Ergo tota ad eum pagum vicinitas, ut à suis quisque peccatis absolueretur à muliere, concurrebat. nec de re vlla crebrior erat inter homines sermo, nec quicquam magis celebre, quam Dei Matris presentia atque prodigia. Sed, quod indignissimū erat, iusserat se diabolus & à muliere, & ab alijs rusticis adorari. quod quidem ab hominibus simplicibus & imperitis est factum. quo disseminato dispersoq. sermone, Archiepiscopus, id quod erat, magnopere reformidans, ne qua idololatria sese populus inquinaret, Vicarium suum eo mittit cum Rectore nostri Collegij, ut rem omnem diligenter inquirent. qui multis ac perspicuis argumentis sathanae fraude comperta, qui in animarum perniciem ea omnia callide confinxisset, aduocata concione rector, demonis artes detegit, & chartas illas de Deipara collo suspensas, ereptas abijcit. mulierē vero eosq. qui in fraudem inducti erant, ab errore deducit, & ne in posterum ijs visis fidem adiungāt, etiā atque etiam monet, quod periniquo ferēs animo diabolus, dat sese iterum in conspectum mulieri in ade sacra, & se læsum esse grauius questus, vehementer obiurgat, publicasq. penas tunsione pectoris. exigit. quo iniecto terrore mulier imperata facit, arreptoq.

lapide multis inspectantibus pectus tundit, tanta vi
 atque immanitate, vt carbonum instar caro nigresce-
 ret. ac nisi reuocata esset, se ipsa vtique confecisset.
 Sed deducetur iterum de errore, & de dæmonis ar-
 tibus certior fiet, ne in easdem plagas rursus inci-
 dat. Excursum est in alia quoque oppida cum salute
 multorum, præsertim vbi nulla erat ferme religio,
 & omnia vitijs atque erroribus redundabant. Qui-
 bus locis partim liberandis prauis mentibus
 ab errore, partim retinendis in veritate
 catholicis, reuocandisq. in viam sa-
 lutis errantibus, eadem,
 qua ceteris sedulitate
 seruitum est.

PROVINCIA
LVGDVNENSIS.

SVNT de nostris in Lugdunense
Prouincia centū & octoginta tres.
Lugduni quattuor & viginti. Sex
& triginta Turnoni. Auenione
quattuor & quadraginta. Cambe-
rij duodeniginti. In Billomensi Collegio vndequa-
draginta. In Dolano duo & viginti. Mortui sunt
septem. Vnus & triginta recepti.

LVGDVNENSE, ET TURNO-
nense Collegia.

QVAM QVAM hic annus Lugduno pe-
stilens fuit, tamen præclara Dei Opt. Max.
in suis custodiendis famulis prouidentia, cū
per totam serperet vicinitatem pestilentia conta-
gio, ad nostras ades numquam pertinuit. Missæ sunt
tantisper scholæ, dum ea vel remitteret vel abiret;
æaq. prima fere hyeme studijs acrioribus repetitæ.
Ex hæreticis, nostrorum suasu hortatuq. non pau-
ci Ecclesiæ iam præceptis obtemperant. quam-
quam edicto regio pene compulsi ad id animum
complures inducunt. sed Archiepiscopi inssu ad

Ecclesiam, nisi lente probati non admittuntur. In
 lustrandis ceteris oppidis data est item opera euellē
 dis haresibus; & in quibusdam tantum concionum
 studio laboreq. perfectum, vt plurimi de sua secta
 dubitare iam cœperint: sed lucem plerique fugiunt,
 & eos qui ad lucem vocant: nec vllum tempus
 omittunt, quo vel ceteris Catholicis vel nostris in-
 commodent. In huius Collegij Prioratu, Sacerdos
 è nostris dum ipsius Collegij res agit, proximumq.
 eius rei causa in oppidum diuertisset, noctu capitur
 oppidum, incolæq. ab hæreticis vniuersi, & hic ipse
 Sacerdos: qui veluti mancipium, hæreticorum dedu-
 ctus in urbem, multa ab ijs tulisset indigna, nisi eua-
 dendi viam Dominus ostendisset. custodijs enim in
 somnum lapsis, de fenestra sese demisit, postridieq. in
 id oppidum, quod nefarij homines occupauerant, ua-
 statumq. reliquerant, redijt. ibi præcipua Prioratus
 documenta, de quibus magis, quam de suis vincu-
 lis laborabat, intacta reperit: atque inde quampri-
 mum domum cum domestica præda reuertit.

Illud etiam Lugduni in Ecclesiæ rem gestum est.
 Est amplissima Parœcia templum, vbi conciones sæ-
 pe habentur à nostris, centū fere ab hinc annis ex-
 tractum, sed propter vastitatem ac magnitudinem
 nondum vsquequaque perfectum. pars enim deside-
 ratur anterior, quam cum ciues tamquam ex symbo-
 lis perficiendam curarent, strenueq. rem vrgerent,
 quibusdam offensionibus interpositis desiterunt.
 Nostris igitur quicquid erat controuersia compone-
 re aggressi, cum res multo sudore pacassent, fecerunt
 deni-

denique, ut opus illud longo interuallo intermissum
 repeteretur. & quò magis ciuium studia incenderet,
 pecuniam illam, quam concionatoribus offerri mos
 est, cum eam ipsi concionis nomine accipere per So-
 cietatis instituta non possent; ad adis ornatu instru-
 etuq. reijciendam putarunt, non minore hominum
 commendatione, quam sacrorum opportunitate. Sed
 referunt nobis gratiam ciues optimi, quorum tam
 multa extant suæ benignitatis in nos argumenta, ut
 si quis ea colligat vniuersa, satis habeat negotij.

Quid hic commemorem sacram pretiosis autã mu-
 neribus supellectilem? longa esset oratio de ele-
 gantibus varioq. instructis opere candelabris, de ca-
 licibus, de lancibus, de magnificis lychnis auro ar-
 gentoq. celatis, de reliqua denique ciuium liberali-
 tate, qua non modo sacrum, sed etiam domesticum
 instrumentum locupletarunt. tantum dico, ciuitatem
 multis egregijsq. benignitatis inditijs sepiissime de-
 clarasse, quo apud se loco numeroq. Societas sit: ex
 quo fit, ut quantum ea propensa videatur in nos,
 tantum nos spei fiduciæq. concipiamus, non frustra
 apud eam vigilias nostras laboresq. consumptu iri.

Tulit & TVRNONENSIS ager satis vberes
 fruges. sexdecim ad Societatem animum adiecerunt,
 optimæ omnes expectationis, & vno excepto, qui
 ad res domesticas destinatur, litteris satis instructi.
 Ex his quidam cum ad diuinas uoces obsurdesceret,
 in morbum incidens, sensit suæ pertinaciæ pœnas
 diuinitus sumi, statuitq. quò Deus duceret, eò sequi,
 nec ita multo post releuatus est morbo. sed beneficij

immemor ac propositi, cum in patriam refugisset,
 exagitari iterum captus est morbo, dum ad extre-
 mum in animum induxit, illustriores diuina volun-
 tatis significationes non expectare: relictâq. patria
 ad Societatem sine cunctatione se contulit. Ne
 alius quidem silendus est adolescens, quem inge-
 nium nobilitasq. commendat; qui dum se ad studia
 legum à parentibus ablegandum animo prospicit,
 importunitate precum aditū Societatis extorquet.
 custodiebat adolescentis vitam domesticus pedago-
 gus, quem ut abiens falleret, hominem adornat &
 instruit, qui tantisper pedagogum ipsum dum præpa-
 rata cymba Turnone solueret, remoretur. verum
 cum mox eum magister requireret, et quò pergeret,
 accepisset; diurna nocturnaq. nauigatione profugum
 anteuertit, & militari comparata manu cõsequitur
 fugientem, Turnonemq. reducit. ibi numquam à suo
 latere adolescentem abesse patitur; sed ille fugâ sem-
 per intentus, in musæolum familiaris condiscipuli
 sese abdit. interim magistratus iussu conquiritur,
 non apud nos modo, sed in alijs quoque adibus, ubi
 suspicio aliqua resideret. propositaq. pœna edicitur,
 ut conscij adolescentem prodant: & ne quâ posset
 euadere, disponuntur vbique custodia. verum ille
 constanti animo vestem mutat, & vinitoris indu-
 tus ornatu è ciuitatis oculis se subducit. interim ci-
 tatis ad nos gressibus properantem alius rursus à
 pedagogo missus insequitur, cui didascalus fidissimo
 velut amico, quærendi insequendiq. discipuli, & ad
 suos denique reducendi negocium dederat. sed is, quæ
 fuit

fuit diuina prouidentia, consecutus adolescentem, Auenionem ad tyrocinium vsque deduxit. atque hic demum deuictis nouo praelio domesticis, latus agit, nobiliores pertractans animo pugnas atque victorias, quam quæ vel cum domesticis incuntur, vel ex patrio maternoq. sanguine reportantur. Non minor letitiæ seges hæreticorum ad Ecclesiam reditus, quam Catholicorum ad Societatem accessio fuit. vna habita concio septem conuertit hæreticos, eodemq. præsidio alijs oppidis valde consultum. Sedunum, quæ Heluetiorum ciuitas est, Valésiaq. metropolis, Sacerdos missus, virum primarium hæreticum aliqui doctum, cuius studium erat nobilissimo cuique ciui hæresim instillare, imbecillasq. mentes ad omnem pertinaciam instruere, sic immutauit; vt & sacrosancto Missæ sacrificio & concionibus semper adsit, maximamq. vim populi secum trahat. Diuertit etiã in itinere ad Abbatem Societatis amantissimum, qui patris hilaratus aduentu, iudicem quemdam hæreticum vocauit ad eam; quem suo congressu pater, si fieri posset, ad meliora conuerteret. Res cecidit vt optabat, hominemq. pater ad meliorem mentem incredibili ipsius Abbatis voluptate traduxit. Demum reuocatus Archiepiscopi Ebredunensis rogatu, & Camberij dies aliquot remoratus, Ebredunum cum fratre contendit. sed simul ac in agrum Ebredunensem vestigium posuit, tristes nuntij de occupata ab hæreticis vrbe perferuntur: vt referre pedem inuitissimus sit coactus.

AVENIONENSE, ET RELIQUA
Collegia.

AVENIONENSE Collegium in summa bellorum trepidatione, proditorum metu, rerumque necessariorum penuria, incolume divina benignitas conseruauit, & quidem Gymnasio refertissimo quam cum maxime. Probationis vero domus huic adiuncta Collegio suis quoque tironibus augetur. ac praeter eos, qui Billomum missi sunt, ad expeditum ac liberum Auenionem ab haereticis iter pateat, sexdecim ex vniuersa Prouincia cooptati sunt.

Ad aquas Sextias, Cabilionem & Grimanum non obscura Nostrae & charitatis, & industriae suae vestigia reliquerunt. Ex haeresum face sexdecim, & in his duos de principibus ad amicitiam Catholici nominis adiunxerunt. Sacerdotes porro canobites duo ex nobilissimis uterque familijs, cum ad haereticos transfugissent, & Gebennam aliasque haereticorum prouincias multos annos incoluissent, tandem nostrorum opera in nauem Petri reuersi, post eiuuatam solemnem ritum haeresim, ad suum uterque canoniium, peccatorum dolore commoti se retulerunt. Haeretico vero alij, vna Dei bonitas, nulla nostra opera, ut veritatem comprehenderet, persuasit. Is susceptus & educatus in haeresi, cum a nostris nullum vidisset unquam, statuit apud animum suum, patria vanitate contempta, et Catholicorum partes sequi, et, quod est admirabilius

bilius, effici Iesuita. iniecit hanc illi mentem Deus-
 tum cum ad bellum cōtra Catholicos est profectus.
 quare inscijs omnibus, ipse diues, & in civili iure
 versatus (posuit enim in eius cognitione fere quin-
 quennium) pedibus ad nos venit: vbi dum ad Socie-
 tatem sit quotidie paratior, familiariter nobiscum
 agit magna eorum admiratione, qui eius in Christia-
 na pietate gradus & quasi processus agnoscunt. Ex-
 cessit è viuis Auenione frater quidam rei domesti-
 cæ administer, cuius virtus minime dubium est, quin
 ei facile in cælum aditum patefecerit. Duos &
 viginti annos in Societate consumpsit, ea probitate
 ac sanctimonia, vt prope miraculo ceteris esset. ac
 ne ceteras laudes colligam, documentum pietatis
 fuit, & obedientiæ singularis. qui cū appropinquan-
 te morte rite maculas eluisset, pœna, quam Sacer-
 dos irrogauerat, persoluta, Me beatum, inquit, se
 nunc in cælum raperer: statimq. quod orauerat, ex-
 orauit: notum enim subsecuta mors est, & quidem id
 mortis genus, quam quatruidui acres torminum cru-
 ciatus intulerant: vt vitam laudabiliter actã nouæ
 patientiæ gloria terminaret.

BILLOMI scholas nostras frequentant di-
 scipuli fere quingenti, quos non minor virtutis, quã
 literarum amor accendit. Multi ad cœnobij discipli-
 nam sua sponte propendent, præsertim ad nostram,
 quò tamen nemo nisi probatus admittitur. Dum
 Auenionem interclusum est iter, retinentur in hoc
 Collegio Nouitij. quamquam autem Collegium ip-
 sum eo in oppido collocatum est, quod neque natura
 neque

neque arte munitum, hostium direptionibus facile patet; tamen diuina benignitate, ac pijs suoribus, vt interpretamur, officijs, ab omni hostili impetu tutum & incolume conseruatur.

CAMBERIENSE, ET DIVIONENSE
Collegia.

CAMBERII in tuendis colendisq. animis plurimum opera & studijq. consumitur: sed huius anni res gesta, praesertim quae interiores nostraq. sunt, nihil ferme habent, quod litterarum commendationem desideret. Gymnasium duabus classibus auctum est. & ad coemendas rei litterariae causa proximas quasdam aedes, quod satis erat argenti ciuium benignitas detulit: vt iam de ipsius amplificatione Gymnasij magnopere cogitetur. Vigent studia sacramentorum cum in omni hominum conditione, tum in nobilibus ac primarijs. Dataq. est opera, vt sanctissimum Eucharistiae sacramentum adorandum in singulis vrbis templis proponeretur: decretaq. diebus dominicis supplicationes, quibus vna cum nobilitate Maurianensis Episcopus & senatus interfuerunt: idq. non Camberij modo, sed etiam in vniuersa Sabaudia. Venit in Ecclesiae potestatem Gebennensis haereticus, & sectam publice detestatus, ritus iam Catholicos colit. Sed cum pro opibus ciuitati consultum sit, seu leniendis odijs, seu insanis hominum cupiditatibus restringendis, non tamen

pago-

pagorum externiq. agri utilitates omiffæ sunt. Nantuanum in oppidum Sacerdos missus Cardinalis Montis regalis rogatu, semestri spacio strenue pro animis laboravit. Ad quotidianas fere conciones catechismum adiunxit, quem apud multitudinem bis inter hebdomadam explanabat. Ac videtur eò pater sane diuinitus destinatus: nam non ita multo ante Claudius quidam cœnobij religionisq. desertor, & Gebennensis minister, quò magis ex insidijs simpliciū animos falleret, ornatu sui ordinis repetito, partim prauis serendis dogmatibus, partim pessimo vitæ exemplo, totam fere Nantuanam Ecclesiam Gebenna finitimam corruerat ac fœdarat. sed assidua Sacerdotis nostri opera, adiuuante Deo, ex deprauatis iam mentibus hæresum venena discussit. Extrema autem quadragesima Gebennensis agri femina, vbi casta religioni nihil est loci, cognito nostri concionatoris aduentu propinquum in oppidum, eò statim confessionis causa conuolarunt, susceptisq. confessionis communionisq. mysterijs, incredibili gaudio vnde abierant, redierunt. Matrona nobilis nocturnis perturbata terroribus (apparebāt enim cæca in tenebris vmbra fœdaq. monstra, quæ vel de die quoque mulierē affabantur) vt ea à se in perpetuum abigeret, consilium cæpit purgandi rite animi apud nostros. quod cum fecisset, & celesti se pabulo confirmasset, vacauit aliquamdiu ijs molestijs, quibus antea carere non poterat. atque vbi ad eadem postea arma confugit, tutam in hanc vsque diē liberamq. se reddidit.

In Collegio DIVIONENSI pestilentiae interuentu litterarum remisit ardor, transtulimus scholas in pagum quemdam, media situm Burgundia, Ducum olim sedem ac domicilium. Sed cum plurimos popularis quaedam pestilensq. tertiana parum perspecta medicis occuparet, intermissum est tantisper docendi munus, dum illa recederet: idq. mense Nouembri Diuioni repeti captum est. Duo ex hoc Gymnasio decursis philosophiae spatijs, reliquam aetatem sibi degendam in Societate putauerunt: nimirum ut totidem fratrum, qui cum philosophia vitae curriculum confecerunt, damna sarcirent. Instituta est autem Diuioni sodalitas, cui dederunt nomina, rhetores philosophiq. circiter sexaginta: ubi dum more suo ad pietatem sese exercent cultumq. Deiparae, placuit totius Burgundiae Proregi, Maxenaeo Duci, eorum exercitationes cohonestare, & vespertinis aliquando precibus, quas soleni cantu peragerent, interesse, quem exeunt plurimi lectiq. adolentes vario carminis genere Hebraice, Graece, Latine, Galliceq. consalutarunt. Is postea quo tempore bellicis distinebatur occupationibus, voluit a filio suo in aedificationem noui Collegij primum lapidem rite iaci: ut in eo Collegio & litterarum & virtutis sibi exstrueret aedificium, cui exaedificando primum aliquando lapidem & fundamenta iecisset. Summa cerimonia acta res est: nec hominum admiratione minore, qui tam turbulento tempore, eius substructionis fodi cernerent fundamenta, quae ne pacatis quidem tranquillisque rebus sine multorum annorum

annorum impensis ad fastigium uidebatur posse per-
 duci. Et uero, ut postea caelestis se prouidentia pa-
 refecit, intelligimus nequaquam è re nostra futu-
 rum fuisse; si ea opportunitas laberetur è manibus,
 quæ nisi multis annis post, ut ex rebus præsentibus
 conijci licuit, reditura non uidebatur. Nunc uero
 præter omnium expectationem adiectis piorum li-
 beralitate subsidijs, rem fabricæ eò usque perduximus,
 ut nisi nascentibus morbis ac pestilentia, quæ
 nostros afflixerant, cedendum esset, amplissimas iam
 habituri classes, & luculenta cubicula uideremur.

Reddidit & suos fructus D O L A N V S ager,
 ubi & in Societatem recepti sunt duo, & ab hærese
 auersi nonnulli, plurimiq. à vitijs & contentioni-
 bus auocati. Quod ad rem sacramentorum attinet,
 pascuntur caelesti pane celebrioribus anni diebus
 fere quingenti. atque ut frequentia hominum consu-
 latur, amplissimo quodam regie munere maiestatis,
 ex quo quattuor francorum millium, id est, aureorū
 mille summa redacta est, sacellum peramplum ex-
 structum est. quod aliorum quotidie dilatat & lo-
 cupletat humanitas. Gymnasium nouis theologiæ
 & philosophiæ scholis amplificatum est, constatq.
 auditoribus octingētis è varia multipliciq. natione.
 Probatum autem disciplina ratio mirifice: actumq.
 in Burgundia comitijs est, ut in comitatu omni Bur-
 gundia eandem docendi rationem easdemq. leges
 Gymnastorū moderatores teneant: nec alios suis di-
 scipulis auctores, nisi qui à nostris Doctoribus ex-
 planantur, explanent: ut deinde adolescentes, qui ad
 nostras

nostras migraturi sunt scholas, nostris iam legibus
assueti, institutoq. docendi, facilius quæ sunt maiora
capessant. Ac præter hoc de Societate nostra in-
dicium, eorundem comitorum beneficio, no-
bis est tum quarundam pretium adium,
quas ante conparauimus, persolu-
tum, tum reliquum æs alie-
num quo premeba-
mur: ut ad fran-
cos mille
sexcentos muneris summa
peringat.

PROVINCIA
BELGICA.

AMPLECTITVR Belgium Col-
legia septem, domum Probationis
unam, fratres ducentos ac duodeno-
raginta. Louanij quinque & ui-
ginti. Duaci minimum triginta.

Audomari tres circiter & triginta. Antuerpie
minimum uiginti. Traiecti quindecim. Leodij tri-
ginta. Brugis decem. Ipris octo. His accedunt, qui
in uarijs sedibus commorantur. Sex Valencenis,
Gandani totidem. Contraci quinque. Aucta est hac
Prouincia fratribus duodequingenta. Tribus
autem, qui ad Deum abierunt, imminuta.

LOVANIENSE, ET ALIA
quædam Collegia.

LOVANII licet prædonum rabies ex-
ternos & peregrinos ab urbe uel exclu-
deret, uel difficulter admitteret; numquam ta-
men Societati, que diuina clementia fuit, ali-
quid accidit detrimenti. Omnes eius cura la-
bores cogitationesq; totos octo annos inopia quidem

non

non parua, sed tamen fructuosa ad ciuū & ad praesidiariorum tuendos animos laborarunt. Ut autem militum onere liberari ciuitas cepta est, & concurrere studiorum causa varijs ex locis adolescentiū copia; publica ciuitatis gratulatione aperta sunt schola. Pater autem Visitator, ne quam rei bene gerendae occasionem praetermitteret, coemptis hortis adibusq; vicinis, quarum pretium ipsamet vrbe visitas imminuerat, Collegij spatia dilatavit, & quodammodo inclusit in insulam; ne pacatioribus rebus exaedificando templo locus aliquando deesset. Deinde Seminarium theologorum, vt proximis litteris indicatum est, vnde & Societati, & patriae opportuna praesidia gignerentur, instituit. Datum est ei rei initium ineunte Nouembre, conuocatiq; de Societate duodecim, qui duobus theologiae doctoribus operam darent: quamquam postea vbi nostra Academiae fama percrebuit, & varijs Prouincia locis creuit numerus ad triginta. admissi sūt in Societate duo

TORNACI autem vbi instituitur & eruditur nouissimus quisque ad disciplinam Societatis, totidem sunt admissi. quō etiam quinque & triginta aliunde venerunt. Traducti q; sunt in hoc oppido ad Catholicorum partes nonnulli, nec paucorum partim labentium, partim ruentium est sustentata religio. ad retinendos autem in fide populos, munitur rursissima catechismo via non in vrbe modo, sed etiam in pagis. Habuit enim & suas Tornacensis domus excursions in proximum agrum, frugiferas omnes, sed non eiusmodi, quae longam desiderent orationem.

DVACI quoque Societas ad animorum libertatem vel constituendam, vel recuperandam continenter incumbit. Capit è Gymnasio, quam sperabat, utilitatem: nec parua est veritatis illecebra, instituenda iuventutis ratio. Adolescens inter hereticos educatus, cum eo consilio huc missus esset, ut ab Aegyptijs (sic enim nos appellant) linguarum cognitionem acciperet, quam ad sacrarum litterarum intelligentiam, puriorisq. theologiae necessariam esse dicebant, vetuissentq. ne se philosophiae aut alijs, ut loquebantur, litteris inquinaret; is diu multumq. simulando dissimulandoq. ad extremum se ipse respexit, & suorum imperio contempto vna cum caelesti sapientia philosophiae studia coniunxit. Alius à nobilibus parentibus hereticisq. submissus, ut nostrorum moribus pertentatis, quicquid in ipsis deprehenderet, obseruaret, ad eosq. perscriberet, mira industria in nostrorum se familiaritatem insinuauit, sed dum verba & gestus & singulas actiones diligenter explorat, diuino consilio capitur, qui, ut caperet, satagebat: Catholicosq. sequi maluit, quam manere cum suis. & vix lucem veritatis aspexit, cum ciliatorum asperitate corpus, Christiana humilitate animum domare cepit. Alij duo cum alter haeresi, alter prauis moribus inquinatus, disciplinae causa, Duacum accessissent, breui in alteros mutati viros, inuitis parentibus & amicis, hic ad Societatem, ille ad Catholicos se adiunxit. Sed ad declarandam nostrorum auditorum probitatem, illud quoque non leue est argumentum. Visus est ex his vni in hereti-

ca ciuitate suscepto, nō in quiete modo, sed in vigilia
quōque et ipsa luce diei, spiritus quidam, non ex illis
improbis & qui hominibus gaudent illudere, sed ex
his commodis, & qui ex humanis egressi corporibus
prius igne purgantur, quam vt in beatorum nume-
rum cooptentur. hic igitur sese obiecit. adolescenti
cōmonens, vt pro ijs, qui saluari apud inferos igne
lustrantur, sacrificandum curaret; suosq. vel Catho-
licos, vel hereticos, tum ad retinendam constanti-
me fidem, tum ad curandam h̄eresim hortaretur;
obiretq. suo nomine peregrinationem quamdam, quō
facilior sibi cursus in cælum foret. Quæ hic eō dilige-
tius curauit, quō sibi exploratius catholica religio-
ne iam erat, locum esse quemdam & regionem apud
inferos, vbi piorum mentes suis soluta corporibus,
nec dum plane perfecta ac perpolita, priusquam ad-
uocentur in cælum, flammaram ignibus expiantur.
Non minor è templo profecta vtilitas est. Erepti
sunt è dæmonis potestate nō pauci, quos ipse in frau-
dem atque in errorem induxerat. qui vt solet sem-
per infirmiore sexū ac naturam petere, nonū iam
annum varijs artibus ac fallacijs feminam luserat.
docuerat pennis debilitare corpus, & eas suscipere
religiones, quæ plus pompæ atque ostentationis, quā
vtilitatis & salutis habent. cubabat humi dure per
noctem, apprimebat nudis membris cilicinas ve-
stes, & diu se loris acriterq. cadebat. crebram se-
bi ipsa imperabat inedia: castimoniam & humi-
litate in primis virtutibus commendabat, quibus
Deum aiebat plurimum delectari. quæ in sententia
ita

ita confirmabatur, ut viro matrimonij debitum
 pernegaret. precationi autem eo usq. dedita erat, ut
 compositis in similitudinem crucis membris, men-
 te raperetur ad horas: tandemq. suauitate mentis
 ebria & suae conditionis oblita, in eum locum vene-
 rat impulsore diabolo, ut, quod Christo haberetur in
 pena similior, de traiciendis ferro latere, pedibus
 ac manibus cogitaret. idq. haud dubie tentasset,
 si totos quindecim dies, quibus haec meditabatur,
 opportunitatem temporis nata esset. sed non est
 passus Deus, labentem atque inclinatum animam
 funditus ruere. odoratus noster, id quod erat, sacer-
 dos, malum latens aperuit, & errantem feminam de
 errore deduxit. In iuuandis autem nostrorum cona-
 tibus Deus, ut animorum sic corporum saluti non
 defuit. Attulerat Roma Collegij Rector ex eo liquo-
 re, qui ex Andrea Apostoli sacris ipsis paulo an-
 te manabat, quem praesentem morbis medicinam
 solitum esse, ex plurimis iam euentis, omnem
 terrarum orbem fama peruaserat. hic igitur cum
 fiducia duobus agris animam iam agentibus & pla-
 ne desperatis adhibitus, vitam mirabiliter reddidit.
 fratri vero nostro pestifero vlcere laboranti certam
 atque incorruptam integritatem attulit: ut iam si
 quis fama minorem habere fidem velit, tam praesen-
 ti confirmatus euentu, nihil sit, quod in posterum
 dubitet.

AVDOMARI non exigua cum laude suis quisque
 & Societate muneribus distinetur. Calet cum litteris
 pietas. Instituta est domestica schola ex ijs, qui ad
 2 3 eloquen-

eloquentiam informantur, quod magistrorum seminarium quodammodo sit futurum. frequentant Gymnasium lecta iuventus, auditores omnino quadringenti & quinquaginta. ex quibus præter eos, qui vitam nostram adamant, decem religionis causa se se varijs ordinibus aggregarunt. reliquis vero Societatis nostræ præsidijs ingens Deo animorum vis restituitur; partim tollendis de ciuitate vitijs, partim tradendis officij iustitiæq. præceptis.

ANTVERPIENSE, ET RELIQUA
Collegia.

REDIIT octauum post annum Societas Antuerpianam, vnde hæreticorum exulabat improbitate. nec prius recepta ac reuocata in urbem est, quam seditiosi ciues bello et inedia fracti, ad extremum Catholico se regi dederunt. Sed quoniam ea de re fusius in extrema Prouincia dicendum est; hic pauca quædam, quæ dumtaxat in rem animorum gesta sunt, Societate iam reddita, perstringemus. Factum est initium docendi Septembri mense, tribus in scholis: primisq. mensibus adiuncti sunt tres. Ac ne vel Catholicis, vel deceptæ vacillantiq. plebi nostrorū studia operaq. deessent, Principis Parmensis nutu auctoritateq. institutæ sunt cōciones vberifrutu. increbrescit enim in dies vis pœnitentiæ, quotidieq. abijciuntur hæreses, & nutantes animi roborantur: ut iam Christo diabolus, & diuino numini impurus spiritus cedat. id quod Dei cōsilio ac voluntate, non mente tantum, sed etiam ipsis oculis cernit. cui.

cuit. *V*isus est enim frequenter cuiusdam per officinam tonsoris à Catholica religione seiuncti, cursare pannosus quidam & septuagenario maior senex, qui procacibus impurisq. verbis multorum se insidere menti gloriose iactaret. is postea tetro cum odore ravesceus, se quis esset, & vnde existeret, indicavit. Non erit ab re eiusdem generis aliud commemorare, quod ante recuperatam Antuerpiam, & ad confirmandam Catholicam veritatem, & ad reuincendos hæreticos accidit. *A*dollescentula Susanna nomine, annos nata septemdecim, forma tantum, non religione probabilis (erat enim hæretica) cum ab insano amatore instigaretur ad facinus, nec tamen ad obsequium precibus, vllis promissisq. descenderet; oblato sibi ab amatore poculo veneficijs carminibusq. confecto, demonem ebibit. parentes in religionis sententia nihilo puella seniores, miserando filie casu permoti, curationis causa ministros adhibent, sed cum demon demonem non pellat, neque ab eis opis aliquid ferri posset; pastorem quemdam animarum virum optimum, qui Antuerpiæ forte confederat, deprecantur, vt filia laboranti succurrat. non abnuitt incorrupta fide ac vita Sacerdos, exorcismisq. per paucis virginem ipsam demone simul atque perfidia; parentes vero cum alijs trecentis etiam hæresi liberavit. Initio autem, ingresso ad virginem Sacerdote, & suis Eucharistiam vestibus obtegente, contemplari virgo intentis oculis petus hominis, quasi eius, quod latebat abditum, non ignara, ex qua cum quid aspiceret, Sacerdos quæret,

ret. *Vestem, inquit, contemtor istam tot distinctant,
 contextamq. nodis adiuranti vt veritatem pande-
 ret, Respicio, inquit, cercam imaginem tuo de collo
 suspensam. tum Sacerdos, Postpositis, inquit, his
 ambagibus, impero tibi omnipotentis Dei nomines,
 veritatem ne celes. Capite lues, inquit illa, si veni
 detexero: hostiam sacram desers, quam clandestino
 sacrificio in eius ciuis (cinem autem nominabat)
 adibus consecrasti. seuerē enim tum haretici caue-
 rant, ne quis etiam occulte sacrificaret. quā cū
 Caluinista, qui praesentes aderant, audissent, alij ve-
 hementer herere, alij pie colere latens numerus, qui-
 dam obnixi animis in sua prauitate perstare. Mū-
 ta autem declamantis in modum diabolo gannientis
 Quin adis, Sacerdos inquit, ad B. Georgij, vt d. sug-
 gesto tuos discipulos doceas? (occupabat enim adem
 illam tum minister hareticus) cui demon, Ego ve-
 ro, inquit, quotidie illic ad meos verba facio. Que-
 renti cur suos diceret; An non, inquit, iure meos ap-
 pellem, quos eadem mecum gehenna manet? hōc
 vno meliores, quōd ipsis etiamnum integrum est
 pœnitere erroremq. depellere: nobis autem perti-
 nacibus & veritas sordet & pœnitentia. His in ha-
 reticos testibus, quoniam aures veritatis prae-
 nibus claudunt, Deus vtitur. quos vtinam vel hac
 amentia & cecitate liberet, ne funditus ipsi ruant;
 vel in perpetuum comprimant, ne in eandem per-
 niciem ceteros secum trahant. Præter conciones,
 quibus consulitur vniuersis, plebs quoque in-
 fima catechesin, & imbecilla puerorum etatula
 perdo-*

perdocentur. Fuit olim optimis ciuitatis moribus institutum, vt pueri puellæq. egentes ac derelicti separatas in ades, vbi sub præfectis artes aliquas modosq. vitæ condiscerent, cogerentur, dum ætate robustiores, vel adscripti cœnobijs, vel in matrimonium collocati, se suamq. vitam tueri possent. His quadrumiri præfunt grauissimus in ciuitate magistratus, qui coactis vndique nummis, quicquid ad vsus vitæ requiritur, studiose curât. In has familias, præfectorum malitia, cum hæresis irrepisset, contendit à Societate Senatus, qui Catholicorum prudentiûq. lectione longe iam alius est, vt saniore doctrina familias illas imbueret, quod accurate Societas facit, eorumq. per purgat animos, qui hæresum labem non tam suo, quam alieno vitio susceperant.

TRAIECTI P. Visitatoris aduentû magna commutatio morû consecuta est. est enim eo auctore varijs locis catholica veritas explicata. Carcer, valedudinaria officij gratia frequenter obita, & delinctorum multorum animi charitatis obsequijs. sunt autē & ad emendandos prauos mores auxilio magistratus ipsi, quorum nutu multa sanantur in ciuibus. Inquisitum in eos est, qui Quadragesimæ ieiunia, escaurū licentia violabant. restitutus suus Eucharistiæ honos in templis publicisq. vijs, dum defertur ad egros. mulieres quæ pudorē suū in vulgus, quæstus causa nūdabatur, à dedecore reuocata. ab hæresi expiati nonnulli, et nutates animi sustentati. milites ad officium vocati, & ad pietatem eruditi: vt, qui nihil nisi ferrū & bella tractabant, spectaculo iam sint ceteris. nouo studio

Studio

Studio Religionis. Cernas qui stationes & vigiliis agunt, sepius suo globulis decurso Rosario, horas metiri nocturnas, & cum civibus pietate certare; abstinere se periurijs ac maledictis, observare animarum pastores ac Sacerdotes, diuinum verbum sitientibus & auribus & animis audire. Penitentium numerus annos omnes præteritos superavit. Institutaq; est adnitente Prouinciali patre ex adolescentium flore sodalitas, quorum ea sunt studia, vt quamplurimos ad sacramenta & exēplo & oratione pelliciant, temere iurantes beneuola admonitione castigent, pauperes hospitio, cibo, ac potione resciant, & alia multa cum pietate gerant. Quibus officijs cum honoribus omnium, tum senatus gratia colligitur, qui quo animo in nos sit, nec vnus nec leuibus significationibus declarauit. Is ad aduentum patris Prouincialis nostros omnes nostris in adibus liberali conuiuio excepit, ædificia pluribus locis restituit: Et ex senatoribus vnus, præter bibliothecam, annuam nobis pecuniam in morte legauit. Quibus Deus, quoniam largissimus in bonos est, cumulatiore mensura, qua largiti sunt, reddat.

BRVGAS ea spe Collegium, qua proximis litteris demonstrauius, restitutum; instructumq; annuis cuiusdam Abbatie prouētibus in perpetuum, communis patriæ calamitas vicinusq; hostis non mediocriter retardauit. Perseueratum tamen est difficillimo etiam tempore, nec Societati quicquā, periculis fame compluribus, diuina clementia ac beneficentia defuit. Itaque nostri tam à Deo liberaliter suble-

subleuati, ne ipsi quidem animorum saluti defuerūt. edocti sunt tam inquilini, quam peregrini pauperes Catechismum. erepti ex haresum tenebris vnde- uiginti: & quorum fides aliqua lababat ex parte, ad constantiam reuocati. coercitæ muliebres virilesq. libidines: femina Deo quōdam dicatæ, abductæq. à sacrilegis amatoribus, claustris redditæ. honestarū pudicitia ab hominū libidine conseruata. & denique multiplex vnde exierat, restitutum.

LEODII & pietate & litteris discipulorum coluntur ingenia. Veniunt fere quingenti: & ex his quindecim se Deo varijs in disciplinis, tres in nostra, posthabita libertatis dulcedine, manciparunt. Edidit hos fructus Sodalitas Dei Matris, & vberiores pollicetur in posterum, tanta nimirum præside ac patrona. Accedit gratia Apostolici Nuntij, cui vel hoc nomine plurimum Societas debet, quod iacentem religionem erigit, & studia nostra principibus viris magistratibusq. commendat. Quod ad adē spectat, vix duodecim Sacerdotes è nostris populi pietati concurrentis ad sacramenta sunt satis. Metuebatur ne Flandrorum recessu, qui declinandæ seditionis causa, tuendæq. Catholicæ religionis Leodium magno numero commigrarant, conuentus ipsi decreverent: sed tamen eò vsque creuerunt, vt omnino nostra laxanda sit ades. Hunc ardorem cum doctæ ac salutare conciones, tum Catechismus per frequens excitauit. is celeberrimis in paræcijs incredibili concursu plebis exponitur. ita fit vt sensim suus religioni decor redeat. quod quia ciues obseruant

uant, non possunt non vereri nostros, & amore com-
plecti. Duo remisso heresi nuntio, in Catholicam fi-
dem iuraverunt. Alius autem atheus, igni ad iudica-
tus, cum de pertinacia nihil remitteret, nec quicquā
nostrorum proficeret oratione, adhibitis Deo preci-
bus fractus est tandem; & facti pœnitens, non modo
æquo, sed etiam libenti & gaudenti animo suppli-
cium tulit.

I P R A S erecto Collegio, missisq. eò de Socie-
tate nonnullis, nihil habuit prius Senatus, quam vt
nobis ædes honestissimas compararet, & exhausta
pene diuturna obsidione, belli impensis arario, tam-
diu certas pecunias addiceret, donec restituis cano-
biorum quorundam agris, quos Collegio Pontifex
Maximus assignarat, presenti nostrorum necessitati
prospectum esset. Nec vero suis partibus Vicarius
defuit, qui vicinas ædes scholis peropportunas adie-
cit: quibus & tertia quedam accesserunt ædes, cu-
iusdam liberalitate Abbatis, Societatis amantissimi.
Quo civium studio Visitator pater permotus, ad in-
stituendam primis litteris iuventutē, aucto nostro-
rum numero, scholas duas aperuit, quibus postea ami-
corum postulationibus, Humanitatis etiam classis
accessit. Obeuntur & reliqua, vt Societatis consue-
tudo fert, munera. Hæresim eiuravere nonnulli, &
Societati primo Collegij ortu adiunctus est vnus.

V A L E N C E N I S auxilio exemploq. nostrorum
pietas item vrbi & auita religio reuocatur. labora-
tum est concionibus vehementer, vt cōfessiones vis
annuæ minimum verterentur in menstruas. & hic
quoque

quoque ex hominum pectoribus hæresum pulsa cali-
go: cumq. ad tuendam religionis causam omni ope
industriaq. contenditur, tum potissimum Catechis-
mo, quò ne senatores quidem grauesq. viros pudet
accedere. renouata est & foris inter paganos crebri-
tas confessionis: acciditq. vt cum de ea frequentan-
da disputaretur à nostris, eo vsque permota sit mul-
titudo, vt à concione septemdecim & peccata confi-
terentur, obstupescente rei nouitate pastore; et Chri-
sti corpore pascerentur.

Restat GANDAVENSIS et CORTRACEN-
SIS sedes, vbi eodē animis studio spes salutis ostēdi-
tur. Gandauum vrbs est totius Flandriæ amplitudi-
ne facile princeps, plurimis cœnobijs olim nobilis,
nunc hæresum vitio ipsis tantum spectanda vesti-
gijs. cuius ciuitatis calamitate P. Visitator, & spe-
messis vberioris adductus, aliquot è nostro numero
concessit amicis, qui missionis nomine essent ciuibus
adiumento, vel restituendis Ecclesiæ, vel in senten-
tia cōfirmādis. nec hominē spes fefellit: nobiles enim
iā viri duo, feminæq. tres Caluino relicto, sese ad Ec-
clesiæ Romanæ fidē applicuerūt. Reliquis autē uitijs
sua quoque adhibita tēperatio est: inductaq. eius rei
causa crebrioris pœnitentiæ consuetudo, cuius ma-
iores quotidie utilitates fructusq. præcepimus.

CORTRACI Societati aggregati sunt tres. præ-
cipuoq. studio Catholice ueritatis mysteria rudibus
patrefacta, proposita à senatu pœna, si qui uel ad cate-
chismū nō sese cōferāt, uel catholice ueritatis igna-
ri deprehendantur. Miraculo ciuitas est, quæ cū thea-
tris, scanis, mimisq. tota Flandria esset infamis,

nunc cuncta stultitia ac vanitate, ita addita est virtuti, Christianæq. pietati, ut plerique sibi ita persuadent, ex tam felicibus initijs, ex cetero brevi Collegio, simillimos consequuturos euentus. Atque hæc de singulis huius Prouinciæ sedibus ac Collegijs, nunc de Castrensi Missione perpanca.

MISSIO CASTRENSIS
Belgica.

MISSI sunt in castra, aliquot ab hinc annis, cum Philippus Rex aduersus eas Prouincias, quæ suo ab imperio & Catholica religione desciuerant, bellum tulit; eo ipso petente, de Societate duo, sacerdos cum fratre laico; qui dum res bellica gereretur, in animos militum excubarent. Exiuit in ea re patris Studium, & per id tempus fere semper in Alexandri Parmensis Principis aliorumq. Principum tentorijs diuinam rem fecit. Castra fortius obibat, & militari nola ad sacrificium milites conuocabat. Habebatur stans temporibus concio ad aulicos quidem festis dominicisq. diebus; ad milites vero profectis. Quoties autem in hostium stationem parabatur irruptio, ad confitenda peccata, sumendamq. sacram Eucharistiam tanta via militibus cogebatur, ut non semel pater cum pluribus notitijs de laborum assiduitate nihil remitteret; ipsa vigiliarum insolentia, ad ipsa tormenta bellica in somnum lapsus, ne horribili quidem eorum strepitu excitaretur. Sed in castris hæc erat Patris agendi ratio.

Confe-

Conferebat se semper ad eam murorum partem, quam nos ter adoriebatur exercitus, ut militaribus confessionibus loco à telis hostilibus quam tutissimo daret aures. socius interim, ne quis diem sine sacramenti obiret, qui saucij pugna excederent, obseruabat, ut vel prebensa manu, ad patrem, si sequi possent, adduceret; vel si non possent, sublato deferret in humerum. Multi ab impuris libidinibus, multi etiam à maledicendi execrandiq. consuetudine (qui morbus inter milites late patet) reuocati sunt. Nonnulli qui à Christi militia ad castrorum disciplinam abiectis sua religionis insignibus, contemptisq. quibus initiati erant, ordinibus, fæde descierant, suum detestati facinus, Deum sibi reconciliarunt: tantumq. aris subsidijq. curatum ijs est, ut ad ea cænobia, vnde diffugerant, cōmodus pateret reditus. Arcibus aliquibus expugnatis, antiquissima cura erat, sanctorum cineres ac reliquias, si quæ ab hoste reperiebantur intactæ, ab iniurijs & rapinâ defendere; virginum vero corpora à militum libidine prohibere. Atque in curandis animis, corporum quoque commodis salutiq. seruitum est: si quid enim nostris è quotidiana mensa supererat, quod quidem supererat fere semper (bis enim in die ex Parmensi aula satis large cibaria præbebantur) id nostri in egenos milites, qui ad præsentem passum mendicitatis suæ totis castris stipem rogabāt, distribuebant. & collectis precario nummis inter hebdomadam, panem & obsonia parabant ad eorum egestates explendas. ita turpis aleæ consuetudinem minuebant, dum in
cibum

tibum milites cogebant impendere, quod nunquam
 exponebatur in aleam. Quidam etiam, qui stipem
 quaerere salua existimatione non poterant, adhibe-
 bantur ad mensam, excipiebantur saucij tecto, chi-
 rurgiq. qui uulnera obligarent, accersiebantur, & sa-
 lubribus recreati epulis, curribus ad nosocomia, quae
 rex recens exstruxit, aucebantur, quod rectius &
 animo curarentur & corpore. Hæretici etiam duo
 claro loco nati, cum illato inter epulas de Romana
 Ecclesia sermone, Summi Pontificis potestatem sy-
 missimis, ut sibi uidebantur, rationibus impugnare,
 contrarijs tamen argumentis eucti, catholicam fidem
 magno sunt ardore complexi. Dederunt autem ope-
 ram nostræ, quod commodius militum animis consule-
 rent, ut uiolata ab hæreticis templa, quæ in horreo-
 rum formam impie redegerant, usitatis consecrata
 religionibus, diuino cultui redderentur, quod ubi esse
 etum est, tum demum & alacrius, & utilius animorum
 causa suscepta est. Atque hæc hæctenus uniuerse.
 nunc proprie ac singillatim. Nec enim sileda diuina
 uidetur obsidio, quam nobilissimum Belgij totius
 emporium Antuerpia sustinuit: quippe in ea res
 contigerunt & ad memoriam posteritatis insignes,
 nec ab his litteris alienæ. Compluribus ergo Flan-
 driæ Brabantiaeq. urbibus in regiam potestatem di-
 tionemq. redactis, cum iugum Antuerpienses im-
 probissime detrectarent, partim manibus lociq. op-
 portunitate, partim Hollandiæ uicinitate fretis, ex
 qua publicus commeatus commode per flumen ad-
 uehebatur, Parmensis Princeps coactis ad Scaldam
 fluium

fluuium militaribus copiis, primo propugnaculum quoddam ac munimentum tormentis quatit: deinde, ubi nihil profici sentit, inter ipsum propugnaculum, & Antuerpiam, duobus ab vrbe miliaribus, mira industria sublicium in fluuiio pontem excitat, vt aditu omni terra mariq. intercluso, rebelles incolæ fame tabescerent. Videbant hæc illi, & qui fieri nullo modo posse suspicabantur, vt altissimum, & plus quadringentis passibus latum flumen, humano opere clauderetur, sumptus Principis conatusq. ridebant. Pontis autem ea structura fuit. In utroque fluminis labro vallum erat erectum militari sepimento, multo milite, & tormentis instructum, cum tuendo operi, tum arcendo hosti peropportunum. defixæ erant à labro fluminis ad alueum vsque arbores per interualla præaltæ, armatæ ferro, ac præacutæ, firmissimis inter se nexæ cathenis. quarum capita è fluctibus prominentia, compactis sternebantur asseribus. in ipso vero fluuij alueo naues erant tres & triginta, cathenis item reuinctæ validis, & vncis anchorisq. constantes. hæc multis præfidiariorum signis & tormentorum apparatu munitæ, stratisq. malis & antennis, asseribusq. subiectis, ijs, quas dixi, arboribus adæquatæ, peruium atque expeditum reddebant pontem. Ac ne quæ ipsius pontis fabricæ vis aduersaria noceret, trabes trabibus necit cratis in formâ, peruitis ac pinnis duorû triumue pedû magnitudine, dentiû instar horrêtes: easq. ad teli iactum ponè pontem utrimque locant, nixas lintribus vacuisq. vasis,

ne subsiderent, et anchoris funeq. firmant, vt si que
 nauis incurrisset hostilis, eā (ponte nil leuo) remora-
 rētur. His ita ab Imperatore summa celeritate per-
 fectis, obstupefactus hostis, damnare suam ipse socor-
 diam, modosq. vicissim querere, quibus tot mensura
 labores euerteret. Primū nauibus res tentatur, qua
 textis impacta cratibus, tū contis tū tormentis bel-
 licis demerguntur. Deinde aestu obseruato mariti-
 mo, celoces inter se iuncta saxis onerantur ingenti-
 bus, & inanibus alligata vasis fluuio immittuntur
 in nostros: vt cursu ipso & pondere, crates ac pontē
 vel rumperent, vel turbarent. sed quoniam nostris
 non fuit difficile cursum nauium propilatis periculis
 aut harpagonibus remorari, noua excogitantur, dia-
 bolo architecto, nauigia; neque enim tale inuentum
 excogitare humana mens poterat. Horum ea con-
 structio & fabrica fuit, vt honorarij formā tumuli
 feratilisue vrnae referret. erant in nauis alueo trasuer-
 sae traves lapidesq. in quadrum coagmentati, & ad
 foros vsque surgentes. alueus autem ipse molaribus
 & generis cuiusque lapidibus ita refertus, vt & va-
 rij cuniculi in spiram acti, puluere sulphureo ple-
 ni relinquerentur, & pars summa cippis im-
 mensisq. lapidibus tegetetur. Latebat insuper filu-
 la fomentario igni relicta; igniarioq. ita librato, vt
 non ante pulueres inflammaret, quam nauis ipsa in
 crates ac pontem propemodum impegisset. fori au-
 tem & constrata nauis tabulata siue ad terrendos
 timidos, siue ad opprimēdos incautos, sparteis man-
 pulis, picis, resina, sulphureq. oblitis, ac malleolis
 con-

conflagrabant. Quibus artificijs ac machinis, cum
 primum remisit astus, tetrīs tenebris ardens ex ur-
 be nāvis emittitur. quod hostile portentum, dum
 procul aduentare nostri conspiciunt, continuo è ca-
 stris vna cum Principe in omnem euentum expediti
 ad ripam fluminis pontemq. conuolant. interea
 dum quidam per audaciam vel nauim ipsam con-
 scendere, vel vncis remorari contendunt, ecce tibi
 repente conceptus ignis, ingenti fragore saxa quate-
 re, torquere trabes, tempestates ac tonitrua ciere,
 immanes lapides ignitosq. globos in calum vomere,
 stationarios & classicos in vndas mergere, partem
 pōtis euertere, nemini denique parcere, qui vel pro-
 prius accessisset, vel etiam longius abesset. Lamen-
 tabilis omnium gemitus erat, funestus multorum prin-
 cipum exitus, aliorum vel mutilatione, vel funere.
 ducentos prope homines lapidum procella contri-
 uit. Princeps ipse Parmensis quamquam Hispani
 cuiusdā impulsu vix sese è periculo eripuerat, tamē
 vehementi aeris agitatione concussus, vna cū Ma-
 chione de Peschara in terram concidit, propiusq.
 factum est nihil, quam vt vterque militarium cor-
 porum mole, quæ lapidum prostrabat imber, oppri-
 meretur. Vicarius etiam Principis, & totius equi-
 tatus magister, alijq. clari viri fluctibus periere.
 alij per aerem visi sunt ad passus aliquot volita-
 re: alij flammis pulueribusq. cremari, fædo sane
 horribiliq. spectaculo. Noster autem ille de so-
 cietate Sacerdos, molaris lapsu lapidis caput illius,
 attonitus & pene amens cecidit, moxq. alio lapide
 2 2 percussus

percutsus in brachio, tantum non animam edidit. & reliquis qui sani & integri erant, timore perterriti, partim sese abdere, partim castra relinquere. ita alijs grauiter laesis, alijs miserabiliter extinctis, in extremum res erat adducta discrimen: sed eripuit mentem & consilium hostibus Deus, ne iam potiti victoria scirent vti. nam si tum procincta classe, quam paratam semper habebant, aere dēsissimo atque adeo ipsis tenebris tecti in castra pontemque impetum vel Hollandi vel Antuerpiani fecissent; magno in periculo nostri fuissent. Patri interim cum sensus redire cepissent, dum fractus ac debilitatus ex superiore loco in inferiorem propugnaculi partem se noctu demittit, in cloaca fetidis referta aquis fere submergitur. sed eductus à fratre comite, hoc quoque discrimen effugit. Hunc tamen pene exanimem, & stillantem sanguine viri nobilissimi, qui fugam arripere non tutum putarunt, summi precibus obtestantur, vt se in tantis periculis à peccatis, quæ faterentur, absoluat. nec abnuat quamuis eger & pene confectus pater; reliquamque noctis partem vsque ad insequentem lucem non sine ingenti doloris amplificatione traduxit. postridie in pagum ad eius hospitium lectica defertur, vbi dies aliquot grauissime laborauit. nec tamen ita conualluit, quin morbi reliquia, bellig. nota remanserint. nam brachij os, quod capiti coniungitur, comminutum & in partes fractum, nulla potuit arte curari: nec plus ei relictum est roboris (quod in tantis malis solacium reliquum est) quam vt sacris operari

operari queat. Vbi iam procella resedit, qui paulo audaciores erant, ad pontem festini redeunt, ut quo loco res essent, explorent. vbi ne comparuisse quidem hostem animaduertunt, pontem ipsum momento reparant, nouosq. animos induunt. Quo reparato, vbi videt hostis nec vires, nec animos, nostros deficere, lapidesq. & tela frustra iactari, plures congeminant canes (sic enim ferales illas naues appellabant) sed ne sepius similes clades acciperent, nostri, subductis ab alueo repente nauibus, quibus pontem continuari diximus, canibus nocendi vim adimunt. Nam ansam illi harendi nullam in fluuio nacti, pontemq. longissime prateruectis, sine ulla nostrorum plaga suos frustra ignes molaresq. lapides euomebant. similiq. fere industria elusa est à nostris ingeniosa nauis, quæ rotarum conuersionibus forcipibusq. ad latera fabricatis, pontis opera & cathenarum æra diuidebat. Ergo vbi suas artes hostes irritas vident, tentant vltima. Agger erat, qui Scaldæ fluuij maritimiq. æstus impetum cohibebat. hoc pluribus perfractis locis, allunione quadam tellurem obruunt, quo facilius Antuerpiani pontem declinarēt, & flexuoso sinu liberum sibi in Zelandiam aditum aperirent, sed huic quoque machinationi per nouum à nostris exstructum aggerem, firmissimis munitum per interualla præsidij ac propugnaculis, est occursum. verum ne tum quidem animos illi demittunt, sed longa cum Zelandis & Hollandis, qui ex altera

2 3 pontis

pontis parte suam quoque instructam habebant
 classem, consultatione habita, aggerem effodere
 hunc instituunt; editoq. ex urbana turri perfidia
 socijs signo, plurimo vtrunque nauigio rem tentant:
 sed initio feliciore quam exitu. nostris enim ad de-
 fensionem pontis concurrentibus, quippe qui hinc
 parti minus velut infirmiori, quam munitissimo.
 aggeri confidebant; non fuit difficile hostibus mu-
 nitiones aggeris plurimas occupare. & quidem ho-
 ras iam fere septem aggere & vallo potiebantur,
 lanceis transversim saccis prægrandibus, ne encis ho-
 strorum pilis laderentur iniectis. omnes intereali-
 gonibus alijsq. machinis vallum perfringunt, nun-
 ciumq. Antuerpianam præpropere mittunt, qui de par-
 ta victoria renunciaret. quæ quidem haud dubie fuis-
 set ipsorum, si duci nostro defuisset animus, vel in-
 dustria. sed laborantem & fessum militem fortissi-
 mus Imperator animaduertens, hastam arripit, &
 audacissimum quemque acri oratione cohortans,
 Hic, inquit, nobis aut vincendum, aut moriendum
 est: aggeremq. per medias pilas inuadit, eumq. bre-
 ui temporis interuallo, non tamen sine multorum
 vulnere & cruore recuperat, deletis vel in stataria
 pugna, vel in pavidò ad naues regressu non minus
 tribus millibus hostium; captisq. nauibus quadra-
 ginta. Quam cladem atque ignominiam vt Antuer-
 piani repellerent, demone ad nouas eos semper ar-
 ces agente, vastissimam nauim exstruunt, triplici ma-
 lo ac corbe visendam. cuius statumina & costa ita
 lana, lectis, & omni sarmentorum genere tumberat
 undique

undique, ut ne centum quidem librarum pilis ac
missilibus cederent. Hanc illi machinam finem belli
dicobant, atque hæc verba grandibus litteris in la-
teribus fronteq. navis inscripserant: tantum in ca-
spei presidijq. ponebant. Nec dubium fuit, quin si
moles illa cursum suum per medium alueum secun-
do flumine tenuisset, fracto ponte, nostrorum & ca-
stra & conatus eluderet, nulloq. negotio commea-
tus à zelandis inmitteretur in urbem. Hac ergo mo-
le milibus, & triplici tormentorum ordine instru-
ta, una cum alijs navibus irruere conantur in pon-
tem. sed Deo propitio cum paulo longius è portu
soluissent, machina illa paululum ab alueo defle-
ctens, in arena tam infixæ pertinaciter est, ut nulla
eâ vis amoverit inimica. itaque re desperata na-
vim tormentis omnibus spoliantes, cum reliqua clas-
se mæsti discedunt. Nostri diu multumq. navim il-
lam in medijs hærentem fluctibus admirati, hostilis
versutia memores, eam nec subire, nec accedere
propius audebant. donec multis diebus post, propo-
sito ei premio, qui eam primus conscenderet, Impe-
rator multas ex ea ressecari trabes ac tabulata
iubet, quò leuior effecta, & ad medium. reducta al-
ueum, ad pontem vsque deduceretur. Cuius inscri-
ptione simul ac Princeps aspexit; Vere hic, inquit,
belli finis erit. nec diu tardavit euentus. Nam An-
tuerpiani tanta suorum interneccione percussi, cre-
scente semper inedia, & desperato omni commeatu
furere miseri eneçti fame, & Chiliarchas adire,
& sermonas de deditioe conferre, & plebriorum fa-
cta

Et a manu, diva praefectis nisi pacem peterent, mini-
 tati: satis magno defectionem stetisse urbis scire se
 Principis humanitatem, nosse clementiam, nihil esse
 dubitandum, quò minus fieret sine cunctatione dedi-
 tio. Quibus permoti vocibus, defectionis auctores ad
 principes, legatos de pace mittunt, sed cū ijs cōditio-
 nibus, quas victores potius, quā victos decet, postea
 ad æquiores descendunt, eas tamen, quibus Societas
 nostra (ut est summū hæreticorū in nos odium) recte
 ab vrbe excludebatur, eos enim dūtaxat religiosorū
 ordines admittebāt, qui Imperatore Carolo V. An-
 tuerpiæ domiciliū habuissēt, ex quo sequebatur, locū
 nostris in vrbe relinqui nullū, qui in eā non ita pri-
 dē venissēt. At deprehensa fraude, rescissaq. à Prin-
 cipe conditione, deprecari illi, ne domus, eas, quam
 iam pridem Chiliarchis distraxerant, ad nos reducere
 offerre palatium aliud augustissimum illud quidem,
 sed à civium cætu remotius, & nostris vsibus mi-
 nus aptum. sed ne id quidem impetrarunt. Tan-
 demq. pacis vtrimq. tabulis confirmatis, octavo
 Kal. Septembris Princeps vrbe, nos domo nostra
 potiti sumus, integra illa quidem, sed ab omni su-
 pellectili spoliata. In quo satis admirari & laudare
 diuinam bonitatem ac providentiam, nequaquam
 possumus, cuius beneficio atque tutela, cum pbera-
 que cænobia, hæreticorum furor vel funditus euer-
 tisset, vel in priuatorum ades vicosq. publicos con-
 uertisset, nostra domus incolumis est relicta, quam
 uis multis polluta sceleribus, quò velut in sentinam
 aliquam, totius sex civitatis, quisquiliæq. conflu-
 xerant.

xerant. Diuiserant enim eam sibi hostes asserum con-
tignationibus in partes duas, & alteram, quæ tem-
plum continet, dirutis iam altaribus, subductisq. aut
igno crematis sanctorum imaginibus, Caluiniano mi-
nistro dederant: alteram vero notatis distinctisq. se-
dibus, Tribuni, Centuriones, Conquisitores, Arma-
mentarij, annonæq. structores inuasent. penuaria
autem & occultiores quidam terræ meatus, punien-
dis exercendisq. catholicis vsui erant, quorum indi-
ces tituliq. ad posteritatis memoriam etiamnū ma-
nent. Ac ne illud quidem diuini amoris beneficium
dissimulari potest, quòd, cum ades nostras, vt modo
diximus, ere alieno graues (nondum plane redem-
ptis annis censibus) senatus hereticus vendidisset,
postea repotentibus sua creditoribus, aliquot aureo-
rū millibus magno nostro bono domū illā, quā suam
perpetuo sperabant fore, leuarunt: vt quicquid de-
trimenti è distracta supellectile factum erat, id om-
ne vel cōpendio recuperatum sit. Recepta iam An-
tuerpia, & Societati suis adibus restitutis, nihil ei
fuit prius, quam vt vsitatis cerimonijs ades sacra
ab omnibus purgata sordibus lustraretur. P. au-
tē Prouincialis ad supplementum nostrorum nouas
operas misit, quibus suo mox aduentu domesticas eu-
ras muneraq. diuisit. Nec defuit præclara occasiō
Parmensis Princeps, qui clausis ceteris scholis,
quas hereticorum error infecerat, accersit de So-
cietate magistros, qui litteris ac religione instituē-
dam suscipere iuuentutem. Ac ne rebus omnibus
exhausto Collegio necessarij sumptus deesse possent,
præter

præter cetera suæ liberalitatis argumenta, aureos centum in singulos menses, dum vectigal nobis quotannis institueret, pollicitus est.

Hæc sunt exempla frugum, quas fudit hic annus P. F. Q. C. Gratiarum, quæ Deo debentur, materia, & nouæ incitamentum industria, quam fere vetus & antiqua laceffit. nullum fœnus gratiis vberius apud Deum, nullus stimulus ad res gerendas acrior, rei bene gestæ recordatione. gratia faciunt, ne diuina benignitatis fons exarescat, sed perpetuo quasi amne nostros irriget & fecundet labores: memoria vero bene gestæ rei, ne nostri dissimiles simus, sed veteris obiectu laudis accendamus ad nouam. Largiatur hoc suis famulis Deus, vt quo maiorem & gratiarum, & æmulandi se ipsos causam habeant, maiora quoque in dies pro animis gerant: vt ex rebus gestis iterum gratiæ existant, iterum æmulatio; & ex his vicissim illæ: dum perpetua hæc vicissitudine, aucto in dies magis meritorum cumulo, & se ad extremum, & eos, quos Deo duce seruauerint, in cælum inferant. Ipsi Deo honos & gloria in sæcula seculorum. Romæ ex Collegio Romano Prid. Id. Nouemb. M. D. LXXXVII.

Omniū in CHRISTO Seruus.

Libri Societatis Ordinis Paderborn.

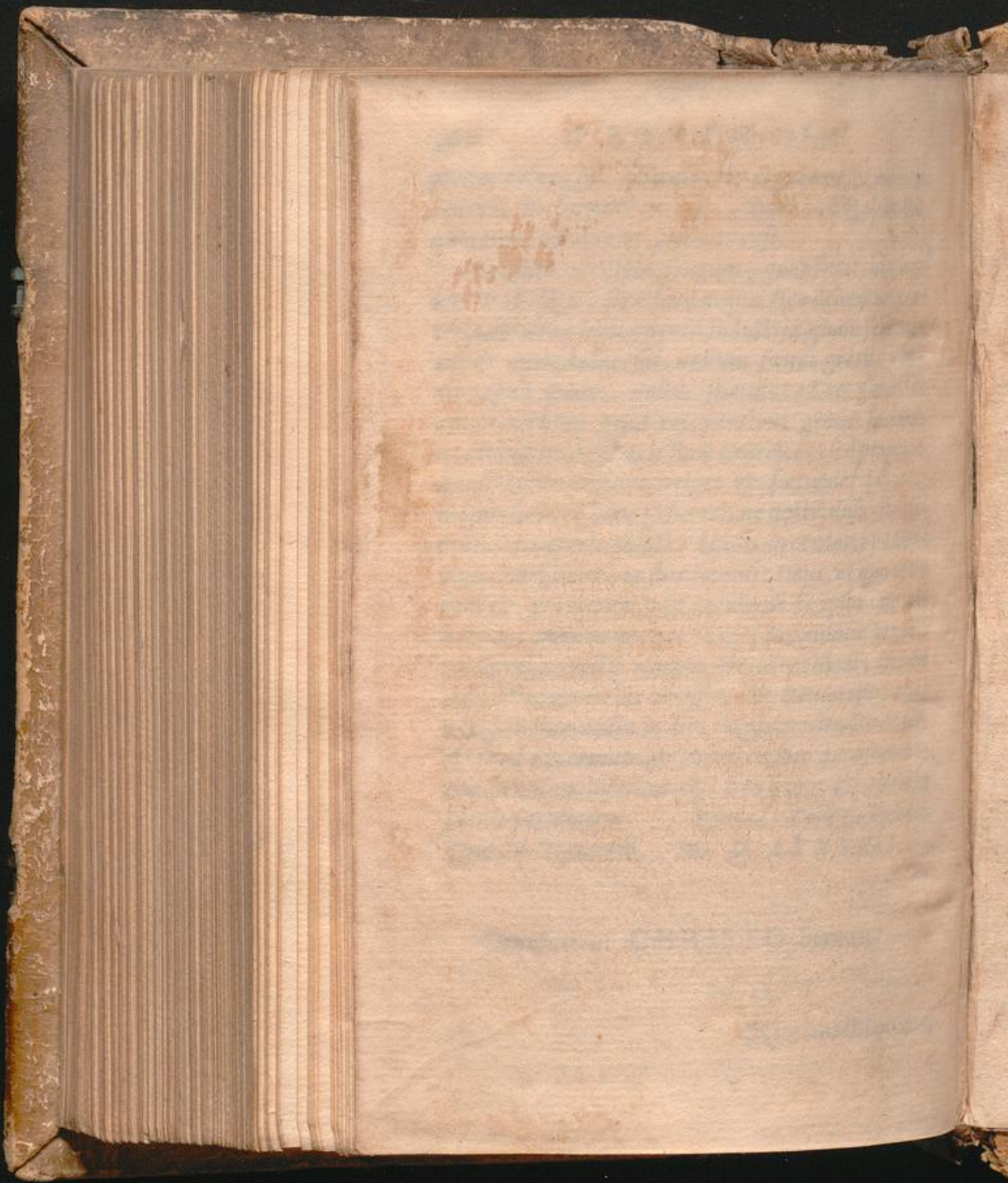
Nicolaus Orlandinus.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

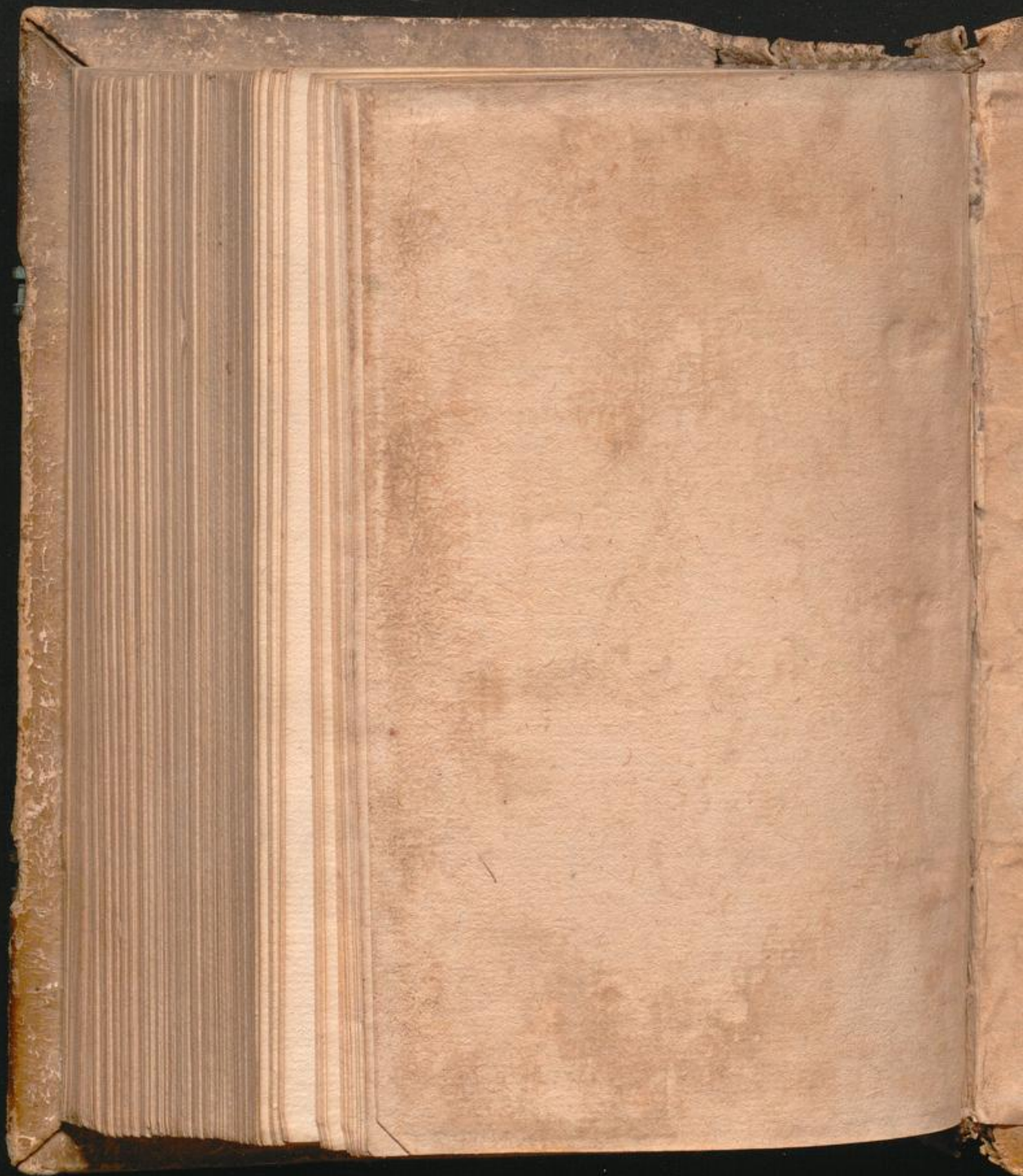
Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

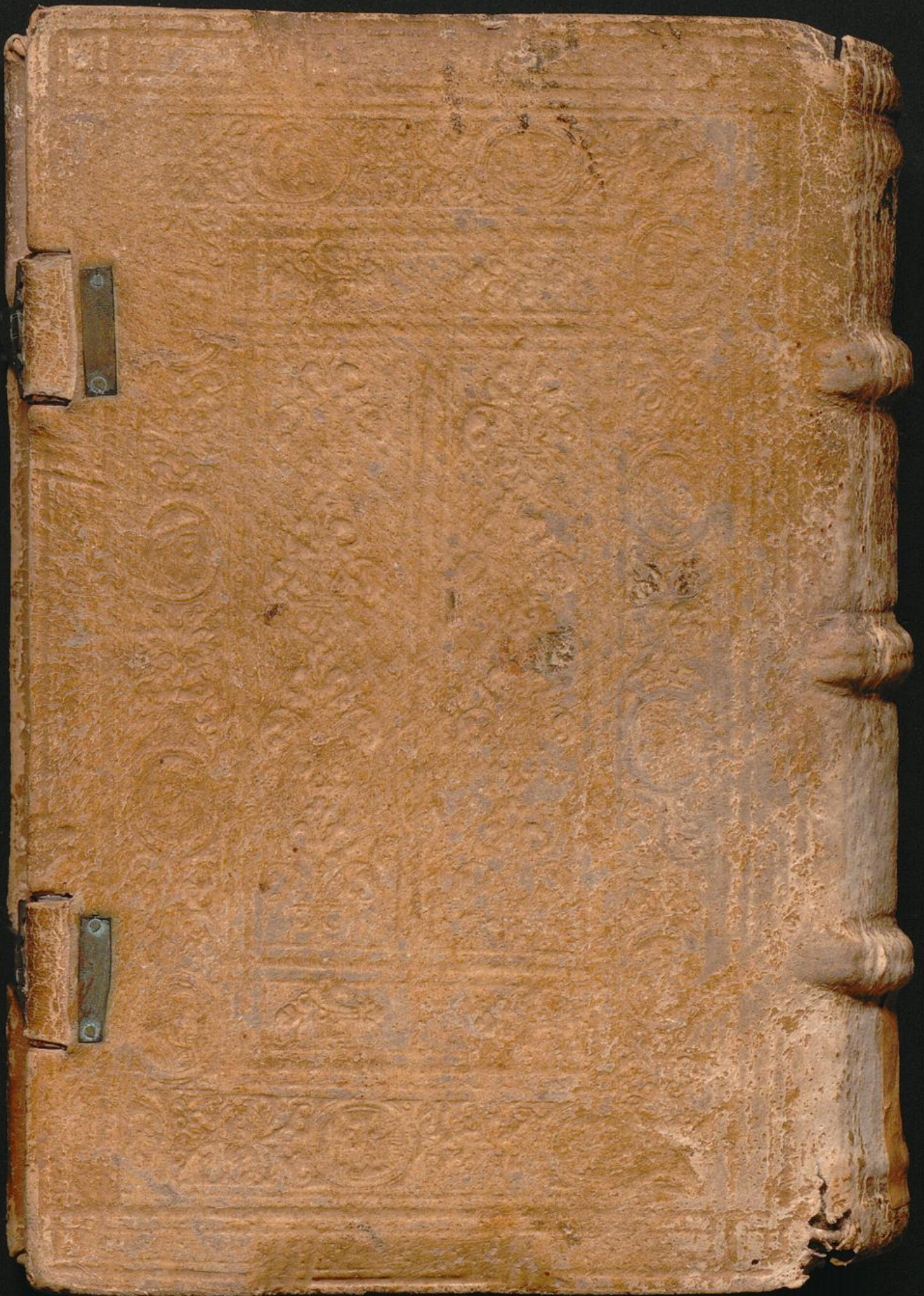

ANIMULI
Sectio

Th
5171